SAMLAREN

TIDSKRIFT

UTGIFVEN

AF

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT

GENOM

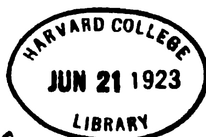
AKSEL ANDERSSON

26:e ÅRGÅNGEN

1905

UPPSALA 1905—1906
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

HARVARD COLLEGE
JUN 21 1923
LIBRARY

Innehåll.

Härjämte medföljer såsom Bilaga för 1905:

ıskt anonym- och pseudonym-lexikon af Leonard Bygdén, H. 10 (Bd 2: 1).

Svenska Litteratursällskapets årsmöte

lls den 21 oktober 1905, därvid följande ärenden förekommo:

1. Årsberättelse för år 1904.

Sällskapet har under året utgifvit 25:e årgången af *Samlaren* bidrag af herrar E. WRANGEL, P. O. WILNER, C. A. WESTERBLAD, rre JOH. G. RUDBECK, R. G:SON BERG, J. MORTENSEN, MARIUS TENSEN, B. RISBERG och I. COLLIJN; *Samlaren* innehåller dessutom sedvanliga femårs-registret (1900—1904); — *Svenskt anonym- pseudonym-lexikon* af L. BYGDÉN, H. 9, hvarmed detta arbetes band är afslutadt.

Af Samlarens 26:e årgång äro tryckta tre uppsatser om den sven- litteraturens förhållande till SCHILLER af herrar E. WRANGEL och NILSSON samt fröken HILMA BORELIUS, hvilka uppsatser i särtryck nats under titeln »Schiller och Sverige» och i denna form utgif- såsom Litteraturhistoriska seminariets i Lund festskrift med an- ing af Schiller-jubileet. Färdig till tryckning är JOH. MESSENIUS ls otryckta Dala-krönika, utgifven af C. A. OSSBAHR, hvarjämte utlofvade en uppsats om ALMQUISTS ungdomsskrifter af dr. R. N BERG och af dr. I. COLLIJN fortsättning på uppsats-serien om nska boksamlingar under medeltiden». — Såsom bilagor äro r tryckning H. 2 af *K. Bibliotekets Visbok i 8:o* samt 2:dra lets 1:sta häfte af L. BYGDÉNS *Svenskt anonym- och pseudonym- con.*

Uppsala den 21 oktober 1905.

AKSEL ANDERSSON.

2. Revisionsberättelse för år 1904.

Undertecknade, utsedde att revidera Svenska Litteratursällskapets räkenskaper för år 1904, få efter verkställd granskning afgifva nedanstående berättelse.

Behållning från föregående år	kr.	8,052: 20
Inkomster:		
Årsafgifter af 353 medlemmar	»	1,765: —
Äldre årsafgifter	»	152: —
Af Svenska Akademien för 20 exemplar	»	100: —
Lagerförsäljning	»	79: —
Debiterade porton	»	72: 88
Räntevinst	»	333: 82
Summa	kr.	10,554: 90
Utgifter:		
Författarehonorar	kr.	634: 91
Tryckningskostnader	»	1,651: 20
Porton, annonser och distribution	»	160: 90
Behållning:		
I Uppsala stads sparbank . . kr. 8,053: 82		
Kontant i kassan . . . . . » 54: 07	»	8,107: 89
Summa	kr.	10,554: 90

De finska medlemsafgifterna inflöto kort efter det räkenskaperna blifvit afslutade.

Räkenskaperna befunnos med omsorg och noggrannhet förda och fullt verificerade, hvarför revisorerna härmed föreslå, att full och tacksam ansvarsfrihet måtte af Sällskapet beviljas skattmästaren Bibliotekarien L. Bygdén för hans förvaltning under den tid, revisionen omfattar.

Uppsala den 16 oktober 1905.

J. M. Hulth. Robert Almqvist.

3. Beviljades skattmästaren full och tacksam ansvarsfrihet för hans förvaltning.

4. Företogs den i stadgarna föreskrifna utlottningen af en af arbetsutskottets medlemmar, hvarvid vicebibliotekarien Andersson utlottades.

5. Till medlem af arbetsutskottet återvaldes dr. ANDERSSON. Utskottets öfriga medlemmar äro bibliotekarien C. ANNERSTEDT, liotekarien L. BYGDÉN, professor P. A. GEIJER, docenten J. MORSEN och professor AD. NOREEN; suppleant: docenten E. MEYER.

6. Valdes till revisorer för 1905 biblioteksamanuensen R. MQVIST och vicebibliotekarien M. HULTH samt till dessas suppleanter lioteksamanuensen I. COLLIJN och e. o. biblioteksamanuensen A. APE.

7. Meddelade sekreteraren, att arbetsutskottet med Universitetsbilæets Danske Samfund och redaktionen af »Danske Studier» ffat den öfverenskommelsen, att medlemmar af nämnda Samfund nt prenumeranter på »Danske Studier» kunna blifva medlemmar Svenska Litteratursällskapet för en årsafgift af 3 kronor, inbenadt porto, mot det att Sällskapets medlemmar kunna, genom nälan hos Sällskapets skattmästare, för en årsafgift af kr. 6: 50 'va medlemmar af Samfundet och för kr. 2: 50 prenumerera på anske Studier».

8. Hade af dr. R. G:SON BERG inkommit följande förslag:

Till Svenska Litteratursällskapet!

Enligt stadgarnas § 1 är Svenska Litteratursällskapets första ändamål t utgifva svensk litteratur från och med reformationen, sådan den föreer i handskrift eller äldre sällsynta tryck». I anslutning till denna nulering tillåter jag mig att väcka följande förslag till främjande af nedomen om vår äldre svenska skönlitteratur och till befordran af de raturhistoriska studierna, nämligen

att Svenska Litteratursällskapet måtte utgifva eller föranstalta om utande af filologiskt tillfredsställande, med rikhaltiga stilistiska, biografiska litteraturhistoriska anmärkningar försedda upplagor af svenska skönrära författare efter reformationstiden (lämpligen fördelade i två serier, ena omfattande tiden till Gustaf III, den andra åter börjande med tavianerna).

Behofvet af dylika upplagor torde vara för väl kändt för att behöfva rkas med många ord. I korthet torde likväl några synpunkter böra nhållas.

Studiet af äldre svenska författare torde för närvarande möta de allra rsta svårigheter. Endast ytterligt få personer torde äga tillgång till ginalupplagor eller ha möjligheter att på våra stora bibliotek kunna

göra bekantskap med handskrifter. Äfven för detta fåtal är ett mera djupgående studium försvåradt därigenom att nödiga kommentarier i de allra flesta fall saknas. Af senare tryck — med undantag för enstaka arbeten — är den storartade Hanselliska samlingen så godt som slutsåld och behöfves i ny upplaga, men gifvetvis i en långt mera modärn sådan, med tillämpande af nutida stränga textrevideringsprinciper och — därpå lägger jag den största vikt — beledsagande förklaringar. Naturligtvis skulle den nya serien inte stanna vid hvarken de författare eller de vitterhetsarbeten, som den Hanselliska samlingen inrymde, utan sträcka sig vidare. Det vore väl rentaf bäst, om man uppställde en relativ fullständighet som ideal, så att man medtoge allt finnbart af de författare, som blefve representerade, medan man deremot inte borde ta med rimmare utan litterär hållning. Största vikten låge naturligtvis på, att man erhölle de största författarna redan tidigt, ty saknaden af dem är tyngst. En fullständig Stiernhielm, Columbus, Frese o. s. v. har man ju mest af nöden.

Den andra serien synes mig ännu mera af behofvet påkallad. Ty om det redan är svårt att umbära lättillgängliga upplagor af 16- och 1700-talens författare, är bristen ännu kännbarare i fråga om de författare, som ännu läsas och som borde kunna läsas i större utsträckning. Redan ur textkritisk synpunkt äro vi mycket illa lottade; vid jämförelse med moderna tyska och danska upplagor t. ex. stå vi långt tillbaka. För att endast nämna några bjärt framträdande exempel: Tegnér, på hvars utgifvande likväl den mesta omsorgen torde ha nedlagts, föreligger ännu ej i en hvad texten angår tillförlitlig och hvad uppställningen angår kronologiskt ordnad upplaga. Med Geijer är förhållandet likartadt; därtill kommer, att af hans dikter saknas nästan alla sångtexterna i samlingen »Skaldestycken». Endast Eichhorns upplagor synas erbjuda en i någon mån tillräcklig textkritisk behandling; men redogörelser för varianter, tillkomsttid, förebilder, o. s. v., o. s. v. saknas. Den upplaga af en nordisk skald, som närmast synes mig motsvara nutidskrafven, är Arlauds Bagesens-upplaga — ehuru dess dyrbara utstyrsel ingalunda är nödvändig —, hvars anmärkningar upptaga 590 sidor af sammanlagdt 1,950. Som mönster för en utgifning af prosaskrifter kan den nya Kierkegaardsupplagan tjäna — jag hänvisar i detta sammanhang till hvad den ene utgifvaren, A. B. Drachmann, offentliggjort om »Textkritik» i Danias tionde band.

En del af de författare, som skulle intagas i denna serie, är obunden af förlagsrättigheter, en del åter är ofri och blir fri först 1926. Att vänta ända till dess synes mig mycket olyckligt, då ett företag som detta är afsedt att i sin mån höja litteraturintresset och ställa utgifningen af

ensk litteratur i allmänhet på en högre ståndpunkt, hvarför man inte
r dröja längre än nödvändigt. Ty man torde kunna förutsäga, att se-
n en dylik serie af svenska författare kommit ut, skulle man inte vidare
höfva riskera sådana upplagor som den nyss utgifna jubileumsupplagan
Runebergs skrifter. Men det behöfs en allvarlig insats, ty sinnet för
rrekt text är sorgligt svagt äfven bland männen af facket i vårt land.
verenskommelse med respektive förläggare tänker jag skulle kunna gå
sig på så sätt, att det inte i alltför hög grad betungade Litteratur-
llskapet. Då i alla fall inte mer än 20 år nu återstå tills klassikerna
fria, och under utgifvandet af en dylik stor serie detta årsantal snart
g blir ensiffrigt, ha vi att motse den tid, då förlagsinnehafvarne måste
sta sig till konkurrensen. Om också illustrationer bli det ena vapnet i
mpen, torde i alla fall det verksammaste bli: goda upplagor, såsom
let varit i Tyskland, hvarför förläggarne torde kunna tänkas icke ovil-
a att redan före 1926 skaffa sig dylika. Jag tänker mig därför två
öjligheter: antingen att Sällskapet erhåller förläggartillstånd att trycka en
plaga till storlek endast högst obetydligt öfverstigande ledamotsantalet,
ot det att dess innehåll (i uppställning, anmärkningar m. m.) blir för-
ggarens egendom, eller också att Sällskapet ombestyr en ny upplaga på
t gamla förlaget mot det att dess ledamöter erhålla hvar sitt exemplar
ytterst förmånliga villkor. Öfverenskommelser, olika för olika fall,
rde inte vara omöjliga att ernå Att sålunda erhålla reviderade och för-
äffligt kommenterade upplagor af exempelvis Bellman, Kellgren, Lenn-
en, Leopold, Geijer, Tegnér, Atterbom, Stagnelius, Vitalis, Cederborgh,
re, synes det mig, af största gagn och betydelse för allmänbildningen,
universitetsstudierna i litteraturhistoria och nordiska språk.

I fråga om kostnaderna för serien af äldre författare och af från för-
ggare fria yngre vill jag framhålla följande, för den händelse företaget
nes ekonomiskt vågsamt. Vi bevittna tvifvelsutan endast början af ett
eraturintresse och en biblioteksrörelse, hvilka med all säkerhet i sin
lla omfattning äfven skola sträcka sig till äldre svensk litteratur, om
nna göres tillgänglig. För ett sådant ändamål som detta, hvilket väl
n betecknas som fosterländskt, skulle väl Litteratursällskapet kunna på-
kna statsunderstöd åtminstone till ett belopp af 10- à 20,000 kr. årligen
der någon tid. Men äfven det statsliga mecenatskapet borde ej kunna
höfvas omedelbart. Svenska Litteratursällskapets ledamotsantal är för
rvarande ej så stort, att inte en högst väsentlig ökning af detsamma
förutsättas möjlig. Äfven om det Svenska Litteratursällskapet i Fin-
nd intar en på helt annat sätt central ställning inom sitt folks kultur-
rld än detta, kan man kanske i viss mån jämföra dem med hvarann.

Sällskapet i Finland drager en årsinkomst af 12,000 mark från 1,200 medlemmar; vårt endast omkring 2,000 kr. från omkring 400. Genom energisk platsagitation, bedrifven isynnerhet vid tiden för stora utgifningsarbeten, har det finländska sällskapet svingat sig opp till sin höga siffra: jag förmodar, att man äfven i Sverige skall kunna åstadkomma likartade resultater.

Utan att för närvarande kunna eller vilja lämna ett mera detaljeradt förslag hoppas jag ha så pass utförligt angifvit planen för det företag jag föreslår, att den kan bli föremål för utredning, sådan den här föreligger.

Stockholm den 11 april 1905.

Ruben G:son Berg.

Efter diskussion, i hvilken deltogo, utom förslagsställaren, herrar H. Schück, Ad. Noreen, J. Mortensen, L. Bygdén och undertecknad, beslöt Sällskapet på förslag af bibliotekarien Bygdén att tillsätta en kommitté bestående af 5 personer, hvilken skulle till Sällskapet inkomma med utredning och förslag i ärendet.

Sedan reservation emot detta beslut anmälts af herrar professor H. Schück och docenten E. Meyer, hvilka ansågo, att förslaget — såsom allt för vidtutseende, för sällskapets ekonomi måhända ej ofarligt och kanske ägnadt att inverka hämmande på Sällskapets öfriga verksamhet — för det närvarande ej borde till någon Sällskapets åtgärd föranleda, valdes till medlemmar af nämnda kommitté Sällskapets ordförande och sekreterare, förslagsställaren samt herrar professor K. J. Warburg och docenten J. Mortensen.

9. Lämnade professor H. Schück en ny tolkning af den strof i Ynglingatal, på hvilken Snorre Sturlesson grundat sin berättelse »Frá Agna» (Finnur Jónssons uppl. K. 19).

Vid Arbetsutskottets samma dag hållna sammanträde återvaldes till Sällskapets ordförande professor Noreen, till skattmästare bibliotekarien Bygdén och till sekreterare undertecknad.

Uppsala som ofvan.

Aksel Andersson.

SKRIFTER UTGIFNA AF SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET. 1: 26.

SAMLAREN

TIDSKRIFT

TGIFVEN AF SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPETS ARBETSUTSKOTT

26:e ÅRGÅNGEN

1905

—×—

Innehåll:

UPPSALA 1905—1906
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

Med **Svenska Litteratursällskapet i Finland,** med **Universitetsjubilæets Danske Samfund** samt med redaktionen af **Danske Studier** äro öfverenskommelser träffade, på grund af hvilka medlemmar af Svenska Litteratursällskapet kunna blifva medlemmar

af Svenska Litteratursällskapet i Finland för en årsafgift af 4 kronor (i st. f. 10 fmk);

af Universitetsjubilæets Danske samfund för kr. 6,50 (i st. f. 10 kr.); samt,

utan att ingå som medlemmar af sist nämnda Samfund, prenumerera på Danske Studier för kr. 2,50 om året (i st. f. 4 kr.);

allt inberäknadt porto.

Anmälan om inträde såsom medlem af något af de båda nämnda sällskapen eller såsom prenumerant på Danske Studier kan insändas till Svenska Litteratursällskapets skattmästare (Uppsala) hvilken distribuerar publikationerna och uppbär årsafgifterna genom postförskott.

Schiller och Sverige.

AF

E. WRANGEL.

Den 27 maj 1805 stod det att läsa i *Stockholmsposten* under ·n allmänna rubriken »Tidningar från utrikes orter» följande lilla ›tis:

Leipzig den 11:te maj. I dag erhöll man ifrån Weimar den bedröf-·a underrättelsen, att Tysklands förträfflige och allmänt älskade Skald :HILLER aflidit den 9:de i denna månad uti en häftig Nervfeber. För vår tterhet är detta dödsfall en ganska stor förlust.

En liknande torftig notis hade den 25 maj ingått i *Dagligt lehanda. Stockholmsposten* meddelade sina läsare ett par dagar nare från Berlin några data ur den aflidne skaldens lefnad samt en 3 juni) en kort underrättelse om hans högtidliga begrafning.

Mera brukade icke den tidens press innehålla om betydelsefulla ldragelser inom den litterära världen. Någon minnesfest firades ıturligtvis icke här öfver den store diktaren, men väl annorstädes: Huru djupt saknaden af denna Sång-Gudinnornas Älskling och Samdens Prydnad varit känd,» — heter det i företalet till ett litet ifte, *Öfversättningar utur hof-rådet Fr. von Schillers smärre ·osaiska skrifter*, som utgafs i början af år 1806, »derom vittna de flera Stater, till v. Schillers åra, anställda Sorgefester; ty — det ör sägas till Tysklands heder — aldrig tillförne har någon enskild ans bortgång blifvit med så många och rörande Högtidligheter :ad och begråten».

Öfversättaren, litteratören A. BETHÉN, som tre år förut tolkat :hillers inträdesföreläsningar i Jena om *Universalhistoriens studium ·h ändamål* samt hans afhandling om *Känslan af det höga*, skil-·ade entusiastiskt i nämnda företal Schillers stora betydelse och ·öjde särskildt vid hans ädla verksamhet för »Menniskans Harmo-ska bildning och Lycksalighet»: hans »odödliga Snilleverk . . . :ola, såsom ett Testamente till Menskligheten, lemnas ifrån Slägte ll Slägte — de skola göra honom älskad och beundrad i alla Tide-varf, ibland alla Civiliserade Folkslag».

Den litterära publiken i Sverige var vid tiden för Schillers död väl bekant med hans skaldskap, såsom den här efterföljande uppsatsen visar. Hammarsköld intygade också vid den tiden, att »ingen af Tysklands poeter är hos oss så mycket känd som Schiller». Från 1790talets midt börja de vittra publikationerna då och då innehålla öfversättningar från eller omdömen om författaren till *Röfvarbandet* och *Trettioåriga krigets historia.* Det var framför allt Gustaf Abraham Silfverstolpe, som genom sin *Journal* höll allmänheten au courant med Schillers produktion, liksom med annan bättre tysk litteratur. Särskildt var det storslagenheten, det äktpatetiska i den nya Schillerska dramatiken, som här framhölls. Detta skedde icke blott i recensionerna af de öfversatta skådespelen utan också i andra uppsatser, där det otillfredsställande i det franskt-klassiska dramat påpekades, t. ex. (i årg. 1800, s. 423) på tal om Adlerbeths *Ingiald Illråda*, om hvilken det heter, »att pjesen har flera förtjänster, men »skulle den åter granskas efter det ideal man bör göra sig af en tragedi såsom Konststycke, hvilket Schiller i sin *Don Karlos* och sin *Wallenstein* så nära realiserat, svarar den mindre emot granskarens önskan». Bland diktarne var det först Leopold, som försökte sig på att öfversätta Schiller. Han följdes af A. C. Kullberg, Franzén m. fl.[1] Franzéns öfversättningar infördes först i *Åbo tidningar*, där man alltjämt visat intresse för den tyska litteraturen och nu (från år 1800) ej minst för Schiller[2]. Så kommo Tegnér och Geijer samt bland romantikerna Atterbom och Hedborn med enstaka öfversättningar eller imitationer och bland den gamla skolans litteratörer Stiernstolpe och Granberg. Vidare Nicander och Beskow, E. W. Ruda och Elof Jedeur[3]. Den unga författarinnan Dorothea Altén (gift Dunckel) debuterade 1822 med en liten samling *Valda skaldestycken af Fr. von Schiller.* Också under de följande årtiondena ser man här och där Schiller-poem framträda i svensk dräkt.

Den betydelse Schillers diktning haft för svensk lyrik kan ingalunda mätas efter öfversättningarna. Starkast märkes hans inverkan på Tegnér. Tegnér mötte i Schiller en besläktad ande, med ett

[1] Äfven fru Lenngren synes hafva tagit intryck af Schiller, t. ex. i *Mannens fyra åldrar.*

[2] I årg. 1800 infördes några af de Schiller-Götheska xenierna, såsom *Den stora filosofiska frågan,* öfversatt af Franzén; dennes tolkning af *Trons ord* trycktes därsammastädes 1805 och *Qvinnans värde* 1809.

[3] Sex dikter af Schiller finnas öfversatta i Jedeurs *Odéum* (1832). Öfversättningarna höra till de bättre. Äfven en kortfattad biografi meddelas af Jedeur i anf. arb.

upphöjdt humanitärt patos, frihetsglöd, antikbeundran och en etiskt-estetisk grunduppfattning, för hvilken konsten blef det högsta. Studiet såväl af Schillers estetiska uppsatser som af hans dikter, både lyriska och dramatiska, tryckte djupa spår i Tegnérs egen produktion. Hos Schiller fann denne en i glödande entusiastiska uttryck klädd djup reflexion, hvilken i flera fall gick i samma riktning som hans egen. Denna stämning har återljudit i hans själ, och den klingar igen — ofta säkerligen på ett omedvetet sätt undfången — i hans egen diktning, ej blott under en tidigare period utan ock under hans senare dagar. Men Tegnér står ändock i grunden såsom en parallell företeelse till Schiller; det är också endast vissa sidor i diktningen de ha gemensamma. Tegnér har äfven andra toner, andra stämningar. Ingripande är emellertid den Schillerska diktens betydelse för Tegnér såsom väckande och såsom i flera fall vägvisande.

Åtskilliga andra af Sveriges många »reflexionsdiktare» och »tankelyriker», särdeles under 1800talets förra del, hafva tagit varaktiga intryck från Schiller. Likaså en eller annan prosaförfattare — äfven Geijer under en viss tid — samt dramatiker, framför alla Beskow. Till och med hos Runeberg, som annars till hela sin poetiska läggning stod vida närmare Göthe än Schiller, kan man finna en eller annan påverkan (oafsedt öfversättningen af ett par Schillers småstycken). I sin latinska afhandling (1833) om den antika kören erinrar han bl. a. om *Die Braut von Messina*, och handlingen i detta ödesdrama har, tyckes det, bidragit till uppränningen i *Kung Fjalar*.

Schillers dramer, som redan på 1790talet började öfversättas till svenska, blefvo emellertid rätt sent uppförda hos oss. Man begynte — kronologiskt nog — med *Röfvarbandet*, men stycket gafs först 1814; därefter, eller egentligen från 1820talet, florerade den Schillerska dramatiken hos oss under några årtionden. Som öfversättare framstodo här, efter B. J. Törneblad, Nicander och Fahlcrantz. Scener ur *Wilhelm Tell* och andra Schillers dramer tolkades också omsorgsfullt af Fr. Cygnæus, en af Schillers finske beundrare.

När man 1859 i hela den bildade världen firade hundraårsminnet af Schillers födelse, skedde det naturligtvis framför allt genom uppförandet af något bland hans skådespel. Så ock hos oss. Här gafs då den 10 nov. 1859 på operan *Wallensteins död* med af C. Braun komponerad ouvertyr och enterakter. Hufvudrollerna innehades af Dahl-

gren, Almlöf och fru Hwasser. Men *Aftonbladet*, som i en längre artikel (d. 13—14 nov.) analyserade skådespelet och kritiserade uppförandet, gjorde gällande, att detta lämnade mycket öfrigt att önska, hvilket visserligen till stor del skrefs på den hastiga instuderingens konto.

En minnesfest hade på middagen samma dag anordnats i La Croix' stora salong i Stockholm. Och fastän, såsom det hette i *Illustrerad tidning*, den var »enkel till sin anordning, kanske nästan väl enkel», tyckes den ha varit anslående nog. Hofkapellet och flere af hufvudstadens förnämsta sångkrafter medverkade. Efter Rossinis ouvertyr till *Wilhelm Tell* upplästes af E. Swarz en prolog, »hvari på ett vackert språk» besjöngs diktarens och dagens betydelse:

Hvad är ett sekel för ett sådant snille?
— En afton, sörjande sin flydda sol.

Sedan sjöngs af en dubbelkvartett Geijers komposition *Riddar Toggenborg*. Och därefter skildrade den vittre protokollssekreteraren Nils Arfvidsson på ett kort men träffande sätt Schillers lifsgärning. Så följde Schuberts *Des Mädchens Klage*, sjungen af Fr. Arlberg; och sist utfördes Andreas Rombergs kantat *Das Lied von der Glocke*.

Arfvidssons minnestal, som både i Illustrerad tidning, Aftonbladet och Svenska tidningen (Dagligt allehanda) fick mycket beröm, och som man uppmanade honom att låta trycka, utkom också följande år och utgör ett ganska vackert bidrag till den Schillerska festlitteraturen.

Aftonbladet hade den 10 nov. en ledare om Schillerminnet. Där påpekas den stora betydelse, som denna fest äger, särskildt i Tyskland där Schillers namn nu utgjorde lösen för den nationella samlingen, och där ingen skald nu var så populär som han. Också motsvarade han — oafsedt hans frihetsglödande och nationella diktning — tyskarnes ideal, deras abstrakta läggning och deras böjelse att städse förbinda känslor med idéer. Trots det doktrinära patos, som ofta utmärker hans diktning, och trots bristen på omedelbar plastisk utformning, som gör att hans gestalter ofta sakna inre lifskraft, är hans betydelse som skald alltjämt stor och måste erkännas också hos oss: »Ännu i denna stund är ingen af Tysklands många skalder så populär i Sverige som Schiller. Hans dikter anslå ännu alltid mäktigt den bildningssökande svenska ungdomen, och hans rena och ädla poetiska individualitet tilltalar hvarje sinne, som är öppet för poesien».

I HAZELIUS' *Svenska tidningen* meddelades en dikt undertecknad D. A., under hvilka bokstäfver man troligen har att söka den gamla författarinnan DOROTHEA ALTÉN (DUNCKEL): *På hundrade årsdagen af Schillers födelse.* Sedan förf. i några strofer besjungit skaldens ädla kamp för mänskligheten och hans diktning, utbrister hon:

Ej Diktens himmel blott Din verld bevarar,
I Häfdens äfven Dina verk Du ställt,
När GUSTAF ADOLFS bragder Du förklarar
Och andens högsta seger uppenbarar
I hjeltens offerdöd på Lützens fält.

Ja, äfven Svea Dig en lager räcker,
Som kring Din minnesruna flätas skall,
Som känslan af Din storhet återväcker
Och telningar till dolda sekler sträcker,
Då andra kronor luta till sitt fall.

Odödlige! Min ungdoms första tjusning
Och ålderdomens ljufva vårfläkt än!
Förlåt, om hänförd af min själs berusning,
Beundrans fröjd, det fornas fjerran ljusning,
Jag slog en ton — och vågar offra den.

AUGUST BLANCHES *Illustrerad tidning* innehöll den 12 nov. en artikel om Schillerjubileet och meddelade några bilder till hans biografi. I nästa nummer (den 19 nov.) tages Schillerfirandet i försvar gent emot en på vissa håll framställd åsikt, att »vi borde bespara sådana fester uteslutande åt våra egna stora skalder eller sådana skaldekonstens heroer som Shakespeare och Goethe», och att Schiller verkligen icke ägde »den stora betydelse för oss, att hans minne bordt af oss särskildt firas». Häremot yttrar artikelförfattaren följande ord, som till stor del torde äga sin giltighet också nu, fyrtiosex år efteråt, då man hugfäster minnet af den store skalden-tänkarens död:

Schiller är visserligen ej en af de allra största stjernorna på poesiens himmel; men ingen har måhända haft ett så vidsträckt inflytande som han. Han är företrädesvis ungdomens skald, och på våra dagars ungdom så väl som på hela den ungdom, som uppvuxit sedan seklets början, har han inverkat oberäkneligt. Hos mången sammanfaller första gryningen af hans idélif, af hans kärlek till frihet och hög mensklig adel med hans första bekantskap med den store tyske skalden. Hvem har ej stått med

Posa inför tyrannen; med Wilhelm Tell kämpat för sitt fosterlands frihet; med Carl Moor rest sig mot usla och eländiga samhällsformer! En sådan magt öfver menniskosjälen har aldrig Goethe eller Shakespeare utöfvat. Vi beundra dem; men Schiller är ben af våra ben och kött af vårt kött. Han är representanten af det ungdomliga hos menskligheten i alla länder.

Genom sekularminnet af skaldens födelse syntes intresset för hans skapelser på olika områden hafva ånyo blifvit lifligt hos oss. Ett par år förut hade *Några af Schillers smärre dikter* utkommit i öfversättning af J. U. Segerstedt[1]. Och i tredje bandet af sina *Samlade skrifter* (1858) införde C. W. Böttiger sex väl gjorda »efterbildningar» efter Schiller. *Om Schillers äldsta lyrik* hade Böttiger 1854 skrifvit en rätt utförlig »skärskådning», där skaldens tidigaste alstring underkastas en noggrann litteraturhistorisk undersökning och en fin psykologisk-estetisk analys.

Och så kom 1863 Herman Bjursten med ett större band *Smärre dikter af Friedrich von Schiller*, innehållande de flesta och bästa lyriska styckena af denne »den moderna idealismens främste representant inom poesien». Bjurstens tolkning är gjord med omsorg och förståelse; men han förmår dock sällan i sin svenska form ingjuta originalets kraft eller glöd.

Efter denna tämligen fullständiga svenska samling Schiller-lyrik hafva öfversättningar från hans mindre dikter naturligt nog rätt sällan förekommit. En och annan träffas dock i öfversättningsarbeten af H. A. Ring o. a. Särskildt har *Sången om klockan* utkommit i ny öfversättning af Oscar Guldbrand (1898), en tolkning som äger flera förtjänster framför de äldre[2].

---

[1] Upsala 1856. — I sitt arbete *Dikt och sanning från främmande land* (1861) meddelade Den Okända (friherrinnan St. Barnekow, f. Wrede) flera Schillerska dikter i (tämligen tarflig) svensk tolkning. — En samling *Dikter af Schiller* utgafs i svensk dräkt af C. F. N., Helsingfors 1876.

[2] Denna härliga dikt öfversattes först af Ludv. Borgström och infördes i *Poetisk kalender* 1819. Med Rombergs musik utgafs den 1826 och sedermera 1843, då den i H. Sandströms tolkning deklamerats på nya teatern. (En uppl. 1853.) Det var också i Sandströms öfversättning som den utfördes 1859, då den äfven utgafs såsom »Minne af Schillerfesten». — Bland andra dikter af Schilller, som flera gånger — före Bjurstens samling — tolkats på svenska, må nämnas: *Idealerna, Flickans klagan, Ynglingen vid bäcken*, vidare *Polykrates' ring, Hero och Leander, Dykaren* samt *Jordens delning* (åtminstone fyra gånger före Bjursten), *Kvinnans värde* och *Hoppet* (likaledes fyra särskilda öfversättningar).

SCHILLERS dramatik har fortlefvat på vår scen, ehuru med tynande lif de sista årtiondena. Bland äldre tolkningar hafva NICANDERS utkommit i nya upplagor — oafsedt omtrycken i dennes *Samlade dikter* — nämligen *Röfvarbandet* 1862 och *Orleanska jungfrun* 1890. En ny öfversättning af *Wilhelm Tell* utgafs i Norrköping 1861, verkställd af A. M. LIDFORSS, f. SWARTLING. En ganska förtjänstfull försvenskning af *Don Carlos* utgaf HERMAN BJURSTEN 1862, och OSCAR WIJKANDER öfversatte för scenen *Fiesco* 1865. Slutligen har Schillers ungdomsdrama *Kabal och kärlek* — som med sitt skarpa blottande af samhällets orättfärdigheter blifvit af väl så stor betydelse som hans »historiska» skådespel, och som gifvit uppslaget till hela den följande tidens sociala dramer, Sudermanns icke att förglömma — utkommit 1893 i fri öfversättning af NILS PERSONNE.

Äfven efter Beskow hafva nog svenska teaterförfattare påverkats af Schiller, särskildt där det gällt högre patetiska uppgifter. En estetisk utredning om hans senare dramer har af TH. HAGBERG lämnats i afhandlingen om *Det historiska skådespelet* (1866).

SCHILLERS dramer torde numera hos oss oftare läsas än uppföras. Studiet däraf begynner redan på skolstadiet. Särskildt hafva *Die Jungfrau von Orleans* och *Wilhelm Tell* ända från 1830- och 1840-talen blifvit använda som ungdomens läsning vid införandet i det tyska diktspråket. De utkomma alltjämt hos oss försedda med förklaringar och kommentarer.

Likaledes läses i våra skolor SCHILLERS *Geschichte des dreissigjährigen Kriegs*, hvaraf också den svenska öfversättningen utgifvits i flera upplagor (t. ex. i samlingen *Böcker för folket* 1865). Det är som prof på tysk mönsterprosa detta mer än hundraåriga arbete alltjämt äfven hos oss äger en stor betydelse. En annan betydelse har det ock: om än, säger NILS ARFVIDSSON, Schillers historiska arbeten icke hålla stånd, mätta efter modern forskningsmåttstock, så »skall dock det varma, rena, lefnadsfriska ynglingasinnet alltid mägtigt gripas af denna framställning. Den skall lära det att älska historien, och det är det första, det vigtigaste steget på häfdaforskarens, häfdatecknarens väg». Den sympati, hvarmed Schiller betraktat Gustaf Adolf och Sveriges deltagande i det stora kriget, skall ju också alltid bidraga att öka det Schillerska namnets glans hos oss.

Ännu ett område gifves det, hvarpå Schillers inverkan äfven i vår kultur är af synnerlig vikt, men som hittills endast flyktigt vidrörts: det estetiska. Den insats, han här gjort, är måhända af mera blifvande betydelse än på andra områden; och det skulle i denna

mening kunna innebära någon sanning, hvad Hammarsköld en gång helt summariskt yttrade, att »hans prosaiska afhandlingar äro vida bättre än hans skaldestycken», huru absurdt detta yttrande än må förefalla. Ej blott hans utredningar af vissa särskilda frågor — om behaget, om det naiva och det sentimentaliska (klassiska och romantiska) o. s. v. — hafva lagt grund till den följande utvecklingen; det är hela hans estetiska uppfattning — hans framställande af det estetiska eller »det sköna» såsom det harmoniska, den fullkomliga formen för ett fullödigt lifsvärde, det rent och fritt mänskliga, och hans betonande af det skönas och konstens betydelse för mänsklighetens utveckling — det är denna uppfattning, som, upptagen och vidare utbildad af romantikerna och deras efterföljare, genomsyrat hela det följande århundradet — och skall genomsyra framtiden. Såsom estetiker stod han före sin tid, var en profet, som förebådade utvecklingens gång. Såsom estetiker skall hans inflytande kanske också komma att lefva längst. Men — det må genast tilläggas — denna sin estetiska uppfattning har han ju också nedlagt i sina dikter.

Det är vanskligt att jämföra Schillers inflytande hos oss med t. ex. Göthes. Undantager man »Wertherismen», så äro spåren af den senares inverkan mindre tydliga eller i detalj uppvisbara än af den förres.

Att därför med författaren i *Illustrerad tidning* 1859 säga, att »en sådan magt öfver menniskosjälen (som Schiller) har aldrig Goethe eller Shakespeare utöfvat», våga vi icke. Ty Göthes inflytande har gått ned till botten af kulturströmmen och säkerligen varit mäktigare i bestämmandet däraf än Schillers. Detta gäller icke blott i allmänhet, utan också för Sveriges vidkommande. Men påverkningarna från Schiller kunna lättare mätas; och de äro sannerligen stora nog för att göra det till en plikt också för oss att nu, hundrade år efter skalden-tänkarens död, erinra oss, hvad vi hafva honom att tacka för: hans kraftigt patetiska dramer, hans vältaliga trettioåriga krigets historia, hans af flammande känsla uppburna tankelyrik och, icke minst, hans mäktiga, genomförda konst- och skönhetsuppfattning, som blifvit en grundfaktor äfven i vårt folks estetiska uppfostran.

Schillers inflytande på Tegnér och Tegnérs samtida.

AF

ALBERT NILSSON.

I.

Senare hälften af adertonde århundradet har i vår litteraturhistoria fått namnet den fransk-klassiska tiden. Detta med full rätt. Största delen af hvad som under denna period i vårt land frambragtes bar fransk prägel. Icke ens Bellman, kanske den mest nationelle af 1700talets skalder, undgick att taga djupa och bestämmande intryck från franskt håll. Men huru stark och påfallande denna fransk-klassiska hufvudströmning än är, så finnas dock många biströmningar, hvilka, ofta vanskliga att påvisa och nästan försvinnande, dock gå i en bestämd riktning och kunna sägas ha sin naturliga fortsättning i nyromantiken. Inflytandet från England såväl i litterärt och filosofiskt som för öfrigt i vetenskapligt hänseende var stort och satte djupa märken i litteraturen. Danmark, låt vara att det under denna tid mestadels erbjuder samma litterära fysionomi som vårt eget land, påverkade detta dock på ett egenartadt sätt och i bestämd riktning. Tyskland stod med Sverige i intim litterär förbindelse hela seklet; och från Tyskland kom slutligen den vårstorm, som från den svenska poesien blåste bort allt dam och perukpuder, som lagt sig öfver densamma. En ny vår, orolig och nyckfull men rik på sång, nalkades.

I Tyskland bröts den franska smakens välde förr än hos oss. Medan våra förnämsta skalder, såsom en Leopold och Oxenstjerna, ännu diktade sina alexandriner, hade revolutionen där redan försiggått. För Lessing, Herder, Goethe och Schiller var det högsta skönhetsidealet icke längre franskt. Man vände blickarna från Frankrike till England, till Grekland och sitt eget land. Hos Shakespeare, som så dåligt höll måttet efter den franska estetiken, fann man en poesi, rik och brokig som lifvet självft, en poesi där de stora lidelserna icke

voro bannlysta eller fantasiens vingar klippta. Denna diktning hade plats såväl för Falstaffs breda humor som för midsommarnattsdrömmens älfpoesi, såväl för de skäraste lyriska stämningar som för den djupaste tragik. Själfva felen hos Shakespeare, det ofta formlösa och bombastiska, räknade man i trotset mot de franska smakreglerna honom till förtjänst. Man gick ned till folket igen, till den naive bonden och till barnet. Gamla folkvisor uppsöktes och upptecknades. Man upptäckte för andra gången antiken. Det blef en ny renässans, en helleniserande riktning, hvilken hos Goethe och Schiller slutade med formalism och gjorde afståndet till den förut bekämpade fransk-klassicismen ringare.

Ett af den nya tidens mest utmärkande drag var dess andliga eröfringslust. Den ena efter den andra af de olika landens litteraturer eröfras och tillägnas. I detta hänseende är Goethe den mest typiske. Som ung svärmar han för gotiken och det germanska, som man för antiken, som äldre indrar han äfven orientens litteratur under sin domän. Det är han, som bildar ordet världslitteratur.

Äfven Schiller var en ande, som jämt var stadd i utveckling, och som underlade sig nya områden. Men till följd af sitt reflekterande skaplynne och sin didaktiska tendens är han mer än Goethe besläktad med upplysningstiden. Detta förklarar, hvarför Schiller långt mer än Goethe slog an på gustavianerna. Goethes poesi var, för att bruka Schillers nybildade terminologi, alltigenom naiv, omedelbar — attribut som minst af alla passa in på fransk-klassicismen. Afståndet mellan Leopolds reflexionsdikter och Schillers är icke så stort som mellan den förres filosofiska poemer och Goethes *Gott und Welt.* Hos Goethe möter en ny världsåskådning: Spinozas panteism. Denna bär upp hela hans diktning. Hvad Spinoza var för Goethe blef Kant för Schiller; Kant, som icke blott betecknar höjdpunkten af tyska upplysningen, utan som äfven visar öfver till en ny tid.

Det erbjuder ett icke ringa intresse att i ett lands litteratur följa utvecklingen af förståelsen för en främmande litterär storhet. I svensk litteratur är vid förra seklets början Schiller en af de få skalder, hvilka såväl gustavianerna som nyromantikerna med beundran se upp till. Man kan utan öfverdrift säga, att han läses och uppskattas mera allmänt än Goethe. En Hammarskölds hårda kritik är i sitt slag ensam. Men det är skilda sidor af hans skaldskap, som gamla och nya skolan värdera. Den förra ser i synnerhet på hans förståndsklarhet och räknar honom till följd af denna i släkt med sig; den senare finner i hans sentimentalitet, i hans känslosvärmeri och

flykt från verkligheten något af sitt eget ideal. De djupaste spåren i vår litteratur har SCHILLER satt genom sin inverkan på TEGNÉR, en med honom själf i mycket befryndad genius.

Först under senare hälften af 1790talet blir SCHILLERS namn mera bekant för den svenska allmänheten. För den yngre generationen började den tyska bildningen att konkurrera med den franska. GEIJER berättar i sina *Minnen:* »Mina systrar läste fransyska böcker. Senare kom tyskan in, ej utan någon opposition. Men hvad skulle man göra — sedan en äldre vän och släktinge, far till döttrar hvilkas besök hörde till husets högtider, själf, såsom man, lärde sig språket och däri innan kort bragte det så långt, att han föreläste oss sin egen öfversättning af Schillers Don Carlos?» Om bland de äldre funnos många, som saknade kännedom om tysk litteratur, blef denna brist sällsynt hos de yngre. En man som KELLGREN ägde ringa kunskap i tyska språket; i hans ansenliga bibliotek fanns — såsom auktionsprotokollet visar — icke en enda tysk bok. Typiskt är förhållandet med de båda bröderna SILFVERSTOLPE. AXEL GABRIEL, som var född 1762, ansåg den tyska litteraturen icke värd att studera; den tio år yngre brodern GUSTAF ABRAHAM var medlem i den för sina tyska sympatier kända föreningen Juntan och utgifvare af tidskriften *Journal för svensk litteratur* (1797—1801; sedan ett och annat häfte t. o. m. 1812), i hvilken tidskrift den tyska vitterhetens rang särskildt ifrigt försvarades. I den äfven af G. A. SILFVERSTOLPE utgifna *Litteraturtidningen* (1795—97) heter det i en anmälan af SCHILLERS i Tübingen då nyutkomna tidskrift *Die Horen*:

För det närvarande gifves väl ingen nation, som är mägtig af så stora och vidsträckta litterära företag, som den Tyska; ingen äger den mängd af stora författare i alla ämnen; hos ingen finnes i vitterheten, at blott hafva afseende på deras förnämsta Scribenter, den classiska tonen och enfald förenad med styrka til en högre grad; ingen har i vår tid gjort större uptäckter i vetenskaperna; i ingen fästes allmänhetens upmärksamhet så mycket på de lärdas arbeten: hos ingen annan kan således ett så stort företag som detta utföras, så vida det nödvändigt förutsätter et stort antal af sådana medarbetare, som i alla tider förtjena rum ibland författare af förrsta rangen. Ingen kunde med större förtroende af allmänheten våga, at sätta sig i spetsen för et sådant företag, än Hr. Schiller; en man, hvilken hans stora och så sällan hos en person förenade, poëtiska, historiska och philo-

sophiska talanger berättiga, at räkna på understöd af flera de bästa samtida författare. Ibland deras antal, som ej är inskränkt, räknas redan den Tyska litteraturens veteraner, en Göthe, Herder, Garve, Engel, Jacobi m. fl.

Man har nu äfven börjat att öfversätta Schiller.

LEOPOLD tolkar två af hans mindre dikter, *Lied an die Freude* (1792) och *Die Resignation* (1794; *Extra-posten*, Nr 16). Öfversättningarna, som voro lyckligt utförda, tillvunno sig sedermera själfva HAMMARSKÖLDS beröm. I sin *Kritik öfver Schiller* säger han: »Vi ega tvänne af hans poemer, Sången till Glädjen och Försakelsen, af en Mästare tolkade på vårt språk, med bibehållandet af alla dess originella behag, så att äfven de som ej hafva tillfälle att läsa vår Författare på hans modersmål, likväl äro bekante med den ton som utmärker hans Poetiska karakter»[1].

---

[1] Betecknande nog hade HAMMARSKÖLD ändrat sin mening om öfversättningarnas förträfflighet, då han utgaf sina *Kritiska bref*. Där heter det (sid. 11):

»Huru skulle Ni väl öfversätta följande ord: Schliesst den heiligen zirkel dichter (ur *Lied an die Freude*)? Naturligtvis: Sluten tätare den heliga cirkeln. Ja! så verterar hvar och en, som någorlunda lärt sig Tyska, hvar och en som lärt sig att i detta språk börjas hvarje Substantivum med stor bokstaf, men vår Auctor verterar icke så; han säger: »Slutom Cirkeln, Skalder sjungen»...

och på sid. 148:

... »ehuru högt, — då man undantager *vänskapen eller hvad man vill*, — de (näml. Schiller-öfversättningarna) stå öfver vår Auctors originaler, äro de likväl ganska misslyckat öfversatta. Jag har redan talat om den besynnerliga version af Schliesst den heil'gen Zirkel dichter; men tolkningen af Sternenrichter med stjernekungen är icke bättre. Och hvad synes Er om följande öfversättning:

»Hjelten som för äran strider,
möter hon (glädjen) med ryktets röst;
men den dygdige, som lider,
äger henne i sitt bröst»

af följande ställe:

Auf des Glaubens Sonnenberge
Sieht man Ihre Fahnen wehn,
Durch den Riss gesprängter Särge
Sie im Chor der Engel stehn.

Är det icke helgerån att bortfuska och förvrida sådana verser?»

I *Journalen* söker en recensent af de *Kritiska brefven* att taga Leopold i försvar mot Hammarskölds anmärkningar. Försvaret är ganska skrufvadt:

»Att han (Leopold) öfversätter denna vers i Schillers *Sång till Glädjen*:

Schliesst den heil'gen Zirkel dichter

med:

Slutom Cirkeln, Skalder sjungen!

Som ett kuriosum kan nämnas, att Leopold, som ej förstod, på hvilken verklighetens grund dikten *Försakelsen* hvilar, har gett den en förklarande och missvisande underrubrik. I en anmärkning (*Saml. skr.*, 2: 164) säger han:

Rubriken af Melankolisk Phantasi, gifven åt detta Stycke, hänvisar tillräckligt på rätta förståndet deraf. Långt ifrån att böra förklaras såsom en verklig mening, en sats, en öfvertygelse, innehåller det, som hvar och en lätt finner, ingen ting annat än de ömsande föreställningarne af en melankolisk Inbillning, alltid böjd att fästa sig vid den sorgligaste. För öfrigt saknar det ej en viss philosophisk sida. Ingen ting är vanligare, än att höra klagas öfver den olika lottning af lycksalighet, som här i lifvet träffar menniskor, utan förhållande till deras moraliska förtjenst. Genom den tänkvärda jemförelsen mellan Hoppets sällhet och njutningens, besvaras måhända, till någon del, detta inkast emot Försynens rättvisa.

Men dikten är nu icke endast en fantasi, såsom Leopold inbillat sig. Den var tvärtom Schillers »verkliga mening» och »öfvertygelse», då han nedskref den. Den tillhör hans ungdomsdiktning och afspeglar den lidelsefulla stämning han befann sig i, då han i Mannheim svärmade för den unga spirituella fru Kalb. Dikten är vidare icke »ett anbefallande, utan en förkastelse af försakelseläran, ett upprop till lycka och njutning» (Hettner). Leopolds ifver att vilja läsa in moral i dikten har ledt honom vill.

I öfversättningen är versslaget något ändradt. Originalet har:

Auch ich war in Arcadien geboren,
Auch mir hat die Natur
An meiner Wiege Freude zugeschworen;
Auch ich war in Arcadien geboren,
Doch Thränen gab der kurze Lenz mir nur.

---

och derigenom visar sig icke förstå Tyskan, der dichter bordt vara stafvadt med stort D, om det skulle betydt Skalder, men nu, såsom blott stafvadt med litet d, ej kan betyda annat än tätare! Hvilket kostligt fynd! Också upprepas det ännu en gång (p. 148) för att så mycket mera fästas i läsarens minne. Men hvaraf vet då Granskaren att detta är ett misstag? Om Förf. i stället för Skalder satt vänner, eller bröder, så hade Granskaren säkert ingenting haft att påminna. Nu råkade han att välja ett ord, som på Tyska heter dichter, och som detta ord i en annan bemärkelse fanns i Originalet, så är det naturligt att — han ej måste förstå Tyskan! Slutom cirkeln tätare är en pleonasm på svenska, emedan slutom cirkeln säger detsamma. Tätare kunde således hvarken gå in i versen, ej heller behöfvas der för meningen. Förf. har derföre troligen med flit uppoffrat det. Är det da ord för ord som man öfversätter ett rimmadt Poem? — Hvilka uselheter!»

Hos Leopold lyder versen:

Jag — äfven jag — var i Arkadien född.
Mig också svor den leende Naturen
En lefnadsväg med glädjens rosor strödd.
Jag, äfven jag, var i Arkadien buren,
Som flämtar här, vid denna krycka stödd. (!)

Störande åter verkar det och lämnar blott en vrångbild af originalets skönhet, då det i en öfversättning i *Journal för sv. litt.* (1797) af SCHILLERS *Die Theilung der Erde* i stället för originalets femfotade jamber i de tre första versraderna användes alexandriner:

Der har Ni verlden, barn! skrek Zeus; der är hon, tagen,
Jag den til evigt län åt menniskorna ger.
Hushållen nu dermed, det bästa Ni behagen,
Och skiften henne vackert mellan Er.

Det låter nästan som en parodi.

I följande årgång af samma tidskrift förekommer en öfversättning af *Die Worte des Glaubens*. *Sommar-promenaden*, en kalender med blandadt poetiskt innehåll, har tre öfversättningar från Schiller (för år 1797 LEOPOLDS öfversättning af *Sång till glädjen;* för 1798 *Jordens delning* med bibehållande af originalets versmått; för 1800 *Kvinnans värde*, orimmad). I det lilla af CARL WESTMAN år 1803 utgifna vitterhetshäftet *Euphrosyne* finnas i öfversättning två dikter af Schiller: *Dykaren* och *Polycrates ring*. Öfversättningarna äro duktigt gjorda.

Första uppsatsen i den af G. ROSÉN utgifna samlingen *Fragmenter af utländsk litteratur* . . . (1795) utgöres af en föreläsning, som Schiller höll vid det Chur-Pfalziska sällskapets session d. 26 juni 1784. Talet är hållet i upplysningstidens anda. Teaterns förtjänst beror först och främst därpå, att den lär moral och inverkar på förståndets hela upplysning. I afslutningen hör man den unge Schiller tala som lärjunge af Rousseau:

Här [på teatern] gråter den olycklige bort sitt eget qval tillika med det främmande — den lycklige blir nykter och den säkre försigtig. Den känslosamme veklingen blir man, och den råa omänniskan äger här för första gången känslor. Och då ändteligen, hvilken segervinning för dig, Natur! — du så ofta till jorden trampade, så ofta åter upphöjda Natur — när människor af alla förhållanden, af alla stånd, bortkasta den konstlade lefnadens och modets fjättrar, och ryckte undan händelsernes hvirfvel, förenade ge-

nom sympathiens broderskap åter till ett slägte, glömma sig själfve och verlden, och nalkas sitt Gudomliga ursprung. Hvarje enskilt njuter allas förtjusning, som ökad och förskönad, från hundrade ögon faller tillbaka på honom, och hans bröst fylles blott af en enda känsla; den — att vara människa».

Troligen var det talets med upplysningstiden besläktade anda, som gjorde, att det så snart öfversattes.

Af Schillers större arbeten öfverflyttades först till vårt språk *Geschichte des dreissigjährigen Kriegs*. Det utkom i svensk dräkt åren 1796—97. Enligt en uppgift af Hammarsköld i ett bref skall öfversättaren ha varit en assessor Hertzman. Arbetet recenserades i *Journalen* 1797—98 och i *Stockholms posten* 1797: Nr 113 och 114, där öfversättningen klandras för dess vågade ändringar af originalet.

År 1798 öfversattes *Der Geisterseher* af en notarie Vinberg. Att detta Schillers romanfragment så snart införlifvades med svenska litteraturen, berodde väl till största delen därpå, att det handlar om ett för den tiden sensationellt ämne. Det är nämligen en genomgående skildring af, huru en ung furste genom ockulta vetenskaper och andebesvärjelser narras in i jesuiternas garn. Har man i minnet, att *Stockholms posten* icke långt förut dragit i härnad mot Svedenborgianism, mysticism och hemligt ordensväsende, förstår man tidningens utförlighet i recensionerna (1798: Nr 272, 1802: Nr 46, 1803: Nr 27). Romanen fortsattes och fulländades af Emanuel Follenius (död 1809 som Oberlandesgerichtsrath i Insterburg i Ostpreussen). På svenska utkom 1799 andra delen, 1800 tredje, fjärde och femte delarna, 1802 sjätte delen, öfversatta af G. Eurén.

Af Schillers dramer öfverflyttades till vårt språk först *Die Räuber* (1799) af K. B. Rutström, bekant för samtiden genom en af Akademien belönad Ovidius-tolkning. Året efter försvenskar Meyer Levin, en som det synes till Finland inflyttad utländing, *Kabale und Liebe*. Rutströms öfversättning var särskildt misslyckad och lockade säkerligen icke många att stifta bekantskap med den tyske skalden. Den blef underkastad en förkrossande kritik i Silfverstolpes *Journal*[1], där samtidigt *Kabale und Liebe* recenserades. Recensionen är äfven intressant som ett försvar af Schiller inför den gamla smakuppfattningen. Det heter:

Det finnes äfven i den litterära verlden en grad af mod, som bör kallas öfverdåd; och detta öfverdåd synes utgöra hufvuddraget i caracteren hos den talrika class af Svenska Medborgare, som bär namn af Öfver-

[1] Årg. 1800, sid. 524.

sättare. Man har länge bevisat och trott den sattsen, at mästerstycken äro svårast at öfversätta; men man låter icke deraf afskräcka sig. Alla fördomsfrie konstdomare hafva medgifvit, at de Sorgespel af Schiller, om hvilka här är fråga, äro utmärkta af den största originalitet både i caracterer och språk; men icke dess mindre tror man sig om at kunna lemna dem åt Allmänheten i Svensk Öfversättning. Rec. har nog ofta hört granskare, hvilke, intagne af sina vanor och en länge sammandragen ensidig smak, äfven efter originalernas läsning, fråndömt dem sin förtjenst och tillaggt dem fel, bestående i svulstighet, känslans öfverdrift och yrsla — —
— — — — — — —

Rec. kan knappast föreställa sig, at någon af denna journals läsare är okunnig om innehållet af dessa bägge sorgespel, och tror sig derföre ej böra upfylla rummet med något uprepande deraf. Åtmindstone skola de fleste mera gilla, om han här söker besvara några anmärkningar man trott sig vara befogad at göra emot dessa Schillers första arbeten för skådeplatsen. Ibland sådana anmärkningar anser Rec. den mindst vigtig, som angår brotten emot de öfverenskomna reglorna för enheten i et sorgespel. Vi hafva redan hunnit vänja oss vid at ej så strängt äska rummets enhet. Enheten i anseende til tiden är deremot vigtigare; men den har i dessa stycken blifvit offrad för at bibehålla enheten i handlingen; detta offer lärer derigenom fullkomligen kunna ursägtas. Af mera svår egenskap synes den förebråelsen vara, at Förf. valt sådana ämnen, der, såsom i Röfvarebandet, det högsta interesse fästes vid en brottsling, som höjt sig öfver alla samfundsband, och såsom i Cabal och Kärlek, de dygdigaste menniskor falla til offer för utstuderade bedragare. Skulle icke målningen af Carl Moor, frågar man, kunna reta en yngling af stora egenskaper at gå i hans fotspår? Skulle icke dygdens missöden i Cabal och Kärlek kunna afskräcka den svaga ifrån hennes dyrkan? — Men i det sednare fallet är det ej Förf. fel, at han målat den verld, hvari han lefver, och i det förra bör icke han anklagas, om icke alle förmå at höja sig til det ideal han sjelf haft närvarande för sin föreställning. I hela taflan af Carl Moor har S. dessutom icke infört något enda drag, som stöter en sann moralitet, utan tvärtom til moralitetens styrka låtit honom ständigt täras af samvetets förebråelser, ständigt göra upoffringar i följe af sit medvetande af sin egen ovärdighet, och slutligen grundat hela hans jättlika storhet i den interesselöshet, hvarmed han, som synes af ingen jordisk magt kunna kufvas, sjelf af fri villja, sedan han kunde lefva ostraffad, underkastar sig lagarna. — — — Slutligen har man förebrått S. det vilda och mer än menskliga, som utmärker caractererna, och med namn af affecterad och öfverdrifven brännmärkt den ton han nyttjat til passionernas uttryck. Hvad caractererna

angår, bör det väl aldrig blifva et fel at idealisera dem. Man söker ej hvardagsmenniskor på Scenen, utan i följe af en förskämd smak, och passionernas sanna caracter är at sträfva til det idealiska. Deras språk bör äfven vara lifligt och rikt på bilder, et skäl, hvarföre, enligt S. eget medgifvande, i sorgespel den bundna stilen har företräde framför den obundna.

Äfven i *Åbo tidningar*, där *Cabale och kärlek* recenserades (af Franzén) i Nr 49 och 53 år 1800, tages Schiller, fastän med många restriktioner, i försvar gentemot den fransk-klassiska smakriktningen: han framställes här som en trogen lärjunge till Shakespeare såväl i fel som förtjänster. Recensenten yttrar bland annat:

Schiller är som man vet, et af de ryktbaraste namnen i den nyare Tyska Witterheten. Nästan samma upseende, som Göthe på det 70 talet af detta århundrade vann med sin Götz von Berlichingen, väckte äfven Schiller på det 80 med sit första sorgespel Die Räuber. Lessing hade studerat Shakespear, endast som man studerar naturen: af hvars oändliga rikedom han i det underbara snillets arbeten uptäckte en äfven så liflig, som sammanträngd föreställning, lik den i en Camera Obscura. Göthe och Schiller deremot tycktes, åtminstone i sina första dramer, följa Shakespear, som et mönster i konsten tillika. De efterliknade honom icke blott i den fria och expressiva tekningen af menskliga caracterer och passioner, utan ock i den oregelbundna sammansättningen af det hela, i den nyckfulla omkastningen af rum, tid och personer, i den hastiga växlingen af tragiska och comiska scener, i stilens höjning och sänkning mellan den högsta poesi och det lägsta pöbelspråk, med et ord i det Kellgren kallar yrslan hos Shakespear: (vid hvilket ord likväl, i förbigående sagt, hvarken han eller mången annan, som dömt om Shakespear blott efter Voltaires falska föreställningar och med alla en Fransk Dramaturgs fördomar, torde förenat et nog riktigt eller åtminstone bestämdt begrepp; ty under all den flygt, som hans inbillning tar i trots af alla den yttre konstens reglor, är väl ingen mer Herre öfver sit ämne och sin egen skapelse, än Shakespear; och det är merendels icke han sjelf, utan hans personer, som yra, och det altid af en naturlig orsak).

Utom denna efterföljd af Shakespear äfven i hans utsväfningar, vidlåder de äldsta dramerna af Schiller en egen råhet och ohygglighet i bilder och uttryck: hvilka än äro hämtade ifrån den lägsta natur, än skapade af den mest öfverspända inbildning och känsla, och mången gång tyckas förena bägge dessa ytterligheter.

Af hans sednare arbeten har Rec. icke läst flera än *Don Carlos;* men skilnaden både i stil och sammansättning mellan detta ädla skådespel och de äldre syntes honom så stor, at han knapt kunde tro dem tillhöra

samma författare. Utan tvifvel röja också dessa et stort dramatiskt snille, och måste i det hela göra en stark verkan på hvars och ens inbildning och känsla; men äfven de ifrigaste beundrare af Schiller, sådana torde också hos oss redan finnas, lära icke kunna neka, at så väl die Räuber, hvaraf vi förut äge en ovanligt god öfversättning[1], som den dram, hvars försvenskning här anmäles, vanställas af den öfverspänning, som utmärker så kallade kraftsnillen.

Dessa båda recensioner visa, att Schiller redan vid slutet af 1790-talet var allmänt känd i Sverige och Finland. Bland våra mera bemärkta författare är Leopold den förste, som fäste uppmärksamhet på hans diktning. Vi hafva ofvan omnämnt hans förtjänstfulla tolkningar af två af Schillers dikter. Om något inflytande från denne vare sig i estetiskt eller filosofiskt hänseende, såsom Warburg synes förmoda, kan dock knappast vara tal. Att Leopolds senare diktning fick en allvarligare färg, behöfver alls icke tillskrifvas någon inverkan af Schiller. Leopold höjer sig ingalunda öfver den franska smaken, utan är tvärtom hos oss dess fullödigaste representant. Han fattade aldrig, att Schiller och framförallt Goethe betecknade en utveckling öfver fransk-klassicismen. Minst af allt voro de för honom så auktoritativa personer som Pope och Voltaire. Hans omdömen om Shakespeare, som endast äro eftersägningar efter Voltaire, vittna om hans trånga konstuppfattning. Och när han i sina estetiska arbeten nämner Goethe och Schiller, är det nästan alltid för att hos dem hämta exempel på smakförvillelser, för hvilka han vill varna.

Så framdrager han i afhandlingen *Om smaken och dess allmänna lagar*[2] den mycket omdebatterade nattvardsscenen i *Maria Stuart*. Han ser en djup profanering af det religiösa däri, att det framställes på teatern. Synbarligen har han icke haft kännedom om medeltidsdramats nära samband med gudstjänsten. Åfvenså pekar han på Schiller som exempel på författare, hvilka i sina verk öfverskridit anständighetens gränser, såsom när denne låter Fiesco »öfvertala Dorias syster till belönande af sina (hans) kärleksplågor men i ögonblicket af hennes yttrade svaghet, då hon med flammande kinder och upptända begär nedsjunker på soffan, och tillstår sig öfvervunnen, besvarar hennes ömhet med ett gapskratt: en scen hvaraf han gjort till vittne sin gemål Leonora och hennes förtrogna, gömda bakom en tapet». De ofta svulstiga replikerna i Schillers ungdoms-

[1] Observera motsatsen i omdömena om öfversättningen af *Die Räuber* här och i föregående recension.

[2] *Saml. skr.*, 5: 56.

dramer ha naturligtvis och med rätta stört Leopolds franska smaksinne. Men ofta hör man 1700talets pedantiska och trånga uppfattning, såsom då han vid en jämförelse mellan tyska och franska skådespelet klandrar det förra för dess bristande idealitet och till exempel väljer inledningsscenen i *Maria Stuart*. Som man erinrar sig, tvista drottningens amma och hennes fångvaktare om ett skåp, som denne vill uppbryta. I detta syfte har han inkallat folk med allehanda verktyg. — En sådan realism kunde Leopold icke tåla. Man undrar ej öfver, att många scener hos Shakespeare voro honom en styggelse.

Något allsidigt och ingående bedömande, som visar, att Leopold till fullo uppskattade Schillers skaldskap, föreligger icke. Hans uttalanden äro endast yttranden fällda en passant. Båda voro de visserligen reflexionsskalder, men huru stort är likväl icke afståndet mellan dem! Den ene är helt fången i en snäf konstuppfattning, som förkväfde fantasi och känsla; den andre hatande reglernas tvång, stor och dristig och i besittning af en lågande känsla och inbillning.

Atterbom har i sin bekanta recension af Leopolds *Samlade skrifter* i *Svenska litteraturföreningens tidning* 1833 dragit en parallell mellan de två skaldepersonligheterna. Äfven om i densamma spåras Atterboms gamla partiskhet mot Leopold, kan ej nekas, att han träffar grundskillnaden. Recensionen anger äfven en ny tids djupare uppfattning af Schillers skaldskap:

Sjelfve Schiller, heter det, kan ej frikännas, att ofta förwandla sin sångmö från offer-prestinna till gouvernant; Leopolds är sällan något annat, än detta. Men också, hurudana åsigter, satser, theoremer äro icke de Schillerska! huru sannfärdigt sanna, huru stora, huru fruktbärande! Wi höra i dem raka wederspelet af de små empiriska abstractioner, som, för att wäcka wårt uppseende, pynta ut sig genom ett prydligt rimmeri. Om Schillers lärodikt nästan alltid lyckas, att genom inbildningen öfwertala förståndet; om det språk, som hon nyttjar, nästan alltid liknar de omotståndliga ljuspilar, med hwilka en gudabåga träffar sitt mål: så är orsaken den, att hon, såsom ej mindre lyrisk än didaktisk, är berättigad till Poesiens tungomål. Det förstånd, hvarifrån hon har sjelf utgått, är så högt, så rikt, så djupt, att hwarje handling af dess werksamhet innebär på samma gång en hjertats tanke och en hufwudets känsla, bådadera i fullkomligt jemnmått af wärma och ljus. Den röst, som i henne talar, tillhör hwarken en hypochondrisk kammar-lärd, eller en lefnadsmätt hofman; den tillhör en werklig Wis, som har öfverskådat werlden från någon af menskligfietens höjder, från en af dess högsta synpunkter. Deraf det medfödda majestät i flygt och ton, som

wanligen utmärker Schillers lyrik och i hans dramatiska werk yttrar sig ännu mera beundransvärdt, emedan den benägenhet att katechetisera, som ej sällan öfwerwäldigar hans smärre qwäden, här antingen tränges tillbaka af ämnets art eller ock talar i Ödets egen stora styl.

Med romantikens insteg hos oss blef förståelsen af Goethe och Schiller en annan. Många af den gamla skolans mest frigjorda män tilldelade visserligen de båda skalderna en framskjuten plats, men nyromantikerna företogo en radikal omplacering: Goethe och Schiller blifva för dem stjärnor af första ordningen. Deras namn får auktoritativt anseende. Goethes och Schillers diktning är ju också en af de hufvudkällor, hvarifrån den nya strömningen leder sitt ursprung.

Emellertid är Hammarskölds förhållande till Schiller egendomligt. Hammarsköld, som aldrig blir trött att prisa Goethe, är i förstone äfven en beundrare af Schiller. Men han öfvergår snart till att i denne se endast den poetiske dilettanten. Härutinnan påminner han om sin tyska förebild Friedrich Schlegel. Hammarskölds kritiska förstlingsarbete är egentligen en förpostfäktning till den långa litterära fejd mellan de båda smakriktningarna, som skulle komma.

Hammarsköld synes tidigt ha gjort bekantskap med Schillers diktning. Som adertonårig yngling skrifver han i ett bref till sin vän Livijn, att han läst de flesta af Schillers stycken utom *Wallenstein, Fiesco* och *Turandot.* De hade tilltalat honom mycket. Senare heter det, att i hans tycke var *Maria Stuart* den vackraste af Schillers tragedier. Däremot hade han ingen smak för den så vidt berömde *Wallenstein.* »Friedlands egen person», skrifver han, »intresserar aldeles icke. Han förekommer mig som en förryckt narr, som ej vet, hvad han vill. De intressantaste personerna i detta långa skaldestycke äro hertiginnan, Max Piccolomini, Thekla och svenska kaptenen. De andra äro liksom de bilder, som skapas af en Laterna magica; de skimra ett ögonblick, men lemna inga intryck efter sig».

Detta bref visar, huru Hammarsköld från första början fattat antipati för *Wallenstein.* Emellertid svalnade snart också hans entusiasm för Schillers öfriga diktning. I en i *Linköpingsbladet* den 15/2 1806 införd uppsats om de förnämsta tyska poeterna heter det om Schiller:

Ingen af Tysklands poeter är hos oss så mycket känd som Schiller, dock likväl mera som historikus än som poet. Hans outsläckliga hat gjorde Schiller, enligt en stor granskares omdöme, till tragikus. Men detta gjorde honom också till någonting helt annat än sann poet. Ett mörkt och dystert sinnelag är ej det rätta sinnelag för en Chariternas älskling. Och denna poetiska mellankoli, detta filosofiska människohat, som råder

i alla Schillers arbeten och i synnerhet i hans *Gedichte* (hvilka i min tanke äro hans bästa poetiska verk), kan aldrig stå tillsammans med det sanna sköna. Hans poemer förtjena derföre snarare namn af versifiserade filosofismer och hans prosaiska afhandlingar äro vida bättre än hans skaldestycken. Den djupa filosofiska blick, hvarmed Schiller genomskådat alla ämnen, göra hans *Kleine prosaische Schriften* högst vigtiga för dem, som grundligen vilja studera teorien för de sköna konsterna.

I detta tidningsuttalande med alla dess orimligheter föreligger redan fullfärdig hufvudtanken i den ett par år senare utkommande kritiken öfver Schiller. Schiller är — till följd af sitt mörka, dystra sinnelag! — ingen poet, snarare en filosof och historiker.

Hammarskölds angrepp på Leopold och på Schiller ha egentligen samma grundorsak; det är förstånds- och reflexionspoesien han hos båda vill åt. Det är äfven denna han sedermera hos Tegnér så skarpt klandrar. Hans estetiska betraktelsesätt är mycket enkelt. Goethe står för honom som mönsterskalden par préférence. Han blir den måttstock, efter hvilken han mäter. Hvar han icke finner Goethes naivitet, naturinnerlighet och enkelhet i tonen, ser han ingen poesi. Af denna trånghet i uppfattningen beror hans oförstående dom öfver Schiller, franska litteraturen och längre fram öfver Tegnér.

Samma år han skref ofvannämnda tidningsuppsats påbörjade han sin afhandling om Schiller. Den låg sedermera jämnt under hans händer. »Det har derföre, skrifver han i ett bref till Gjörwell, så amalgamerat sig, att jag så må säga, med mitt inre, att allt det onda, som vederfares denna afhandling, sträcker sina verkningar längst in i djupet af mitt hjerta». Afhandlingen utkom i juni 1808 under titeln *Försök till en kritik öfver Friedrich Schiller, betraktad som poet, häfdatecknare och filosof.*

Tegnér skrifver i ett bref till Wallmark, att Hammarskölds skrift öfver Schiller var väl det sämsta och omyndigaste aperi af den nyaste estetiken, som han kunde påminna sig ha läst. Man måste ge Tegnér rätt i detta yttrande. Afhandlingen vimlar af öfverdrifter och orimligheter. Hammarsköld söker visserligen att på Schillers diktning tillämpa dennes egna i hans estetiska arbeten uttalade principer, men gör detta på ett skeft och godtyckligt sätt. Mera än af Schiller står han dock i beroende af Friedrich Schlegel. Dennes skrift *Über das Studium der griechischen Poesie,* där den grekiska poesien uppställes som idealet, till hvilket den moderna bör närma sig[1], har väl varit den arsenal, ur hvilken han hämtat sina

[1] I denna skrift nämnes Schiller endast på ett ställe i slutet, där han berömmes.

flesta vapen. Den måttstock, efter hvilken Hammarsköld dömer, är Schillers eller ännu närmare Schlegels. »Poesin är och bör och kan, såsom ren, ej vara annat än det den var hos de gamle, neml. en Gudomlig lek, som ryckte själen ur sitt vana läge».

Inledningsvis framhåller han, att ett oändligt brinnande hat till allt falskt, allt rättsstridande var ett hufvuddrag i Schillers karakter. — Först granskas Schiller som poet. De flesta af hans arbeten genomgås i tidsföljd. Minst af allt är Hammarsköld belåten med förspelet i *Wallenstein.* Man höre honom själf:

Första delen eller Wallensteins Lager, ehuru uppfylld med flera vackra ställen, är likväl en af Schillers mäst misslyckade produkter. Den är lik vissa menniskor om hvilka man ej kan säga annat än att de äro till för att fylla en plats. Visserligen har den ett sken af sammanhang med det hela, men det är blott ett sken; dess ändamål skulle vara att visa Arméens tänkesätt i anseende till Generalens företag; och detta skulle ej skickligare kunna ske inuti sjelfva pjesen? Och dertill fordras så många tillställningar? För den orsaken måste en Bonde stjäla, två Jägare fäckla om en Marketentare-flicka, och en Kapucinermunk hålla en burlesk predikan? Dessutom försöke man att alldeles utelemna Wallensteins Lager, och man skall otvifvelaktigt få lika mycket begrepp om det hela, njuta lika mycket af poemet, som om den första delen vore der. Det enda man dervid förlorar, är den sköna Soldat-chören som slutar denna del och som är ogement skicklig att förkunna oss det vi äro i ett läger. Detta kände Schiller, och derföre författade han denna quasiprolog, för hvilken en flygtig läsare tackar honom. Det är blott granskaren, blott den som mera värderar ett sammanstämmande, fullbordadt konststycke, än några vackra ställen och effektrika chörer, som dervid runkar på hufvudet. Men hvem vill väl rådfråga desse knarrige grubblare om hvad man skall klappa händerna åt? — En så mycket högre, så mycket ädlare anda råder i de andra delarne...

Högst står för Hammarsköld *Die Jungfrau von Orleans.* Innan han yttrar sig om detta skådespel, företar han en utredning af skillnaden mellan den klassiska och romantiska poesien. Denna utredning är i hög grad konstruerad och konfys. *Jungfrun af Orleans* sätter han främst, därför att det är helt och hållet en fantasiprodukt. Hans öfriga stycken ha varit »karaktärspjeser» och som sådana mera »ett verk af filosofen än af skalden». *Die Braut von Messina* kallar han ett misslyckadt »studium», som visar, att Schiller icke förstod den antika poesien.

Slutomdömet om Schillers dramatiska arbeten lyder:

Vi upptäcka då trenne omständigheter som röja sig i dem alla. Beständigt ligger det något stort, något frapperande i alla de ämnen han

bearbetat. Han egde icke den konsten att af en obetydlig småsak, genom blotta formen, göra någonting värdt läsarens uppmärksamhet... Vidare kunde han aldrig utföra något med få medel. Hans Sorgespel hvimla af en gräslig mängd Actörer, som då och då tränga hvarandra. Och för det tredje, ligger i dessas tal och resonnemanger alltid resultater af modern filosofi, som infinna sig äfven der det mindre passar sig. Det kan väl vara oafgjordt om Schiller, ifall han fått längre lefva, ej afklädt sig dessa fläckar, hvilka hindra hans poesi att kallas ren, men vi kunna ej bedömma en Författare annorlunda än som han är för oss, och således kunna vi ej annat än, i afseende på nämnde brister, neka vår Auctor kronan som fullkomnad Dramaturg.

Efter att ha behandlat Schillers versifikation och berömt honom för att ha användt blankversen, öfvergår han till Schillers lyrik. De flesta af romanserna finner han i afseende på ämne eller utförande misslyckade. De äro för genomreflekterade. »Äfven som älskare», säger Hammarsköld, »filosoferar han (Schiller) öfver sin Lauras magt på hans hjerta, och till och med i en Punsch-Visa förblifver han Idealist». Bland de få af Schillers lyriska poem, som finna nåd, är dikten *Die Götter Griechenlands.* Han tar den i försvar gentemot L. von Stolberg, som i densamma såg ett angrepp på kristendomen[1].

Några graverande anmärkningar mot Schillers historiska verk har den stränge kritikern ej att framställa. Han prisar Schillers prosastil för dess lifligbet och enkelhet; han finner hos honom en djup, träffande reflektion och en fin gruppering. Detta gäller dock mest *Geschichte des Abfalls der vereinigten Niederlande. Geschichte des dreissigjährigen Kriegs* anser han den förra underlägsen. Särskildt beskyller han Schiller för partiskhet mot svenskar och fransmän[2].

Som filosof och särskildt som estetiker får Schiller Hammarskölds fulla erkännande.

Han slutar med att förklara, att Schillers verk icke förtjäna namn af sanna poesier. »Den började Artisten bör derföre icke vilseföras af det ogemena bifall, som det konstälskande Publicum, nu och länge härefter gifver och lärer gifva Schiller som Poet framför Goethe, och i följd deraf, så snart de vilja tala uppriktigt och konsequent, äfven

[1] Början af Stolbergs uppsats *Skaldekonstens missbruk* finnes införd i 1:a häftet (1795) af tidskriften *Fragmenter af utländsk litteratur i vitterheten och de sköna konsterna,* som utgafs i Uppsala af G. Rosén. Fortsättning af uppsatsen lofvas, men följer ej.

[2] Annorlunda är omdömet i företalet till svenska öfversättningen af trettioåriga krigets historia. Här berömmes Schiller isynnerhet för den oväld, hvarmed han skildrat de olika makterna.

framför Grekelands störste Mästare.» Han har därför med detta arbete velat förebygga en sådan missuppfattning. Hammarsköld tror till och med, att Schiller »om han uppträdt några år sednare, sedan Goethe fullkomligen utvecklat sin Skaldetalang, likt hvad häfderna berätta om Plato» ej skulle beträdt en bana, där han ej kunde blifva den förste; utan hans filosofiska tendens skulle i det stället drifvit honom att mera ihärdigt täfla med sina vänner Fichte och Schelling i bearbetandet af ett annat fält.

Afhandlingen utmynnar, såsom man ser, i ren absurditet: Schiller hade ej bort befatta sig med poesien!

Får man tro HAMMARSKÖLD, väckte hans arbete ett stort uppseende. Redan innan det utbjöds i boklådorna, hade det blifvit ett allmänt talämne. Ett par månader efter afhandlingens utkommande innehöll *Stockholms posten* [1] en i det hela välvillig recension. Det framhålles, att författaren ej hör till den s. k. Gothiska skola, som på andra snillens bekostnad vill upphöja sin hjälte; »tvertom», heter det med en anstrykning af ironi, »framträder han med en modesti, som kan afväpna den strängaste Aristarch då han sjelf anser detta sitt företag såsom en förmätenhet, emedan han genom ingenting gjort sig berättigad till en röst vid Vitterhetens domstol». Hammarsköld klandras, emedan han satt Fr. Schlegel och Tieck till domare, hufvudsakligen betraktat Schiller ur formell synpunkt samt beskyllt honom för partiskhet i hans historiska arbeten. Slutligen ansåg rec., att Hammarsköld, innan han utgaf boken, bort rådfråga en vän.

I Nr 258, 262, 266 af *Stockholms posten* svarar HAMMARSKÖLD med ett längre anförande, däri han söker gendrifva recensentens beskyllningar. Till sist antar svaret en rent personlig karaktär [2].

---

[1] 1808: Nr 236.

[2] »Hittills har jag talat till er, min Rec., såsom Författare, nu har jag några ord att säga er som menniska. Ni har sjelf i en Recension anmärkt, att då man beskyller någon för partiskhet, degraderar man densammes caracter, och likväl gör ni mig samma obevista beskyllning. Men det icke ensamt. — Ni beskyller mig äfven för nyttjande af magtspråk, och hvad förutsätta de, om ej en gränslös egenkärlek och inbilskhet? Huru kan nu denna egenskap stå tillsammans med de uttryck af blygsamhet, som ni ur min bok sammanletat och satt i hop på ett ställe? — Således gör ni mig äfven till en låg hycklare, som likaså litet menar som vet hvad han säger. — Medge mig, min Herre, så recensera ej andre Konstdomare, och huru mycket skulle ni ej, i det fallet, kunna lära af densamme Fr. Schlegel, som ni i början af edra anmärkningar, förnekar grundeliga kunskaper, skarpsinnighet och öfvad omdömeskraft. Läs hans recensioner, och ni skall få se honom förkrossa odugligheten, hvar han möter den, genom framställandet af alla orimligheterna i dess producter...»

All kritik var icke så blid som den i *Stockholmsposten*. Värst var, att Hammarsköld beskylldes för att ord för ord ha plagierat Schlegel. Emot denna beskyllning värjer han sig indignerad i ett bref till Gjörwell:

»En herre, som har så fin bokkännedom, borde vara intendent öfver hela verldens biblioteker. Han nämde väl ej, hvilkendera Schlegel skulle författat en kritik öfver Schiller, men förmodligen lärer det vara någon af bröderna Schlegel, Tysklands Aristarcher.» — En uppräkning af Schlegels arbeten följer, och det framhålles, att det ingenstädes däri finnes något om Schiller utom tjugosex rader i ett häfte af *Europa*[1].

Huru djupt rotad Hammarskölds ovilja mot Schiller var, framgår bland annat däraf, att han ännu år 1813 i en artikel, som var ämnad för *Svenska litteraturtidningen*, utfor i de hårdaste ordalag mot den store skalden. Artikeln blef emellertid af redaktionen refuserad[2].

Bland våra romantici intar Hammarsköld med sin oförstående kritik af Schiller en särställning. Den nya skolans öfriga medlemmar öfversatte Schiller flitigt, äfven om Goethe af de båda tyska skalderna var den som de företrädesvis skänkte sin beundran. Här och där i deras tidskrifter påträffar man öfversättningar af Schillers poem. Särskildt voro Goethe och Schiller de förebilder man valde för den s. k. xeniestriden.

Jämförd med den tyska xeniestriden var den svenska blott en strid i miniatyr; den ingick ju äfven endast som led i det stora litterära fälttåget. Man kan icke neka, att de svenska romantikerna få ett stänk af komik öfver sig, då de öfversätta och för egen del använda icke få af de tyska xenierna, helst som romantiken själf blir föremål för Goethes och Schillers satir[3].

I Nr 22 af *Polyfem* (1810) har Hammarsköld infört fyra xenier, af hvilka den sista, som fått öfverskriften *Erfarenhetssats*, är en direkt öfversättning af Schillers *Wissenschaft* med den ändring, att

---

[1] Hammarsköld misstar sig här. F. Schlegel har flerstädes uttalat sig om Schiller och gjort honom till föremål för kritik.

[2] Fryxell, *Bidrag till Sverges litteratur-historia*, 2: 95.

[3] Redan 1804 hade Livijn diktat en samling xenier, i hvilka han gisslade sina kamrater i föreningen V. V. Han inlämnade dem anonymt till föreningens pristäflan. De belönades, fast troligen af det skäl, att man önskade lära känna författaren. (Rudolf Hjärne, *Dagen före drabbningen*.)

Hammarsköld låter epigrammet gälla konsten. Den dåliga öfversättningen lyder: Konsten för många är den höga gudinnan. För andra blott en försvarlig ko, som ger dem ost eller smör.

Nr 24 innehåller idel xenier, tillsammans 33 stycken, af hvilka fem äro rena öfversättningar. Författaren är ATTERBOM[1].

I Nr 40 förekommer Schillers epigram *Jeremiad*, lämpadt efter svenska förhållanden.

I Nr 10 (4:de saml.) 20 originalxenier under rubriken *Offermjöl*.

I Nr 36 (5:te saml.) 4 disticha efter Schiller[2].

I Nr 38 (5:te saml.) 7 disticha[3].

Journal för litteraturen och theatern, WALLMARKS nya, innehåller vid denna tid äfven några öfversättningar från Schiller. Ett par af dem äro införda i polemiskt syfte. Betecknande nog kunna båda parterna hämta vapen ur Schillers dikter.

I numret för den 24 april 1810 finnes en öfversättning af Schillers poem *Breite und Tiefe:*

Det gifves månge, som underbart
om allting veta att dömma,
som kunna säga oss lätt och snart
hvar något finns att berömma.
Man skulle tro, då man hör dem blott,
att sjelf Fru Vishet till brud de fått.

Men, like Fosforn, de lysa fort
med sken, som lofvar och ljuger.
Den, som vill hedras för hvad han gjort,
gör gerna något som duger.

— — — — — — —

Liknelsen om fosforn finnes naturligtvis icke i originalet.

Fjorton dagar senare läses i *Journalen* en öfversättning af Schillers *Die Kindesmörderin*. Den är försedd med en anmärkning, i hvilken tidningen inför allmänheten rättfärdigar sig för att den med-

---

[1] RISBERG, *Tyska förebilder till dikter af Atterbom.*

[2] *Kant och hans utläggare; Konstgrepp; Filosofiska systemer; Korrekthet.*

[3] *Den svåra föreningen; Inre och yttre; Min tro; Till astronomerna; Astronomiska skrifter; Genialitet; Val.*

delar dikten. Troligen, menar den, har Schiller med densamma haft en moralisk tendens.

I juni har tidningen en öfversättning från tyskan af en artikel *Om den franska och tyska smaken*, för att visa, att äfven fransmännen började uppskatta tyskarnas vittra förtjänster. Den franske författaren Benjamin Constant hade nämligen till sitt modersmål öfverflyttat Schillers *Wallenstein* och försett dramat med en inledande uppsats, i hvilken han klargör skillnaden mellan fransk och tysk dramatik. Denna uppsats jämte åtföljande egna reflexioner meddelas.

År 1813 har *Journalen* i Nr 91 och 99 öfversättningar af två af Schillers epigram: *Proselytmakaren* och *Till mystikerna*.

I Nr 146 en öfversättning af poemet *Hoffnung*.

Äfven i andra tidningar förekomma ofta dikter af Schiller.

Elegant-tidning, som utgafs blott år 1810 och utgjorde ett appendix till *Fosforos*, meddelade i Nr 26 tre af Schillers disticha[1].

Aura, en samling poesier ur *Åbo tidningar*, innehåller Franzéns två Schiller-öfversättningar, hvilka båda äro intagna i hans samlade skrifter: *Kvinnans värde* och *Trons ord* (med en fjärde vers efter Niemeyer). Den senare kallar *Elegant-tidningen* en stel och tvungen öfversättning, som väl troget återgifver urbildens mening, men ingalunda dess klassiska form. — Man jämföre emellertid densamma med den i Silfverstolpes *Journal* förekommande, och man skall se, huru mycket Franzéns står högre både i anseende till välljud och form. — För öfrigt förekommer i *Åbo tidningar* i årg. 1800 *Den stora filosofiska frågan* af Schiller.

Poetisk kalender, som utgafs åren 1812—22 och som hade Schillers *Musenalmanach* till mönster, bjöd sitt publikum utom originaldikterna en mängd öfversättningar från tyska skalder, mest från Goethe, men äfven några från Schiller.

I årg. 1814: Schillers *Dithyramb* (Nimmer das glaubt mir erscheinen Die Götter) af N * * * m (Per Olof Nyström) och *Flickans klagan* af E. (okänd).
» » 1817: *Riddar Toggenborg* af Atterbom.
» » 1819: *Thecla* af Gfm (Grafström).
» » 1820: *Sångens makt* af August (Nicander).

I den af Sjöberg och Nicander utgifna *Kalender för damer* förekomma
i årg. 1818: *Soldatvisa* af —st— (Borgström).

[1] *Peterskyrkan; Mänskligheten; Hjärtat.*

I årg. 1819: *Sången om klockan* af —ST— samt *Den beslöjade bilden i Sais* af —S—.
» » 1820: *Greklands gudar* af NICANDER.
» » 1822: *Idealen* af —S*.

CEDERBORGS och STJERNSTOLPES kalender *Samlaren* har i 2:dra häftet 1814 en öfversättning: *Hoppet.*

Nyromantikernas flitigaste Schiller-öfversättare var B. J. TÖRNEBLAD. Till en början uppträdde han fientligt mot fosforisterna i sin tidning *Nya posten* (1810), hvilken Atterbom i ett bref till Palmblad kallar »ett non plus ultra af uselhet». Tidningen är mest märkvärdig för den i densamma förekommande af Törneblad författade fabeln *Räfvarna*, hvilken som bekant blef närmaste anledningen till Fersenska mordet. Senare ställde sig Törneblad på fosforisternas sida. Som öfversättare var han särdeles lycklig. Oaktadt han ganska troget följer originalet, flyter hans språk ledigt. Han ämnade öfverföra alla Schillers arbeten till svenska, men måste afstå från företaget, enär han ej kunde få förläggare.

År 1813 utgaf han *Jungfrun från Orleans* och *Don Carlos*; året därpå *Wallenstein*. Den senare öfversättningen tillägnade han den gamle generalen och dramatikern A. F. Sköldebrand.

År 1821 öfverflyttades tre andra af Schillers dramer till vårt modersmål: *Maria Stuart* af C. HEDLUND, *Cabal och kärlek* af biskop O. BJURBÄCK och *Fiesco* af FAHLCRANTZ. Den senares öfversättning är oklanderlig; de båda andras däremot jämmerliga. De stå oerhördt under Törneblads. I *Maria Stuart* förekomma jamber sådana som dessa:

Jag kān genōm list ōfvertala henne

och

försvūrit sīg våldsāmt.

I *Svensk litteraturtidning* blef öfversättningen föremål för en nedgörande kritik.

År 1823 öfversattes *Wilhelm Tell* af O. BERGIUS[1].

Af Schillers smärre poem utgaf fru MARIA DOROTHEA DUNCKEL år 1822 en öfversättning i urval[2], hvilka hon tillägnade Tegnér. Öf-

[1] Sedermera utgaf på 1830talet NICANDER öfversättningar af *Die Räuber* och *Die Jungfrau von Orleans*. NICANDERS Schiller-öfversättningar äro de bästa på svenska.

[2] *Valda skaldestycken af Fr. Schiller.*

versättningarna, som höra till de bättre af den tidens, äro 18 till antalet[1].

I Stjernstolpes samlade skrifter finnes en öfversättning af *Pegasus im Joche*; A. K. af Kullberg öfversatte *Würde der Frauen*, och Granberg, Wallmarks medredaktör af Journalen, har lämnat en passabel tolkning af *Die Ideale*. Den är inryckt i hans år 1813 utgifna diktsamling, hvilken blef ytterst hänsynlöst åtgången i en recension af Atterbom i Litteraturtidningen. Öfversättningen var det enda dugande, han i samlingen fann.

Äfven de yngre skalderna studerade Schiller flitigt och pröfvade sina krafter på att öfverflytta hans dikter till svenska. Vi hafva förut omnämnt Nicanders öfversättningar. I Beskows år 1817 och 1819 utgifna dikthäften *Vitterhetsförsök*, 1 och 2, förekomma fem öfversättningar från Schiller[2]. Vi återkomma senare till Schillers inflytande på Beskows dramatik.

Till att göra Schiller känd bland den svenska allmänheten bidrog också i hög grad Lefflers och Bruzelii utgifvande af *Bibliothek der deutschen Classiker*, som under åren 1811—21 utgafs i 76 band. Härigenom bereddes Goethe och Schiller inträde i många svenska hem.

Af Schillers prosaskrifter utkom dessutom i svensk öfversättning: 1803: *Öfversättningar utur Hofrådet Schillers smärre prosaiska skrifter* af A. Bethén; 1806: *Smärre prosaiska skrifter* af A. Bethén; 1818: *Skådeplatsen betraktad såsom en moralisk inrättning*[3]; 1819: *Franska religionskriget under Carl IX; Antwerpens*

[1] *Den främmande flickan; Den klagande Ceres; Blommorna; Polycratis ring; Jordens delning; Pegasus i oket; Hektors och Andromaches klagan; Qvinnans värde; Handsken; Hero och Leander; Pilegrimen; Idealerna; Tankespråk af Confucius; Dykaren; Flickans klagan; Borgen; Ynglingen vid källan; Afsked från läsaren.*

I sina 1830 utgifna *Dramatiska och lyriska försök*, H. 3, där hon i en dikt *Galleri af tyska skalder* besjunger nästan hela tyska parnassen, ägnar hon Schiller följande vers:

Hulda stämma, hvilkens makt förtjusar
Omotståndligt hvarje känsligt bröst!
Ljuf vid Qvinnans lof, vid bragdens brusar
Du kring Clios fält med thordönsröst
Flägt från Theklas himmel, och Marias
Milda, ömma förespråkare!
Värd, att snart af engelns vink befrias
Ur de redan lösta fjättrarne.

[2] *Hero och Leander; Barnamörderskan; Fantasi; Kärlekens väntan; Ynglingen vid källan.*

[3] En äldre öfversättning, se sid. 14.

belägring; Vieillevilles lefverne; Medelmåttig och krypande eller Konsten att göra lycka, bearb. af MÅRTEN ALTÉN; 1822: *Förbrytelse af förlorad ära;* 1832: *Om Lycurgus och Solons lagstiftning.*

Största betydelsen för svenska litteraturen har emellertid Schiller fått därigenom, att han i så hög grad påverkat TEGNÉR. Man spårar hans inflytande på Tegnérs diktning såväl till dess form som innehåll. Ja, en stor del af densamma är otänkbar utan Schiller. Äfven GEIJER tog djupa och bestämmande intryck af den tyske skalden. Då han uppräknar de fyra ungdomslärare, till hvilka han står mest i skuld, är Schiller en af dem. Beträffande Schillers inverkan på GEIJER hänvisa vi till en samtidigt med denna utkommande uppsats af fil. lic. HILMA BORELIUS. Schillers inflytande på TEGNÉR skola vi göra till föremål för undersökning i nästa afdelning af denna uppsats.

2.

Skalden, hur suverän hans fantasiverksamhet än må vara, skapar icke af intet. Likasom man genom analys kan uppvisa, af hvilka kemiska element en växt består, så kan man äfven undersöka och tillnärmelsevis framdraga grundbeståndsdelarna i en skalds diktning. Man kan bestämma själfva det material, det idé- och föreställningsinnehåll, hvaraf den är uppbyggd.

Den Tegnérska poesien mottog inflytande från många håll. TEGNÉR var, som Ljunggren träffande anmärkt, eklektiker icke blott i filosofien utan äfven i poesien. Ofta fick han från det fosforistiska lägret, särskildt från Hammarsköld, uppbära beskyllningen, att han »lånade». Det verkar löjligt, då PALMBLAD maliciöst gör sig förfrågningar om, huruvida icke Tegnérs dikt *Floden* endast var en efterbildning af GOETHES *Mahomets Gesang* (Tegnér hade icke afsett annat med densamma), eller då HAMMARSKÖLD påstår, att Frithiofs afskedssång till Norden vore en imitation af Child Harolds till England.

Man finner likväl kanske flera reminiscenser hos Tegnér än hos någon annan af våra store skalder. Skall man uppräkna alla dem från hvilka han »lånat», blir det en lång rad af namn. Han har lånat från Bibeln och från Homerus, från Ossian, Shakespeare och Byron, från Haller, Matthisson, Herder, Goethe, Schiller och Körner,

från Håvamål och Oehlenschläger, från Lidner, Kellgren, Franzén och Atterbom. Man nästan fruktar, att då hvar och en tagit sitt, skall det ej bli mycket kvar. Men så farligt är det ej. Det är icke idéinnehållets nyhet och själfständighet man begär af en skald — berodde det endast därpå, komme de flesta till korta — utan formens skönhet och den personliga uppfattningen. Båda dessa kraf fyller Tegnér mer än de flesta.

Om Tegnér någon gång hos en annan skald fann en stämning eller en bild, som tilltalade honom, en situation han själf kunde använda, gjorde han sig ej samvete af att begagna den i sin egen diktning. Men alltid tryckte han sin egen prägel på det lånade. Han gjorde något nytt af motivet och återgaf ofta bilden förskönad.

Det är emellertid oriktigt att tro, att Tegnér bland de stora skalderna skulle intaga någon särställning ifråga om »reminiscenser» och »påverkningar». Shakespeare, Byron, Heine, framför allt Goethe ha icke varit särskildt nogräknade, om de hos andra gjort strandhugg. Huru många af Goethes smådikter äro icke omarbetningar af folkvisor, och huru många äro icke reminiscenserna och efterbildningarna i Faust! Goethe har själf i en af sina parabler på skämt sagt de sanna orden:

Ich habe niemals danach gefragt:
Von welchen Schnepfen und Fasanen,
Capaunen und Welschenhahnen
Ich mein Bäuchelchen gemästet.

So bei Pythagoras, bei den Besten,
Sass ich unter zufriedenen Gästen;
Ihr Frohmahl hab' ich unverdrossen
Niemals bestohlen, immer genossen.

Naturligtvis är det omöjligt för en författare att helt och hållet värja sig, så att icke reminiscenser smyga sig in. En hetsjakt efter sådana kan heller icke äga något annat än kuriositetsintresse. Det är först då man anlägger en historisk-psykologisk synpunkt, studiet af dessa kan skänka något. Genom att undersöka ett motivs olika behandling, de efterbildningar den ene författaren efter den andre gjort, kan man finna en punkt, som kastar ljus öfver deras olika frambringelsesätt och arten af deras fantasi- och känslolif.

Tegnérs bildning var ursprungligen mera fransk än tysk. Lifvet igenom behöll han en förkärlek för det franska lynnet. Då han vid

tretton års ålder började att studera, lärde han med genial lätthet franska, engelska, latin och grekiska. Redan innan han som sjuttonårig yngling kom till universitetet, var han väl bevandrad i den klassiska litteraturen och hemmastadd hos VOLTAIRE och ROUSSEAU. Tyska litteraturen däremot synes han ha försummat. I Myhrmans, hans blifvande svärfaders, stora bibliotek hade icke funnits en enda tysk poet. Allt från början synes Tegnér ha haft en instinktiv ovilja mot den tyska litteraturen, en ovilja som fick ytterligare näring, då han gjort bekantskap med tysk metafysik och romantik.

Hans bref öfverflöda på häftiga utfall mot allt, som är tyskt. På ett ställe säger han: »Med undantag af två eller tre stora namn kan jag icke neka, att jag föraktar hela det romerska riket», och på ett annat: »Hela vår världsåsikt är mera besläktad med den franska klarheten än med det tyska grumlet». Tyskland var för honom icke i det främsta rummet Goethes och Schillers land, utan landet som skänkt Europa metafysik, nebulism, poetiskt grummel och »Mitternacht». Han tillägger icke blott svenska lynnet något af den franska klarheten och lättheten; han finner äfven den af romantiken så illa förkättrade fransk-klassicismen vara långt mera än tyska vitterheten besläktad med den hellenska andan.

Trots dessa starka antipatier har han naturligtvis icke undgått att beröras af tidens djupare kulturströmningar, som voro tyska. — Under sina studieår i Lund fördjupade han sig i KANT. Hans filosofiska studier satte märkbara spår såväl i hans lifsåskådning som hans första diktning. Han genomgick en tviflets skärseld, som bortbrände det som fanns hos honom af 1700talets prosaiska nyttighetssyn.

I sina tidiga didaktiska poem prisar han än Kants stränga pliktideal, som är förkroppsligadt i *Den vise* (om än dikten äger äldre anor på svenska), än intar han den rena skepticismens ståndpunkt som i *Förvillelser;* än söker han tröst mot den pessimism, hvari hans reflexion utmynnat, i religionen eller tron på *Kulturens* seger (en dikt i hvilken man, som Vedel redan anmärkt, kan spåra inflytande från Schiller [1]).

---

[1] Verserna om Grekland påminna om Schillers *Die Götter Griechenlands*. Äfven metern är densamma.

Hellas! ännu står din bild i minnet,
lik en gudom i sitt tempel krönt,
och med vördnad ser det tjusta sinnet
fosterbygden för allt stort och skönt;
der en lyckligare himmel höjde

Det är naturligt, att Tegnér med sitt rika fantasi- och känslolif icke kunde stanna vid en i grunden prosaisk och fattig syn på tingen. Det djupaste i hans väsen motsvarades icke af det kalla stoiska vishetsidealet; icke heller förmådde han i dessa resonerande lärodikter ge uttryck för den lyriska entusiasm, som utgjorde grundelementet i hans skaldebegåfning. Då man läser hans akademiska diktning, märker man öfverallt våldiga ansatser af hans fantasi till att frigöra sig och lyfta sig öfver det rent didaktiska. Hans bilder äro redan här dristigare och af större stil än alla hans föregångares (Lidner inberäknad). Alexandriner af sådan glöd och färgprakt som dem man finner i Tegnérs dikt *Till min hembygd* har den föregående vitterheten inga att uppvisa. Dikten syntes ju äfven vågad och blef föremål för en parodi.

Från Kant var vägen till Schiller icke lång.

I flera hänseenden betecknar Schiller en utveckling utöfver Kant. Hos honom fann Tegnér icke något af Kants moraliska rigorism, utan rigorismen var mildrad till en ljus, human uppfattning af lifvet; här fann han en gränslös kärlek till friheten, förenad med dyrkan af allt stort; här mötte han samma beundran för antiken, som han själf närde. Deras skaldelynnen ägde än ytterligare likheter. Geijer har gjort den träffande anmärkningen, att Tegnérs konst ytterst beror på kontrasten. Detsamma gäller Schillers. Många af sina kväden bygger han antitetiskt; diktens, idealens värld ställer han i skarpaste motsats till

---

snillet, arfving till odödligt namn,
och den unga konsten ännu dröjde,
fullväxt dotter, i naturens famn.

Ädlare gestalter, högre själar
märkte ut en bättre menskoätt.
— — — — — — — — — — —

Skön var då naturen, lifvad vorden
af en gudom i hvar flod, hvar skog.
— — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

Sköna dar, dem ingen sol mer tänder,
snillets jubelfest, naturens vår!
Blott i skaldens dröm, i diktens länder
lefva ännu edra gyllne spår.

De sista raderna äro nästan en öfversättning af följande:

Schöne Welt, wo bist du? — Kehre wieder,
Holdes Blütenalter der Natur!
Ach! nur in dem Feenland der Lieder
Lebt noch deine goldne Spur.

verkligheten. Hellas är för honom ingenting annat än detta idealens rike, som får sin skönhet just som kontrasten till verklighetens grått i grått. Så har Schiller äfven det reflekterande skaplynnet jämte en stormande lyrisk hänförelse. Båda äro de reflexions- och entusiasmskalder.

Det är lätt att peka på de väsentligaste olikheterna dem emellan — Schiller har vidtomfattande filosofiska intressen och historiskt sinne; han är en stor dramaturg; hans diktning har ofta en stämning af sentimentalitet, hvilket Tegnér tack vare sitt kraftigare lynne är nästan fri ifrån — men likheterna voro nu öfvervägande och kommo Tegnér att känna så djupt med Schiller.

Huru mycket närmare stod icke TEGNÉR SCHILLER än GOETHE såväl i fråga om temperament som världsåskådning och stil! Äfven från honom, som han kallar diktarkungen, har han rönt påverkan, men aldrig så personligt och bestämmande. Goethes världsåskådning bottnar i Spinozas panteism (hvilken var Tegnér främmande), liksom Schillers i Kants filosofi; Goethes diktning är för att bruka Schillers uttryck naiv, de båda andras »sentimentalisch» eller reflekterad; Goethes lyrik har folkdiktningens naturinnerlighet och enkelhet i tonen; många af hans smådikter och ballader äro omdiktningar af folkvisor; hans diktning har omedelbart sprungit fram ur känslan; den saknar allt forceradt, upphettadt, artificiellt. Schiller och Tegnér ha däremot skrifvit få strofer som äga folkdiktningens oreflekterade innerlighet.

Den manliga idealtyp, som i Goethes diktning står i främsta raden, geniet som söker häfda sin personlighet och bringa dess möjligheter till utveckling, är af annan art än den Tegnérska. Faust, Werther, Wilhelm Meister ha alla böjelse för kontemplation och inåtvändhet, de uppgå i betraktande af allnaturen eller sysselsätta sig med uppfostringsproblem. Den egna personlighetens stilla växt och utformning ligger dem alla om hjärtat. Goethe har framför allt blick för det blifvande, han ser sammanhanget i allt. Hans diktning är ett rikt personlighetslifs kristallisering.

Frithiof, den nordiska litteraturens Achilleus, äger ganska litet djupsinnighet och ännu mindre af tyskarnas gemyt; hans sorgbundenhet framgår af en annan grundstämning än Werthers och Fausts; hans känslolif har våldsammare svängningar, han handlar impulsivt; äran, den yttre gloiren, spelar för honom en helt annan roll, den utgör förnämsta begreppet i hans etik.

Tegnér har på flera ställen uttalat sig om Goethe, men han lämnar i dessa uttalanden snarare intressanta upplysningar om sig

själf än om Goethes egendomlighet. Tegnér synes endast ha haft ögonen öppna för Goethes olympiska lugn, klarhet, måttfullhet och konstnärliga fullkomlighet. Det är endast den gamle Goethe som står fram för honom. Den väldiga personlighet, som uppenbarar sig i allt Goethe skrifvit, synes ha undgått hans blick.

Tegnér har öfversatt ett par af Goethes smådikter, *Mahomets Gesang* och *Prometheus*. Det lider väl knappast tvifvel, att den senare har inspirerat honom till dikten *Jätten*.

Emellertid är det af intresse att se, huru Tegnér omformar de båda motiven efter sin egen bild. För Goethe är floden symbolen på det gudomsfyllda religiösa geniets segerlopp, som bringar ljus och lycka åt mänskligheten. Han har närmast tänkt på Muhammed. I orimmade, oregelbundna verser, hvilka liksom efterbilda flodens gång, skildrar han den från dess födelse bland molnen, uppe i bergen, hur den på vandringen genom slätterna uppsamlar alla broderkällor, ger länderna namn, bär fartygen på sina jätteskuldror, tills den med alla sina bröder faller glädjebrusande i hafvets armar och dör.

Tegnérs efterbildning är kanske icke mindre skön än originalet, men han har gjort något nytt af detsamma: det ses däraf, att hans dikt icke mindre än fyra gånger blifvit öfversatt till tyskan.

Han klär innehållet i en regelbunden versform, hvarigenom dikten får en stoltare och bestämdare hållning. Men han tillägger det ideal han besjunger ett par nya karakteristiska egenskaper. Det är icke en religiös genius han förhärligar, utan »den unge äfventyraren», »segerhjälten», samma ideal han sett i Frithiof, Karl XII och Gustaf III. Dessutom får hjälten ett romantiskt drag:

Han gungar solen och han gungar månen
med evig längtan i sin unga barm.

Ännu tydligare framträder divergensen mellan Tegnér och Goethe vid en jämförelse mellan *Jätten* och *Prometheus*.

Skall Goethes dikt rätt förstås, bör den få sitt historiska perspektiv. Prometheus är, som Hettner sagt, ett vredgadt uppror mot tron på allt öfvervärldsligt; men dikten är äfven ett uttryck för Goethes kamp för sin konstnärspersonlighets frihet.

Hos Goethes Prometheus intresserade denna sida icke särdeles Tegnér; det var själfva det titaniska trotset, som tilltalade honom. Jätten är icke en mot mänskligheten välgörande makt som Prometheus, utan det negativa onda själf, hvars lust är att förstöra för förstörelsens skull. Samma makt kände han i sin själ under sin

olyckas dagar »i den gamla barbarotitaniska naturen med de ludna armarna». Afståndet från denna onda dämon till den naturkraft, han förhärligar i Hjälten, är ej så synnerligen stort. Såväl hos jätten som hos Napoleon är det det urväldiga, det urkraftiga, som aftvingar honom hans beundran. I ett bref till Brinkman tillstår han, att han betraktar Napoleon uteslutande ur rent estetisk synpunkt, likasom han ser Caesar och Alexander och Carl XII.

Vi skola längre fram finna, huru det aristokratiska ideal, som föresväfvat Tegnér, då han skref *Hjälten* och *Den vaknande örnen*, är långt mera i släkt med Schillers än med Goethes.

Omkring år 1806 synes ett genombrott ha ägt rum i Tegnérs diktning. Den vårfrost, som legat kall och bindande öfver densamma, tinade upp. Sommarens lif och värme kom. Fantasien, som förut suttit som i bur, fick nu fritt pröfva sina vingar.

Orsakerna till genombrottet ha varit af sammansatt natur. Emellertid synes Schillers diktning icke varit af minsta inflytandet. Den påverkar, särskildt märkbart de två närmaste decennierna, en stor del af Tegnérs poesi — reflexions- och tidsdikterna — såväl till form som till innehåll. Schillers humana lifsåskådning och tro på det ideella tala ur sådana dikter som *Fridsröster*, *Resignation*, *Till en yngling*, *Det eviga;* hans konstuppfattning och dyrkan af en svunnen tids härlighet går tydligt igen i *Konstnären*, *Skidbladner*, *Sången*, *De tre bröderna*, *Romresan*, *Asatiden* och svaret på Atterboms inträdestal i akademien. Vidare har Tegnér möjligen vid utformningen af ett ideal sådant som *Hjälten* rönt påverkan af Schillers *Wallenstein*.

Schillers konståskådning är dualistisk: emot hvarandra stå idealens och verklighetens rike. »Det sköna tillhör två världar, får sin existens i den sinnliga och medborgarrätt i förnuftsvärlden». I konsten fira natur och ande, sinnlighet och idé sin försoning. Där är stoffets motstånd mot formen öfvervunnen. Den sanna konsten har en jämvikt och ro som gudarnes lif i Olympen. De flesta af Schillers reflexionsdikter äro variationer öfver samma tema: idealets förhållande till verkligheten. I dikter som *Resignation*, *Die Ideale*, *Götter Griechenlands* framställer han den mer eller mindre skärande motsatsen; i andra dikter är klyftan öfvervunnen. Till många af de Schillerska poemen erbjuda Tegnérs paralleller.

Då konsten är den makt, som åvägabringar försoningen, måste konstnärens kall vara högt. I ett af Tegnérs tidigare poem *Konstnären*,

som är diktadt på alexandriner och således formellt tillhör gamla skolan, framställes konstnärens höga sändning med ord, som påminna om Schillers *Die Künstler* och ett ställe i hans *Die ästhetische Erziehung*. Skaldens uppgift tages med ett helt annat allvar än under föregående tid. En gloria af ljus från en högre värld lägges om hans panna. För såväl Tegnér som Schiller är konstnären den gudasände, den öfver sin samtid upphöjde, som ställer fram för mänskligheten de stora idealen och vårdar dess högsta värden. Hos Tegnér heter det:

Du föddes tidens barn. Till lif och känsla väcks
du vid dess moderbröst. Fly, fly, det är förgiftadt!
Sök dig ett annat hem, af högre andar stiftadt,
i diktens rena luft, i minnets dalar väx!
Der lef, der bilda dig! Vänd se'n som man tillbaka,
en bjudande gestalt, en okänd, fjärran från;
men ej att för dess pris, dess lumpna nöjen vaka,
men hämnande och sträng, lik Klytemnestras son!

Det verkar nästan som en ordagrann öfversättning af ett ställe ur Schillers bref *Über die ästhetische Erziehung:*

Der Künstler ist zwar der Sohn seiner Zeit, aber schlimm für ihn, wenn er zugleich ihr Zögling oder noch ihr Günstling ist. Eine wohlthätige Gottheit reisse den Säugling beizeiten von seiner Mutter Brust, nähre ihn mit der Milch eines bessern Alters und lasse ihn unter fernem griechischen Himmel zur Mündigkeit reifen. Wenn er dann Mann geworden ist, so kehre er, eine fremde Gestalt, in sein Jahrhundert zurück; aber nicht, um es mit seiner Erscheinung zu erfreuen, sondern furchtbar wie Agamemnons Sohn, um es zu reinigen. Den Stoff zwar wird er von der Gegenwart nehmen, aber die Form von einer edleren Zeit, ja, jenseits aller Zeit, von der absoluten, unwandelbaren Einheit seines Wesens entlehnen . . .

Samma tankar uttalar Schiller i slutet af *Die Künstler:*

Der Menschheit Würde ist in eure Hand gegeben,
Bewahret sie!
Sie sinkt mit euch! Mit euch wird sie sich heben!
Der Dichtung heiligen Magie
Dient einem weisen Weltenplane,
Still lenke sie zum Oceane
Der grossen Harmonie! . . .
Der freisten Mutter freie Söhne,
Schwingt euch mit festem Angesicht

Zum Strahlensitz der höchsten Schöne!
Um andre Kronen buhlet nicht!
— — — — — — —
Erhebet euch mit kühnem Flügel
Hoch über euren Zeitenlauf!
Fern dämmre schon in eurem Spiegel
Das kommende Jahrhundert auf.

Hos TEGNÉR:

Sänk ej ditt öra ner till pöbelns sorl i dalen;
från himlen stammar du, ej från den låga jord,
och, döf för hopens skrik i söder eller nord,
ställ obekymrad opp de höga idealen,
allt som dig guden lärt, i marmor eller ord!
Till modets fula dom, till ögonblickets vädje
den, som utaf dess lof sitt enda värde vann;
du, evighetens prest, du, världens medborgsman,
förkunna seklers sorg, förkunna seklers glädje!

Samma ställning som hymnen *An die Freude* intar i SCHILLERS diktning, intar en rad sånger: *Lifvet*, *Fridsröster*, *Resignation* i TEGNÉRS. Efter långa strider känner skalden sig försonad med tillvaron.

År 1807 öfversätter TEGNÉR SCHILLERS *Der Antritt des neuen Jahrhunderts*. Innehållet i detta poem är betecknande: diktens riken, som endast hysa det sköna, ställas i motsats till verkligheten. Det rätta finnes endast inom människan i hjärtats stilla gömma. Möjligen har Tegnér ur detta poem fått idéen till poemet *England och Frankrike*, en dialog mellan de båda staterna, skrifven på disticha:

Zwo gewalt'ge Nationen ringen
Um der Welt alleinigen Besitz;
Aller Länder Freiheit zu verschlingen,
Schwingen sie den Dreizack und den Blitz.

Prof. LEVERTIN har i sin uppsats om Tegnérs ungdomsutveckling påpekat poemet *Lifvets* likhet med Fausts monolog, i hvilken denne förklarar sin samkänsla med allnaturen; poemet torde äfven äga beröringspunkter med Schillers *Die Freundschaft*. Detta poem liksom hans *An die Freude* är jublet öfver samhörigheten med ett annat hjärta, men han låter denna känsla breda ut sig och omfatta

hela tillvaron. I sina *Philosophishe Briefe*, där poemet är infördt, säger han i sammanhang därmed: »Es giebt Augenblicke im Leben, wo wir aufgelegt sind, jede Blume und jedes entlègene Gestirn, jeden Wurm und jeden geahnten höhern Geist an den Busen zu drücken — ein Umarmen der ganzen Natur, gleich unsrer Geliebten». I poemet heter det:

Stünd' im All der Schöpfung ich alleine,
Seelen träumt' ich in die Felsensteine,
Und umarmend küsst' ich sie —
Meine Klagen stöhnt' ich in die Lüfte,
Freute mich, antworteten die Klüfte,
Thor genung! der süssen Sympathie.

Hos Tegnér:

Jag vill trycka dig till kärligt sköte,
o natur! Jag ser, jag älskar dig:
men jag ryser, — räcker du åt mig
blott en kall och liflös famn till möte?
Står jag ensam i en vidsträckt graf,
der min suck blott ekos gensvar väcker?
Och den varma hand, som jag dig räcker,
vet du, syster, vet du den ej af?

Ack jo, låt mig tro, att du mig känner,
du, som dig hos mig i tiden stält!
Berg och dalar, blommor, trän och fält,
bli'n mig lefvande ej döda vänner!
Och I stjernor, lysande min stig,
sedan dagen tryckt ihop sitt öga,
då I blicken ner ifrån det höga,
låt mig tänka, att I sen på mig!

I det flera gånger omarbetade poemet *Fridsröster* sluter skalden, liksom Schiller i *An die Freude*, frid med världen omkring sig; i *Resignationen*, som närmast är en teodicé på vers, böjer han sig fromt under den gudomliga styrelsen, glad öfver allt det goda himlen skänker. Det förra poemet (som äfven har samma versmått som *An die Freude*) innehåller flera reminiscenser från Schiller, t. ex.:

I din egen barm du flykte
och slut frid med verlden der.

Hos SCHILLER:

In des Herzens heilig stille Räume
Musst du fliehen aus des Lebens Drang!
(*Der Antritt des neuen Jahrh.*)

I poemen *Till en yngling* (1810) och *Det eviga* möta vi samma Schillerska humanitet. Tydligen har Schillers *Die Worte des Glaubens* inspirerat Tegnér till det senare poemet. Efterbildningen öfverträffar dock originalet i kraft och praktfullhet.

Tegnérs båda poem *Skidbladner* och *Sången* äro nära beslåktade med den Schillerska konståskådningen. Samma motsats mellan diktens och verklighetens värld, som framställes i *Das Ideal und das Leben*, framställes i *Skidbladner*. I båda spelar konsten samma befriande och försonande roll. Schillers dikt är endast mera tyngd af reflexionen, TEGNÉRS är åskådligare och binder stämningen vid en konkret fornnordisk bild.

— — — Hvad är verkligheten?
Hvad I kännen, hvad I veten,
det är verkeligt, det lefven I.
L å t b l o t t k o n s t e n l y f t a e r u r g r u s e t!
Vidsträckt är hon, såsom himlaljuset,
och som hafvets våg så fri.

Se, Skidbladner vinkar dig vid stranden
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
Väl, så stig med lust på spegeldäcket!
Som en morgondimma faller täcket
ifrån andeverlden; hon är din.
Huru vänligt skog och klippa nickar!
Huru vidt du från din mastkorg blickar
i de blåa landen in!
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
Lustigt är der som på Idavallen.
Der är ännu icke Balder fallen,
Brages harpa klingar der ännu.
Forntids minnen, framtids öden,
lifvets gåta, gåtan utaf döden,
allt förklaradt skådar du.

Detsamma säger SCHILLER, fast med andra ord:

Aber in den heitern Regionen,
Wo die reinen Formen wohnen,
Rauscht des Jammers trüber Sturm nicht mehr.
Hier darf Schmerz die Seele nicht durchschneiden,
Keine Thräne fliesst hier mehr dem Leiden,
Nie des Geistes tapfrer Gegenwehr.
Lieblich, wie der Iris Farbenfeuer
Auf der Donnerwolke duft'gem Thau,
Schimmert durch der Wehmut düstern Schleier
Hier der Ruhe heitres Blau.

Som ytterligare bevis på, huru äkta Schillerska stämningen och innehållet i *Skidbladner* äro, kan anföras, att Tegnér ur dikten tar en strof och infogar i sin omarbetning af Schillers *Die Sehnsucht*.

Den sublima afslutningen af *Das Ideal und das Leben*, där Schiller låter Heracles' mödosamma vandring på jorden och slutliga upptagande bland gudarna förebilda mänsklighetens befrielse från det jordiska, återklingar tydligt i TEGNÉRS *Hercules*, där äfven hjälten står som representant för mänskligheten. Hos SCHILLER:

Tief erniedrigt zu des Feigen Knechte,
Ging in ewigem Gefechte
Einst Alcid des Lebens schwere Bahn,
Rang mit Hydern und umarmt' den Leuen,
Stürzte sich, die Freunde zu befreien,
Lebend in des Totenschiffers Kahn.
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —
Bis der Gott, des Irdischen entkleidet,
Flammend sich vom Menschen scheidet
Und des Aethers leichte Lüfte trinkt.
Froh des neuen, ungewohnten Schwebens,
Fliesst er aufwärts, und des Erdenlebens
Schweres Traumbild sinkt und sinkt und sinkt.
Des Olympus Harmonien empfangen
Den Verklärten in Kronions Saal,
Und die Göttin mit den Rosenwangen
Reicht ihm lächelnd den Pokal.

Hos Tegnér:

Jofurs son fick vandra kring och blöda,
lejonet omfamna, hydran döda,
hämta gyllne frukt från diktens land,
förr'n han mottogs uti gudasalen,
der den rosenkransade pokalen
räckes honom utur Hebes hand.

Mensklighet, se der din bild! o. s. v.

Herkulessymbolen använder Tegnér äfven vid skildringen af hjältens apoteos i en kort förut skrifven dikt:

Lejontämjarn, gudasonen,
föll, när svekets klädning grodde
vid hans breda skuldror fast.

Men han reste sig och tände
sjelf sitt bål på höga Eta
och flög dän, gudomliggjord.

Om Tegnérs programdikt *Sången* säger Dietrichsson: »Knappast någonstädes finner man släktskapet mellan Schillers och Tegnérs lyrik som i denna dikt, som t. o. m. går längre än Schiller i naiv antik uppfattning af sångens förhållande till lifvet; ty medan Schiller med relativ sanning klagar öfver att kristendomen icke förmår att frambringa det skönhetslif som den antika världen och utropar sitt berömda

Kehre wieder,
Holdes Blütenalter der Natur!

har Tegnér i sin dikt icke spår af den känslan, att kristendomen verkar störande i den omedelbara skönhetsnjutningen, för honom existerar icke något fall och behöfves ingen försoning.» — Likasom skalden här i *Sången* förklarar, att han ännu har kvar »Edens dalar med grönklädd vår och gyllne höst», får skalden i Schillers parabel *Die Theilung der Erde*, när han vill, komma till Zeus och lefva i hans himmel.

I poemet *Skidbladner* hette det om konstnären, att hvar han befunne sig kunde han framkalla Hesperien och Hellas för sin syn; i *Romresan* uppmanas vandraren, som är på väg till södern, att stanna kvar i fosterbygden, ty

berg och dalar allestädes
finner du, och konstnärn glädes
af det sköna öfverallt.
Utifrån kan allt ej komma,
i hans inre måste blomma
dess gestalt.

Hvad det för konstnären kommer an på är den äkta gudaingifvelsen och äkta förståelsen. Schiller säger detsamma i epigrammet *Die Antike an den nordischen Wanderer:*

Über Ströme hast Du gesetzt und Meere durchschwommen,
Über der Alpen Gebirg trug Dich der schwindlichte Steg,
Mich in der Nähe zu schauen und meine Schöne zu preisen,
Die der begeisterte Ruf rühmt durch die staunende Welt;
Und nun stehst Du vor mir, du darfst mich Heil'ge berühren,
Aber bist Du mir jetzt näher, und bin ich es Dir?

Innehållet i parabeln *De tre bröderna*, som gingo ut att söka hvar och en sin gudinna (sanningen, skönheten och dygden) men vid hemkomsten funno, att det varit en och samma som utgjort föremål för deras vandring, tillhör den Schillerska idékretsen. På många ställen framhåller han enheten af det goda, sanna och sköna. Vi erinra t. ex. om det klassiskt vordna uttrycket i *Die Künstler*: »Was wir als Schönheit hier empfunden, wird einst als Wahrheit uns entgegengehn», eller om slutet af samma dikt, där han betonar konsternas enhet:

Wie sich in sieben milden Strahlen
Der weisse Schimmer lieblich bricht,
Wie sieben Regenbogenstrahlen
Zerrinnen in das weisse Licht:
So spielt in tausendfacher Klarheit
Bezaubernd um den trunknen Blick,
So fliesst in einen Bund der Wahrheit,
In einen Strom des Lichts zurück!

På många ställen förklarar Tegnér det skönas former vara många, men dess väsen ett (i tillegnan till *Axel*, *Svanen och talltrasten*, *Vid svenska akademiens femtioårs högtidsdag*).

Schillers sång *Würde der Frauen*, i hvilken han låter kvinnan med sitt mera än mannens harmoniska väsen bringa försoning i

tillvarons kamp, har varit förebilden till Tegnérs kväde *Till damerna* vid magisterpromotionen i Lund 1808. T. o. m. samma liknelser och uttryck gå igen i de båda dikterna; dessutom ha de båda en antitetisk byggnad.

Hos Schiller:

Aber wie, leise vom Zephyr erschüttert,
Schnell die äolische Harfe erzittert,
Also die fühlende Seele der Frau.

Hos Tegnér:

Lätt, som eolsharpan rörs af vinden,
röres af hvar känsla qvinnans själ.

Hos Schiller:

Gierig greift er (der Mann) in die Ferne,
Nimmer wird sein Herz gestillt;
Rastlos durch entlegne Sterne
Jagt er seines Traumes Bild.

Tegnér:

Öfver tiden, öfver verldens gränser
gripa mannens vilda planer opp;
längst der rymdens sista stjerna glänser
trött han jagar sitt förmätna hopp.

Schiller:

Aber mit zauberisch fesselndem Blicke
Winken die Frauen den Flüchtling zurücke,
Warnend zurück in der Gegenwart Spur.
In der Mutter bescheidener Hütte
Sind sie geblieben mit schamhafter Sitte,
Treue Töchter der frommen Natur.

Tegnér:

Men för stundens sköna glädje buren,
född för verklighetens milda ljus,
qvinnan förer honom till naturen,
som en bror hem till sin moders hus.

Såsom Fryxell anmärkt, har dikten *Polarresan* (1817) sin motsvarighet i Schillers *Das verschleierte Bild zu Sais*. Tegnérs dikt

är skrifven i tendentiöst syfte mot fosforisterna. Bägge framställa den absoluta sanningen otillgänglig för människovisdom. Det är Kants lära om tinget i sig på vers. Den som med fräck hand djärfves lyfta slöjan från gudinnan eller tränger fram till den punkt, hvarom världarna vandra, straffas af gudarna. När den förmätne i Schillers dikt utropar:

»Ich will sie schauen.»
Schauen!
Gellt ihm ein langes Echo spottend nach,

och när forskaren nått fram till polen, hör han en röst, som säger:

»Dåre, som med vishet skryter!
Punkten, hvarkring verldar vandra,
har ej väderstreck som andra.
Döden blott dess nycklar har.
Har du nått den, så blif qvar!»

Lika afvisande uttalar sig Tegnér i *Epilogen:*

De arme dödlige! Den vises sten
i knappen sitter på allfaders spira,
och menskohänder bryta den ej lös.

Vi ha förut nämnt, att Schiller och Tegnér hyste samma varma beundran för antiken. De tillhöra båda den nyklassiska strömningen med dess abstrakt-idealistiska uppfattning af grekisk konst och litteratur. Då Schiller ganska sent — först på slutet af 1780talet — i öfversättning gjorde bekantskap med grekisk litteratur, blef detta afgörande för hans senare diktning och konståskådning. Nu föreföll honom all modern konst oäkta och affekterad. Han beslöt t. o. m. att de närmaste två åren icke läsa en enda modern skriftställare. Hans antikiserande fick emellertid ödesdigra följder och slutade med ren formalism.

Tegnér, som alltifrån ungdomen var förtrogen med grekiska litteraturen, delade den Schillerska uppfattningen af antiken. Hans åskådning har tvifvelsutan bildats under starkt inflytande från Schiller. Man spårar det i hans diktning och äfven i hans prosaarbeten, såsom i hans *Inledning till föreläsningar öfver Homers Iliad* och *Om det romantiska i grekiska poesien* och hans tal *Vid offentliga föreläsningarnas slut* (1824). Emellertid är Tegnér äfven ett barn af romantiken. Hans götiska diktning är en frukt af denna. Förläg-

ger Schiller sina ideal enbart under Greklands himmel, så är Tegnérs idealland icke endast Grekland, utan äfven det gamla Norden. Det är därför betecknande, att då Schiller i sköna vemodiga strofer besjunger *Die Götter Griechenlands*, prisar Tegnér *Asatiden*. Tegnérs dikt har icke ett spår af sentimentaliteten i förebilden; den öfvergår den i lif och färgernas friskhet.

Schillers och Tegnérs ställning till antiken är intressant äfven i ett annat hänseende. Schillers beundran är mera exklusiv. I sitt svar på Atterboms inträdestal i akademien (1840), i hvilket Tegnér kontrastvis ställer emot hvarandra de olika lifs- och poesiuppfattningarna i antiken, medeltiden och det gamla Norden (såsom han gjort förut i afskedstalet till studenterna 1824), följer han vid skildringen af Hellas *Die Götter Griechenlands* ganska troget. Han säger visserligen, att den grekiska poesien är vår bästa ledning[1], men han beskrifver med beundran och förståelse äfven den medeltida och den fornnordiska. Schiller däremot har i sitt poem »Greklands gudar» bittra utfall mot kristendomen (den medeltida konsten existerade väl knappast för honom). Äfven i detta hänseende var Tegnér ett barn af romantiken, som ju äfven betydde en religiös reaktion mot 1700talets fritänkeri. Schillers religion var en »religion de la beauté». Oaktadt sina stora hellenska sympatier och vissa yttranden och stämningar står Tegnér kristendomen mycket närmare än Schiller. Hos båda spelar »försoningsidéen» en stor roll. Man kan säga (se ofvan sid. 42), att det är den hufvudidé, hvarom nästan all deras reflexionsdiktning rör sig. Men Schiller fattar den endast rent estetiskt; Tegnér äfven etiskt-kristligt. I Schillers diktning ser man ingen skugga af kristligt skuldmedvetande. I detta hänseende är han mera grekisk än Tegnér.

Bland de många af romantikens skalder, som i dikt förhärligade Napoleon och lyfte hans gestalt upp i förstorade former, är Tegnér en af de första.

[1] I talet 1824: »Jag skattar högt den grekiska skaldekonsten; men jag är långt ifrån att anse den för den enda riktiga eller ens för den yppersta i alla afseenden».

I hälsningstalet till Atterbom 1840:

Jag älskar klassisk tonart, ty hon är
till smak och harmoni vär bästa ledning.
och sången ifrån Hellas är mig kär,
ehur jag känner, att den var en hedning

Tegnér såsom de flesta samtida hade med största intresse följt Napoleons underbara carrière. Redan som sextonåring hade han skrifvit ett par oden i akademisk stil till Napoleon, det ena vid ryktet om hans död i Egypten, det andra då detta rykte befanns vara falskt.

Det som särskildt bidrog till hans Napoleonsbeundran, var hans djupt rotade dyrkan af det kraftfulla och väldiga. En stor del af hans skaldskap är endast en hymn till kraften och geniet — en »glorification de l'énergie». Äfven hos Napoleon var det blott den estetiska storheten, som imponerade på honom. Han diktade icke om honom till en folkbefriare eller en blid, human härskare. Denna sin Napoleonsdyrkan behöll han lifvet igenom oförändrad; den framlyser i hans lilla poem *Napoleons graf* (1831); en större dikt om Napoleon hörde också till de många planer han uppgjorde, men som han tyvärr aldrig hann att fullborda.

Vi ha förut påpekat, huru stämningen i poemet *Jätten* ligger den i *Hjälten* nära; det är det väldiga, det demoniska han i båda gestalterna framhäfver.

Å andra sidan har *Hjälten* en viss likhet med Schillers Wallensteingestalt.

Schiller dyrkade äfven det grandiosa; han var en anhängare af hjältekulten. I sitt ungdomsdrama *Die Räuber* har han i Karl von Moor tecknat bilden af en brusande vild naturkraft, som ej hålles inom sina bräddar af samfundets lagar. Det är taladt ur Schillers eget hjärta, då denne säger: »Mir ekelt vor diesem tintenklecksenden Seculum, wenn ich in meinem Plutarch lese von grossen Menschen ... Der lohe Lichtfunke Prometheus' ist ausgebrannt, dafür nimmt man jetzt die Flamme von Bärlappenmehl — Theaterfeuer das keine Pfeife Tabak anzündet... Ein französischer Abbé dociert, Alexander sei ein Hasenfuss gewesen; ein schwindsüchtiger Professor hält sich bei jedem Wort ein Fläschen Salmiakgeist vor die Nase, und liest ein Collegium über die Kraft ... Pfui! pfui! über das schlappe Castraten-Jahrhundert, zu nichts nütze als die Thaten der Vorzeit wiederzukäuen» ... Äfven i Fiesco har Schiller framställt en äregirig härskargestalt.

Wallenstein hade han först tänkt sig som en ädel, fördomsfri ande, som var höjd öfver partierna och kämpade för stora idéer. Men till följd af sina historiska studier ändrade han sin uppfattning. Vid utarbetningen af dramat kände han sig ganska kall inför sitt ämne. Kom därtill hans antika konståskådning, som fick ett afgörande inflytande på dramat.

Wallenstein står i detta som en stor gestalt, större än hela sin omgifning, men behärskad af maktlystnadens och äregirighetens onda dämon. Öfver dikten hänger som en mörk sky det olycksbringande ödet.

Att Schiller haft franska revolutionen och dess upprifning af samfundsförhållandena för ögonen, då han diktade *Wallenstein*, märker man lätt. Han anger det också själf i prologen. Egendomligt är det, att så mycket hos Wallenstein nästan synes som förutsagdt om Napoleon. I prologen anger han rätta synpunkten på dramat:

Und jetzt an des Jahrhunderts ernstem Ende,
Wo selbst die Wirklichkeit zur Dichtung wird,
Wo wir den Kampf gewaltiger Naturen
Um ein bedeutend Ziel vor Augen sehn,
Und um der Menschheit grosse Gegenstände,
Um Herrschaft und um Freiheit wird gerungen,
Jetzt darf die Kunst auf ihrer Schattenbühne
Auch höhern Flug versuchen, ja sie muss,
Soll nicht des Lebens Bühne sie beschämen.

Zerfallen sehen wir in diesen Tagen
Die alte feste Form, die einst vor hundert
Und fünfzig Jahren ein willkomner Friede
Europens Reichen gab, die theure Frucht
Von dreissig jammervollen Kriegesjahren.
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
In jenes Krieges Mitte stellt euch jetzt
Der Dichter. Sechszehn Jahre der Verwüstung,
Des Raubs, des Elends sind dahin geflohn,
In trüben Massen gähret noch die Welt,
Und keine Friedenshoffnung strahlt von fern.
— — — — — — — — — —

Det passar (en rad undantagen) in på Napoleon, då det sedermera heter:

Auf diesem finstern Zeitgrund malet sich
Ein Unternehmen kühnen Übermuths
Und ein verwegener Charakter ab.
Ihr kennet ihn — den Schöpfer kühner Heere,
Des Lagers Abgott und der Länder Geissel,

Die Stütze und den Schrecken seines Kaisers,
Des Glückes abenteuerlichen Sohn,
Der von der Zeiten Gunst emporgetragen,
Der Ehre höchste Staffeln rasch erstieg
Und, ungesättigt immer weiter strebend,
Der unbezähmten Ehrsucht Opfer fiel.

I Tegnérs poem *Hjälten* är liksom i *Wallenstein* den antika »Schicksalsideen» upptagen och i samma form: både Wallenstein och »Hjälten» ha sina öden skrifna bland stjärnorna. I *Hjälten* heter det:

Uppe bland de höga stjernor
skrefs den väldiga bedriften,
för hvars skull jag kom hit ner,

och Wallenstein säger, att »icke blott dag och natt, vår och sommar äro stjärnornas verk, de beteckna icke blott för landtmannen när det är tid att så och skörda. Äfven mänskornas handlingar äro en sådd af öden, hvilken ligger strödd i framtidens dunkla land.» — »Vi handla som vi måste.» — Han känner, att han är ödets man.

Hjälten kan falla. Under den omväxlingsrika månen bodde ännu ingen säker för ödets kast. — Schiller lägger Wallenstein dessa ord i munnen: »Hvem nämner lycka ännu falsk? Mig var hon trogen. Kärleksfullt valde hon mig ut bland människorna, bar mig genom lifvet med kraftfulla, lätta gudaarmar. Intet är vanligt (gemein) i mitt ödes vägar, eller i fårorna i min hand. Hvem kan tyda mitt lif efter mänskovis? . . .» »Väl vet jag, att de jordiska tingen växla. Die bösen Götter fordern ihren Zoll.»

Båda ha de samma fiender att kämpa mot: det gamla häfdvunna, »vanans nötta läxa», »das ewig gestrige»:

Evigt kan ej bli det gamla,
ej kan vanans nötta lexa
evigt repas upp igen.
Hvad förmultnadt är, skall ramla,
och det friska, nya växa
upp utur förstörelsen.

Wallenstein säger:

Nicht, was lebendig, kraftvoll sich verkündigt,
Ist das gefährlich Furchtbare. Das ganz
Gemeine ist's, das ewig Gestrige,

Was immer war und immer wiederkehrt
Und morgen gilt, weil's heute hat gegolten!
Denn aus Gemeinem ist der Mensch gemacht,
Und die Gewohnheit nennt er seine Amme.

De uttrycka sig med samma bilder. »Hjältens»

Natt skall vara,
innan himlens stjernor lysa

lyder som en öfversättning af Wallensteins

Nacht muss sein, wo Friedlands Sterne leuchten.

Möjligtvis har Tegnér vid konceptionen af sitt hjälte-ideal (alldeles omedvetet) rönt inflytande från Schillers Wallenstein[1]. Den antika ödestron, som så starkt framträder i denna dikt, återfinner man eljes sällan hos Tegnér. I hvarje fall ligger, som redan är nämndt, hans härskareideal till följd af hans naturells likhet med Schiller närmare dennes än Goethes.

Den Tegnérska stilens mest utmärkande egenskaper äro dess bildrikedom, kolorit, klarhet och dess epigramartade reflekterade sammanträngdhet. Ingen svensk författare har skapat så många sentenser som Tegnér. På hvarje sida i hans skrifter kan man nästan uppleta ett par sådana. Oftast har han iklädt dem en bildlig dräkt. Abstrakta uttryck som »det starka är det sköna värdt» äro ganska sällsynta. Begagnar han dem, tillägger han gärna en förklarande konkret parallellism, t. ex. de bägge passa för hvarannan som hjälmen passar sig för pannan.

Schillers stil tillhör samma typ som Tegnérs, låt vara att den är mindre utpräglad och blekare. Bådas fantasi är öfvervägande visuell. Äfven Schiller öfverflödar på epigrammatiska uttryck, sentenser och bilder. Men han är mera abstrakt; sentenser som »Nur vom Edlen kann das Edle stammen», »Es liebt die Welt, das Strahlende zu

[1] Att Tegnér icke var någon beundrare af den historiske Wallenstein, visar hans tal »Vid Gustaf II Adolfs minnesfest 1832». Här karakteriserar han honom sålunda: »Du skulle ha kallat honom en stor man, om han tillika varit en ädel och öppen. Men det var en mörk ande, dyster, sluten inom sig sjelf, outgrundlig äfven för sina närmaste, vidskeplig derjämte, men med den vantro, som är egen för djupare sinnen; ty han trodde sig kunna läsa sitt öde på himlahvalfvet och förestälde sig, att hans lycka var bunden vid de vandrande stjernorna.»

schwärzen und das Erhabne in den Staub zu ziehn», finnas i oändlighet, hans bilder sakna den åskådlighet och den våldsamhet i koloriten, hvarmed de Tegnérska ofta tränga sig på en. Tegnérs diktion har ofta en glans och åskådlighet, som om det låge solljus öfver den.

I bådas diktning förekommer en mängd grannlåtsord. De uppträda båda, för att tala med Tegnér, i brokot kjortel; icke i hvitt som poesiens öfverstepräst Goethe. De äro svaga för »Rosenwangen», »Silberströme» och »goldene Früchte». Understundom påminna Tegnérs bilder i oerhörd grad om Schillers.

T. ex. i *Sången:*

Hur hoppets gröna fanor vifta
uppå de solbeglänsta berg!

Schiller:

Auf des Glaubens Sonnenberge
sieht man ihre [glädjens] Fahnen wehn.

Tegnér:

Har du betraktat diktens lunder
med gyllne frukt i löfvens skygd?

Schiller:

Goldne Früchte seh' ich glühen,
winkend zwischen dunkelm Laub

Tegnér (i *Axel*):

De kysstes, som, när offret brinner,
två flammor kyssas; de bli en
— — — — — — — —
— — — — — — — —
De lyckliga! Om jorden all
gått opp i rök, ej de sett flamman,
och fästet kunde störtat samman,
de hade icke hört dess fall.

Schiller (i *Amalia*):

Seine Küsse —
Wie zwo Flammen sich ergreifen
— — — — — — —

(i *An einen Moralisten*):

Ha, Seladon! wenn damals aus den Achsen
Gewichen wär' der Erde schwerer Ball —
Im Liebesknäul mit Julien verwachsen,
Du hättest überhört den Fall.

Deras inbillning tar stundom en kosmisk flykt. Något af det fantasiens majestät, som utmärker *Elden* och *Solsången*, finner man i Schillers ungdomsdikter (*Die Grösse der Welt, Elysium, Der Flüchtling*). Samma förkärlek hysa de för utmålning af det idylliska, särskildt för åstadkommande af kontrastverkan. Man erinre sig Schillers körsånger i *Die Braut von Messina*, inledningsdikterna i *Wilhelm Tell* eller de lyriska styckena i *Die Jungfrau von Orleans* och *Maria Stuart* och de idylliska elementen i Tegnérs *Landtvärnssång, Svea, Nore* och *Axel*. Då landtvärnssången utkom, funno samtida, att den erinrade om Schiller. I *Svea* finnes möjligen i skildringen af drabbningen en återklang af Schillers *Die Schlacht*[1]. Den idylliska tafla, som därpå följer, erinrar däremot tydligt om den sång, hvarmed Johanna d'Arc efter stridsscenerna öppnar 4:de akten:

Die Waffen ruhn, des Krieges Stürme schweigen,
Auf blut'ge Schlachten folgt Gesang und Tanz,
Durch alle Strassen tönt der muntre Reigen,
Altar und Kirche prangt in Festesglanz,
Und Pforten bauen sich aus grünen Zweigen,
Und um die Säule windet sich der Kranz;
Das weite Rheims fasst nicht die Zahl der Gäste,
Die wallend strömen zu dem Völkerfeste.
Und einer Freude Hochgefühl entbrennet,

[1] Die Sonne löscht aus, heiss brennt die Schlacht,
Schwarz brütet auf dem Heer die Nacht —
— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
Horch! was strampft im Galopp vorbei?
Die Adjutanten fliegen,
— — — — — —
Victoria, Brüder!
— — — — — — — — — — — —
Entschieden ist die scharfe Schlacht,
Der Tag blickt siegend durch die Nacht!
Horch! Trommelwirbel. Pfeifenklang
Stimmen schon Triumphgesang!

Und ein Gedanke schlägt in jeder Brust.
Was sich noch jüngst in blut'gem Hass getrennet,
Das theilt entzückt die allgemeine Lust.
Wer nur zum Stamm der Franken sich bekennet,
Der ist des Namens stolzer sich bewusst;
Erneuert ist der Glanz der alten Krone,
Und Frankreich huldigt seinem Königssohne.

Rytmiskt torde äfven SCHILLER ha påverkat TEGNÉR i vissa dikter. Ibland ser det ut som om en stämning, en rytm i Schillers dikter föresväfvat Tegnér och påverkat honom. I ouverturen till *Wilhelm Tell* heter det:

Und unter den Füssen ein neblichtes Meer,
Erkennt er die Städte der Menschen nicht mehr;
Durch den Riss nur der Wolken erblickt er die Welt,
Tief unter den Wassern das grünende Feld.

I *Flyttfoglarna* hos TEGNÉR:

Och djupt under föttren vi se som en graf
den grönskande jorden, det blånande haf,
der oron och stormen hvar dag sig förnyar;
men vi fara fria med himmelens skyar.

Rytmen, versbyggnaden, är nästan densamma.

Då Tegnér i en vers som den följande (ur *Mennisko-anden*) målar de saligas lif, märker man, att han haft Schiller till lärare:

Kanske flöto dina barndomsstunder
sakta fram ibland dess lunder,
som en bäck bland Edens trän? —
Kanske flyktade din ungdoms fröjder
på dess solbeglänsta höjder,
som en dagg bland rosor hän?

Denna vers återkallar i minnet början af *Das Ideal und das Leben:*

Ewigklar und spiegelrein und eben
Fliesst das zephyrleichte Leben
Im Olymp den Seeligen dahin.
Monde wechseln und Geschlechter fliehen;
Ihrer Götterjugend Rosen blühen
Wandellos im ewigen Ruin.

Betecknande nog har Tegnér ofta i de dikter, till hvilka man kan i fråga om ämnet uppvisa Schillerska förebilder, samma rytm och versmått som förebilden: i *Fridsröster* och *An die Freude;* i *Menniskoanden* och *Das Ideal und das Leben* (första hälften af versen); i *Det eviga* och *Worte des Glaubens;* i *Skidbladner* och *Das Ideal und das Leben*[1]*; De tre bröderna* och *Der Pilger;* i *Hercules* och *Das Ideal und das Leben* (första vershälften).

Liksom Tegnér i fråga om sin filosofiska åskådning stannat vid Kant, hvilkens kriticism och skepsis lifligt slogo an på hans lynne, så har hans estetik i det närmaste sammanfallit med den Kant-Schillerska. Konsten är för honom i likhet med Kant och Schiller framställningen af en evig urbild[2]. Och hans uppfattning af konstverksamheten är äfven äkta Schillersk. Han bestämmer den som en lek. I ett bref till Leopold (1/12 1822) säger han: »det har alltid förekommit mig som poesien ej vore annat än ett väl organiseradt sinnes hälsa, en lek föranledd af öfverflödande intellektuella lifskrafter, ett fröjdesprång utöfver hvardaglighetens gränser». Vi ha mött denna uppfattning förut i hans dikter. Af Schillers konstfilosofiska utredningar har han särskildt fäst sig vid dennes analys af skillnaden mellan naiv och »sentimentalisch» diktning. Han har själf gjort en undersökning ifråga om det romantiska i grekiska poesien. Då Tegnér här klandrar Schiller därför, att han öfverhufvud identifierat klassisk och naiv poesi, glömmer han, att Schiller hänför äfven grekiska skalder (såsom Euripides) till den sentimentaliska, moderna skalder (som Shakspeare eller Goethe) till den naiva poesien. I talet öfver Oxenstjerna erinrar tydligt hvad Tegnér där säger om idylldiktningen och människornas längtan till naturen om Schillers nyss nämnda afhandling. De samma egenskaper, som Schiller här betecknar som de karakteristiska för geniet, dess naivitet och barnsliga

---

[1] Som en Schillersk parallell till *Skidbladner* kan man äfven betrakta hans dikt *An die Freude.* Samma grundtanke genomgår båda dikterna. Äfven uttryck och versmått erinra om hvarandra. *Skidbladner* har äfven likhet med Oehlenschlägers vid samma tid diktade inledningssång till *Aly og Gulhyndy.* — I fråga om andra reminiscenser från Schiller må erinras om lånet från balladen *Ritter Toggenburg* i slutet af *Axel.* — Möjligen finner man en återklang af Karls ord till Agnes i 1:a akten, 7 sc. af *Die Jungfrau von Orleans* i Frithiofs uppmaning till Ingeborg att fly med honom till södern (i *Afskedet*). — Hvad Eugen Schwartz påstående i hans arbete om Tegnér angår, att han vid skildringen af tempelbranden skulle ha efterliknat en situation ur *Das Lied von der Glocke,* så är likheten ganska ytlig.

[2] *Saml. skr.,* 3: 179.

oskuld, framhåller äfven Tegnér i första rummet vid teckningen af Oxenstjernas personlighet.

Öfverallt i Tegnérs skrifter, särskildt i brefven, vimlar det af uttalanden i estetiska frågor. Men något djupare intresse för att vetenskapligt undersöka de filosofiska och estetiska grundproblemen ägde han icke. Allt ihärdigt abstrakt tänkande låg hans konkreta natur emot.

3.

Vid början af 1820talet voro, såsom vi förut sett, nästan alla SCHILLERS dramer öfversatta till vårt språk. De började nu äfven att spelas på Stockholms teatrar[1]. Men icke blott genom dessa öfversättningar, äfven genom inverkan på våra egna få dramatici under romantiken satte Schiller spår i vårt drama.

LING är den förste af våra romantici, som ägnar sig åt dramatiskt skaldskap. Hans drama är — som nästan hela vårt romantiska drama — till ämnesval nationellt. Han hämtar sina ämnen ur den fornnordiska mytologien eller ur historien. I sina dramer använder han alexandriner, iambiska dipodier och femfota trokéer. Endast

---

[1] Af SCHILLERS dramer speltes på hufvudstadens teatrar:

Röfvarbandet öfvers. af RUTSTRÖM: NKT 9 g. 13 mars 1814. D. 5 g. 8 sept. 1814—29 aug. 1819; öfvers. af NICANDER: O. 52 g. 20 febr. 1834—29 dec. 1861 (59 g.).

Maria Stuart öfvers. af H. C. ÅKERHJELM (bearb. af HEDLUNDS öfvers.): O. 38 g. 2 maj 1821—10 jan. 1856; A. 3 g. 22 febr.—31 okt. 1825 (41 g.).

Wallensteins död öfvers. af TÖRNEBLAD (omarb. af BESKOW) musik (ouverture och entreakter) af C. BRAUN: O. 8 dec. 1831—17 nov. 1859 (22 g.).

Kabal och kärlek öfvers. af H. SANDSTRÖM O. 9 g. 3 juni 1833—21 mars 1840: M. 17 g. 9 okt. 1843—17 mars 1861 (26 g.).

Fiesco öfvers. af W. SVENSON O. 16—29 nov. 1835 (8 g.).

Orleanska Jungfrun, öfvers. af NICANDER O. 28 nov. 1836—4 mars 1841 (25 g.).

Don Carlos öfvers. af J. A. WULFF: O. 6 g. 26 mars—5 apr. 1838, dram. dikt lämpad för sv. scenen efter den på Kungl. Th. i Berlin gifna bearb., öfvers. af H. BJURSTEN M. 8 g. 1 dec. 1862—13 jan. 1863 (14 g.).

Wilhelm Tell öfvers. af O. E. BERGIUS (omarb. af N. ARFVIDSSON): O. 3 febr. 1845—8 febr. 1846 (11 g.).

NKT = Nya kom. Th.; D. = Djurgårds-Th.; O. = Th. i Operahuset; A. = Th. i Arsenalen; M. = Mindre (Nya) Th.; siffrorna i slutet inom klammer ange antalet gånger stycket spelats. (Efter DAHLGREN, *Anteckn. om Stockh. theatrar*. 1866.)

i *Riksdagen 1527* har han blankversen. Af Schiller torde han ha lärt så godt som intet. Hans förebilder äro att söka andra sidan om sundet, i Ewald och Oehlenschläger, hvilka äfven använde körsånger.

Stagnelius står i sin dramatik å ena sidan Ling ganska nära, å andra sidan är han påverkad af antika mönster. Ämnet till *Visbur* är taget ur samma sagokrets som Lings *Agne*. Körsångerna erinra äfven om de Lingska. Ödestron är densamma. Emellertid har Stagnelius allt från början blankversen, hvilken han behandlar med förvånansvärd skicklighet.

Fullt tydligt är Schillers inflytande på en annan yngre skald, Bernhard von Beskow.

Denne äger dilettantens mångsidiga begåfning — han sysslade med musik, målning och litteratur — utan att på något område uppnå mästerskapet. Ett par och tjugoårig debuterade han som lyriker. Hans *Vitterhetsförsök* (1818—19), två små samlingar originalpoem och öfversättningar (de efter Schiller ha förut omnämnts), mottogos gunstigt af den läsande allmänheten. Några år efter (1824) vinner han akademiens stora pris för täflingsstycket *Sveriges anor*, där som bekant Tegnérs bildspråk drifves till karrikatyr. Snart finna vi honom sysselsatt med utarbetandet af en vidlyftig historisk tragedi *Erik den Fjortonde*.

Det har kanske varit hans ärelystnads mål att bli för svensk dramatik, hvad Schiller blef för tysk. Schiller erkänner han själf vara det höga föredöme han valt.

Ämnet är taget ur den olycklige Erik XIV:s historia. Som han vill lämna en utförlig bild af Eriks person, skildra honom sådan han var både i sin lyckas och olyckas dagar, har det beredt honom svårighet att sammantränga det rika ämnet inom dramats form, hvarför han låter dramat sönderfalla i »tvenne olika taflor, af hvilka den ena skulle äga til föremål att tekna hans fall och den andra hans försoning». »Eriks egen karakter», säger han, »ger härtil en ännu starkare anledning. Svag, villrådig, misstänksam och stundom grym under sin styrelsetid, återtog hans själ i olyckan sin medfödda kraft, och det är först i fängelset, sedan han nedlagt sin krona, som han visar sig värdig, at bära henne, och efterverlden ser honom med deltagande. At tekna blott en af dessa perioder utaf hans lefnad hade varit, at beröfva honom all historisk sanning, och svårligen skulle åskådaren då känt igen honom. Schiller har i sin *Wallenstein* gifvit mönster för en dylik dramatiserad historie-målning i särskilda taflor, af hvilka hvar och en likväl för sig utgör et helt, och

benämningen dramatisk dikt som förf. äfven lånat af denna förebild, anger tilräckligt, at det icke är efter Tragediens stränga fordringar förf. önskar se sit försök bedömdt. Likasom Schillers *die Piccolomini* endast innehåller en exposition af det följande, och derför sällan eller aldrig spelas, är äfven första afdelningen af detta försök mera egnad at läsas, än upföras, ehuru några sceniska omöjligheter deruti icke förete sig. Deremot är det senare stycket snarare beräknadt på Theatereffekt, än läsning».

Det må strax anmärkas, att sammanhanget mellan Beskows tvänne afdelningar är vida lösare än mellan Schillers *Die Piccolomini* och *Wallensteins Tod.*

Egendomligt nog har Cygnaeus, som i sin afhandling om Erik XIV som dramatisk person behandlat Beskows stycke och jämfört det med Schillers, undgått att se dess frappanta likhet med *Maria Stuart.* Det enda han anmärker är, att De la Gardies omvändelsehistoria påminner om Mortimers i Schillers drama.

Emellertid är sista afdelningen af *Erik XIV* en fullständig parallell till *Maria Stuart.* Dramernas byggnad är densamma; karaktärer och situationer gå igen. Det är i detta drama och ej i *Wallenstein* vi ha att söka Beskows egentliga förebild.

För åskådlighetens skull meddela vi här en öfversikt af innehållet i de båda dramerna:

Erik XIV, 2:dra Afdeln.	*Maria Stuart.*
1:sta akten.	1:sta akten.
Erik befinner sig fängslad på Gripsholms slott. Mornay, hans gamle vän, är, oaktadt han hycklar Johan tillgifvenhet, honom ännu trogen. All hans sträfvan går ut på att rädda Erik. För att ställa sig in hos Johan har han antagit katolska religionen. Erik försmår emellertid det tillfälle till flykt, som Mornay ombesörjt, och söker i stället förmå honom att hos konungen utverka ett möte med denne inför Sveriges ständer.	Maria sitter fängslad. Mortimer har för att rädda henne afsagt sin religion. Han låtsar nu för Marias skull trohet mot Elisabeth. Han upplyser Maria om en sammansvärjning, som han gjort för att rädda henne, men som Maria ogillar. Maria önskar blott, att Mortimer skall af Elisabeth utverka den nåden, att hon får träffa henne.

2:dra akten.	2:dra akten.
Konung Johan medgifver till följd af Mornays och drottningens enträgna böner, att Erik får framlägga sin sak inför ständerna.	Elisabeth lofvar Mortimer, att hon skall sammanträffa med Maria.
3:dje akter.	3:dje akten.
Johan och Erik inför ständerna. Klyftan mellan bröderna vidgas.	Denna akt visar omslaget i Marias öde. Hon sammanträffar med Elisabeth, men långt ifrån att utverka nåd gör hon denna alltmer oförsonlig. Kommer därtill det misslyckade mordförsöket mot Elisabeth.
4:de akten.	4:de akten.
Mornays misslyckade mordförsök mot konungen.	Elisabeth undertecknar Marias dödsdom.
5:te akten.	5:te akten.
Possevin förmår — genom svek — Johan att lämna Eriks dödsdom. Denne tömmer med värdighet giftbägaren.	Maria går med lugn värdighet i döden.

För öfrigt påminner (såsom äfven CYGNAEUS påpekat) De la Gardies berättelse om sin öfvergång till katolicismen om Mortimers i *Maria Stuart*. Burleigh och Possevin spela samma roll. Lika oförsonlig fiende Burleigh är till Maria, är Possevin till Erik. Med alla medel påskynda de dödsdomen. Possevin utverkar med list Eriks dödsdom, Burleigh tillrånar sig Marias af Davison.

Det har legat Beskow om hjärtat att framställa Erik som ett kristligt dygdeideal. Hans teckning torde ha influerats af Schillers teckning af Maria. Lika from, ångerfull, förlåtande, fri från ränker Schiller har framställt Maria, framställer Beskow Erik. Båda förklara sig oskyldiga till det dem tillagda brottet. Försonade med himlen gå de i döden med samma värdighet. Denna Eriks på en djup religiositet hvilande försonlighet och undergifvenhet under hans fängelsetid saknar historisk grund.

Det har framställts som något karakteristiskt för detta Schillers drama, att Maria, som är hufvudgestalten, hela tiden håller sig pas-

siv. Partierna kämpa rundt omkring henne antingen för hennes räddning eller undergång, men själf griper hon ingenstädes afgörande in i handlingen. Detsamma gäller Erik.

Hvad som först och främst fattas Beskow är skarp psykologisk blick. Den benådade dramatikern förstår att med en replik kasta ljus öfver en karaktär och låta oss se ned i själens lönligaste vrår, men denna gåfva saknar Beskow. Hans karaktärer äro för osammansatta, för enkelt gripna för att väcka djupare intresse. De lefva ej fullt för våra ögon. De orera mera än de tala. Händer det äfven någon gång Schiller, att han förfaller till deklamation, hvilka djupa tankar, hvilka reflexioner skänker han ej! Gent emot de kungliga personerna är Beskow allt för mycket hofman. Och hans dramatiska figurer gå igen i de olika styckena. Hans unga kvinnofigurer, Hildegard, Eilesif, Christina äro hvarandra fullkomligt lika.

I språkligt hänseende är Beskow framförallt Tegnérs lärjunge. Men allt för ofta vanställes hans diktion af språkliga orimligheter. Man höre t. ex., huru prins Valdemar beskrifver sin käresta:

En snö-alp, hvälfves
den rena pannan, och för vinden flyga
sjelfsvåldigt öfver den, de svarta lockar,
som lösta Negrer på ett silfverhaf.

Då Tegnér i ett bref till Beskow (d. 3/11 36) skrifver om Christinas monolog i *Torkel Knutsson*, att han ej känner något skönare och mera rörande diktadt på något språk om icke tillåfventyrs i *King Lear* eller *Antigone*, få dessa öfverdrifna loford väl anses för en artighet eller en uppmuntran. Att Tegnér icke var en blind beundrare af Beskows dramer framgår af andra bref.

Beskows dramer ha till Schillers tungomål öfversatts af ingen mindre än Adam Oehlenschläger.

Såsom redan framgår af denna fragmentariska undersökning, är det i icke ringa skuld vår litteratur står till Schiller. Schillers skrifter blefvo för vårt folk, ju mer fransk kultur hos oss fick vika för tysk, ett af de förnämsta andliga näringsmedlen. Äfven där man icke direkt kan uppvisa hans inflytande, finnes det dock ofta. Det låg så att säga i den luft man inandades. Schiller var en af

de stora andar, som bildade släkten. Men största betydelse för vår litteratur har han fått därigenom, att han så djupt påverkade Tegnér. Hade icke Tegnér hos Schiller funnit klarhet öfver sig själf, väckelse och näring, hade troligen icke hans lyrik slagit ut i den rika och härliga blomstring, den har att uppvisa under seklets första decennier.

Geijer och Schiller.

AF

HILMA BORELIUS.

Geijer nämner i sina *Minnen* Rousseau och Schiller, Shakespeare och Goethe såsom de vittra författare, hvilka på honom öfvat det största inflytandet, de förra under den tidigare perioden af hans läroår, de båda senare under hela hans lif. Detta yttrande åberopas också af de flesta litteraturhistoriker, som behandlat Geijer. »Rousseau—Schiller—Schelling, dessa tre namn torde beteckna milstolpar i den unge Geijers utveckling», yttrar exempelvis Warburg.

Af de tre nämnda författarne är Schelling den, hvars inflytande är utan jämförelse djupast och varaktigast. De från honom utgångna impulserna fortverka alltjämt i Geijers eget tänkande. Rousseaus och Schillers inflytande sträcker sig ej så långt och uppkallar ej så hans självverksamhet. Det är starkast under de år, då Geijer sökte sig själf.

Rousseaus glödande natursvärmeri och känslokult, Schillers högstämda frihetspatos eldade hans fantasi och kom hans hjärta att klappa. Redan i familjekretsen uppe i Värmland lyssnade ju ungdomsskaran till Markis Posas vältalighet i Knut Lilljebjörns *Don Carlos*-öfversättning. Samtidigt var han en varm beundrare af Goethes harmoniska, plastiska konst.

I ett bref till kapten Rappholt af 30 dec. 1804 säger Geijer: »Jag hoppas, att jag och farbror själf skola kunna på en gång anse Goethe för gudomlig, beundra Schiller och älska Rousseau.» Detta ställe, ett af de få i Geijers ungdomsbref, som ge någon upplysning om hans litterära ståndpunkt, talar i och för sig snarast emot den af Warburg uppsatta ordningen af »milstolparne»: Rousseau—Schiller. Det skulle snarast antyda, att Geijer då först nyligen blifvit en beundrare af Rousseau. Påmind af Rappholt, att han kallat Rousseau en dåre, erkänner Geijer sig i så fall ha gjort sig skyldig till ett crimen læsæ majestatis. Han säger f. ö.: »Jag har läst honom litet,

allt för litet; men allt skönt kan förenas, ty det är ju i själfva verket ett». På ett ställe i föreläsningarne öfver människans historia talar emellertid Geijer om Rousseau såsom tillhörande hans första och käraste studentlektyr.

Af SCHILLERS historiska skrifter är Geijer i febr. 1804 så stor beundrare, att han »mycket hellre läser en biografi skrifven med en Schillers penna, än ett äreminne, det må vara af Thomas».[1]

I ett musikbref till systern Jeanne Marie af 9 mars 1805 talar Geijer med hänförelse om konsten och konstnärsskapet och yttrar sig därvid om förutsättningarne för att bli konstnär på ett sätt, som ej så litet erinrar om SCHILLERS ord om samma ämne i *Das Glück*. »Då jag betraktar dessa verk, finner jag, hur ovärdig jag själf är, och förtviflar om, att jag nånsin varit ämnad till konstnär. — Arbete! ja, min vilja äger jag och människan skapas af sin vilja, men det gudomliga kommer af sig självt, faller på en människas lott som en skänk af oändlig godhet; har du det ej, du förvärfvar det ej. Men njut det; du är lycklig». Hur olika det än klingar både till grundton och språk, påminner detta dock om SCHILLERS ord i *Das Glück*

Gross zwar nenn' ich den Mann, der, sein eigner Bildner und Schöpfer,
Durch der Tugend Gewalt selber die Parze bezwingt,
Aber nicht erzwingt er das Glück, und was ihm die Charis
Neidisch geweigert, erringt nimmer der strebende Muth.
Vor Unwürdigem kann dich der Wille, der ernste, bewahren;
Alles Höchste, es kommt frei von den Göttern herab.

Det är hexameterrytm i orden: »har du det ej, du förvärfvar det ej».

SCHILLERS förhärligande af konsten och konstens uppgift har säkert inverkat på den unge GEIJER. Men för Geijer är musiken, det i begrepp outsägbaras konst, i denna period konsten framför alla. Och då han i det nyss citerade brefvet talar om sitt eget konstnärsskap, är det uteslutande på musiken, han tänker. Den unge Geijer tillhör genom självfva sin naturliga läggning romantikens tidehvarf.

1803 väcktes hos 20-åringen under intrycket af ett sårande misskännande — man hade sagt, att han vore en yngling mera känd för flyktighet än stadga — beslutet att täfla i Svenska akademien för att »afskudda den oförtänkta namnkunnigheten genom förvärfvandet af en bättre». Så kom *Äreminnet öfver Sten Sture d. ä.* till. Sättet

[1] Bref af 26 febr. 1804.

och omständigheterna vid äreminnets tillkomst har Geijer själf med lifful åskådlighet skildrat i *Minnena.*

Detta äreminne har blifvit olika bedömdt. VEDEL t. ex. säger, att det hufvudsakligen är »kun en dygtig Stilprøve i Lehnbergsk Veltalenhed». LJUNGGREN säger, att det som äreminne är märkligt, emedan »det visar denna konstarts öfvergång till historisk framställning». — »Äreminnets form är i viss mening sprängd, och genom remnorna skymtar den blifvande historikern fram.» Ljunggrens omdöme är utan tvifvel det riktigare. Framställningen är visserligen draperad i den Lehnbergska retorikens ståtliga mantel, men denna är betydligt snäfvare tillskuren än hos mönstret, och stoffet är delvis ett annat, om än prydnaderna hufvudsakligen desamma.

Ljunggren framhåller, och Warburg upprepar, att här visar sig en blick för sammanhanget i historien, »väl icke utan inflytande från HÖIJER», tillägger Warburg. Framför allt icke utan inflytande från SCHILLER. Höijers skrift *Om ett pragmatiskt afhandlingssätt i historien* var helt och hållet byggd på KANTS historiefilosofiska idéer och på SCHILLERS återgifvande af samma idéer och uppställde endast helt abstrakt teorien för en rätt historieskrifning. Schiller hade själf skrifvit historia med det mål för ögonen att ådagalägga sammanhanget mellan föregående och efterföljande. Själf påverkad af Schiller och Kant hade Höijer blott framhållit fordran på utspanande af händelsernas inre sammanhang. Schiller hade i konstnärlig form konkret visat, hvad en pragmatisk historieskrifning var.

Geijers »blick för sammanhanget» är i äreminnet öfver Sten Sture nog djärft konstruerande. Han söker visa sig såsom »der philosophische Geist», som enligt Schiller skall kunna finna händelsernas sammanhang.

Apostroferingarne till hjälten, de retoriska utbrotten af hänförelse öfver hans dygder, äro i Geijers äreminne knappare tilltagna än hos Lehnberg. Däremot visar sig — och detta är något nytt i äreminnet — ett verkligt intresse för den tid, som skildras. Geijer ser den icke blott såsom en allmän mörk bakgrund af barbari, mot hvilken hjälten skall framträda desto ljusare. De historiska realiteterna intressera honom såsom sådana. Och i stället för att på hvarje punkt sväfva ut i allmänna filosofiska reflexioner och moraliska betraktelser ger han flera historiska fågelperspektiv, korta öfverblickar öfver förhållandena.

»Med skygg och ännu vanmäktig hand ses Europa vid dagens första, knappt märkbara gryning långsamt skaka de fjättrar, hvarmed få-

välde och hierarki under nattens mörker henne belagt. Att bryta sina bojor äger hon ej kraft i sig själf. Men oenighet, korståg och städernas uppkomst hade undergräfvit det förra. Oordningen i kyrkans tronföljd, fördärfvet inom dess sköte, som mognade för en Borgia, och Hussens lära, fortplantad oaktadt bål och förbannelser, hade försvagat den senare. Ömsesidiga strider hade ökat förstörelsen. Ibland ruiner upprättade konungarne sina troner, uppkallade tredje ståndet till sin hjälp och skulle snart segra både öfver sina motståndare och sin medhjälpare.» Så börjar, efter en kort inledning, förra delen af *Sten Sture*. Detta är icke äreminne, det är historia.

Hufvudsynpunkten på medeltiden är hos Geijer ännu den med hela upplysningstiden gemensamma: att den är den mörka tiden. Men han är intresserad för de gestalter, som röra sig, de krafter som kämpa i denna skymning.

Ännu har den unge författaren ingen utpräglad ståndpunkt, ingen genomarbetad uppfattning. Det är tidehvarfvets allmänna, som återspeglar sig i hans vältalighetsprof. Vissa ställen i äreminnet bära emellertid omisskännliga spår af inflytande från en bestämd författare, som själf i sig upptagit de båda motsatta strömningarne, förnuftskultens och den Rousseauanska naturdyrkans, och bragt dem till harmoni: Schiller. Karakteristiken af Sten Sture, i hvilken Erdmann eget nog ser ett utslag af Rousseaus betydelse för Geijer under denna period, är alldeles påtagligt uppgjord efter Schillers etiskt-estetiska ideal. Geijer finner i Sten Sture »en karakter, som med förtjusande lätthet finner sig i de svåraste belägenheter, vandrar trygg vid afgrunder, i hvilka andra skulle stupa, som, aldrig fallen ur sin fattning och sin sköna harmoni, visar för den hänryckte åskådaren det högsta skådespel: lifvets allvarliga gåta upplöst i en sublim lek».

»Der Mensch spielt nur, wo er in voller Bedeutung des Worts Mensch ist, und er ist nur da ganz Mensch, wo er spielt», så lydde Schillers mest tillspetsade formulering af sin uppskattning af det estetiska tillståndet såsom det högsta, lika frigjordt från moralisk kamp som från sinnliga behof. Med denna Schillers uppfattning är Geijer tydligen förtrogen.

De bilder, med hvilka Geijer smyckar sin framställning, likna ej Lehnbergs utan äro knappare till formen och mera karakteristiska, ibland aforistiskt korta. Han säger t. ex. om Karl Knutsson: »Hans bortgång var en jagad skys, som i aftonens dunkla, blodfärgade sken sjunker bakom horisonten, förebåd till nya stormar». Och på

tal om Sten Sture: »Räknen på tacksamhet, I folkens välgörare! Hvad är den? En lyseld öfver en grift.» Dylika från naturföreteelser hämtade liknelser förekomma ofta nog i SCHILLERS historiska skrifter. »Der burgundische Zeitraum schimmert wohlthätig hervor aus jenen finstern Jahrhunderten, wie ein lieblicher Frühlingstag aus den Schauern des Hornungs»[1] och liknande. Medan de bilder af detta slag, som Lehnberg användt, hade varit uttänjda, verka utspädda och ledsamma, äro Geijers koncentrerade och likna mera Schillers än Lehnbergs.

Här förekommer äfven ett annat slag af bilder, som tydligen är att tillskrifva Geijers Schiller-studier.

Den klassiska mytologiens gestalter, som i den franskt-klassiska poesien i och utom Frankrike nedsjunkit till stela, intetsägande tabläfigurer, hade i Schillers fantasi återfått ett självständigt lif, och deras halft medvetna, halft omedvetna symbolik hade för honom en frisk och djup betydelse. Den grekiska gudavärlden var honom så kär, att han själf i den sökte symboler för det för honom högsta. *Das Ideal und das Leben*, som Hettner kallar det sammanfattande poetiska uttrycket för Schillers »tiefstes Denken und Empfinden», utmynnar i Herakles apoteos. I *Klage der Ceres*, *Das Eleusische Fest* m. fl. dikter rör sig denna åter lifsvarma gudavärld. Äfven i sina prosaskrifter gör Schiller ett liknande, fritt bruk af klassisk mytologi.

I afhandlingen *Über Anmuth und Würde* utgår han från den grekiska fabeln om skönhetsgudinnans gördel, som äger kraft att förläna behag åt ägarinnan och väcka kärlek hos åskådaren, och det är under hänvisning till denna fabel, som han uppställer åtskillnaden mellan skönhet och behag. Många liknande exempel förekomma i Schillers estetiska uppsatser. I afhandlingen *Über die ästhetische Erziehung* yttrar han t. ex. att det icke är utan betydelse, då myten låter vishetsgudinnan i full rustning stiga ur Jupiters hufvud, ty redan hennes första förrättning är krigisk. Redan vid sin födelse har hon att bestå en hård kamp med sinnena. Då GEIJER liknar konsten vid »den himmelska eld, som lifvade Promethei fulländade stod», då han anmärker, att »sånggudinnorna äro gudomligheter. De vilja dyrkas i tempel», härmar han detta SCHILLERS sätt att bruka grekisk mytologi.

På ett ställe i Sten Sture möter man redan en skymt af »den blifvande Geijer». Det stycke, där det talas om den svenska allmo-

[1] *Geschichte des Abfalls der Vereinigten Niederlande.*

gens urgamla frihet, har något af äkta Geijersk malmklang. Det anföres af Ljunggren jämte andra jämförande utdrag ur Geijers Sten Sture och Granbergs, som erhöll andra priset, då Geijer eröfrade det första. Ljunggren anmärker vid dessa citat, att Granberg betraktar händelserna ur privatmoralens synpunkt, medan Geijer söker det historiska sammanhanget, att Granberg i sin hjälte helst ser den dygdige privatmannen, Geijer den kloke statsmannen. Klarare och bestämdare synes mig denna skillnad kunna uttryckas på följande sätt: Granberg, Lehnberg och öfriga äreminnesförfattare utgå alltid från upplysningstidens skema af en vis och dygdig man och bända och sträcka på sin hjälte för att få honom att passa in därpå. Loftalet gäller i själfva verket alltid samma föremål, vare sig hjälten för tillfället är den ena eller andra historiska personligheten. Däraf enformigheten i denna litteraturart. Ehuru samma skema — färgadt af Schillers etiskt-estetiska idealism — här föresväfvar Geijer, visar han dock redan här mera verklighetssinne, mera intresse för det tidshistoriska.

Betecknande nog blef Geijer så litet bländad af sin lysande framgång, att han blott ett par månader senare yttrade sig ringaktande om hela genren af äreminnet. Han hade i själfva verket vuxit ur formen redan vid sitt första försök.

Geijer skref emellertid under 1804 på ännu ett äreminne, öfver Axel Oxenstjerna. Det inlämnades först 1805 och fick intet pris, endast hedersomnämnande. Geijer yttrar själf därom i ett bref till J. G. Oxenstjerna 31 okt. 1806, att han där sökt förena tvenne orimliga saker. Han »ville på en gång göra en historia af ett tal — som blef ingendera». Han säger vidare i samma bref: »Det tillhörde ej ett med sig själf icke nöjdt sinne, en vacklande smak, att välja till sitt ämne stora mäns beröm, och det tillhör dem ej än.» — Upprepade uppmaningar från J. G. Oxenstjerna och Rosenstein, som blifvit hans gynnare genom hans första seger, att omarbeta äreminnet öfver Oxenstjerna efterkom Geijer icke.

Tegnér, som läst det i handskrift, säger därom: »Schillers stora anda sväfvar öfver hela stycket, som fordom Roms örn öfver ett segerfält».

1806 promoverades Geijer. Gradualafhandlingen *De ingenio politico medii ævi* var en allmän öfversikt af medeltidens historia om 17 sidor. Korstågen kallas »hic furor», liksom de af Schiller kallas »Thorheit und Raserei». Men här ges ock en förklaring af

medeltidens religiösa uppfattning såsom orsak till både korståg och hierarki.

Geijers nästa arbete, afhandlingen *De stilo historico apud Romanos* (1808), visar tydligare och mera direkt än någon af hans andra skrifter, hurusom det är de af Kant och Schiller öppnade stora utsikterna öfver mänsklighetens historia, som dragit honom till historien. Den mänskliga frihetens förverkligande genom samhället är, säger han här, historiens ämne. Detta förverkligande är ett aflägset mål, som först i den universella staten skall uppnås. Historikern bör ledas ensamt af kärlek till friheten utan någon hänsyn till enskilda intressen, till ett visst lands eller en viss tids.

»Non faveat, non oderit, non irascatur, neque doleat vel Romam casuram Historia; at majestati summæ necessitatis subjiciens omnia, Fatorum tranquilla interpres, ex turbis cupiditatum, quæ humanas miscent res, exemta et libere collocata esse debet.» Denna teckning är inspirerad af Schillers storslagna framställning af historiens uppgift i skriften *Was heisst und zu welchem Ende studiert man Universalgeschichte?* »Der Mensch verwandelt sich und flieht von der Bühne; seine Meinungen fliehen und verwandeln sich mit ihm; die Geschichte allein bleibt unausgesetzt auf dem Schauplatz eine unsterbliche Bürgerin aller Nationen und Zeiten. Wie der homerische Zeus sieht sie mit gleich heiterm Blicke auf die blutigen Arbeiten des Kriegs und auf die friedlichen Völker herab, die sich von der Milch ihrer Heerden schuldlos ernähren. Wie regellos auch die Freiheit des Menschen mit dem Weltverlauf zu schalten scheine, ruhig sieht sie dem verworrenen Spiele zu; denn ihr weitreichender Blick entdeckt schon von ferne, wo diese regellos schweifende Freiheit am Bande der Nothwendigheit geleitet wird.»

Afhandlingslatinet är som en vid dräkt, under hvilken gestalten, det personliga, icke lätt skönjes. Men såväl af ofvan citerade stycke som af den därmed öfverensstämmande framställningen af krafven på en rätt historieskrifvare kan man sluta sig till den hänförelse, som Schillers ädla, högsinnade, vidtblickande historieuppfattning väckt hos författaren. I noterna citeras Schillers *Über naive und sentimentalische Dichtung* i sammanhang därmed, att grekerna berömmas för sin opartiska »naiva» historieskrifning, medan romarne klandras såsom »sentimentala».

Att Schiller spelat en stor roll vid Geijers »poetiska ingång i historien» framgår såväl af denna afhandling som af Tegnérs intyg angående äreminnet öfver Oxenstjerna. Väl vore det ett konstruk-

tionsförsök af samma art som de af Geijer sedermera så skarpt bedömda att påstå, att Kants och Schillers historiefilosofi varit en nödvändig förutsättning för att Geijer skulle bli historiker. Men så mycket kan man säga, att han knappast skulle blifvit historiker redan under denna period af sitt lif, om Klio ej trädt honom till mötes i filosofisk dräkt, och att i så fall filosofien troligen alltid för honom förblifvit hufvudvetenskapen. Sedan får hans historiska intresse nya insatser genom 1809 års händelser, som kalla starkt fram det fosterländska draget hos honom, och genom den samtida vistelsen i England, som väcker hans aktning för nationellt framvuxna, historiskt pröfvade politiska former.

Efter återkomsten från England är Geijers första litterära bragd åter en akademisk täflingsskrift, *Svar på Svenska akademiens prisfråga år 1810:* »Hvilka fördelar kunna vid människors moraliska uppfostran dragas af deras inbillningsgåfva; och betraktandet af våra tiders samhällslefnad, synes det böra göra denna sinnesgåfva mera mot- eller medverkande de moraliska förnuftsbuden?» Nu, 1810, vann Geijer åter stora priset.

Våldigt till omfång och mångsidigt växlande var det tankestoff, som Geijer med sig införlifvat. Schellings filosofi är nu den mäktigaste strömfåran i hans tankegång. Men därjämte löpa tankar från Kant, Rousseau och Schiller. Ungdomligt frisk och djärf, tankerik och formskön, vittnar afhandlingen om inbillningsgåfvan på en gång om Geijers originalitet och om hans förtrogenhet med andras tankar om psykologi och uppfostran, om sedlighet, konst och religion. Rousseaus pedagogiska principer, Kants tankar om det fullkomliga samhället som mänsklighetens uppgift, Schellings filosofi (med den intellektuella åskådningen som högsta kunskapsprincip, med identifiering af konstens och vetenskapens uppgift och med upphöjande af geniet), Schillers estetiska åsikter — allt detta har Geijer med sin tanke genomarbetat, och vi möta här alla dessa ståndpunkter bland en rikedom af hans eget tankestoff. »Emedan poesien uttrycker det högsta i mänskligheten, så kan man ej lägga henne under något visst ändamål; hennes luft och element är frihet. Förgäfves söker det kalla förståndet att utgrunda henne och låta henne tjäna än till ett ändamål, än till ett annat, än att förnöja sinnligheten, än att intressera förståndet, än att leda viljan . . . Hon kan ej tjäna att bilda någon särskild förmögenhet, just emedan hennes natur är att harmoniskt sysselsätta alla.»

Så hade SCHILLER yttrat: »Die Dichtkunst führt bei dem Menschen nie ein besonderes Geschäft aus . . . Ihr Wirkungskreis ist das Total der menschlichen Natur, und bloss insofern sie auf den Charakter einfliesst, kann sie auf seine einzelnen Wirkungen Einfluss haben». *(Über das Pathetische.)*

Då GEIJER tillbakavisar »de anspråk, som fordra för mycket» af konstens verkan på människans moraliska bildning, som vilja göra den till en genväg till dygden, då han opponerar sig mot den föregående tidens vana att pålägga poesien nyttans eller nöjets måttstock, följer han SCHILLER, likaså då han finner motsatsen mellan det ideala och det verkliga, som dygden ständigt sträfvar att upphäfva, endast i den sköna konstens verk helt häfd.

Inbillningskraften är för GEIJER poesiens lifgifvande princip. Poesien framgår ur inbillningskraften och talar till inbillningskraften. Den är det, som »sammanbinder alla människans andeliga och sinnliga krafter till ett helt», den »är både andelig och sinnlig». SCHILLER betraktade det estetiska såsom ett mellantillstånd mellan det andliga och det sinnliga. Konsten var för honom försoningen mellan sinnlighet och förnuft, hvilka i det verkliga lifvet befinna sig i inbördes kamp. I det estetiska tillståndet voro de fiendtliga makterna försonade, och en människas karakter var skön i samma mån, som hon i lifvet förmådde förblifva i det estetiska tillståndet, så att hennes sinnlighet utan tvång lydde förnuftet.

Detta SCHILLERS etiskt-estetiska ideal, utförligast framställdt i afhandlingen *Über Anmuth und Würde*, tecknar GEIJER här i en framställning, som blott är ett fritt återgifvande af kärnan i denna Schillers uppsats. Geijer karakteriserar begreppen värdighet och behag alldeles i öfverensstämmelse med Schiller, men kort, raskt och lifligt, i motsats till Schillers omständlighet. Geijer yttrar själf i inledningen till denna skrift, att han »skrifver ingen afhandling för lärda». Också lägger han mindre vikt vid noggrannheten i definitionen, har ej samma intresse för själfva kategorierna som Schiller.

I sina estetiska afhandlingar är SCHILLER i hög grad skolfilosof, afgränsar noga begreppen och inlåter sig i långa utredningar. GEIJER har läst dem väl och med behållning. Men fackindelningen i människans själslif, den skarpa gränsbestämningen af olika förmögenheter, som genomgår Schillers estetiska skrifter, är ej det, som intresserar honom. Enheten är det, han söker, och han finner den, då han som Schellingian sätter vetenskap, konst och religion som

ett, då han i inbillningsgåfvan ser spetsen och föreningsbandet för de olika själsförmögenheterna.

Självständig som GEIJER redan nu stod i förhållande till SCHILLER, har hans skrift om inbillningsgåfvans betydelse vid den moraliska uppfostran icke mycket gemensamt med Schillers afhandling om den estetiska uppfostran. Tanken att den estetiska utvecklingen icke direkt och i det enskilda, men väl indirekt och i det hela, kommer den moraliska utvecklingen till godo, ofvan citerad ur en annan af Schillers estetiska skrifter, är en beröringspunkt. En annan är Geijers anbefallande af den gamla klassiska litteraturen såsom det bästa medlet att odla ungdomens smak och Schillers uppmaning till konstnären i 9:de brefvet att rycka sig lös från sin tid, gå tillbaka till den grekiska litteraturens skönhetskälla.

Men af Schillers undersökningar angående »der sinnliche Trieb», »der Formtrieb» och »der Spieltrieb» och deras föremål: »Leben», »Gestalt» och »lebende Gestalt», af den estetiska staten o. s. v. har intet flutit in i Geijers uppsats. Och hos Schiller finnes intet uppslag till Geijers genialiska förklaring af inbillningsgåfvans oumbärlighet på alla områden.

På den punkt af framställningen, där GEIJER tecknar grekernas poetiska uppfattning af naturen, framställa sig bilderna i *Die Götter Griechenlands* så lifligt för honom, att han omskrifver och återger tredje strofen i denna dikt. Ja, icke blott samma bilder kallar han fram, själfva uttrycken hänga delvis fast. Näppeligen hade GEIJER användt uttrycket »Apollo länkade solens vagn», om icke SCHILLERS vers föresväfvat honom: »Lenkte damals seinen gold'nen Wagen Helios in stiller Majestät».

Den grekiska poesiens skönhet, den grekiske andens harmoni ser och beundrar GEIJER lika väl som SCHILLER, men han betraktar dem ej med hans elegiska längtan, ej heller med hans uteslutande förkärlek. Han skildrar med samma kärlek den romantiska riddarpoesiens förtrollade värld, skogsfrun med sitt gröna hår, tomtgubben, näcken och älfvorna. SCHILLER älskar antiken emedan den är harmonisk, älskar den grekiska mytologien emedan denna harmoni där uttrycker sig. Skönheten är för honom väsentligen jämvikt, harmoni, och poesiens rike, »das Reich des schönen Scheins», står öfver verkligheten, icke emedan det har ett högre innehåll än denna, men emedan detta innehåll, som i verkligheten klyfver sig i stridande motsatser, där är i samklang. För GEIJER åter har poesien här sin högsta betydelse såsom s y m b o l af en högre verklighet. »Hennes

anda är alltid densamma, hennes bemödande alltid ett: att uppfatta och bevara de aningar, de föreställningar, det oändliga hopp, hvarigenom hon hänger tillsammans med en högre osynlig värld, som utgöra den dunkla kedja, hvarmed hon är fästad vid himmelen».

Genom sitt positiva förhållande till kristendomen står Geijer på en annan grund än Schiller. Medan den senare med stoisk resignation ser återvinnandet af den med antikens skönhetsvärld försvunna harmonien som ett aflägset framtidsmål, dit mänskligheten har att mödosamt steg för steg närma sig, har Geijer den kristnes glada tro på Gud såsom den där verkar det goda och leder allt till det bästa. Geijers redan här förekommande kritik af upplysningstidens föreställningar om villkoren för människans moraliska förbättring, dess bortstrykande af det specifikt religiösa, kunde lika väl varit riktad mot Schiller, hvars moraluppfattning var lika intellektualistisk, knappast mera religiös, om än djupare, än upplysningens.

Naturligt nog i en skrift om inbillningsgåfvan blir själfva stilen bildrik, ehuru Geijer i inledningen som mål för sin vältalighet endast uppställt »klarhet i begrepp och renhet i språk», därvid opponerande sig mot den gängse smaken, som var »van att ledas öfver rosor».

»Den klassiska fornåldern bildade sina gudomligheter nakna. Sanningen är min gudomlighet, och om hon unnat mig, den ovärdigaste af hennes dyrkare, en blick af sitt rena väsende, så bör jag ej våga att belasta henne med prydnader, som hon ej behöfver.» Prydnaderna äro emellertid icke få, och deras beskaffenhet visar, att Schiller varit hans älsklingsförfattare.

»Då Prometheus af mullen formade människobilden, så var detta hans händers verk, men lifvet stal han från himmelen.» — »Den ädla harmen misskläder ej sanningens anlete. Den har förr lågat från gudars panna, och Apollo har ingen funnit mindre skön, för det konstnären i hans blick och gestalt bibehållit uttrycket af den höga vrede, som sträckte vilddjuret till jorden.» — »Det sköna väntar man sig ej i den vanliga naturen ... Därför förefaller Telemachs utrop vid första anblicken af Calypso så naturligt: 'är du en dödlig eller en gudomlighet'.»

Det orakelmessiga, orakelmessigt i värdighet och koncentration, som i hans mognad kännetecknar Geijer, saknas ännu helt och hållet i denna skrift. Här talar en brusande ungdomlighet. Författarens fantasi var själf lik »den unga rosen», som »rodnande öppnar sitt

sköte mot ljuset», vid hvilken han här liknar den första ungdomen. Hans tanke var »den unga örnen, som försöker sina vingar med lust och brinnande mod, och hvars blick spejar kring rymden, som vore den hans egendom».

Mäktigt som en vårflod frambröt efter år af inre arbete och omsättande af andras tankar Geijers egen alstring. Skriften om inbillningsgåfvan var inledningen. 1811 år ett rikt år. Geijer gjorde Adlerbeths »moraliskt-patriotiska tanke», Idunaförbundet, till en litterär tillika, skref sina bästa dikter och tog med öfverströmmande kraft och hänförelse till orda i tidens frågor.

Minnestalet öfver Einar Tambaskälfver, med hvilket Geijer tog inträde i Götiska förbundet den 5 mars 1811, innehåller ingen utmaning. Här talas blott i allmänhet om sträfvan att »förena frihet med lag» såsom en uppgift för »alla tidehvarfs fortfarande bemödande». — Människans första ändamål är att vara människa. Humanitet i Kants och Schillers anda utan polemik mot »upplysningen». Men snart kastades handsken.

Om falsk och sann upplysning med afseende på religionen är ett bokslut öfver 18:de århundradets platta nyttighetsdyrkan, ytliga sens commun-filosofi och kärnlösa religionsuppfattning. Omsom bitande och ljungande, harmfull och hänförd gör »denna häftiga, ungdomliga skrift», som Geijer själf i tillägget af 1842 kallar den, ett starkt personligt intryck. I stilen röjer sig ännu en påverkan af Schillers sätt att hämta bilder från antiken. På tal om äldre tiders sätt att betrakta vetenskapens område såsom fridlyst, yttrar Geijer: »Stundom bröt äfven lågan fram ur Vestas tempel på en gång till ljus och brand, såsom t. ex. vid reformationen». — »Man trodde, att det blott fanns en väg till ljuset — Promethei väg, som hämtade det från himmelen, men att hvar och en skulle vilja tända sin dank vid solen för att därmed lysa sig till sängs, det ansåg man vara nog mycket begärdt.»

Dessa bilder äro det enda, som här liknar Schiller. Det hela bildar en kontrast till hans ståndpunkt.

Förnuftet var för Schiller människans högsta kunskapsprincip och principen för hennes sedliga handlande. Den sanna friheten var förnuftets herravälde, och på den intellektuella upplysningens förmåga att leda mänskligheten till målet trodde han obetingadt, ehuru han ville underlätta och fullständiga dess goda verkningar genom estetisk utbildning, fostran af »schöne Empfindungen». I hög grad intelligensaristokrat som han var — man tänke blott på »xe-

niernas» hån, t. ex. »Seh' ich das Eulengeschlecht, das zum Lichte sich drängt» — var Schiller väl ingen anhängare af den för 18:de århundradet så karakteristiska popularisering af vetandet, som ville göra genomsnittsmänniskans »sens commun» till måttstock för tänkandet. Och emot det ständiga användandet af nyttighetssynpunkter är han gifvetvis lika fiendtligt stämd som Geijer, eller mera. I bref till hemmet talar den unge Uppsalastudenten ringaktande om dem, »som komma hit (till universitetet) endast för att i största hast fullgöra en examen, som är nödvändig för den okunnige att få en skylt, hvilken visar, hvad innanför — — icke finnes» (9 nov. 1800), om huru »man blott springer och lyss och läser öfver för dem, som kunna ge ej blott kunskaper utan äfven — hvad bättre är — ett betyg, som verkar i en examen. Och efter examen? — en syssla, full mage och goda dagar och så döden och den eviga hvilan» (5 nov. 1804). Med ännu mycket skarpare aristokratisk öfverlägsenhet hade Schiller i skriften *Was heisst und zu welchem Ende studiert man Universalgeschichte*, en samarbetning af hans två första föreläsningar som professor i Jena, uppdragit gränsen mellan »der Brodgelehrte» och »der philosophische Kopf».

Icke beundrade Schiller öfverdrifvet sin samtid. Den föreföll honom oskön och splittrad, och han flydde till Hellas klarare himmel för att njuta den helhetens harmoni, som nutiden med all sin upplysning, all sin utbildning på skilda områden saknade. Men då man ställer honom bredvid Geijer, ser man, huru mycket Schiller dock tillhör upplysningens århundrade. »Das Zeitalter der Vernunft» har i stort sedt ett obetingadt företräde före hvarje föregående. I den nyss omnämnda skriften såväl som annorstädes framstår »das Zeitalter der Vernunft» såsom den stolta spetsen af hela den föregående utvecklingen.

Schillers åskådningssätt är i själfva verket medinbegripet i den dom, Geijer i skriften om falsk och sann upplysning fäller öfver »upplysningen»; icke blott då han satiriskt citerar de brukliga talesätten »i våra upplysta tider», »sedan upplysningen stigit så vida»[1], utan framför allt beträffande religionsuppfattningen. Den största skillnaden ligger dock icke däri, att Schiller är Kants lärjunge och Geijer här Schellingian — detta rör den filosofiska formen; den största skillnaden är, att Geijer är personligen kristen, medan Schiller

[1] I äreminnet öfver Sten Sture använde Geijer ännu själf dylika talesätt: »vi hafva sett villor flykta för vårt tidehvarfs ljus».

är abstrakt deist. Den varma personliga tron är det, som gjuter det pulserande lifvet i Geijers ifrågavarande skrift, den är drifkraften, som sätter kritikens tankemekanism i rörelse.

På Schiller har Geijer icke direkt tänkt, om icke på ett ställe där han satiriserar upplysningstidens med nådigt erkännande af de »medborgerliga dygderna» hos forntidens stater förenade stolta öfvertygelse, »att nu först människan kommit så långt, att hon blifvit riktigt människa och ej behöfde skämmas för sin mänsklighet med allt hvad därtill hörde».

Schiller yttrar i *Über Völkerwanderung, Kreuzzüge und Mittelalter:* »Griechenland und Rom konnten höchstens vortreffliche Römer, vortreffliche Griechen erzeugen — die Nation, auch in ihrer schönsten Epoche, erhob sich nie zu vortrefflichen Menschen».

Upplysningstidens i stor utsträckning använda metod att pressa sin uppfattning af en förnuftig religion på äldre tiders religionsförkunnare och förklara allt, som hos dessa senare ej dermed öfverensstämde, för en medveten anpassning efter tidsfördomar, får af Geijer en häftig afstraffning. — Schillers *Die Sendung Mosis,* däri han låter Moses spetsfundigt tänka ut, att hans enda utväg vore »seinen wahren Gott auf eine fabelhafte Art zu verkündigen, är ett typiskt exempel på ifrågavarande metod. Men på den har Geijer knappast tänkt. Han hade vida mera betydande exempel för ögonen.

I 2:dra häftet af *Iduna* lät Geijer trycka en skrift af besläktadt innehåll: *Om historien och dess förhållande till religion, saga och mytologi* — sedan blott kallad *Om historien och dess förhållande till religionen,* då den del, som skulle behandla saga och mytologi, aldrig blef skrifven. Schillers *Was heisst Universalgeschichte* hade uppställt som universalhistoriens mål, den uppgift som »der philosophische Geist» skulle lösa, att förklara hvarje moment af historien såsom verkan af de föregående. I så mycket annat i stark opposition till den af Schiller hysta uppfattningen är Geijer i detta fall alltjämt hans lärjunge. »Hvarje historiskt moment ... är nödvändigt såsom verkan af ett föregående moment och själft förklaring af ett efterföljande, och alla tillsammantagna äro nödvändiga såsom förklarande orsaker till det närvarande momentet, eller det tidehvarf, som med historieskrifvaren själf är samtidigt».

Recensionen af G. A. Silfverstolpes *Lärobok i allmänna historien* 1811 visar, att Geijer brutit med den gängse åsikt om människosläktets utveckling, som framskymtar i äreminnet öfver Sten Sture

med dess tal om »vilden, naturens fosterbarn». Geijer förklarar, att om världens och människornas ursprung kan historien ej meddela någon kunskap. Den hör till religionen och filosofien. Silfverstolpes hypotes, att den äldsta kända kultur blott vore en lämning af en ännu äldre och högre, låter som hypotes väl försvara sig. Historieskrifvaren har rätt att ej antaga någon odling såsom ursprunglig. »Det finnes ingen odling utan tradition. En generation uppfostrar sig lika litet själf till förnuft som en enskild människa. Och lika så säkert som den enskilda människan utan umgänge och lära af redan bildade alltid förblifver i råhet och vildhet, lika så säkert förblir där en nation, ett släkte, tills de komma i beröring med redan odlade. Och vissa författare i människans historia, som låta från begynnelsen människorna samtliga så småningom kräla upp till upplysning utur ett djuriskt vildhetstillstånd, och som ansågo upptäckten af Amerikas vildar såsom ett fynd, emedan man där kunde se, huru de första människorna buro sig åt, behöfva, sedan de en gång satt det första släktet i ett sådant läge, ett ännu större konststycke för att förklara, huru det någonsin kommit dädan».

Till dessa historieskrifvare hörde såväl Neikter, Geijers lärare, som Schiller, hvilken i de båda arbetena *Etwas über die erste Menschengesellschaft* och *Was heisst Universalgeschichte* vältaligt afhandlat detta »krälande». »Die Entdeckungen», heter det i den senare skriften, »welche unsere europäischen Seefahrer in fernen Meeren und auf entlegenen Küsten gemacht haben, geben uns ein eben so lehrreiches als unterhaltendes Schauspiel. Sie zeigen uns Völkerschaften, die auf den mannichfaltigsten Stufen der Bildung um uns herum gelagert sind, wie Kinder verschiedenen Alters um einen Erwachsenen herum stehen, und durch ihr Beispiel ihm in Erinnerung bringen, was er selbst vormals gewesen, und wovon er ausgegangen ist. Eine weise Hand scheint uns diese rohen Völkerstämme bis auf den Zeitpunkt aufgespart zu haben, wo wir in unserer eigenen Kultur weit genug würden fortgeschritten sein, um von dieser Entdeckung eine nützliche Anwendung auf uns selbst zu machen, und den verlornen Anfang unsers Geschlechts aus diesem Spiegel wieder herzustellen».

I den uppsats *Om den gamla nordiska folkvisan,* som Geijer 1814 skref såsom inledning till Afzelius folkvisesamling, finnas åtskilliga tanketrådar, som leda tillbaka till Schiller, särskildt till afhandlingarne *Über die ästhetische Erziehung* och *Über naive und sentimentalische Dichtung.*

I öfverensstämmelse med SCHILLERS förklaring af »der Spieltrieb» ser GEIJER den estetiska verksamheten såsom härflytande af »ett öfverskott af kraft».

Då poesiens element säges vara »det högre, gemensamma i människonaturen», då den stigande odlingens fördelar med afseende på det hela och nackdelar med afseende på individen undersökas, är det i anslutning till SCHILLER, hvilken i 6:te brefvet om estetisk uppfostran utförligt undersökt den växande odlingens verkningar för samhället och den enskilde. Den vuxna människans förhållande till barndomen motsvarar en utvecklad kulturs, den moderna tidens, förhållande till ett äldre, mera naivt kulturskede. »Barnet lofvar alltid mera än ynglingen eller mannen håller. Det ger en föreställning af hela mänskligheten med alla sina förmögenheter och anlag, då mannen är ovanlig, om han blott i en bestämd karakters fulla utbildning i något afseende kan påminna om den höjd, till hvilken mänskligheten mäktar hinna». Med användande af samma jämförelse hade SCHILLER i afhandlingen *Über naive und sentimentalische Dichtung* yttrat: »In dem Kinde ist die Anlage und Bestimmung, in uns ist die Erfüllung dargestellt, welche immer unendlich weit hinter jener zurückbleibt».

I totaluppfattning har GEIJERS skrift om folkvisan intet gemensamt med SCHILLER. Geijer är romantiker, icke blott estetiskt utan i den betydelse, som Fr. Vetterlund ger ordet romantik, i sin afhandling om Atterboms sagospel Fågel blå, till skillnad från den äldre svenska litteraturhistoriens mera ytliga, öfvervägande formella uppfattning.

Det högsta, det medlande mellan det allmänna och enskilda är för SCHILLER konsten och konstens verk, det sköna. För GEIJER är religionen »samhällighetens lifsprincip», och om »poesiens element» är det högre, gemensamma i människonaturen, så är det emedan poesien är uttryck för religionen, mänskliga samhällets »innersta band».

Den af SCHILLER funna fruktbärande synpunkten för betraktelsen af antik och modern litteratur såsom »naiv» och »sentimental» ligger väl bakom GEIJERS här gjorda indelning af poesien, liksom den varit vägledande för Schleglarne, men sammanfaller ej med den. Också använder Geijer icke här uttrycket sentimental i Schillers mening. Han talar blott på ett ställe om »den vanart hos en af sig kommen poesi, som kallas det sentimentala». I GEIJERS framställning är den genomgående, motsvarande åtskillnaden den emellan

sinnlig och andlig, hednisk och kristen. Icke så som skulle den kristliga poesien förskjuta det sinnliga, den skulle därmed förstöra sig själf. »Men det är den lika naturligt att förklara, att förandliga det, som det var för den hedniska att försinnliga allt andligt».

Folkvisan, romansen, är för Geijer roten till hela den moderna, kristligt-romantiska poesien.

Sina estetiska åsikter hade Geijer från 1810 utbildat i en annan riktning än Schiller. Närmast blef han romantiker. Men han delade ej romantikernas öfvertygelse om nödvändigheten för poesien af en mytologi, vare sig katolskt-kristlig eller fornnordisk. I *Betraktelser i afseende på de nordiska myternas användande i skön konst* (1817) förkastar han användandet af myter, grekiskt-romerska så väl som nordiska, utom i förbindelse med skildringen af den tid, till hvilken de ursprungligen hörde. Han säger: »Öfver ett modernt skaldeverk, åtminstone i det allvarsamma slaget — ty för det komiska är all orimlighet välkommen — där mytiska personer eller så kallade gudar, af hvad slag som helst, spela hufvudrollen, vore jag därför mycket benägen att fälla omdömet på förhand; om ej erfarenheten och poesiens historia visade, att snillet äfven kan våga sig på omöjliga uppgifter utan att förlora sin natur af snille, det vill säga, sin natur att lyckas». I detta erkännande af undantag ligger väl en gärd åt sådana dikter som Schillers *Klage der Ceres* m. fl. Men nog är den kylig.

Att Geijer dock alltjämt uppskattar Schiller och har hans skrifter i godt minne, visar sig genom ett och annat citat. I talet vid jubelfesten 1817 citeras Schillers uttryck om Gustaf Adolf: »Ende rättvise eröfrare»; i *Feodalism och republikanism* Schillers ord: »Die Weltgeschichte ist das Weltgericht».

* * *

Geijers första, ej i tryck utgifna historiska föreläsningar[1] — han blef 1815 e. o. adjunkt, 1816 professor i historia — vittna om, att Schillers historieskrifning i hög grad påverkat honom. Icke idéerna, icke uppfattningen af det tidehvarf han skildrar — medeltiden — men framställningssättet påminner i 1815 och 1816 års föreläsningar om Schiller, på samma gång det bjärt afsticker från det, som vi sedermera möta i Geijers historiska hufvudverk.

[1] Uppsala biblioteks hdskr. E 105—111.

I sina *Minnen* fäller Geijer en sträng dom öfver »det självgjorda sammanhanget i sakerna» och talar satiriskt om, huru han »ifrån filosofi och poeteri kom in i historien och därför i början äfven ägnade synnerlig uppmärksamhet åt hvad filosofer och poeter i och med densamma beställt», och huru han denna tid hade »ej ringa böjelse för nämnda luftslottsbyggeri, liksom ej heller ringa färdighet därutinnan».

Den storartade världsomspännande blick på historien, icke som en förvirrad samling fakta och anekdoter utan såsom mänsklighetens utvecklingshistoria, som han mötte hos Schiller, hade öfvat en stark dragningskraft på Geijer. Enligt den af Kant och Schiller framställda historiens filosofi skulle historien icke mera vara en krönika till bespegling i fädrens ära eller en anekdotsamling till tidsfördrif. Den var ett världsdrama, hvars olika delar alla hängde samman. Två svagheter hade de historiska arbeten, som närmast framgingo ur denna historieuppfattning, i hvilken upplysningens tankegång kulminerade, på samma gång den däri gick utöfver sig själf: fordran på sammanhang i händelsernas fortgång ledde till godtyckligt konstruerande; och i sin ifver att vara »Weltbürger» gick man så långt, att man ringaktade det särskilda, det nationella, de historiska formerna; det praktiska korrektivet häremot blef Napoleons-eran.

Geijer är, häri buren af tiden, nationell redan vid sitt första framträdande som historiker ex professo. Den svenska medeltiden var ämnet för hans första akademiska föreläsningar. Endast framställningssättet, själfva greppet på ämnet, är öfverensstämmande med Schillers och — just häruti — en motsats till Geijers eget under senare tid.

Ställer man Geijers och Schillers historiska hufvudverk samman — en visserligen orättvis sammanställning, då Schiller ju alldeles icke som Geijer var fackman — finner man idel olikheter. Trogen sin filosofiska uppfattning ger Schiller alla fakta i belysningen af sin egen åskådning. Fabula docet. Jämförelsevis sällan ger han läsaren tillfälle att direkt blicka in i den skildrade tidens åskådning och meningar. Geijer låter fakta tala för sig själfva. Han demonstrerar ej på förhand som Schiller. Hvarje sak redes ut för sig. Han själf, den skarpe tänkaren, står dock bakom, och här och hvar drager han med en kärnfull anmärkning, en kort sammanfattning, facit af de framställda fakta. Schiller porträtterar utförligt sina historiska personligheter till det yttre och inre, vanligen då han först inför dem i framställningen. Geijer låter karaktererna före-

trädesvis måla sig självfva i sina handlingar. De porträtt, han ger, äro blott profiler. Då han någon gång karakteriserar individen mera utförligt, sker det vanligen så, att han låter de historiska personligheterna skildras af sina samtida, t. ex. GUSTAF VASA af PER BRAHE D. Ä., KRISTINA i *Mémoires de Chanut*.

I GEIJERS otryckta föreläsningar af 1815 och följande år, har han däremot SCHILLERS demonstrerande framställningssätt, analyserar de historiska personerna på ett sätt, som liknar Schillers, och värdesätter dem ständigt liksom Schiller. På samma sätt som Gustaf Adolfs död demonstreras af SCHILLER såsom skedd i rätta stunden, demonstrerar GEIJER i 1816 års föreläsningar nödvändigheten och önskvärdheten af Engelbrechts död just på den punkt, där han befann sig, då han träffades af Måns Bengtssons mördarhand. »Das Glück», säger SCHILLER om Gustaf Adolf, »das ihn auf seinem ganzen Laufe nie verlassen hatte, begnadigte den König auch im Tode noch mit der seltenen Gunst, in der Fülle seines Ruhms und in der Reinigkeit seines Namens zu sterben». På liknande sätt yttrar GEIJER om Engelbrecht: »Nu unnade honom Försynen att gå ur världen obefläckad af borgerligt blod. Hans eget strömmade i stället som en försoning åt hans öde, och han står ren i ärans tempel».

GEIJER såväl som SCHILLER bevisar utförligt, att hans hjälte gick hädan just i behaglig tid. Då GEIJER många år senare i *Svenska folkets historia* berättar Engelbrechts död, skildrar han den rent sakligt. Efter berättelsen om mordets förlopp säger han blott: »Så slutade Engelbrecht, om hvilken en samtida underrättelse säger, att han i tre år regerade Sverige». Och därpå tillfogas några ord om saknaden bland hans vänner och folkets vördnad för hans minne. Olikheten med framställningen 1816 är betecknande.

SCHILLER ställer ibland till belysning af sina historiska personer upp karaktärsjämförelser, ett slags psykologiska antiteser; t. ex. jämförelsen mellan Wilhelm af Oranien och hans bror Ludvig i *Geschichte des Abfalls der vereinigten Niederlande:* »So sehr beide Brüder in ihrer Neigung und Abneigung übereinstimmten, so ungleich waren die Wege, auf welchen sie Beides befriedigten. Dem jüngern Bruder erlaubte das heftige Blut des Temperaments und der Jugend die Krümmungen nicht, durch welche sich der ältere zu seinem Ziele wand. Ein kalter gelassener Blick führte diesen langsam, aber sicher, zum Ziele; eine geschmeidige Klugheit unterwarf ihm die Dinge, durch ein tollkühnes Ungestüm, das Alles vor ihm her niederwarf, zwang der Andere zuweilen das Glück, und beschleunigte noch öfter das Unglück».

På liknande sätt uppställer GEIJER i sina föreläsningar öfver Sveriges medeltid 1816 en jämförelse mellan Erik Puke och Carl Knutsson: »Om den ene hade all den rå och vilda kraft, som ger aktning och anförandeskap bland den lägre hopen, så hade däremot den andre all den ytliga glans, som ger aktning bland den högre hopen, äfven om det lysande döljer en vanlig själ; i ärelystnad liknade de hvarandra och däri, att alla medel voro dem goda, likväl med den skillnad, att Puken blott var farlig som fiende men Carl Knutsson farlig äfven som vän».

Om historiens nytta, tryckt 1819, är en programföreläsning, motsvarande *Was heisst Universalgeschichte*. Med kraft och hänförelse skildras här som där den europeiska odlingens naturen betvingande, afståndet i rum och tid upphäfvande, alla världsdelar omspännande makt. Här som där framställes den enskilde i sitt samband med det hela. Hade SCHILLER sagt: »Zu dem Menschen eben redet die Geschichte», förklarade GEIJER: »Det historiska intresset är intresset för det mänskliga i händelser och handlingar, och för att äga det fordras ej mindre än att vara människa».

I *Svensk Romantik* gör VEDEL ett citat ur *Om historiens nytta* och finner däri ett uttryck af religiös kvietism. Sedt i sitt sammanhang är det af Vedel anförda uttrycket så litet »kvietistiskt» som möjligt. »Ingen lära står i historien skrifven med outplånligare drag än läran om den enskildes fullkomliga obetydlighet med afseende på hvad han kan uträtta. (Så långt citatet hos Vedel, där emellertid kursiveringen är utesluten). Ingenting motsäger hon så rakt som den tanken, att till någon stor, för mänskligheten viktig förändring den eller den personen varit omistlig, de eller de omständigheterna helt oumbärliga».

SCHILLER yttrar i *Geschichte des dreissigjährigen Kriegs* om ingen mindre än Gustaf Adolf, på tal om hans död och dess verkningar: »Der weltregierenden Macht ist kein einzelner Mann unersetzlich».

Om GEIJER vid den tidpunkt, då han skref *Om historiens nytta*, faktiskt hade stor uppskattning af det traditionella, på »kvietism» berodde det sannerligen icke. Medan SCHILLER i *Was heisst* etc. prisar historiens förmåga att höja den enskilde genom att lära honom fatta sig i samband med det hela — en synpunkt som ju äfven Geijer hade —, betonar GEIJER tillika starkt, att den lärdom, som människan kan draga af historien, beror af henne själf, af hennes egen moraliska utveckling

Jämte det sympatiska intresset för historien och det pragmatiska intresset för sammanhanget däri sätter Geijer det moraliskt-religiösa intresset, som påkallar icke blott medkänsla, förstående, utan aktivitet, handling.

Kunskapen är ett träd på godt och ondt. Historien ger goda exempel men också dåliga. Mänskligheten har otvifvelaktigt fortskridit i kunskap. Hvad därutöfver ligger »är ej ett teorem utan ett problem, kan ej blott lösas genom lära utan genom lefverne». För att förstå historien måste man förstå sig själf, och därtill fordras handling. Men det är handlingens huru, icke dess hvad, som är dess egentliga betydelse. Genom det goda uppsåtet höjer sig en handling öfver alla tidsföränderliga förhållanden. (Man påminner sig här Kants ord om »ein guter Wille»). Utgången står i högre hand. Samvetets lag är den alla förbindande lagen. Den, som lydande denna lag söker svar på frågan om sin uppgift i det stora helas sammanhang, han kan finna den i sitt folks historia.

För GEIJER är historien alltså en uppgift, som fordrar icke blott intelligensens utan hela karaktärens medverkan. Positiv, viljekraftig verkar han i hög grad i jämförelse med SCHILLERS resignation med afseende på den enskilde. GEIJERS varaktiga tacksamhetsskuld till SCHILLER som historiker är ingen annan än den, att Schiller framför andra vunnit honom för historiens fält och lärt honom se det med vida, fria blickar, lärt honom betrakta historien såsom människans, mänsklighetens utvecklingshistoria. SCHILLERS föreläsning *Was heisst Universalgeschichte* tyckes ha varit af ingående betydelse för GEIJER. Men huru GEIJER som historiker närmare betraktade, huru han under en alltjämt fortgående inre utveckling kom att betrakta »människans historia», däri har SCHILLER ringa del.

I sina *Minnen* satiriserar GEIJER, såsom ofvan anmärkt, sin »poetiska ingång i historien». Men att något af det, han fått från »filosofer och poeter», förblifvit hos den utvecklade historikern Geijer, det intygar han själf i samma sammanhang: »Ett har förblifvit från min poetiska ingång i historien. Jag intresseras blott af det mänskliga däri — karakterer, seder, lagar, samhällsförhållanden, allt, äfven det minsta drag i bilden af ett mänskligt tillstånd är mig naturligen viktigt, och jag skyr ingen möda att uppspana det».

* * *

Diktaren SCHILLER tjusade väl ynglingen och beundrades af mannen GEIJER, men öfvade intet stort inflytande på hans egen diktning. Att så var, berodde dels på olikheter i deras naturliga läggning, dels på tidsomständigheterna.

Utan att vara alltför djärf kan man af stilen i 1810 och 1811 års prosaskrifter draga den slutsats, att om vi haft några dikter af GEIJER från åren före 1811, vi där skulle mött den grekiska gudavärld, åt hvilken SCHILLER gifvit nytt lif. Men GEIJERS skaldskap sprang fram under inverkan af de starka fosterlandskänslor, den återuppvaknande kärlek till svensk forntid, som bl. a. gifvit upphof åt Idunaförbundets bildande. Geijer hade på utländsk botten erfarit Sveriges bittra förlust af Finland. Han hade återvändt från utlandet med detta höjda och klarnade medvetande af samhörighet med sitt eget folk — en känsla som icke behöfver innebära en skymt af chauvinism — som den första längre vistelse i främmande land nästan ofelbart framkallar hos en icke alltför ung och outvecklad människa, om hon verkligen är barn af sitt folk. Han blef medlem af ADLERBETHS sällskap vid en tidpunkt af sitt lif, då bildningsdriften rörde sig mäktigt inom honom. Så blef han skald. Och så blefvo hans gudar icke Olympens utan Valhalls, hans hjältar icke grekiska heroer utan nordiska vikingar. Den skald, han besjöng, blef ej »Demodokos, som i Alcinoi sal sjöng Trojas fall», om hvilken han talar i skriften om inbillningsgåfvan, utan den nordiske harpospelaren, som i kristnadt hof sjunger om Uppsala tempel och de gamle gudar.

Å Uppsala bibliotek finnes bland några andra Geijer-manuskript, (*Invigningen, Idunas äpplen* m. fl.) en dikt kallad *Nyårsnatten*. På vissa ställen är den på grund af talrika rättelser och öfverstrykningar tämligen svårläslig. Innehållet är ett samtal mellan författaren och det gamla året. Detta senare framträder som ett slags mytologisk person, som om sig och öfriga förflutna år berättar, att de ha sitt hemvist vid polen. Det gamla året anställer åtskilliga betraktelser och skildrar därpå vårens glädje och dansen kring majstången. Så komma tre verser, som innehålla en direkt efterklang af Schiller. Det gamla året säger:

Yngling, dessa dagar för mig flytt —
Äfven jag var i Arkadien buren,
Äfven jag har kärleks välde lydt,
Blotta tanken gör mig ung på nytt,
Fast åt evig natt jag nu är dömd och svuren.

Ceres sköna dotter var min brud,
Allt, men kärlek ej, vill mig försaka,
Grymt hon bortslets af Tartarens gud,
Fåfängt kallade med sorgsna ljud,
Ömma moder, du ditt barn tillbaka.

Men öfver detta rof ditt våld ej evigt rår,
Tyrann, fast åt din makt mig ödet nu upplåter,
Se, nymfen återföds i dagen hvarje år,
Då blommorna slå ut, och älskas af hvar vår
Och kallar hvarje gång på jorden glädjen åter.

I dessa verser röjer sig inverkan af Schillers *Resignation* och *Klage der Ceres* på ett rent af naivt omedelbart sätt. Af den förra är en versrad oförändrad lånad: »Auch ich war in Arkadien geboren»; af den senare tanken om Ceres och hennes förlorade dotter. I Schillers dikt är Ceres den talande; klagande den förlorade, finner Ceres sin tröst i att dock äga ett samband med henne i det ur jorden uppspirande växtlifvet. Träd och blommor bära bud:

Wenn der Stamm zum Himmel eilet,
Sucht die Wurzel scheu die Nacht,
Gleich in ihre Pflege theilet
Sich des Styx, des Aethers Macht.

Halb berühren sie der Todten,
Halb der Lebenden Gebiet,
Ach, sie sind mir theure Boten,
Süsse Stimmen vom Kozyt!
Hält er gleich sie selbst verschlossen
In dem schauervollen Schlund,
Aus des Frühlings jungen Sprossen
Redet mir der holde Mund,
Dass auch fern vom goldnen Tage,
Wo die Schatten traurig ziehn,
Liebend noch der Busen schlage,
Zärtlich noch die Herzen glühn.

I manuskriptet till *Nyårsnatten* äro icke blott rättelserna många och kommateringen ofullständig; på flera ställen förekomma orättade misskrifningar. Det bär prägeln af ett ofullbordadt utkast. Inne-

hället saknar den koncentration och formen den knapphet, som eljest utmärker Geijers diktning, och så väl af innehåll som form skulle man vilja sluta till, att dikten vore ett förstlingsförsök, som Geijer själf betraktat som föga lyckadt och därför ej slutredigerat. Möjligen är den också ett försök i skaldekonsten långt tidigare än sångerna i *Iduna.* Af det nya, som frambryter i dessa, af kraften och det ordspråkslika uttrycket, finns här intet. Följande vers är t. ex. alldeles af gamla skolan:

O, att med naturens njutning nöjd,
Den så mildt den rika modern räcker,
Mänskan, ej till brott och villor böjd,
Sökte lyckan på en vådlig höjd,
Ledd af ett begär, som ånger väcker.

Denna dikt må vara författad längre eller kortare tid före Idunadikterna. I alla händelser bekräftar den den förmodan, som stilen i prosauppsatserna ger anledning till, och ökar öfvertygelsen om den väsentliga betydelse, som den fosterländska och fornnordiska strömningen hade för Geijers skaldskap. Den var det, som kom honom att i dikten finna sig själf, sin egenart.

Redan vid sitt första offentliga framträdande som skald, i *Idunas* första häfte, har Geijer funnit sin egen tonart. Om *Manhem* är retorisk och mera besläktad med den äldre diktningen, så bära däremot *Vikingen* och *Odalbonden* en kraftigt originell särprägel.

Svegder är en romantisk ballad med fornnordiskt ämne, af helt annan art än Schillers långa utförda ballader med deras sträfvan efter realistisk åskådlighet genom rikedom af detaljer.

Den siste kämpen, Den siste skalden hafva det gemensamt med Schillers *Die Götter Griechenlands* m. fl., att de förhärliga gångna tiders gudatro. Men icke i Hellas' soliga ängder, i den nordiska forntidens flammande norrskensnatt söker Geijer sina idealbilder.

Invigningen, sång i Götiska förbundet, ej upptagen i den af Geijer själf utgifna samlingen af hans dikter, i senare upplagor upptagen bland dikterna af 1811, är tydligen inspirerad af Schillers *Die Worte des Glaubens.* Alltigenom götisk har den emellertid blott till uppslaget något gemensamt med denna dikt. Schiller uttalar i *Drei Worte des Glaubens* sin från Kants förnuftskritik härstammande moralfilosofiska tro på *friheten, dygden* och *Gud.* Häraf fick

GEIJER uppslaget till att sammanfatta götiskheten i »try ting»: *tro, kraft* och *frihet*:

Vill du veta, hvem Göten var,
Du som vår broder är vorden?
Try ting voro för honom klar,
Han djupt i sitt hjärta de trenne bar,
Han såg dem i himlen, på jorden.

Första versen hos SCHILLER lyder:

Drei Worte nenn' ich euch inhaltsschwer,
Sie gehen von Munde zu Munde,
Doch stammen sie nicht von aussen her;
Das Herz nur giebt davon Kunde.
Dem Menschen ist aller Werth geraubt,
Wenn er nicht mehr an die drei Worte glaubt.

På ett ställe i *Invigningens* nio verser — *Die Worte des Glaubens* har blott fem — visar sig en liten reminiscens från Schiller och hans grekiska bildvärld. »Och floden ur urnan dansar» heter det öfverraskande nog i naturbeskrifningen öfver Norden. »Aus den Urnen lieblicher Najaden Sprang der Ströme Silberschaum» säger SCHILLER i skildringen af den grekiska forntidstro, som han hyllar i *Die Götter Griechenlands*.

Vida mera betydande och på samma gång i mycket högre grad inspirerad af SCHILLERS poesi är *Idunas äpplen,* först tryckt i andra häftet af *Iduna.* Denna dikt är särdeles intressant, emedan den så tydligt visar både starka intryck från SCHILLER, och huru dessa intryck genom Idunaförbundets riktning på det fornnordiska omsättas så, att GEIJERS egen dikt blir något helt nytt.

Det stod en lustgård uti fordomtimma
Långt österut, där morgonrodnan bor.
Den gyllne frukten sågs i solen glimma,
I lunden glänste gudars hela chor;
Ej någon storm dit hann, ej köld och dimma,
Och öfver parken sjönk ej nattens flor. —
Ack, Idavallens namn var stort i norden;
Nu är dess fägring plånad ut af jorden.

Sehnsucht, Die Götter Griechenlands och *Quelle der Verjüngung* äro de dikter af SCHILLER, som närmast inspirerat GEIJERS *Idunas äpplen.*

Sehnsucht framställer bilden af ett idealiskt skönhetsland, till hvilket skalden förgäfves längtar:

Ach! aus dieses Thales Gründen,
Die der kalte Nebel drückt,
Könnt' ich doch den Ausgang finden,
Ach, wie fühlt' ich mich beglückt.

Die Götter Griechenlands framställer den oupphinneliga skönhetsvärlden såsom ett förflutet, såsom hemmahörande i grekernas naturuppfattning och gudalära och poesi.

Idunas äpplen kallar också fram en förlorad skönhetsvärld. Men icke den grekiska, den nordiska mytologiens gestalter äro här idealens bärare.

I prisskriften om inbillningsgåfvan använder Geijer med välbehag de grekiska gudagestalterna, dels fritt, dels i anslutning till Schillers *Die Götter Griechenlands*. Han säger där, att han väljer sina exempel ur grekiska mytologien, »emedan den är både den bekantaste och den skönaste. Men hvarje folks ungdomsålder har haft sin». Detta 1810; 1811 är det den nordiska ungdomsåldern, han prisar.

Det var en tid, då allt i världen tydde
På ljusa, nyss intryckta gudaspår.
Ack, Balder sjönk till Hel! Med honom flydde
Du, himlaburna frid, du oskulds vår!
Än barndomssagan går, hur glad den grydde,
Den gyllne ålder i de första år.
Förgäfves jorden, skyn och mänskan gråter;
En värld i tårar sörjer den ej åter.

Om Schillers nyssnämnda dikter påminner icke blott uppränningen i *Idunas äpplen* utan äfven åtskilliga detaljer.

Det var en tid, då allt i världen tydde
På ljusa, nyss intryckta gudaspår.

Die Götter Griechenlands:

Alles wies den eingeweihten Blicken,
Alles eines Gottes Spur.

De gyllne äpplen ibland löfven brinna.

Sehnsucht:

Gold'ne Früchte seh' ich glühen,
Winkend zwischen dunklem Laub.

Hvar sorlar nu det rena lifvets källa?
Odödlighetens frukt, gror du ej mer?
Jo, poesi! Uti ditt sköt de kvälla,
I dig den första ungdom ännu ler.

Quelle der Verjüngung:

Glaubt mir, es ist kein Mährchen, die Quelle der Jugend, sie rinnet,
Wirklich und immer. Ihr fragt, wo? In der dichtenden Kunst.

Längtan till ett numera tillstängdt skönhetsrike, uppskattningen af poesien såsom den talisman, som förmår ånyo öppna det, är det gemensamma hufvuddraget i *Idunas äpplen* och i SCHILLERS ofvannämnda och många med dessa besläktade dikter. Men till den bittra saknad och den harm öfver det poesilösa närvarande, som så ofta kommer fram hos Schiller, finns intet motstycke i Idunas äpplen, där poesiens lof har en vida mera segrande klang.

SCHILLERS *Macbeth*-öfversättning var gifvetvis en god hjälp för GEIJER, då han år 1812 till 1813 arbetade på sin egen. Denna är emellertid icke blott gjord direkt från originalet utan följer detta vida trognare än Schillers. Geijer har liksom Schiller utelämnat 2 scenen i 4:de akten, där Lady Macduff och hennes son mördas. Han har likaledes utelämnat portvaktens cynismer i 2:dra aktens 3:dje scen och i stället tagit ett par små repliker från Schillers omarbetning af denna scen. Men den lilla idylliska morgonsång, som Schiller diktat och lagt i portvaktens mun, har han icke upptagit. Häxornas roll är hos Geijer densamma som hos Shakespeare, icke den tillökade som Schiller gifvit dem. Och beträffande det poetiska språket är Geijers öfversättning, om den än ej i konstnärlighet kan mäta sig med Schillers, dock vida mera trogen mot originalet. Många uttryck och bilder, många djärfva liknelser hos Shakespeare utelämnade Schiller. Geijer bibehöll dem.

Några exempel:

I 1:a aktens 3:dje scen yttrar Banquo till häxorna:

You should be women
And yet your beards forbid me to interpret
That you are so.

Här öfversätter SCHILLER:

Ihr solltet Weiber sein, und doch verbietet
Mir euer männisch Ansehn euch dafür zu halten.

Men Geijer:

I borden vara kvinnor, edra skägg
Motsäga detta.

I samma akts 5:te scen — hvars början hos Geijer som hos Shakespeare är på prosa, medan Schiller versifierat den — säger Lady Macbeth om sin make:

Yet do I fear thy nature;
It is too full o' the milk of human kindness,
To catch the nearest way.

Schiller:

Und dennoch fürcht' ich
Dein weibliches Gemüth — Du bist zu sanft
Geartet, um den nächsten Weg zu gehn.

Geijer:

Dock fruktar jag ditt sinne
Är allt för fullt af mänskokärleks mjölk
Att gå den raka väg.

I 2:dra aktens 1:a scen säger Macbeth i slutet af sin monolog:

Whiles I threat, he lives
Words to the heat of deeds too cold breath gives.

Schiller öfversätter blott:

Ich drohe hier und drinnen lebt er noch.

Geijer däremot:

Jag hotar
Och ännu lefver han! Må det ske snart!
Ord ge för kylig vind åt verkets fart.

Jag kan ej finna, att Geijers *Macbeth*-öfversättning är en bearbetning i Schillers anda, såsom det påståtts. Uteslutning af en scen och några få repliker dessutom kan ej gärna kallas bearbetning. Öfversättningen är mycket noggrann. Det enda, hvarför Geijers öfversättning direkt står i skuld till Schillers, är ett par små repliker i scenen med portvakten.

I *Omständigheterna*, en skämtsam dikt af år 1814, satiriserar Geijer det småaktiga, platta, kälkborgerliga och förnumstiga, som

breder ut sig och vill lägga sig som en spindelväf öfver allt i lifvet. Den är i någon mån besläktad med SCHILLERS satiriska dikter *Der Metaphysiker* och *Die Weltweisen*. Till ämnet är den besläktad med många af xenierna. Men den har ej deras epigrammatiska skärpa, liksom ej deras metriska form. Geijer har en godmodig humor, som var Schiller främmande.

Dikten *Nya märkvärdigheter* af 1824 är en fri öfversättning af SCHILLERS *Breite und Tiefe*.

Den af GOETHE och SCHILLER i xenierna så öfverlägset brukade versformen monodistikon och polydistikon, som bl. a. användes af TEGNÉR i de glänsande kvicka *Språken*, har GEIJER blott ett par gånger begagnat sig af: för en karakteristik af Byron och för en af Homeri Odyssé, båda skrifna som julklappsverser.

Om man ängsligt spanar efter likheter, kan man möjligen finna ännu ett par fall, där GEIJER kanske fått uppslag från SCHILLER *Höstsädet* (1840) skulle kunna vara inspirerad af *Der Sämann*. Likheter af denna art saknad ock hvarje intresse, när de äro enstaka, och när de ej tillhöra en skalds utvecklingsår.

* * *

Totalbilden af GEIJER bredvid totalbilden af SCHILLER framkallar en kontrastverkan, som blir så mycket mångsidigare, emedan båda hos sig förena filosofen, skalden och historikern.

SCHILLER är, där han är mest sig själf, äfven i sin lyrik tragiker. »Was unsterblich im Gesang soll leben, muss im Leben untergehn». Konsten allena är försoningen för lifvets stridande motsatser. Naivt trohjärtad är Schiller aldrig. *Den lille kolargossen* skulle aldrig hafva flutit ur hans penna. GEIJER, som man däremot icke kan tänka sig som tragediförfattare, är i motsats till Schiller fåordig, rakt på sak, sparsam på bilder, enkel, hjärtlig. Någon motsvarighet till Schillers stora tankedikter finnes ej i hans poesi.

Som filosof ägnade SCHILLER sitt största intresse åt utbildande af en estetik, med utgående från KANT, och åt sträfvan att slå en brygga mellan estetik och etik, mildra den Kantska etikens utmanande stränghet. De religionsfilosofiska frågorna släppte han tidigt. GEIJER åter var äfven under den tid, då han var som mest intresserad af estetiska frågor, ganska likgiltig för de estetiska kategorierna och kom med åren allt längre ifrån den teoretiserande estetiken.

Men filosofien som personligt sanningssökande var honom ett lifsstudium. »KANTS, FICHTES, SCHELLINGS skrifter ha under åratal ej kommit af mitt bord, hvarom deras utslitna ryggar i min bokhylla ännu vittna», säger GEIJER i sina *Minnen*. På samma ställe yttrar han om filosofien: »Henne endast har jag studerat af behof, allt annat af föresats eller nöje.» Och i de föreläsningar öfver *människans historia*, han höll 1841—1842, utgifna först efter hans död efter RIBBINGS uppteckning, mötas åter historia, filosofi och det personliga sanningskrafvet, det religiösa, i lika nära förening som i början af Geijers historiska bana.

De filosofiska konstruktioner, som togo det lätt med och godtyckligt arrangerade det historiska materialet, hade blifvit utsatta för GEIJERS skarpa kritik. Samvetsgrannt hade hans forskaröra lyssnat till tidens susande väfstol och funnit, att den icke gick snörrätt efter tankeregler. Försakelse, flit och ett ödmjukt sinne hade han funnit oumbärliga för historikern som för naturforskaren, och han hade i sitt arbete på historiens fält öfvat dessa egenskaper, med orädd hand nedbrytande den byggnad han själf rest, då han fann, att han misstagit sig. På befintligheten af sammanhang i historien tviflade han aldrig. Det gällde blott att finna sakernas eget, ej »det självgjorda». Tänkandet öfver historien släppte Geijer icke någonsin. I föreläsningarna öfver människans historia var det historiens inre sida han betraktade, filosofiens historia såsom det mänskliga tänkandets utvecklingsgång. Och detta blef på samma gång hans egen filosofiska bekännelse, sådan den utgått som det sofrade, mognade resultatet af en rastlös inre utveckling, en ständig växelverkan mellan olika själskrafter, mellan det yttre och inre, mellan gifvande och mottagande.

Det religiösa var innersta kärnan i GEIJERS rika väsen. Den först på tyska utkomna skriften *Auch ein Wort über die religiöse Frage der Zeit* förklarade han själf i bref till en vän af 12 jan. 1847 vara hans »sista ord». Och den blef det. Få månader därefter slutade hans lif.

SCHILLER tillhör alltigenom 18:de århundradet. Han är »der Weltbürger» efter upplysningstidens sinne, i religiöst afseende anhängare af en abstrakt förnuftsreligion, som med förnäm öfverlägsenhet ser ned på hvarje kult, hvarje historisk religionsform, i politiskt afseende kosmopolit. Betecknande nog är Schillers förnämsta historiska arbete icke tyskt till ämnet. I *Geschichte des Abfalls der vereinigten Niederlande* förhärligade Schiller frihetens gudomlighet.

reste en ärestod åt ett honom främmande folks befrielsekamp mot förtryckare. Den 24 år yngre GEIJER tillhör lika afgjordt tiden för nationalitetens återväckande och den positiva religionens återuppflammande. Och det var åt sitt folks historia han ägnade sitt snille och sin kraft.

Olika voro ock de enskilda förhållanden, som befordrat hvarderas utveckling af en till naturen redan olika läggning. Den ene uppfostrad i en militäriskt disciplinerad skola, styrd af en småaktig furstlig despot, och som yngling tvungen att i hyllningsdikter fira denne hertig Karl Eugens och hans fala älskarinnas »dygder». Den andre uppvuxen i ett lyckligt, rent och sundt familjelif bland Värmlands skogar och järnbruk, med barndomsminnen som för lifvet lågo »som ett solsken» i hans bröst.

SCHILLERS ungdomliga känsla måste söka sig uttryck i revolt »In tyrannos» lydde öfverskriften till *Die Räuber*. Den 20-årige GEIJER talar i äreminnet öfver Sten Sture med lugn stolthet om svenska folkets fäderneärfda frihet.

Harmoni var för SCHILLER det åtrådda idealet, men han måste lifvet igenom kämpa sig fram till den genom disharmoni. GEIJER lefde i harmoni. Till den då mycket melankoliske Atterbom skref han en gång några ord, som man mycket väl kan använda som motto för hans lifssyn i det hela: »Sorg är synd, ty tillvarelsens innersta är salighet.»

JOH. MESSENIUS

DALA-KRÖNIKA

UTGIFVEN

AF

C. A. OSSBAHR.

Jahan Messenij

Berättelser om några gamble Swergis handlingar,

Thet ähr,

En lithen krönika, om the namnkunniga, och behiertade män i dalerne; sammalunda och wedh sijlfbärget, kåparberget, och iernberget, theslijkest theras manliga gerningar.

Krönika

Öfuer dalerna, sampt bergslagen.

Låſare, wiltu eij förſmå,
Så will iagh låta tigh förſtå,
Här af trowärdige ſkrefter,
Om dalekarlars bedrefter,
Sampt theras wedh malnbergen bo,
Och för Arbetet ha napt ro:
Förſt will iagh tigh förkunna,
Och fördölliat ingalunda,
Att then landzordh, äller prouintz,
Norr wt wed Swerges grentzer fins,
Och ſigh vtſträcker faſt wijda,
Hafuer Norge wedh en ſijdha;
Then ort föga i längden feelar,
J ſigh begriper tre deelar,
Öſtre, och weſtre, kallas dal,
Sampt ſotdalen, för vtan qwal,
Bland bergh, och dalar, thet folck bor,
Här af fått nampn, och lycka ſtor;
Men the andra, Bergzmän, heta,
At på bergh ſkall man them letha:
Bägge folk föra vtan tull,
Och thet för ſin manlighet ſkull,
Twå ſkeckter, the ſom i kårs ſtå,
En gulkrona mållan the twå;

Hwart wt thet märke will lyda,
Förmå en wijs man wäl tydha,
Nemligh thet landh har eij lijke
Öfuer hela Swergis rijke;
Och ty gulkronan medh åhra
Må thet för alla landh båra;
Skeckter manlighet föra
Som thenna bok låter höra;
Men at the så i kårs wijs stå,
Thår af skålom wij wist förstå
Then ijfuer thet folck i tron har,
Och trons åhre altidh förswar:
  J dalerne åhr och en siö,
  Som inthet förökes af snö,
  Then, Runden, thår bönder alla,
  Ty han åhr rundh, medh rått kalla,
  Han åhr så diup, at thår eij fins
  wara båtn, thår af någon mins:
The jagh menar, som hår kringh bo,
När the hade hedhniska tro,
Dyrkade the, Frij guden måst,
Som hade sitt åffer, och pråst;
Satan talte gönom then gudh,
Belåtet gaf från sigh stort liudh;
Ty mente then gemene man
Han åhr wedh lif, och tala kan,
Ett vngt boolskap the honom få,
Medh then han sigh förlusta må;
En hether, Gunnar, war thår når,
Then hafuer hon fast mehra kår;
En tidh med henne drog till gåst
Freij guden, till et bonda fåst,
Gunnar på wågen degian hwll,
Af slådan hoof guden om kwll,
Sedan medh boolskapet leeker,

Så wart then daleman bleeker;
Skemmes för gudh, och gudinna,
Som war så lösacktigh qwinna!
Thenna saak med stort weder dref
En Islender, som henne skref:
På thenna tidh, som en sade,
The Dalemän kungar hade,
Them the först, landz drätter kalla,
Men sedan landz kungar alla;
Dock fålkis kungar heta måst,
Och wåro ibland fålket båst,
Hwadh the hafua heet, ingen weet,
Ey äller hwadh som af them skeet;
I kungh Erickz, hin wijses tidh,
Som war swenske män swåra blidh,
Dalemäns konungh tå wist war
En som hette, drätte Dimar:
Jernbe[r]get heette och then ort,
Som iagh hafuer hos Saxo sport,
The scyther, wedh nampn, Janiter
Kallas Dalemän, hwem thet biter,
Scyter, med swenskom ha the nampn,
Ty the giorde med bågan gagn;
Thärföre Adam kallar them så,
Skytter, som hwar man låsa må:
Men thär efter, som iagh har hört,
Wart thet till et grefweskap fört,
Och åhr än=nu i thenna dagh
Dalan alt wedh thet samma lagh;
Bergzmän, fingo somme hetha,
Sedan man thär metal letha
Begynner; dock här emot
Vpsätter sigh fålket med hoot,
Efter the wäll sielfue förstå
The måste wedh arbetet gå;

Hwart wt thet märke will lyda,
Förmå en wijs man wäl tydha,
Nemligh thet landh har eij lijke
Öfuer hela Swergis rijke;
Och ty gulkronan medh åhra
Må thet för alla landh båra;
Skeckter manlighet föra
Som thenna bok låter höra;
Men at the så i kårs wijs stå,
Thår af skålom wij wist förstå
Then ijfuer thet folck i tron har,
Och trons åhre altidh förswar:
J dalerne åhr och en siö,
Som inthet förökes af snö,
Then, Runden, thår bönder alla,
Ty han åhr rundh, medh rått kalla,
Han åhr så diup, at thår eij fins
wara båtn, thår af någon mins:
The jagh menar, som hår kringh bo,
När the hade hedhniska tro,
Dyrkade the, Frij guden måst,
Som hade sitt åffer, och pråst;
Satan talte gönom then gudh,
Belåtet gaf från sigh stort liudh;
Ty mente then gemene man
Han åhr wedh lif, och tala kan,
Ett vngt boolskap the honom få,
Medh then han sigh förlusta må;
En hether, Gunnar, war thår når,
Then hafuer hon fast mehra kår;
En tidh med henne drog till gåst
Freij guden, till et bonda fåst,
Gunnar på wågen degian hwll,
Af slådan hoof guden om kwll,
Sedan medh boolskapet leeker,

Så wart then daleman bleeker;
Skemmes för gudh, och gudinna,
Som war så lösacktigh qwinna!
Thenna saak med stort weder dref
En Islender, som henne skref:
På thenna tidh, som en sade,
The Dalemån kungar hade,
Them the först, landz drätter kalla,
Men sedan landz kungar alla;
Dock fålkis kungar heta måst,
Och wåro ibland fålket båst,
Hwadh the hafua heet, ingen weet,
Ey åller hwadh som af them skeet;
I kungh Erickz, hin wijses tidh,
Som war swenske mån swåra blidh,
Dalemåns konungh tå wist war
En som hette, dråtte Dimar:
Jernbe[r]get heette och then ort,
Som iagh hafuer hos Saxo sport,
The scyther, wedh nampn, Janiter
Kallas Dalemån, hwem thet biter,
Scyter, med swenskom ha the nampn,
Ty the giorde med bågan gagn;
Thårföre Adam kallar them så,
Skytter, som hwar man låsa må:
Men thår efter, som iagh har hört,
Wart thet till et grefweskap fört,
Och åhr ån=nu i thenna dagh
Dalan alt wedh thet samma lagh;
Bergzmån, fingo somme hetha,
Sedan man thår metal letha
Begynner; dock hår emot
Opsåtter sigh fålket med hoot,
Efter the wåll sielfue förstå
The måste wedh arbetet gå;

Janiter få ey åller ro,
Fast än the i dalerna bo,
Dalecarlar kallas här af,
Theras hemwijst thet nampnet gaf:
Stor nytta wtråttar then man
Som the bergzbruken först wpfan,
Sijlf maln, kåpar, och iern thär till,
Then måste släpa, som ha will;
Tijt dömdes först ogerningzmän,
Så, kan ske, wedh bergen giörs än,
Dock thär till hwem som såtter lijt,
Af them har han ingen profijt,
Rådhsampt åhr them icke bruka,
Medh them olyckan wpsluka:
Ey åller rådeliget åhr
Man thär tompte gubbar har kår,
Och som iagh hafuer wåll förstått,
The giöra mehra ont, än gått,
Bårgzmän weta seija thär af
Som the ha fört ofta i qwaf,
Jw mehr the synas giöra fort,
Jw mindre arbete, eij stort,
Skadan åhr tå i döran når
När Satan måst drager, och bår,
Lijten stundh synes wara hwll,
För än han slår grufwan om kwll,
Och mången kommer han i nödh,
Gemenligen i swåran dödh;
Thet skrifz, att the åhro sex slagh,
Hwem som till andar har behagh,
The acta på menniskiors fall,
Sådan list åhr och theras kall!
Bergzfrwn har ochså samma sweck,
Hwem som will medh henne ha leeck,
Åfta hon sigh thär låther sehe,

Mehn altidh giör bergzmannen wehe,
Thet seges wåll, hon lycka bår,
Gudh Nådhe then som före åhr,
Först hafuer hon någon fördeel,
Men sedan bår hon många feel,
Grufwan faller stundom och nedh,
Mången man gifuer sigh thär wedh,
Som thär gönom kommer på fall,
Långt åhr skrifua hennes pws all!
Thär seges och gulbergh wara,
För them bonden råddare ån hara,
Nogh weet han hwar the åhra wist
Men han förtijger them medh list,
Them röger han ingalunda,
Han åhr rådh för mehra tunga;
En bergmåstare thär kringh far
J wår tidh, af wålskelandh war,
Ett rijckt gulbergh han thär påfan, wedh år
Thär af weet eij nu någon man, 1578.
Sedan han eij thet hyra fick,
Medh listighet mot os omgick,
Han will thet eij wppenbara
Hwarest thet berg månne wara,
Jngen kan thär efter letha,
Äller hwarest thet åhr wetha!
J hedendomen war en man,
Prißachtigare eij finnas kan,
Låt hugga hår på en stor sten
Wedh bergen, dock vtan mans meen,
Ett rhim såsom lydde altså,
Thet en swensk kunne wål förstå:
Went migh om kringh
Så skaltu få sehe wnderligh tingh:
Månge hundradhe åhr thär lågh,
På honom medh wnder hwar sågh,

Till thes en frijherre kom tijt[1]
J wår tidh, skådar then medh flijt,
Wndrar huru thär med åhr satt,
Menar thär wnder döls en skatt,
Gör thär om och fast sälsampt roop,
Medh kungens låf kallar i hoop,
Af många sochnar hwar man kom,
Som skulle wända then sten om,
Tå arbetet war alt beställt
Som han them thär hade befält,
Skådar med flijt then andra ända
Som the månne tå wpwända,
Sådana thär på fick rhim sehe,
Som gör honom i hiertat wehe:
Hade tu eij warit en narr
Tå hade iagh thär legat qwar:
Skamful blef han som thet giorde,
Napt ögonen wpläta tordhe,
Han och fålket gingo sin koos,
Med sigh hembåro ingen roos:

Om thet fålk iagh här skrefuet har,
Som fordom efter gudar[2] fahr,
Hwilka sedan omwände sigh
Jfrån sin wrånga troo och stigh,
Then sanna gudh hafua the kär,
Intet kästeligare åhr
J werlden tingh; thär om iagh will
Nu eder alla skrifua till,
Nemligen, hwru här fick boo
Hoos alle man then christna troo,
Then till med flijt nu höra må
Som thenna sak will råt förstå:

[1] I margen: wedh 1596, öfverkorsadt.
[2] Hskr.: afgudar med öfverkorsadt af.

Sanchte Sigfridus kom hijt först[1]
Till swenske måns siäl har han törst,
Wender många till sannan troo
Af them som wthi Swerge boo;
Thår efter hijt Sancht Dauid kom[2]
Wånder och många swenska om,
Efter Sanchte Sigfridz råd far;
Ty han såsom en biskop war;
Till wesmanland, sent om sijder
J westerås stickt han bijder,
Och icke lågh han thår stille,
Wtan hwar omwånda wille,
Medh ijfuer drager han om kringh
J thet ganska landh i en ringh,
Dåck wed swanwykz kyrkia åhr måst,
Och med honom thår mången pråst,
Then wij nu munckatårp kalla,
Af Cluniak wåre alla,
Sanchte Dawidh thår förman war,
För then skul han thet nampnet har,
At han Dawidh abbot hether,
Hwem nu efter thet rum lether
Thet Muncketårp kallas hår af:
Hådan sina stalbröder gaf
Äfta förlåf, i then prowins
Alt om kringh hwar lårare fins
Wedh bergen, och dalar, tillijka,
Jngen wille hår i swijka,
The draga så långe om kringh,
Gönom theras flijt ske stor tingh,
Dalarna och bergen thår till
Omwåndas, som gudh thet ha will,
Jngen efter afgudar mehr

[1] I margen: wedh 1020, öfverkorsadt.
[2] I margen: wedh 1030, öfverkorsadt.

Iblandh them alla något sehr,
Troligan höllo sigh thär wedh,
Then gamble kyrkione tro och sedh,
Rät i månge hundrade åhr
Ingen af thet fälck thär från går,
För än then Ewangelske kom,
Till henne, på nyt wändas om,[1]
Och sedan hafua så warit,
Eij efter en annan farit,
Däck stupade först mången man,
Som iagh i gambla böker fan:
Helge Dawidh therföre åhr
Dala Apostel, och bergzmän når,
Thär han och sina them först lärt
Then christna tro, fal[s]ckhet bårt wårt;
Men thär efter, icke långh tidh,
Blef lyckan them alla så blidh
At the sin egen biskop få,[2]
Länge the förr ther efter gå,
I wästerås thär sättes han, .
Lägligare rum ingen fan,
För androm han åhr påfwen kär,
Och fordom hans ränta wpbär
Af Swerge alt i hwar landzort,
Och hade thär före nampn stort,
Påfwens skatmästare han heth
Öfuer hela Swerge, iagh weth,
Dalar, och bergzlagen, lågo
Wnder honom vthan plågo:
Med flijt hörer migh alla till,
Jagh eder en gammal nu wil
Sagu förtällia, som skedh åhr
När the hade gambla tron kär,
Om hwilken tidh wij nu skrifua,

[1] I margen: 1528, öfverkorsadt.
[2] I margen: 1163, öfverkorsadt.

Och låtom så thår wedh blifwa,
Thet åhr af enfallighet skeet,
Hwilken hafuer them thår till reeth,
Och hafuer saken så tilgåt,
Som iag har åfta wål förståt:
Twå bergzmån[1] tå köpa wille,
Dåck war hos them lijtet snille,
Jungfru Maria belåt både,
Och ty fingo the till råde,
Till belåtsnidaren gå först,
Efter belåtet ha the törst,
Sanchte Jahans belåt få sehe,
Thå begynte then ena lehe,
Så behagar thet honom tå,
Sade: thet wårt mönster pryda må;
Then andre, som war mehra klok,
Hölt sin stalbroder för et tok,
Sade: sehr du eij hwadh belåt thet åhr,
Ey något barn på armen bår
Som jungfruna plågar göra?
Når grannen fick thet swar höra
Seger till stalbroderen så:
Du Nar sielf, du will[2] migh försmå;
Har hon eij bån, hon kan wål få,
Sehr du hon åhr yngre ån twå;
Och i sitt sinne war så slem,
Kiöpte belåtet, och gick hem;
Som man segia plåger thet gick,
Belåtz måstaren pengar fick,
Altidh så till i werlden går,
Af Narren bårgaren pengar får:
Långt efter Swerge Margret fick,
Fast illa tå i Swerge gick,

[1] Hskr.: bergzman.
[2] Hskr. kanske: wilt.

Hon så medh the swenska giorde,
Äfta här om iagh thet sporde,
Efter sigh Erck skulle råda[1]
Öfuer alt Swerge medh nådha;
På samma tidh föl så i lagh
J Nyköpingh höls herredagh,
Dråtningen thär medh alfwar dref
Erick af fålket hylladh blef,
Och iblandh annat thär göra
Bergzlag skall Cronan tilhöra,
Sampt Dalarna, för vthan tu
Par bälger, såsom höra nu
Biskopen i wästerås till,
Må thär af göra hwadh han will:
Tå begyntes Swerges plåga,
När thet danske fingo åga,
Något will iagh låta förstå
Hwru ijlla här monne gå
Wnder then Erck, andra thär näst,
Som hafua Swerge ijlla gäst;
Lars af wäströs mån i höra
Hwru ijlla danska göra:
1431[2]. "The fattiga bönder i dalan boo,
"Theras fougde giorde them oroo,
"Han låt them så swåra plåga,
"Och skattadhe them af hwadh de åga,
"Han låt them i röök wphängia,
"Så swåra månne han them trängia!
"Theras qwinnor låt thär med plåga,
"The drogo las, så att the lågo,
"Them giordes thär medh så stor nöd,
"The födde strax barn, som wåro död!
"Mycken orätt han mehr them giorde,

[1] I margen: 1396, öfverkorsadt.
[2] 1432 i hdskr. ändradt till 1431.

"Hwem thet granneligan efter sporde;
"The bönder gingo till rådhe
"Sådant kära för kungens Nådhe:
"Jngelbrecht skulle thera ärende wårfua,
"Huru fougden wille them fördärfua;
"The hade thet ofta förra kärt,
"Fougten hölt thet för intet wärt,
"Jöße Erickson het then fougde war,
"Som hade the bönder så ospar;
"Som almogen badh, monne Jngebrecht göra,
"Och theras klagemål låt kungen höra,
"Han talade till honom, och sade så;
"Käre herre, migh och dalamän eij försmå, 1432.
"The bedia eder för gudz willia,
"At i Jöße Erickson wed them skijllia,
"Han hafuer them mycken orät giort,
"Som i hafuen ofta thädan sport,
"Förr än the långre lijda then wånda,
"Förr the från arf, och eget gånga,
"The wela nu häller lijda dödh,
"Än långre lifua i tälkin nödh:
"Än sade Jngelbrecht then gode man;
"Herre, almogens käre hon ähr san,
"Thär vppå tår iagh wädia min halß,
"At thera kära ähr vthan falß,
"J edert torn, och iärn, låther migh bewara,
"Och låther Jöße Erichson hijt at fara,
"Och låther os komma i rätten samman,
"Thet beder iagh eder, wtan gamman,
"Winner iagh, och må iagh rådha,
"Jagh will honom hängia wtan nåda;
"Hafuer iagh orätt, och synes thet så,
"Låter samma rätt öfuer migh gå:
"Kungen swarade tå thär till,
"För sanningh iagh thet segia will,

"Tu hafuer nogh högt[1] budit till rätta,
"Om the saker i om trätta,
"Rijckzens rådh skall eder åtskillia,
"Låter eder nögia, thet åhr wår willia:
"Jngelbrecht giörde som konungen badh,
"Reedh hem, och war gladh;
"Konungen skref till rickzens råda,
"J faren i dala, och hören then onådha,
"J skilijn them åt om then trätta,
"Jöße Erickson hiälper iw till rätta,
"Kan och orätten på honom falla,
"J skrifwen os til om saker alla;
"Rickzens rådh giorde som kongen bödh,
"The ridu i dala, och hörde then nödh:
"Almogen låt them thet förstånda
"Huru Jöße Erichson giorde them wånda;
"The ransake thet ärendhe full grant,
"Thet almogen kärde thet war sant,
"Thet löste almogen intet wätta,
"Rådhet måtte them eij hiälpa till rätta,
"Thet giorde, eij hwem som thet giorde,[2]
"Efter rikzens rådh the intet spordhe,
"Konungen och lydde ey stort thera rädh,
"Ty the hulles för spät och hådh;
"Dåck skrefuo the thet konungen till,
"För sanna iagh tigh segia will,
"At the hade ransakat ärendet så,
"Wppå Jöße Erichson månne thet stå;
"Konungen wille thet intet sätta,
"Eij äller öfuer Jöße Erichson rätta:

[1] Sista bokstafvens läsning är på grund af ändring i handskr. osäker. — MESSENIUS uppl. 1616 af Gamla Rimkrönikan, sid. 176. har: högt.

[2] MESSENIUS anf. uppl., sid. 177, har: å huar som thet giorde. — KLEMMINGS uppl., 2: 27: ther giorde hvar å som han torde.

"The bönder gingo tå samman,
"Thet gick them alt af gamman,
"För än the wille tåla långre sådan nödh,
"Förr wille the sigh låta slå dödh,
"The råddes widh, och side[1] så;
"Wij williom os en höfwitzman få:
"The bönder och så giorde
"Så wijdha man thet sporde;
"The keeste tå till höfwitzman,
"Ingelbrecht, seger iagh för san,
"Och wårdo så till råda tå
"The wille man af huse gå,
"The böriade then håren om en höst, 1433.
"Och håppades blifua thera qwijdha löst,
"Till westerås the tå gå
"Jösse Erichson behagade ijlla så,
"Hade rikzens rådh eij warit,
"Han hade ijlla af them farit;
"Så blef han än tå wedh maka,
"Och the bönder wände i dalen tilbaka;
"Däck swåro the bönder, som i män höra,
"Jösse Erichson will the eij mehr skatt göra;
"Men han wille däck eij återwända
"Skatten willen af them hända;
"För then skull om midhfasta
"Låto the bönder till wästerås åter hasta,
"Te samnades alle vthi en skara,
"Till wästerås wille the fara,
"Jösse Erichson wille the gäste,
"The lade sigh strax för thet fäste;
"Hade rickzens rådh tå eij giort
"För sanna hade man thet sport,
"Thet slått hadhe the bränt i grundh,
"Rickzens rådh fogade thet annorlundh,

[1] Rimkr.: sade.

"Grefwe hans skulle slåttet få,
"Och Jößе Erichson thär afgå,
"Thär medh skulle bönderna hemfara,
"Jößе Erichson skulle eij thera fougte wara:
"Om Sanchte Jahans dagh thet skedde[1]
"Bönder af dalarna ny manhet betedde,
"The kommo nidher af Bergzslagens landa,
"Tå yppades wplänska fougda wandha,
"För köpingh hws Ingelbrecht drogh,
"Slåsfougden thär åt eij logh,
"Han wan thet slåt i samma stundh,
"Och brändet strax nider i grundh;
"Sedan låt han samman kalla
"Bönder af wåsmanneland alla,
"Sporde, om the wille med rijket blifua,
"Och hiälpa wtlänske fougter fördrifua?
"Efter gudz bördh fiårtan hundrade åhr,
"Och tråttije, på thet tredie thet war,
"Han låfwade them hiälpa af wanda,
"The ginge honom ty alla till handa;
"Till fribårne sende han och bref,
"Och allom them så till skref,
"Huem honom eij wille i wästerås möta
"Hans lif, och godz, låt han höta:

Thenne Ingelbrecht war en frij man,
Och i bergzlagen född war han,
Till wexten then man något klen,
Men till sina händer eij sehn;
Ty tiänar han höfwitzman wara,
Medh honom alla bönder fara,
Togh så ihn hela rijket måst,
Brände i grund så när hwar fåst:

[1] I margen: 1434, öfverkorsadt.

När konungen med sårgh thet spör,
Med mycket fålk sigh redhe gör,
At Stocholm fara, han till sadhe;[1]
Ingelbrecht honom thär belade,
För migh några män högt sworo,
Af bergh, och dal, alla medh woro;
Doch kom mållan them till fördragh,
Älliest hade blefuet af slagh;
Kongen hölt eij bref, äller ordh,
Ty blef på nyt i Suerge mordh,
Ingelbrecht församblar hwar man,
Först them han i dalarna fan,
Tager ihn alt rijket pånyt,[2]
Sedan har döden skåpnan lydt,
Och förkårtat Ingelbrechs lif,
Däck icke med swerdh, äller knif,
Måns Benchtson honom slår med list,
Så få han skam thärföre wist,
Hör på, huru thet har gåt till,
Aros lars thet förkunna will:
"Ingelbrecht fick thär eij länge boo,
"Wtan redh siuck tådan till Örebro,
"Then siuckdom gör honom qwijda,
"Medh stora nödh månne rijdha,
"Och tå han tijt kommen åhr,
"Rickzens rådz bref bekom han thär,
"Han skulle till Stocholm fara,
"Och wtan förfall när them wara;
"Ty huxar han till Stocholm fara,
"Och tänckte rätt på ingen snara,
"Låt twå båthar rede göra,
"Och sigh sielfwan till stranden föra,
"Ey mehr macht hade han tå,

---

[1] I margen: 1435, öfverkorsadt.
[2] I margen: 1436, öfverkorsadt.

"Han låt sigh lyfta till håst, och frå,
"J båten låt han låggia sijk,
"Och wacktar sigh för intet swick,
"Hart för Göghölmen foor han fram,
"Till näste hålma, som heter fam,
"Thår låt han föra sigh till landha,
"Och fruchtade för ingen wanda,
"Wtan tror på then feelighet,
"Her Bencht hadhe nyligen sigh betheet;
"En lithen eldh the thår wpbötte,
"Lijten wårma han thån[1] nötte:
"Lijten stundh han thår åhr
"Magns Benchtsonn kom strax thår,
"Till then hålma Jngelbrecht lå,
"Ginstan Jngelbrecht båthen såå,
"Han sade; Nu mågen i sehe,
"Ån will her Bencht migh wenskap bethee,
"Och biuda migh hem till sijnn,
"Jagh gijther dåck eij för kranckdom min;
"Och sånde budh till stranda,
"At wijsa hwar båst war låggia till landa,
"The ladhe thera båth wedh then strandh,
"Magnus Benchtson språngh först i landh,
"Genstan han tijt gånga,
"Thår han sågh Jngelbrecht stånda,
"Och stödde sigh widh sina kryckie,
"Och farade för jngen styckie;
"Magnus Benchtson talte till honom så,
"Må iagh ån fridh för tigh i Swerge få?
"Jngelbrecht swarade med kranck macht,
"Tin fader hafuer migh en feeligh dagh tilsacht,
"Jagh håppas han hafuer tigh sacht alt slätt,
"Then stora fredh han hafuer migh iått!
"Magnus hade en yxa i håndhe,

[1] I hdskr. thår ändradt till thån; uppl. 1616: ther.

"Thår medh giorde han Ingelbrechts ånde,
"Han hugg åt honom, och eij hötte,
"Ingelbrecht tå för sigh bötte
"Medh then kryckia han har i hånder,
"Try finger hugg af honom i sånder;
"Ingelbrecht sigh tå omwånder,
"Magnus folgde efter medh wreda hånder,
"Han hugg honom annat sin,
"Så diupt et såår i halsen ihn;
"Thet tridie hugg han högg så,
"At thet månne gönom hiernan gå;
"Ingelbrecht störte nider widh en steen,[1]
"Hans hufwdhpanna slogh han klen,
"Thår af monde han döden niutha,
"Sidan många pijla i honom skiuta;
"Wåll måtte han hafwa thet fördraget,
"Ingelbrecht hafuer ofta för rijket lifuet waget,
"For[2] hans båsta, och andre flere,
"Han nöt thet dåck eij thes mehre;
"Herre gudh i himmelrike boo,
"Låte honom niuta thet han war Swerge troo;
"Jungfrw Maria med thin helge bön
"Du hiålpe hans siål til himmelrijkes lön;
"Alla gudz helgon i himmelrick
"Bede för honom ewinnerlick;
Når bönder få hans dödh höra
Fast ont månne han them göra,
The wille till Gögholm fara,
Och then mordaren eij spara;
Magnus Benchson fick thår af nick,
Han tådan hasteligan gick,
När fålket kom, ingen thee finne,
Hwarcken vthe, åller inne,

[1] I margen: 1436, öfverkorsadt.
[2] Uppl. 1616: För.

Ty tijt Jngelbrecht lågh the fara,
Honom wptaga the åhro snara,
J Medlösa begrafwan först,
Till mördaren hafwa än törst,
På Ringstadholm swåra letha,
Wåro efter honom heetha,
När the eij finnan thär igen
Tå war ingen tilbakars sehn,
Ta Jngelbrecht af iorden op
Med lius, och så medh blås hans krop,
För han war fördh till örabro,
Gåfwo the sigh slätt ingen roo,
J kyrkian honom ladhe,
Så en man wist för migh sadhe:
Sedan the Jöße vnsegia,
J wasten honom wpspegia,
Hwru honom wijdare går
Af samma Lars tu wetha fåhr!
"Nu will iagh eder segia et lijtet kijf
"Huru Jöße Erichson andade sit lif;
"The gläddes marskens, och pukens trätta åt,
"J wasten samna sigh, vtan gråt,
"Jn i klåstret the gingo,
"Jöße Erichson the thär fingo,
"Honom togo i klåster stufwo,
"Thär månne han få röda lufwo,
"Och slåpaden thär wt medh hans föter,
"Jagh wenter han fick thes aldrigh böther,
"Wt för trappan så honom halde,
"At nackan alle trapparna talde,
"Sidan bundno the honom å släda, som et swin,
"The skänckte honom hwarken miödh, åller wijn,
"Och förden så till Motala tingh,
"The satte honom mit wthi sin ringh,
"Och dömde han strax domen så,

"At han skall frå hufwdet gå,
"Thet huggo the thår af wtan flårdh
"Medh ena yxo, the skiötte ey swårdh,
"The lade hans halsben wppå en ståck,[1]
"Och huggo hans hufwdh från hans kråp,
"Aldrigh hade han thes acht,
"Tå han war i sinna wålmacht,
"At bönder skulle öfwer honom råda,
"Och göra medh sigh slijck onåda,
"Hwadh han hade giort Dalarna orått,
"Jagh wånter han betalte tå alt slått,
"Gudh wnne honom dåck af sina nådhe,
"Och frälse hans siål af allan wådhe.
Sedan Jngelbrecht döder war,
Och Jöße Erichson samma wegh far,
Stodh Erich puke, marsken emot,
Som för Jngelbrecht togh ingen bot,
Marskens girughet puken beweek,
At han gick om ofta medh sweek;
Puken war och wreder thår om
Marsken icke them till hiålp kom,
Som wille strida för Jngelbrecht skull,
Warandes honom alt så hwll!
Ty will puken komman i qwala,
Reser på honom fålk af dala;
Marsken achtar ey theres hoot,
Reser them starck medh fålck emot;
Dåck lijkewål kom til fördragh,
Så thår blef af eij något slagh,
Marsken medh dalamån tala wil,
Och så talte han them strax till,
Som Lars i Aros thet skrifwer,
Wed hans ordh iagh hår i blifwer:

[1] I margen: 1436, öfverkorsadt.

"Marsken till dala, och bergzmån redh,[1]
"Talte them till på wenligh seedh,
"J prästegården wåro the alla,
"Han låt them vth till sigh kalla,
"Till the bönder målte han:
"Minnes eder i hyllade migh för eder höfwitzman?
"The bönder swarade honom med skål:
"Käre her Marsk, os minnes thet wål;
"Han sade, i hafwen thet ijlla hållet,
"Mycket emot migh hafwen i wållet,
"Måden eder lyster i örlogh lifwa,
"Welen i eder feelighet öfwergifwa?
"Tå will iagh slås medh eder ee?
"The bönder ropade alla nee,
"Och bådo honom så iemmerligh,
"At han warder them nådeligh,
"Och låfwade än tå wedh tro och åhra,
"Aldrigh mehr mot honom wåra,
"Och altidh efter hans nåde lifua,
"Skatt, och råttighet, honom gifua,
"The låfwade och thår vppenbara,
"Med puken sigh aldrigh mehr bewara;
"Marsken gaf tå wenskap them,
"Och bad them alla fara hem:
Men the höllo eij långe ordh,
På Marskens fougt beginn[g]o mordh,
Kommo ochså i wrångt sinne,
Höllo medh sigh skatten ihnne;
Marsken blifwer ty på them wredh,
Till them med en stor krigmacht reedh,
Lars will iagh åter införa,
Hår om låta eder hans ordh höra:
"Om Mårtens måßa wtan dwala
"Reed Marsken fast starck wp i dala,

---

[1] I margen: 1437, öfverkorsadt.

"Stämpde dalekarlar tilsamman,[1]
"Thet gick them alt wthaf gamman,
"The tå fast redde wara,
"At marsken medh them ijlla will fara,
"Östre, och wåstre, dalar bödh Marsken tå
"J gagngnåf alla til sigh gå;
"The torde eij förr the låto sigh feela,
"Ty at the gerna lifuo hela;
"Marsken feelade them alla till sigh,
"Och sade till them tåckttteligh:
"Käre wenir, hwi åhr thet så,
"At i medh skatten åther stå?
"Minnes eder och thet wål,
"At i slogen min fougde ihiål?
"Och alt thet i hafwen låfwet mick,
"Thet åhr intet annat än drawel, och swick?
"The bönder swarade alla med skål,
"Käre her Marsk, wij minnes thet wål,
"Wij hafwom långe farit willa,
"Och giort mot eder mycket ijlla,
"Wilen i os till nåda tagha,
"Wij lydom eder gårna i wåra daga;
"Skall och aldrigh någor förfara
"Os någon tidh mot eder mehr wara,
"Hwarken medh ordh åller rådhe,
"Allenast såm wij nu edra Nådhe,
"Och wyliom böta efter wår förmogo
"Thet wij eder fougde ihiål slogo!
"Tå Marsken theras ödmiuckt sporde,
"Stora nådh han medh them giorde,
"Han togh mögelig soon och böther,
"The fullo alla för hans föter,
"Han gaf them till alla saka,
"The låfwade honom wara spaka;

[1] I margen: 1438, öfverkorsadt.

"J Tuna gick och theslijke,
"The låfwade Marsken aldrigh swike;
"Så giorde the och i Henemoro,
"Medh storan eedh the thet sworo:

Dråssåten heet Christier Nilson,
War Marsken och till lijten mon,
Gör mot honom åfta buller,
Och war Marsken intet hwller,
Han dalemån åfta reeter,
Och efter owillia lether,
The wille eij drågåten lyda,
Wtan hans rådh till ont tyda;
Niels stenson månne och göra så,
Ty måtte honom ijlla gå;
Men sedan lyckan thet så dref,
At Marsken, Karl knutson, kongh blef,
Tå han till krigz mot danmarck drogh
Erchbiskop Jöns thår åt fast logh,
War gladh sigh ha fåt tilfålle,
Sigh regementet tilwålle,
Och war til medh på kongen wredh,
Ty giorde honom thetta snedh,
Thet lars j wåsterås, skrifuer,
Och på bispen skullan[1] gifuer.
"Nådan kongen i ledungh far,
"Åhr biskopen hema fulsnar,
"Sina swåna tilhopa kalla,
"Alla the medh honom wille halla,
"Dala, fiedrunda, och wplandh,
"Många riddersmån thår iblandh,
"Så går han i wpsala i choren ihn,
"Stånder för Sanchte Ericz skrin,

[1] an i hdskr. tillagdt i margen.

"Satte sin biskopsskruf å altaret neder,
"Thär gåfwes både lärda, och olärda, weder,
"Och sa[1] migh nu behager,
"Thet iagh thenna skruf eij åter tager,
"För än Swerges lagh warda rätt,
"Endåck thet kan icke warda så slätt,
"Togh harnisk på, bant jöns[2] wedh sijda,
"Och låt sigh af kyrkione lijda,
"Han låt strax kongz gården skinna,
"Och månne thär mycket gått finna;
"Sijdan drog han till wästerås by,
"Och stämpde till sigh dalarna i ty;
"Tå thetta i sanningh wtbrast,
"Kongen far till wpland med hast
"Medh fiorton hundrade sadladhe håsta,
"Raska swena, iw the båsta,
"Tå han till strengnås kom med sin håår,
"Erchbiskopen war i wästerås full når,
"The hullo håll å både sijda,
"Bispen låt sigh af staden lijda,
"Och ryctet kom i kongens håår
"At Archbispen war hart når,
"Men ingen wille thet tro
"Wtan ladhe sigh såfwa medh roo;
"När klockan hon slår om mårgan try
"Annat rykte kom till strengenås by,
"Bispen drager med fulla macht,
"Kongen gifwer thår på intet acht,
"Thår störte så mångh en degeligh man,
"Napt iagh alla wpräckna kan,
"Kongen wart skuten, och måtte wijka,[3]
"Så och med honom flere slijka,

[1] Den i margen tillskrifna ändelsen de synes vara öfverkorsad.
[2] HADORPH, sid. 445: jåns och Jåns; KLEMMING, 3: 15: jånes.
[3] I margen: 1457, öfverkorsadt.

"Kongen, och hans partij, ſkeer then ſkam,
"Som ey wille tro Biſpen torde fram,
"Alla till ſtocholm tă fly,
"Biſpen ryckte efter, och beſtåller then by,
"Kongen rymmer af landet wth,
"Medh ſkip från Swerige till Danſkens knut,
"Thår war han i åren ſiu,
"Medan ijlla gick till hema iw:
Erchbiſpen fick thet onda ſin,
Fórer Juten i Swerge ihn,
Han månne kungh Chriſtiern hetha,
Om tu will ſanningen wetha;
Kongen thår efter war eij ſehn,
Togh Biſpen till fången igen,
Så blef honom af Juten lónt,
Then danſka art hafuer han rónt;
Biſkop Kåtell hans ſkylman war,
Ty thår af ont i hiårtat har,
Wil Erchebiſpen hiålpa lós,
Fór then ſkull giorde han ſigh bós,
Fåller mot konungen ſtort hoot;
Reſer dalerna honom moot,
Thet kongen ijlla behager,
Och medh krighmacht tijt wp drager,
Men huru thet månne tilgå,
Så låther Lars eder fórſtå
Som i wåſterås afladh war,
Och thår Canicka dóme har:
"Kongen ſamnade ſina macht,
"Redh af ſtocholm, ſom åhr ſacht,[1]
"Och will i dalarna ſtrax draga,
"Tåtan Biſkop Kåtell medh håret taga,
"Till hålleſkogh månne juten komma,
"Sigh till ſkada, och ingen fromma,

[1] I margen: 1464, öfverkorsadt.

"På then skog Råtel lågh vtan wee,
"Hade för sigh låtet hugga bråtar tree,
"Om en månne kungen rijda,
"Wedh then andra willen eij bijda,
"Tå kongen tijt kom medh håår,
"Biskop Råtell håller före honom når,
"På sijdan hos kongen gnåggiade en håst,
"Kongen badh wånda som gath måst,
"Sade, iagh förnimmer bak os fienden wara,
"Ty kunnom wij eij långre infara,
"J samma stundh yppades thet första fall,
"Pijll, och byßa, mot kungen small,
"Han sade: do mir hijr dyn ijseren hoot,
"Gottes wnnen sehe sketen mi doot:
"En sköt till medh et dala skåt
"Gönom kungens hatt, wtan spåt;
"Dalecarla ropade, slå, och skint,
"Så måtte kongen fly af skogen wth,
"Och kom åther å slåta marck,
"Sade: Migh tycker dala åhr starck,
"The drogo tå fram blancka som ijs,
"Wille tå alla winna prijs,
"Thår skedde tå något, thet war eij wål
"Thår skiötz så mången hiålte ihiåll,
"Såra wårdo många, och måtte fly,
"Kongen drogh åt stocholm by,
"Råtel, och dala, efter fara,
"Och spöria hwar kungen må wara?
"The belade både portarna tå,
"Thår månne the sina baner utslå:
Biskop Råtel war icke sehn
Kallar kung Carl heem igen,
Jutens party thår fast mot stå,
Ty månne them fast ijlla gå,
Wiliom höra Lars wist hår om
Huru dalen hår till hiålp kom:

"Dalakarla samnas med mycken macht,
"Med wäria, och strijda ha the acht,
"Wille strax wedh slåtet blifua,
"Om herrerna skulle ållieft lifua,
"Hwilkom wart ijlla till mode,
"Förty the efter theras stodhe,
"Thet måtte wara wtan ijla,
"Fingo strax slåttet med stor hwila,
"War thet rådh, åller eij,
"Jagh seger hwarken ia, åller neij:
Kungh Carl wart kallad annan gångh
Ifrån Rasborgh, then wegh så långh,
Erich Carlson stodh Juten bij,
Sturar sade: thet görom eij wij,
Steen, och Niels, hetha the både,
The föra Erich i stor wådhe
J Berglagen[1] Erich möta,
Och honom thär ijlla stöta,
Han thär drogh wp, och the neder,
Hans mackt gaf sigh ijlla weder;
Har tu eij tro till thetta taal
Lars förtållier tigh wål thet qwal:
"Her sten för Niels af dala drogh,[2]
"Och Erichz håål wåll beslogh,
"Ylla monne fienden om hiertat swijdha,
"At her sten månne så lijda,
"Dala såtte vp sit baner, och stode thär wider,
"Them lyste sehe, hwem thet wille slå nider,
"Erich Carlson thet baner sehe fick,
"Han togh thet hårdeliga weder sick,
"Wißerliga fick han thär omaka,
"Ty han wille baneret nedher taka,
"Manga fullo, och blefwo strax dód,

[1] Hskr. kanske: Berslagen.

[2] I margen: 1469, öfverkorsadt.

"Hans fålck tå fingo stora nöd,
"The giorde ena wånningh, the giorde tuå,
"Än wille dala, och her sten fast stå,
"The sånda pijl, och böszo tillijka,
"Hwar wille gårna om annan wijka,
"The begynnade många beswima,
"Men the andra wille bårtrymma,
"Så rymde han först med ena hast,
"Fick både skam, skada, och last;
"Her sten, och Dala mån,
"Wåro eij mer ån hundrade fem,
"The tackade gudh, som medh lifwet wmginge,
"Femptan hundrade pansar the finge,
"På håstar, och slådar, war intet taal,
"Hwar som wille taga, hade gåt waal:
"Her Niels sture kom tå dragande medh dala
macht,
"Wille och stryda, war hans ackt,
"Thet sker wedh wphoga fåria,
"Thår monne dala sigh manligan wåria,
"Hade the alla i hopa warit,
"Ingen hade tådan ofnappader farit,
"Erich Carlson och hans blifua thår lam,
"Drogo tådan med stora skam,
"The rijdo så många mijla,
"Och eij förrån i Juleta hwijla,
"Tå kunne wål en qwinna
"Sex, åller siu, håfmån winna,
"The reedo, och måtte icke miga,
"Gödeke wargh blef grepen af en lego pijga,
"Qwinnor taga them håst, och harnisk ifrå,
"Och måtte them medh råcken slå:

Så gör Erich Carlson eij bångh,
Som flyr till danmarck en wåg långh,
Åhret efter konungh Carl do,[1]
J Gråmunckholm hwijlar medh ro,
Her sten sture wedh rijket tar,
Thår[2] om medh Juthen trätta har,
Hans hăår för stocholm swåra slogh,[3]
Inthet han äller thär i logh,
Han miste tå bårt tre tänder,
Them slogo wt swenskes händer,
Och såsom iagh har åfta sport,
Dala ha thet, och bergmän, giort:
Då nu konungh Christiern dödh war,
Hans son kungh hans till Swerge sårgh har,
Stocholm ty han belägger tå,[4]
Hwadh her sten gör, hörer wppå,
Dala, och bergmän, medh strax tillfalla,
Trettijo tusen, wåro alla,
The komme nedh till Rotebro,
Mente göra Juten oro;
The danske ty förekomma,
Thet war ey dalemäns froma,
Om the hade rytteri haft,
Thå hade the jngalund taft,
Äller en anförare godh,
Ey ha så många mist sitt blodh,
Semhunde[5] fly på then sjö,
Och blifua thär slätt alla dö,
The igenlefde i en hop
Gåfwo sigh med stor krigh ihop,

[1] I margen: 1470, öfverkorsadt. [2] Hskr.: Thär.
[3] I margen: 1471, öfverkorsadt. [4] I margen: 1497, öfverkorsadt.
[5] Läsningen af sista bokstafven är till följd af ändring osäker.

Weko ey långer än half mijl,
Thår hweste hwar på nyt sin pijl,
Wille Juten långre lifwa,
Och wed Swerges rijke blifua,
Dala, berghmån, måtten och så
Gifwa her sten sitt bref wppå,
Och wåsterås fåste thår till,
Her sten till regent dal ha wil,
Dock dalan honom intet nót,
Juten sit bref thår på strax brót!
Än åftare war dalan hull,
Sedan her sten fór then sak skul,
När han war gónom dód sin koos
Gåfwo dalamen honom roos,
J Swerge war tå ingen sehn,
Her swante stur, taga igen,
Af them i dalan har han tróst,
Whr nódh ha the honom och lóst,
Thet samma the och hans son giort
Her sten yngre, thet åhr sport:
Góstaf Erichson thår nåst dref,
At han konungh i Swerge blef,
Thår till dalan honom hielper,
Och icke i then nódh stiålper,
The iaga alla iuthar wth,
Som iagh har hórt, från Swerges knut,[1]
Såttia kungh Góstaf på sin stol,
Thår glimmde han som en sool!
Men fór then skull war dalen wredh,
Han lade bårt then gambla seedh,
Wille ty ey wara huller,
Gór mot kungen åfta buller,
Per Jacobson theras bisp war,[2]

[1] I margen: 1521, öfverkorsadt. [2] I margen: 1523, öfverkorsadt.

Måster Cnut domprost så fram far,
Dalamån mot kung[e]n retha,
Efter sin olycka letha;
Till wåsterås far kongen tå,
Såtter från kallen båda twå;[1]
Mehr blef och dal, med bergen wred,
Sampt Bispen, góra ofta snedh;
Efter biskopen han ty flogh,
Men han med knut til Norge drogh;
Dala wåro hema igen,
Till wpror wåro the eij sehn,
Alt fór then gambla trona skul,
Then han slogh i rijket om kul:
En wåderdópar giór alarm,
Thet giorde Dalan mycket harm;
Och at kungen fastona brót,
Annan gammal sedh icke nót,
Dala, och bergmån, ty kungh togh,
Med wapn emot kungh gósiaf drogh,
Nils stenson kallade the han
Som dalamån till konung fan,[2]
Sade sigh her stens son wara,
Willia them med tron fórswara,
The catholske ha stemplat så,
Som wille eij från sin tro gå;
Kungh Góstaf fick dåck ófuerhand,
Then andre matte rymma landh,
Dalecarlarna han gaf till;
Ingen mehr sådant góra will:
Medel tidh låckade han heem
Per, och Cnut, ey ont låfwar them;
Men når både hemkommo,

[1] I margen: 1424 [sic!], öfverkorsadt.
[2] I margen: 1526, öfverkorsadt.

War them resan til lijten fromma,
The föras medh fastelagz wijs,
J stocholm gafz them ringa prijs,
The föras kringh kåken båda,
Thär drack bölen them till onåda,
J stocholm knut sit lif miste,[1]
Jngen af dalan thet wiste;
Bisköp peer theslijkest så går,
J wpsala han döden fåhr,
Tecke[2] tå Dalamän alla sehe,
Thet giorde them i hiärtat wee,
Och at theras kläckor tagz bårt,
Thär giorde the bergmän af stort,
Jngen war och ibland them sehn
Taga sina k[l]äckor igen,
Giorde thet för Göstafz näsa,
Och thär till männe fast fråsa,
Them som togo kläckorna slå,
Andra kungens karlar och få:
    Men nu hörer fast annor tingh,
    Kongen drogh vp, slogh om them ringh,
    J Tuna kallar them i hoop,[3]
    Låt många rätta vthan roop;
    Andra beddes nådh för gudz skull,
    Låfwade wara kungen hull,
    Ty war han them icke så slem,
    Theras lif skäncker gärna them,
    Badh them hemgå wthi en radh,
    Och wachta sigh för sådant badh:
Lijkawist them öfwermodh tar,
Först af krigh hos westgöthom war;
Sedan af kungh Christierns wpror,

[1] I margen: 1527, öfverkorsadt.
[2] Förmodligen skriffel för Tocke.
[3] I margen: 1528, öfverkorsadt.

Han medh stor macht till Norge fohr,
Ty åhro eij Dalamän stijlla,
För then skull fara the ijlla;
Kungh göstaf far til them åter,[1]
På Tuna heedh må[n]gen gråter
Måns Nielson, och iblandh them war,
Medh många han tå ijlla far,
The igen åhro nådh tiggia,
Wela eij gärna thår liggia,
Och konungen bönhörde them
Och badh medh lifwet draga heem,
Komma the åftare igen,
Eij mehr skåla the röras än sten,
The låfwa vt båttringh, och boot,
Och falla konungen till foot:
Hwsby, som i berglagen står,
Wed thenna tidh intet misgår,
Ett skiönt, herligtt klåster thet war,
Munckar boo thår många par,
The sanchte Bernhardi alla,
Cistertienser sigh kalla,
Then orden folgde, och låra,
Ty wnder Aluastra åhra,
Tå herrens bergh, thet nåmpdes måst,
Så sade migh tådan en pråst;
Then och än mehra för migh skref
Hwem och på hwadh åhr thet bygt blef,
Wedh åttotijo sex thet sker,
Tusen, fyrahunde mehr,[2]
En Riddar, heet Inge thet gör
Som iagh thår om wijdare spör,
Ty kallas tå Ridderhytta,

[1] I margen: 1533, öfverkorsadt.
[2] I margen: 1486, öfverkorsadt.

Agandan gör thet stor nytta,
Men sedan heter hwseby
När thär af wart bygt klåster ny:
Thär ibland andra åhr en broor,
Som war i wppenbaringh stor,
Om hans helighet tå sades,
Och mycket henne tillades,
Thär iblandh om Löfåsen spår,
Som han sade, thet sedan går,
Han spår huru langt, och hwart wth,
Thet skall liggia från klåstrens knut,
Et bergh i sylfwer mäckta rijckt!
J Swerge aldrigh wara slijgt,
Löfåsen, thet berg kallar så,
Mycket sijlfwer skal man thär få
På then tidh när man thet finner,
Som ijstappar thet wt rinner,
Men tå skal i Swerige stor nödh
Wara efter et stycke brödh,
At brödet skall wara så när
Så stort som sielfwa sijlfret åhr,
Barnen thet wtbiuda skåla,
Så stor nöd the moste tåla!
En bonde i kong Jahans tidh
Honom war lyckan tå fast blidh,
Han gick, tänckte eij thär wppå,
Wthan hwar han sin häst skall nå,
Oförwarandes berget fan,
Som ijsstappar thär sijlfret ran,
Tar så mycket han bära må
Hem thär med han ey[1] fan wppå,

[1] Orden *han ey* tillskrifna i margen i st. f. i raden öfverkorsade: *han eij*. Läsningen af det första ordet i margen är på grund af ändring i detsamma ej säker.

För än han tager icke mehr
Än man wnder armarna sehr,
Som han låfwar, thet kyrkion gaf,
Och en stön kalk thär giordes af;
Men hwad skal hetha then prophet
Jagh än icke i sanningh weet
Som om löfåsen så spåt har,
Jagh med flerom thär efter fahr,
Bror Stafan, somma gemena
Skrifwa, hans nampn åhr allena;
Thet må wara, huru thet kan,
Med sådant nampn iag och en fan,
J wästerås, then och så spår,
Om honom och stort ryckte går
Wtan, kan ske, the haft både
Et nampn, Staffan, med gudz Nåde;
Dåck weet iagh thet, vtan all list,
J Hwsby kyrkia stod han wist,
Som andra helge måns lijck står,
Liggia i graf, åller på bår:
När hos hwsby en man bodde
Som lijka som Judar trodde,
Dåck icke omskåren war
Till the Judar sigh acktat har,[1]
En swensk födder then mannen åhr,
Thet gambla testament har kår,
Thär wt wille han wara kloock
Till thes han aldeles blef took;
En bårgere i Aros war
Hwilken efter thet samma fahr,
Omskåre[l]sen dåck icke fick,
Han doo, gudh båttre, med thet skick,
Nårr om kyrkian begrafwen blef,
Så Bispen thär med all flijt dref.

[1] I margen: 1593, öfverkorsadt.

J Henmora, eij langt ifrå,
Sades och en med spådom gå,
Thår förr bårgemåstare åhr,
Enskelighet fick sedan kår,
Han sit kaal slått öfuergifwer,
Och spådom allenast drifwer,
Når honom kom anden wppå
Han plågade för sigh sielf gå,
Mångh hemligh tingh tå wtsade,
Them mången på hiertadh lade!
Jagh will sådant låtha bestå,
Låtha Judar, och spåmån, gå,
Till dala, och Bergzmån, igen
Will jagh nu komma icke sehn,
Kongh Jahan till hiälp the foro,
Med honom mot kungh Erck woro;
Kungh Siggesmund stodo och moot,
Men kung Carl föllo the till foot,
Altid then part segeren ha wil
Som the falla medh sin macht till;
The må nu sigh låtha lijda,
Och wara på wår kungh sijda!
Han wed sijlfberget en stadh giort,
Som iagh för någon tidh har sport,
Och salostad han nåmpder åhr,
Så hafwer han bergmannen kår!
Mehr weedh Kåparberget begynt,
Låther them slå thår åget mynt,
Sin ståmpel, och prågel, wnder
Hwilkens skapnader åhr runder!
Om dala, och bergmån, nogh saght,
Hwem som thet har på hiertadh lagt,
Hår medh lycktas thenna book lilla,
The fara eij om then willa,
Som weta hon åhr en deel

Jagh skrefwet har, för wtan feel,
J mitt fengle på swenske mål,
Tiugu på latin medh pråll,
Bedes thärföre wara lös
Vthur thetta mit fengle bös,
Thet iagh ledet har, wtan skull,
Så ware gudh medh sin Nådh hwll!
Hwad iagh, medler tidh, har leedet,
Har iagh gudh belöna bedet,
Min hustru, och barn, lijka så,
Jagh icke alt beskrifua må,
Ähr nu fattigh, och thär till tom,
Kommen all min wälferdh så om,
Män, och qwinnor, som thet höra,
Wetha hwad the skåla göra;
En sådan har aldrigh skribent
Swerge haft förr, ijlla alt wänt,
Hwar måste på min döda mull
Thet bekenna, then sanningh är hwll;
Lyckan, och olyckan, war så,
Min saack gick emällan them twå!
Jagh ey någon tidh hade haft,
Hade iagh ey min frijhet taft,
En så stort arbete beställa,
Som skulle hela rijket gälla;
Thärföre thet ordet sant ähr,
Som gemene man hafwer kär,
At intet ähr så ont medh spått,
Thet ähr iw till någon tingh gått:
Migh sielfwan tröstar iagh altså,
Then som eij tror, kan efter gå;
Så ähr thenna lilla book änt,
Thär till har gudh sin nåder sänt:

Efterskrift.

JOHAN MESSENIUS Dala-krönika, ofta citerad i disputationer och andra topografiska arbeten öfver Dalarne, har hittills endast förelegat i författarens egenhändiga manuskript samt i några afskrifter. Då den nu blifvit befordrad till trycket, torde några rader här böra bifogas af utgifvaren.

Messenius handskrift, år 1903 öfverlämnad från Riksarkivet till Kungl. biblioteket, upptager titelblad och 59 paginerade sidor i ett kvartband, hvilket inledes med författarens äfvenledes egenhändigt skrifna *Berättelse om några gambla och märkeliga Finlandz handlingar*. Såväl denna finska krönika, hvilken först 1774 utgafs i Åbo genom J. BILMARK, som ock Dala-krönikan hade af Messenius själf förberedts till tryckning. Den förra har i manuskriptet tvänne titelblad; det ena, af Messenius senare öfverkorsadt, är betecknadt »trykt i Stocholm hos Christopher Reussner, åhr M. DC. XXX»; det andra, »som tryckt åhr i Stocholm, af N, åhr 1.6.32», hvarjämte sista siffran ändrats till 7. Dala-krönikan åter har endast den titel, som nu följts vid verkets tryckning, hvarvid dock utelämnats dels några af författaren senare utstrukna rader (se nästa sida), dels tillägget »Tryckt i Stocholm, hos N N, medh K. Mtz gunst, och bekåsnadh, åhr 1.6.33», sista siffran ändrad till 7. Då Messenius afled i början af år 1637, tyckes tryckningen af dessa små krönikor varit föremål för hans omsorger in i det sista, men färdigskrifna voro de, såsom de ursprungliga årtalen angifva, åtskilligt tidigare. Af slutorden i Dala-krönikan framgår, att den författats på Cajaneborgs fästning, men detta är föga upplysande, då ju Messenius satt där fängslad från slutet af 1616 ända tills han år 1635 förflyttades till Uleå. Att den emellertid varit afslutad före Gustaf II Adolfs död, synes af uppmaningen till dalamännen (sid. 131) att »wara på wår kungh sijda»; och då Messenius vidare säger sig för någon tid sedan försport, att konungen grundlagt Sala stad, hvars privilegier äro af år 1624, samt att han vid Kopparberget begynt slå mynt, hvilkas »skapnader

åhr runder», en myntsort som i Dalarne (Säters kungsgård) präglades först 1627, lär krönikans affattning kunna förläggas till slutet af 1620talet.

Handskriftens titel har, såsom ofvan antydts, af Messenius blifvit förkortad. Den angaf ursprungligen krönikan såsom »Af[1] Jahan Messenij Berättelser om några gamble Swergis handlingar then sextonde deel», och i slutorden (sid. 131 f.) har han uppgifvit den såsom den »suttonde» »på swenske mål», ehuru äfven detta »suttonde» öfverkorsats. Messenius egenhändiga förteckning på sina arbeten, daterad Uleå den 15 januari 1636[2], upptager emellertid endast tre rimkrönikor och tvänne komedier på svenska, och den så stort anlagda planen torde ej heller hunnit längre än till afsikten.

Krönikan var, såsom en likaledes öfverkorsad del af titeln anger, »i 5 böker kårteligan och sandfärdeligan fördelter»; men dessa godtyckliga indelningar äro äfven i texten öfverkorsade i handskriften och hafva i denna upplaga endast angifvits genom större mellanslag.

Utom Messenius egen handskrift, hvilkens befintlighet i Riksarkivet redan Stiernman påvisat[3], fanns en afskrift i folio från 1600-talet i Antikvitetsarkivet[4], därifrån den sedermera öfverflyttats till Kungl. biblioteket. Sammastädes finnes ännu en afskrift, i kvart, af originalen till båda krönikorna, vidimerad af Stiernman: »Ex originali hoc Chronicon descriptum vidi Andreas Ant: Stiernman». Äfven i Palmskiöldska samlingen i Uppsala universitets bibliotek förvaras en af Elias Palmskiöld gjord afskrift i kvart af Dala-krönikan, och det tyckes vara denna som företrädesvis legat till grund för de citat, hvilka, såsom ofvan nämnts, förekomma i ett flertal disputationer[5]. Hvad som i dessa disputationer hämtats från Messenius är dock tämligen obetydligt, och den ende, som något rikligare öst ur denna källa, är Er. Hammarström i *Äldre och nyare märkvärdigheter vid Stora Kopparberget*, 1:a saml., Falun 1789, s. 32—37. Missledd af handskriftens titelblad har han emellertid trott, att krö-

---

[1] »Af», som i originalet kvarstår oöfverkorsadt i titeln, har af utg. utelämnats.

[2] Sv. Bring, *Samling af åtsk. handlingar ... i sv. hist.*, Nr 2.

[3] *Bibl. Sviogoth.*, 2: 141.

[4] Se Warmholtz, Nr 417.

[5] Af dem kunna följande förtjäna nämnas: A. Grönwall — Ol. Siljeström, *De lacu Siljan*, Uppsala 1730; A. Grönwall — Sam. Resenberg, *De territorio cuprimontano*..., Uppsala 1734; J. Hermansson — Petrus Ugla, *De præfectura Næsgardensi Dalekarliæ*, Uppsala 1734; J. G. Wallerius — Joh. Moræus, *De Cuprimontis Falunæ œconomia prisca metallica*, Uppsala 1757

nikan redan förut varit tryckt (år 1637), och »räknas den numera», säger han, »för ganska rar at öfwerkomma».

Med afseende å Dala-krönikans innehåll låta vi den helst tala för sig själf. I största korthet lämnas dock här nedan några möjligen behöfliga förklaringar, hvarjämte Messenius källor angifvas, så vidt de varit oss bekanta.

Indelningen i Öster-, Väster- och Sotdalarne förekommer redan i JOHANNES MAGNUS *Historia de omnibus Gothorum Sveorumque regibus*, Rom 1554, sid. 9. Sid. 97.

Dala-vapnets beskrifning har MESSENIUS förut lämnat i *Specula*, Stockholm 1612, sid. 48, ehuru tolkningen där är något mindre svassande. » »

Om sjön Runns bottenlöshet berättar OLAUS MAGNUS, *Historia de gentibus septentrionalibus*, Rom 1555, sid. 72. Sägnen har emellertid redan på 1600talet öfverflyttats på Siljan. Se t. ex. SPEGEL, *Guds werck och hwila*, Stockholm 1685, sid. 108. Sid. 98.

Den berättelse om Frej-kulten, som Messenius här infogat efter »en Islender», förekommer i Flatöbokens *Ólafs saga Tryggvasonar*[1]; den är där visserligen förlagd till Sverige, men ej uttryckligen till Dalarne. Hvad handskrift Messenius kunnat hafva tillgång till, är oss ej bekant; tryckt var denna Olofssaga ej på hans tid. » »

Hänvisningen till ADAM AF BREMEN är en smula vilseledande, ty då Adam ger nordborna namnet Scyther, gör han inga försök till dess tolkning[2]. I andra arbeten (*Scondia*, T. 13: 1, och *Specula*, Cap. 14), där Messenius inlåter sig på samma sak, får ej heller Mäster Adam äran af sammanställningen mellan Scyther och skyttar. Sid. 99.

Allmogens ovilja mot grufdriften (se äfven sid. 101) behandlar Messenius ännu utförligare i *Specula*, Cap. 4, och anger där källan: JOHANNES BOTERUS, *Amphitheatridion*, Lübeck 1600, sid. 37. » »

Vid Sala silfvergrufva lät Johan III brytningen, på grund af med densamma förbundna faror, utföras af lifstidsfångar, och liknande bestämmelser träffades äfven under Carl IX. — Att biltoge, som ej föröfvat urbota brott, erhöllo fristadsrätt på bergen, ingick redan i Magnus Erikssons privilegier för Kopparberget af d. 24 febr. 1347[3], och dylika föreskrifter återfinnas i de flesta bergverksprivilegier t. o. m. 1500talet. Sid. 100.

[1] Skalholt-upplagan, 1689, 2: 121—124.
[2] *Hist. eccles.*, Leiden 1595, sid. 38 f.
[3] *Dipl. dalek.*, 1: 28.

Sid. 100. Om bergtrollen har OLAUS MAGNUS[1] samma uppgifter, och han åberopar sig därvid på SEB. MÜNSTERS *Cosmographia*, Basel 1550, 1: 10 f.

Sid. 101. Sägner om af utländingar upptäckta guld- och silfverfyndigheter, hvilka förtegats eller bortglömts, förekomma i flere varianter. Se t. ex. P. ELVIUS — LARS BENZELIUS (Benzelstjernas) disputation *De re metallica Sueo-Gothorum*, Uppsala 1703, sid. 77.

» » Anekdoten om stenen med den lockande inskriften har äfven antecknats af Messenius samtida JOHANNES THOMÆ BUREUS. I *Sv. landsm.*, Bih. 1: 238, har KLEMMING upptagit denna anteckning i tillägg till *Sumlen:* »På en Runasteen i Göthaland liggiandes över en bekk står så skrivith på övre sidhonne (Olof Hård sadhen vara i Småland)

hoo migh vil vända om kring
han skal få see et borgath tingh

på nidhre sidhan

Vändt migh som iagh förra lågh
marghan har iagh dårath så

thenna stenen (sadhe her Christiern Klaesen [Horn] las her Hoghenskild [Bielke] och lat så medh stort omak venda honom om, och när han sågh then nidhre skriften vende han honom åter i sit förra skik igen.»

Messenius »frijherre» tyckes sålunda hafva varit HOGENSKILD BIELKE, och händelsen, om den är grundad på verkligheten, hafva passerat i södra Sverige. — I margen vid »I wår tidh» står, såsom i not till texten nämnts, med Messenius hand: »wedh 1596», öfverkorsadt.

Sid. 103. Berättelsen om den hel. Davids mission i Sverige och hans grundläggning af Munktorps kyrka och Cluniacenserkloster »apud Ecclesiam Suanvingensem» (= Snævingia, nuvarande Snäfringe?) i Västmanland är ett sammandrag af Messenius egen skildring i *Scondia*, T. 9: 21 f., efter *Breviarium Arosiense.*

Sid. 105. Den i en Dala-krönika möjligen oväntade anekdoten om de båda bergsmännen, som skulle köpa en Mariabild, är troligen hämtad ur någon, kanske utländsk, sago- eller legendsamling från den senare medeltiden.

Sid. 106. Med orden »Lars af Wästerås mån i höra» inleder Messenius ett vidlyftigt utdrag ur Gamla och Nya rimkrönikorna. Efter en i hans ägo befintlig handskrift, från början af 1500talet, hade Messenius som bekant 1616 utgifvit en del däraf under titel *Then Gamble Rijm Krönikes första deel.* I företalet till denna upplaga säger han

[1] Anf. arb., sid. 210 f.

sig visserligen ej veta, hvem som författat krönikorna, men nämner, att diakonen vid Uppsala domkyrka D. ERICUS [OLAVI] af många anses såsom författare. Sedermera har han dock, stödd på ett uttalande af JOHANNES MAGNUS[1], i *Scondia* såsom författare uppgifvit denne Lars af Wästerås (LAURENTIUS AROSIENSIS), ett antagande som af den moderna forskningen förkastats. Se härom KLEMMINGS anmärkningar i 3:e delen af hans upplaga. — Utdragen, som naturligen närmast afse händelserna i Dalarne, äro i Messenius manuskript försedda med citationstecken och följa i allmänhet troget originalet. Afvikelserna bestå vanligen i sammandrag af texten, omkastning af några rader, omskrifning för vinnande af bättre rim o. s. v. I 1616 års här ofvan nämnda upplaga af Rim-krönikorna återfinnas utdragen på följande ställen: sid. 175: rad. 5 — 179: 10; sid. 226: 22 — 229: 24; sid. 279: 13 — 280: 22; sid. 277: 1—22 (obs. att Messenius här ej iakttagit följden i Rim-krönikan); sid. 304: 15 — 305: 20. De återstående utdragen hänföra sig till den s. k. Sture-krönikan, hvilken ej ingår i Messenius upplaga; för den har han direkt anlitat handskrift. Då emellertid samma handskrift begagnades af HADORPH för den af honom utgifna upplagan 1674, kunna vi för fullständighetens skull angifva, hvar de öfriga utdragen därstädes återfinnas. Sid. 454: 21 — 456: 16 (de följande 8 raderna äro starkt ändrade); sid. 474: 31 — 475: 16; sid. 486: 7—16; sid. 494: 31 — 496: 6. — En detaljerad granskning af de ofvan antydda olikheterna torde, då de ej bero på något försök till textkritik, här kunna förbigås. Anmärkas må dock, att konung Christierns ord (sid. 121) återges på följande sätt i KLEMMINGS upplaga, 3: 37:

do my hir dyn ysserin hoth,
gotes wunne see skedi my all doth.

Sid. 112. »Till näste hålma, som heter fam»; i Rimkr.: »Til nästa holma han thär fann».

Sid. 128. Husby kloster stiftades af riddaren Ingel Jönsson och hans maka Birgitta Sonadotter på Næsholm. Om »Bror Staffan» och hans siaregåfva har Messenius infört en latinsk vers i *Scondia*, T. 9: 47.

Sid. 129. Löfås silfvergrufva är belägen i Skedvi socken. Man känner ej, när den börjat bearbetas, men under Gustaf Vasa gjordes försök att återupptaga den (1549), och Erik XIV befallde 1561 bönderna att söka den dolda silfverförekomsten i Löfåsen[2].

---

[1] Anf. arb., sid. 734.

[2] KRÖNINGSSVÄRD, *Samling af äldre författningar och handlingar rör. Dalarne*, Nr 1.

Sägnen om bonden, som »oförvarandes» fann silfverklumpar stora som istappar, fortlefver ännu i Dalarne, men är nu förlagd till Leksberget i Mora socken[1].

Sid. 130. Rörande judaiserande tendenser inom Västerås stift se Anjou, *Sv. kyrkans historia ifrån år 1593*, sid. 354.

Sid. 131. Henamora, Henemora var som bekant medeltidens benämning på Hedemora.

» » Om Salas grundläggning samt präglingen af rundmynt i Dalarne se sid. 133.

Sid 131 —132. Såsom ofvan (sid. 134) nämnts, har Messenius först här skrifvit »suttonde deel», som sedan öfverkorsats och ersatts med »ähr en deel». För det nuvarande »tiugu» på latin stod först »adärton», som öfverkorsats. Han syftar här på sin *Scondia illustrata*. De 13 första delarna och den 15:e delen äro som bekant utgifna af J. Peringskiöld 1700; af de öfriga, som säkerligen ej voro fullbordade, finnes endast ett fragment bevaradt. — Vid slutet har Messenius undertecknat, men sedan öfverkorsat: J. M.

Messenius har i sin handskrift gjort talrika textändringar; de hafva här i regeln ej angifvits.

[1] Se [Fr. R. Arosenius,] *Beskrifning öfver provinsen Dalarne*, 2: H. 3, sid. 103. Falun 1866.

Otryckta ungdomsarbeten af C. J. L. Almquist.

MEDDELADE AF

RUBEN G:SON BERG.

Om Almquists utvecklingsgång äro vi tämligen illa underrättade. Som bekant kunna vi inte dagteckna en stor del af hans skrifter, och särskildt hans ungdom hvilar i dunkel, rent litterärt taget. Om man också har anledning tro, att de bref af Almquist, som ännu finnas i behåll outgifna och i privat besittning, skola lösa åtskilliga gåtor, komma förmodligen många att återstå. I saknad af nästan alla dylika biografiska källor för närvarande, får man taga sin tillflykt till de bevarade tidiga utkasten för att genom analys af dem söka fastställa följden af inträdda förändringar.

För en dylik behandling finnes en del obearbetadt material. Ehuru mycket måste ha gått förloradt af Almquists utkast och skisser, har man ändå i behåll några smärre stycken från hans ungdom samt brottstycken och smärre verk af senare dagtal. Jag gör här början med några på Kungliga biblioteket i Stockholm förvarade manuskript, två handskrifter tillhöriga professor Ernst Almquist, hvilken med största välvilja ställt sin samling Almquistiana till mitt förfogande, samt en liten »blå bok», tillhörig fröken Sofi Fant, som likaledes visat mig det älskvärdaste tillmötesgående.

Det äldsta af dessa, som har en självständig syftning, är ett litet opus *Homo & Lapis sunt eadem Res,* hvars mest karakteristiska yttranden A. H. Bergholm redan anfört i sin ur flera synpunkter så förtjänstfulla bok *Studier öfver C. J L. Almqvist* (1902), sid. 81 f. Det, såvidt handstilen visar, därnäst författade är följande dramatiska utkast öfver ett homeriskt motiv.

Ulysses
Hos
Polyphem, Pheacerne ock i sitt fädernesland.

Comedi i acter.

Af

C. J. L. A*******

Antuna.
Sammanskrefven år 1806.

Personerne:

Ulysses, konung på Itaka.

Penelope, hans Gemål.

Telemach, hans Son.

Themestor, hans förtrogne.

Alkinous, konung hos Pheacerne.

Natasea, hans Gemål.

Nausikaa, hans Dotter.

Små-konungar, under Alkinous.

Lamenas, en Pheacer.

Minerva, (svåfvande i luften).

Polyphem, en Cyklop, med endast ett öga.

Antinous, en af Penelopes älskare.

Euristemeus, en annan, Penelopes älskare.

Eumaeus, en herde, god vän med Ulysses.

Beson, en annan som håller med Pen. älskare.

Serilla, en Hushållerska, hos Penelope.

Älskare, Penelopes, en ganska stor mängd.

Cykloper, på samma ort som Polyphem.

Unga fruntimer, under Nausikaa.

Sångerskor, vid Alkinoi hof.

Matroser, Ulysses's.

N. B. Flere namn såsom Themestor, Beson, Serilla och Euristemeus &c äro ej riktige utan af mig diktade.

Ulysses
hos Polyphem, Pheacerne och i sitt Fädernesland.

FÖRSTA ACTEN.

(I fonden synes et skepp som närmar sig mer och mer till en strand som är något klippig; ändteligen stannar Skeppet och Matroserne gå än ur och gå än hit och dit på skeppet.)

SCENE I.

Flere Matroser på skeppet.

EN MATROS.

Hå jupiter ware lof! at wi kom till land en gång också.

EN ANNAN.

Ach! ja nu behöfva vi ej fruckta för at drunkna.

EN ANNAN.

Ja ja! men man kan nog fara illa på landet också.

DEN FÖRSTA.

Åh ja men på långt när icke som på sjön.

DEN TREDJE.

Din mes! du känner ej alla faror på landet, för du är en Matros.

DEN FÖRSTA.

Jag mes! jag, ja jag är en Matros, men du är en — — —

EN DRUCKEN.

Åh! tig, skråfla inte ur skägget utan sätt ta-tappen i tunnan — så; hå! å! å jag är så sömnig.

DEN FÖRSTA.

Jag! skall sätta så tappen i dig och din tunna at du icke skall drägla mer.

DEN DRUCKNA.

Ja, hå, å, å, hå *(sträcker sig)* det är synd om vinet skulle rinna bort -- minsann hå, å, å, hå.

DEN FÖRSTA.

Ja det wore vist synd det! men tig nu och låt oss få tala, för nu är du drucken. Nå men det var väl Pluto at den der Ampelurgos skulle falla oss i talet; jo! jo nu skall jag bevisa at sjön är farligare en landet. — —

DEN DRUKNA.

Åh! ja wasserra det behöfver du ej gjöra; Am — Hamp. e—pe, lu—lur, ga, gås är in — så du, umm.

DEN FÖRSTA.

Hå så tig då jag sade icke åt dig.

DEN TREDJE.

Nå! junker Udafevgos bevis nu bara; jag har väntat nog nu.

DEN FÖRSTA.

Nå ja vänta litet då Gefevgos! det är ej så bråttom, du ser ju at den der drukna Pluto har hindrat mig. — Nu skall jag bevisa. På vattnet kan man icke röra sig som man vill, för det har ingen hård mark som jorden at gå på; på vattnet välfva gräsliga vågor. man får inte hala sig ur skeppet och spasera, utan man har nog möda ändå at hålla det; men si du är en Krigsman därför är du rädd din stackare; bevis nu Gefevgos.

DEN TREDJE.

Hvilket är bättre du! at vara rädd Matros än rädd Krigsman. — — — —

DEN DRUKNE.

Ach! Herre, Herre Aes-Aesculapius huru det svider i magen.

DEN TREDJE.

Åh! jag skall gifva dig på magen jag så at den slipper svida: om du icke tiger.

DEN DRUKNE.

Ja kära Gefeg gjör det.

DEN TREDJE.

För ser ni Udafevgos en Matros har mindre at fruckta än en Krigsmann.

DEN FÖRSTA.

Det var väl osanning tag mig Pluto, men det hör ej till saken bevis nu.

DEN TREDJE.

På landet har man at fruckta för vilddjur af flere slag, som ej finnas i sjön; dessutom för elakt folk! för vapen för flere faror; ja vid Pluto har jag icke rätt! Hör du Asteridon der uppe i Masttoppen, döm du!

MATROSEN, *up i masttoppen.*

Jag har ej tid den der Plutoniska stjernan har jag ej utgrundat ännu.

EN ANNAN.

Åh! låten bli at träta. Ni hafven rätt båda Udafevgos och Gefevgos. Wattnet har sina och Landet sine faror och besvärligheter.

DEN FÖRSTA.

Ja — hör du efter den beskedlige Agathus beder oss så skole vi ej treta längre.

EN ANNAN.

Tyst nu vår konung kommer nu.

DEN DRUKNE.

Ja då skall jag wara tyst och sofva *(hickar)* Hick! Häck! Hock!

SCENE II.

Ulysses, Themestor, de förre.

ULYSSES.

God dag mina vänner! Huru står det till?

MATROSERNE.

God dag eders Maiestät! Wi må rätt väl.

DEN DRUKNE.

Nej för Pluto i wåld, jag har just ondt i magen! jag Ampelurgos.

THEMESTOR.

Nå! nå! kära du det går väl öfver.

ULYSSES.

Nu mine vänner! mine bröder låtom oss nu tacka Gudarne at vi kommit i land. Tackad ware Jupiter, Neptun, Tackom alle och offrom dem trogne hjertan. Jag tackar eder! eder mine vänner,

mine bröder! j hafven räddat mig ifrån döden ibland de grymmasta afgrunder! alt detta hafven j gjort mine bröder derföre tackar jag eder! j hafven arbetat utan bröd, utan hopp om räddning, j arbetade emot det grymmaste haf! dock j voren modige j försummade ingen ting! j båden Jupiter om ståndacktighet, Neptun om räddning! Mine[r]va om hjelp. j voren på det yttersta! Men nu! men nu mine vänner! mine bröder hafven i vunnit, j ären i land! Jupiter har gifvit eder ståndacktighet, Neptun räddning! Minerva mod! Ware de därföre tackade! Greker! mine vänner! fruckten under lyckan! varen ståndacktige, modige under olyckan, under faran! Ransaker fördenskull utan skonsmål edra hjertan, är det godt säger samvetet intet så fruckten ingen ting; förtrösten på den högste, och i skolen finna räddning. Antingen Vinna eller dö! Flygtingen är den uslaste på hela jorden! Nej! Nej Grekelands inbyggare fly aldrig, antingen segra de eller dö! Den modige vinner altig [ɔ: altid] den fege aldrig i sjelfva värket.

MATROSERNE.

Ach ja ers Majästät wi äro färdige at gå och följa hvart vår konung förer oss.

ULYSSES.

Ja mina vänner gjörer det, en gång! ännu skole vi väl hinna till Itacha. Hör, Themestor, vet du hvad detta är för et land?

MATROSERNE.

Ach ja kära herre säg oss det!

DEN DRUKNE.

Åh! strunt hvad Pluto är det vårt at veta hvad det är för et land; bara man kan få Win och Mat; men godt vin och god mat herre! tralla ralla!

THEMESTOR.

Tig du! Jo ers Majestät så mycket jag kan förstå, måste det vara Sicilien.

ULYSSES.

Sicilien är ju en ganska stor, frugtbar ö under stora Grekeland är det icke så? belägen vester om vårt Itacha.

TEMESTOR.

Jo.

ULYSSES.

Nå låtom oss nu gå ut och se efter hur här ser ut och hvad folk här är. *(De gå af och ann) men lämna några qvar, jämväl den der Ampelurgos.*

DEN DRUKNA.

Åh! nej hvasserra, ers Majestät jag skall inte va-ara på Skeppet jag — det börjar taga läck vid Akterbol —

THEMESTOR.

Tig du! och stanna qvar.

ULYSSES.

Men hör ni, ni som är en vis man ni kan väl säga hvad för folk här äro!

EN MATROS.
(Gefevgos).

Ja kära herr Themestor säg oss det; jag börjar just fruckta jag har elaka aningar.

ULYSSES.

Kära Gefevgos, är du änn en grek? har du glömt at ingen fara gifves när man hafver svärdet vid sidan och själen på sitt rätta ställe? — men Themestor säg! vet ni hvad här äro för folk; på det at jag må kunna taga mina mått och steg? —

THEMESTOR.

Ja ers majestät det vet jag väl, men det kommer ann, på, på hvilken kust vi äro! säg Asteridon.

EN MATROS.
(Asteridon.)

Jo så mycket jag förstår, måste vi vara på den östra sidan af detta land.

THEMESTOR.

På östra sidan! Ja då hafve [vi] komit *(hviskar till Ulysses)* till et stygt jättefolk *(hårt)* till Cycloperne.

MATROSERNE.

Till Cycloperne! Cycloperne! hvad är det för folk.

THEMESTOR.

En Cyclop har en ganska stor kropp men allenast ett öga.

EN MATROS.

Bara ett öga åh! lappri.

DE ÖFRIGE.

Åh! lappri, det skall wi väl då få råd för. *(Alle slipa sina pilar och spjut.)*

ULYSSES.

Waren nu endast tyste och lyden mig.

ALLA.

Ja! *(De gå och komma till en gråtta, hvarest de gå in.)*

ANDRA ACTEN.

(Hela Theatern är en djup och vid gråtta).

SCENE I.

Ulysses, Themestor, Matroserne.

ULYSSES.

Nå mine vänner nu äro vi här, här är aldeles mörkt och aldeles ingen Cyclop är här heller!

MATROSERNE.

Hu! u! här är stygt här ers Majestät.

THEMESTOR.

Ja a! vi äro säkre at Cyclopen snart kommer.

MATROSERNE.

Oh! o!

ULYSSES.

Hvad nu! hvart tog mina tapre Matroser vägen nu det där war et fult skrik! fy! åh! kommen bara i håg at ni ären Greker! Hören nu sätten ni är [ɔ: er] alla i den der vinkeln och du Gefevgos går efter ankare vin. *(Gefevgos går.)*

Scene II.

De förre, utom Gefevgos.

Ulysses.

Nu skolen ni gjöma eder väl medan jag pratar med Cyclopen! Hå! det skall väll gå endock; men tigen ni bara.

Matroserne.

Ja hvad vi skole tiga.

Themestor.

Ach! men det är synd om vår Konung at lämna honom i sticket.

Ulysses.

Waren ni bara tyste och låt mig handla.

(Gefevgos kommer in rusandes med vinet.)

Scene III.

De förre, Gefevgos.

Matrosen.

(Gefevgos.)

Ach! käre vänner jag hörde fasligt dunder i bergen! Jag hant knapt undan! nu kommer vist Cyclopen!

Ulysses.

Ja! sätt vinet där ner på golfvet och sätt dig ock der i vrån! varen ny [ɔ: nu] bara väl tysta! Tschy! chy!

Scene IV.

Polyfem, de förre.

Polyphem.

(groft och vildt med en vedböla.)

Hutsch! Husch! hvad det är ruskigt! husch! *(kastar ner bölan så at det gör ett fasligt Echo)* Nu skall jag väl gjöra eld åt mig Hutsch! *(han gjör up eld och får se Ithacienrarne* [sic]*)* Men hvad Pluto! tag mig Gehenna! jag svär vid Styx at menniskor! åh! kryp fram era Canailler! jag skall hjelpa er jag.

ULYSSES.

God dag Cyklop! litet fogligare liqväl!

POLYPHEM.

Hurra! Michel näsvis hvad han gjör sig näsvis! Hvad menar du, at du är du! din stackare!

ULYSSES.

Jag är en Människa!

POLYPHEM.

Ach! tig du tacka jupiter du har fått lefvat hittils. Hvar kommer du ifrån?

ULYSSES.

Jag kommer ifrån ett land.

POLYPHEM.

Nå ja si det viste jag, men i från hvilket land?

ULYSSES.

I från et vackert land, med städer, ängar, åkrar, skogar, och Människor, Kreatur och stenar uti.

POLYPHEM.

Du är en Plutonisk räf! det viste jag ock!

ULYSSES.

Du är då mycket slug!

POLYPHEM.

Tycker du det du? men nu skall du få si på annat, för jag har ej tid at stå här och prata med en sådan der tok inte. *(Han slår i hjäl några Greker.)* Hör hur heter du?

ULYSSES.

Åh! kära du jag har et lustigt namn jag heter INGEN; Men hur heter du!

POLYPHEM.

Jag heter Cyclop von Polyphem. *(sätter et förnämt mine på sig)* Men hvem i Gehenna har gifvit dig låf at komma hit?

ULYSSES.

Åh! det har Jupiter! Neptun och Aeolus gjort och vi hafva dugtige försvarare om du gjör oss något förnär.

POLYPHEM.

Ah! Ha! Åh! jag orkar inte höra, det var osanning! dessutom frågar jag Pluto efter Jupiter och hans Gästfrihetslagar.

ULYSSES.

Nå! Nå! vi få väl se!

POLYPHEM.

Ackta dig bara *(Slår i hjel några Greker)* Tschytsch nu bara jag skall sofva . . .

ULYSSES.

Åh! Pluto bror Polyphem du skall väl hafva litet vin också på så mycket besvär *(Slår i åt honom)* det är förträffligt må du tro.

POLYPHEM.

(Dricker.)

Tag [mig] Pluto och Gehenna är det icke just godt, slå i mer lilla man.

ULYSSES.

(Slår i.)

POLYPHEM.

(Dricker.)

Hå! det är just godt! jag tycker just om dig Ingen! jag [vill] gifva dig en gunst.

ULYSSES.

Hvad blir det för en gunst?

POLYPHEM.

At jag slår ihjäl dig sist; si! så! tig nu. *(Han lägger sig ne'r och sofver litet.)*

ULYSSES.

(Sakta.)

Vänta litet bara!

POLYPHEM.

(Springer upp.)

Tag mig Pluto! war icke det så rätt, jag skall väl släppa in mina Getter också. *(går ut.)*

SCENE V.

De förre utom Polyphem.

ULYSSES.

Nog slå wi väl oss igenom men jag är förargad öfver at han slog ihjäl mit folk.

MATROSERNE.

Wi måste slå ihjäl honom annars slår han ihjäl oss.

ULYSSES.

Ja nog kunde vi det men då slipp vi ej ut. ty han har vältrat en stor sten före.

THEMESTOR.

Ja! Ja!

ULYSSES.

Men mine vänner ingen fara jag skall väl hitta på råd jag; lyden endast mig.

ALLE.

Ja! bevars.

SCENE VI.

(Polyphem kommer med Getterne)

ULYSSES.

Si nu är du här igen; vill du inte ha en sup vin igen. *(slår i.)*

POLYPHEM.

(Tar emot och dricker.)

Åh! jo men, det smakar inte så illa. tig nu! *(Han lägger sig.)*

ULYSSES.

Si nu! mine vänner nu sofver han nu skole vi fundera!

ALLE.

Ja, vi skole försöka det yttersta.

(MINERVA synes vid Gråttans tak; hon vinkar tystnad; pekar på en Castaniestock som ligger på golfvet; pekar på spisen; och sedan på Polyphems öga, samt försvinner.)

ULYSSES.

Åh! Hå! nu vet jag, vi skole nu bränna och härda denne ståcken i elden och sedan sticka ut hans öga.

MATROSERNE.

Ja! ja! *(de glödga ock härda den.)*

ULYSSES.

Si! så! lägg honom nu der vi[d] gödseln utaf fårena och Gätterne, och gömmen honom väl.

MATROSERNE.

Ja. *(De gjöra så.)*

THEMESTOR.

Men ers Majestät om [vi] slå ut hans öga blir han dubbelt värre mera rasande.

ULYSSES.

Ja det vet jag! men si derföre skall jag först binda er inunder dessa fårs magar; sedan sticka ut Polyphems öga och sjelf springa under en fårmaga; då menar jag at han först vill släppa ut fåren och sedan slå ihjäl oss; men då komma vi äfven ut.

ALLE.

Ach! ja det var et förträffeligt puts.

ULYSSES.

Men varen väl tyste. *(han binder dem.) (Sedan tar han den glödgade stocken och slår med den alra största häftighet stocken i Polyphems öga, hvarvid hela neiden gifver echo.) Springer därefter ock under en Getmage.*

POLYPHEM.

(Slänger i yttersta raseri stången ifrån sig.)

O! rasande dö! hvar det du, du högst plutoniska räf! Ingen! till Gehenna! till Pluto du sakramenskade canaille vare du förbannad intill det yttersta du Plutonska räf; jag skall så masakrera dig och dina hundar! men dock skall jag först släppa ut mina Getter at jag icke äfven må slå ihjäl dem. *(Han föser ut dem och känner noga efter at ingen skall passera som ryttare ty magryttare kunde han ej förmoda. Den sista under hvilken Ulysses satt hade svårt att gå då sade Polyphem till honom.)* Du min lilla Get månne du

tager del i din herres svåra öde efter du går så långsamt. *(Han släpper ut henne äfven, stänger igen dörren och dundrar fasligt i sin grätta.)*

Scene VII.

(Scenen föreställer samma ställe som första Acten, alla Getterne stå utan för gråttans dörr.)

Ulysses och hans Camrater.

Ulysses.

(Löser de andre.)

Se så mina vänner nu äro vi frie igen.

Matroserne.

Ach ers Majestät det var fasligt.

Ulysses

Tag nu tje, ellofva Getter med er och kom till skeppet så skole vi segla bårt.

Matroserne.

Ja! heissan! *(de gjöra så.)*

Ulysses

Se nu segla wi af och skola tacka Gudarne som så nådigt hjelpt oss.

Scene VIII.

Polyphem, de förre.

Polyphem.

(På landet.)

O! du plutoniske räf har du tillika undsluppit min rättvisa hämd.

Ulysses.

Ja! adieu med dig bror Polyphem.

Polyphem.

Se nu feck den räfven mål i mund. *(Kastar en sten i sjön bredvid skeppet at det kommer till lands igen; dock arbeta Roddarne ut det.)*

ULYSSES.

Adieu! om någon skulle fråga dig hvem som har borttagit dit öga så skall du säga: Ulysses, Laertis son, konung på Itacha, och som har förstört en stor stad har gjort det. adieu. *(De segla bårt.)*

TREDJE ACTEN.

(Theatren föreställer en vacker äng; på ena sidan är en skogslund, på den andra synes långt bort en stad. En karl (Ulysses) kommer ganska smutsig simmande och kommer ändteligen i land.)

SCENE I.

ULYSSES, ensam.

O! Jupiter hvad har jag då så mycket brutit dig emot, at du på sådant sätt skall sätta efter mig. Ack! midt trogna folk, min Themestor, alla äro förlorade, de finnas ej mer, O! Itacka, Penelope! Telemach, O ni som ären så kära för mig! Skall jag då aldrig se är [ɔ: er] mer! svåra öde! dock! fatta mod, det är kan hända et prof; jag vil böja mig därunder utan at knota. (Han söker up och finner en håla at ligga i). Se där skall jag tillreda min säng af löf, hvem vet hvad änn kan hända. *(Han lägger löf i hålan, och lägger sig at sofva samt stänger igen den.)*

SCENE II.

(Ifrån sta'n synes en vagn komma ner på ängen med kläder och saker uti.)

Nausikaa, Unga fruntimer.

ET FRUNTIMER.

Se här min Princessa, här skola vi gå in och bada oss *(Hon pekar på hus vid stranden.)*

NAUSIKAA.

Ja det var bra det! är nu alt i ordning.

Här afbrytes den blott påbörjade dramen. Något senare, än han sysslade med detta opus, har han tydligen också velat skrifva en långt modärnare pjäs, att döma af den personlista, som upptar de sista sidorna af det lilla häfte, där *Ulysses* läses, och har följande innehåll:

Adeline Armand
eller
Återseendet.

Drame i 3 Acter.

Personerne:

22 år, Selim, sedan förklädd till Ismael och Charles Pourquet; Paschwa på Cypern. Af ett häftigt sinnelag; känslofull; ädel, och känslig för äran. — variable. — tänkande mer christligt än mahomedanskt.

50 år, Ilderim. Hans förtrogne — satt genom Selims far Mustafa — till Sonens ledare — för öfr. Upsyn.m. öf. Ser. I bottn redlig, o. välmenande — men en fullkomlig Mohammed i tänkes. — kall — och munter — äfven öm.

50 år, Armand, Hjeltinnans Far. Med en stark känsla för äran.

18 år, Adeline Armand. — I Seraillen kallad Alzire. Charles Pourquets fästmö. På det högsta dygdig. genom et troget förlitande på försynen tålig i olyckorne — äfven klok — öm.

30 år, Zangia — en Eunuch. Bottn af hans Caraktér något råfaktig, ändamålet med hans sträfvande är magt och nöje. — Detta kan bringa honom till några elakheter — likväl icke mycket — ty hans hjerta har mycken tincture af glättighet och småqvickhet — för öfrigt beslutsam — rask.

25. Ali, en Eunuch. Af ett mera hett blod — aldrig löjlig som den förra — tvärtom af en småaktig och fjäskig alfvarsamhet — ytlig, icke stort värt med.

45. Nadda, en gammal Sultaninna. Pratsam — planmässig — något elak och käringaktig.

20 år. Zelmire, en Sultaninna. Het, äregirig — i följd däraf afundsjuk och svartsjuk — ej noga om medlen till ett ändamåls utförande — elak.

18 år, Roxolane, en Sult. Barnslig, fåfäng — annars god och välmenande.

Flere Sultaninnor.

Scenen är ifrån 16 Seclet.

Myrorne.

Satyr-Epopée.

Jag besjunger de stolte och högborne Myrorne, och de
Ibland Myrorne mägtige Kungarne Myrmekonarkos,
Som Pakygastrernes rike ädel och namnkunnig styrde;
Och Okypodernes tappre Beherrskare Arkegonarkos. —
Begge Staterne nemligen tvänne Myrstackar voro
Som bredevid hvarann i en Torpares betshage logo.

Så det sig tedde en dag att ett ben af en nyslaktad Oxe
Ännu med litet kött af barnen blef kastat till gränsen
Af Okypodernes stack, Konung Arkegonarkos's rike,
Och blef liggande där sitt tjenstfolk den tappre Kyrtandros
Hade i arbete på sin landtgård: — tagne af skräck och
Fasa vid detta vidundrets fall Okypoderne stego
Hastigt tillbaks, men den modige Harpax, Rättaren bland dem
Skyndsamt till herrgården geck, sin Herre han mötte och sade:

»O min Gud! hvilket under som knapt bland Myrorne sports förr, —
»Kom O ädle Kyrtandros och se, ty från himmelen fallit
»Ned — jag ej vet om det skall till ont eller godt oss lända,
»Men ett gräseligt ting på fältet ur skyarne fallit.»

Utan att svara Kyrtandros geck djupt tänkande, och djupt
Tänkande tjenaren följde; redan på afstånd de sågo
Vidundret liggande vidt och bredt som en klippa på fältet.
Varsamt på afstånd de stodo, och noga betraktade alla
Sidor och kanter, om ej något lif sig däri skulle röja
Och miraklet ett faseligt djur till äfventyrs vara:
Men då efter en tämmelig stund någon rörelse icke
Märktes, så gingo de oförskräckt fram att närmare saken
Utforska; och till och med till slut den tappre Kyrtandros
Vågte med munnen att röra Miraklet, och — O! hvilken ljufhet
Bredde sig ej kring hans gom. — Till sitt folk med fröjd då han sade:

»Ådle Myror från fruktan er skilj, jag nogsamt nu inser
»Att detta är en kostelig skänk af himlen; att äta
»Tycks den bestämd, men så läcker, så läcker — ja jag vill svärja
»Att den i sjelfva Olympén är gjord. O! lycklige vi som
»Älskas af himmelen så, att oss sjelfva Gudarne gifva
»Spis från sitt bord, — Hell oss Okypoder bland alla Myrfolk! —
»Men denna utmärkta händelse att rapportera till hofvet
»Genast jag resa vill, och strängt jag vid lifsstraff förbjuder
»Någon af er att röra härvid tills jag kommer åter.»

Så han sade och rustade sig till hofvet att resa,
Lade sitt starka, utaf ett granbarr uthuggna spjut, på
Fasta skuldran, och for genom Okypodernes länder.
Många städer han reste förbi, och många igenom.
Oxypolis, som stolt mot skyarne reste de höga
Barrtornen, och Skotomasty, som skuggrik var byggd inni stacken.
Och många andra som ingen i antal och storhet kan tälja. —
Mången ärlig och flitig Myra på vägen han mötte
Men nog han agtade sig, den stora nyhet han viste
Att för någon berätta. — Han hälsade blott med en slug och
Sjelfklok min, som utmärka tycktes: »Jag vet något jag, men»....

Slutligen till Residenset han hann: Akromyrkenopel,
Som ganska högt på en klippa låg, därifrån man åt landet
Hade den skönasta vue. Genom talrika gator och gränder
Fram förbi stolta Pallats och genom en onämnbar mängd af
Stadens ädle borgare fram till Slottet han trängde,
Kronan bland alla slott, Okypodiens ära och Förstens
Stolthet. — Han vördsamt geck in genom höga, välbygda porten,
Som var så stor att sex på hvarandra stående myror
Där haft rum att gå in. De mäst välarbetade korsvärk,
Och skönt ihuggne bjelkar af fint polerade Enbarr,
Dyrbara och välluktande, som från främmande länder
Mödosamt blifvit ditförde — utgjorde väggarne, de med
Dyrbar och lysande kåda bestrukne voro, hvari var
Utarbetat det skönaste löfvärk. Altgenom slottet
Var sådan glans att den plågade äfven de vanaste ögon.
Här den tappre Kyrtandros sig anmälte genom en man som
Vaktade Konungens dörr — som högbent sig förde, och trodde
Sämre åtminstone ej än de förste och ädlaste statens

Men sig vara; — med mycken grace och höghet han förde
Inn Generaln. Till Konungen denne ödmjukt då sade:

»Vördsamt jag hälsar dig, ädle Monark, store Arkegonarkos!
»Och som jag hoppas du känner den redlige, gamle Kyrtandros,
»Som icke älskar krus, så säger jag genast mitt ärn'de.
»Ty en sak af den högsta vigt har inträffat, och jag
»Nogsamt Gudarnes nåd emot oss däruti ser förklarad.
»Ifrån himmelen nyss, och jag tror från Gudarnes taffel
»Sjelf, ett till utseendet förskräckeligt under har fallit
»Ned på vår riksgräns, jag liknade det vid ett vilddjur i början,
»Men huru ljuft jag bedrogs! O, ädle monark, om du smakat,
»Smakat och känt hur det smakte! Nog af, du vet hvad jag menar
»Då jag försäkrar dyrt, att ett berg det är af blott nektar,
»Och att ditt kongliga bord aldrig hyst något ädlare nånsin.
»Men en sak jag skall säga som väl du bör lägga på sinnet:
»Att du bemäktigar dig för din kongliga taffel allenast
»Hela det kostliga berget, ty synd himmelskriande vore
»Att det gemena folket en så'n raritet skulle smaka.
»Och likaväl härutaf du ett medel kan hafva att vinna
»Folkets kärlek, mer än förut; ty matberget säkert
»Skall furnera ditt kök flere år, — och så kan du skänka
»Efter ett års utlagor: Till kongliga köket, då hela
»Fäderneslandet skall sjunga dig låf, som en Gud, och du ändå
»Hafva de öfriga årens utlagor qvar i Behållning.»

Honom Konungen svarte, den store Arkegonarkos:
»Ädle Kyrtandros, jag ofelbart inser ditt stora
»Och berömvärda nit, hvarför jag dig tackar: — Och det du
»Af ren patriotism, och till statens fördel dig yttrat
»Också skall ske: — det kostliga berget ensamt skall skrida
»In uti mitt förråd; jag nyfiken just är att se det.
»Altså jag dig, såsom Generalissimus, nogsamt befaller
»Tre Regementen att samla, utaf mitt enskilta garde.
»Hvarpå vi resa till gränsen, hit hem gudaskänken att föra.»

Så han sade, och villigt den tappre Kyrtandros lydde.
Ned uti staden han geck och samlade tre Regementen.
Snart Okypoderne stodo beväpnade i sina leder,
Bärande långa spjut, — blott väntande Förstens befallning. —

Men i palatset Konungen redan färdig till resan
Var i sin kongliga drägt: då till sig lät han Härolden
Kalla, och således, då han inträdde, till honom sade:

»Uti ett vigtigt värf dig, Megakerysson, jag kallat,
»Noga fördenskull hör och efterfölj min befallning! —
»Jag nu en ärofull resa företar, att ifrån gränsen
»En ansenlig gudaskänk hämta; — således genast
»Efter min afresa du med hög röst folket skall samla
»Att till Gudarnes låf, och pris afsjunga Tedeum».

Så han sade och ödmjukt Härolden afträdde. — Men han
Ut till sitt Krigsfolk ·geck, där Stallmästarn Pakyonotos
Väntade: — Konungen steg till häst då genast på honom.
(Ty Okypodernes Vise och Lagkloke ej hade funnit
Nådefullt nog af Försten, att undersåtarne fingo
Känna tyngden utaf hans befallningar — äfven de borde
Känna den af honom sjelf; som passade så mycket bättre
Som till Myrorne än ej bruket af Hästar var kommit.)
Därpå i sällskap med Generalen han anträdde resan;
Efter dem följde tretusen man. Omsider de kommo
Fram till Riksgränsen, och betagne af undran de sågo
Vidundret liggande. Konungen geck, sedan småningom fruktan
Hos honom lagt sig, fram och smakte på nektarn, och smakte,
O! hvilken ljufhet! hvad retande smak! — Till folket så sa' han:

»Hören väl min befallning, I stridbare Okypoder!
»Läggen de spetsige spjuten bort, och framgån i leder,
»Sätten talrike därpå emot detta berg edra fasta
»Breda och starka skuldror, och välten det fram öfver fältet
»Hemmåt till Residenset, samma väg som vi kommit.»

Sagt; och Kyrtandros stälde ut sitt folk emot berget,
Och dem befalte ta tag — sin Fältherre genast de lydde
Och med förenade grufliga krafter lyfte på benet,
Men som ett berg det såg ut, som berg det satt fast uti jorden,
Myrorna lyfte och lyfte, och mången med blodiga skuldror
Måste gå därifrån — mången braf Okypod föll till marken
Död. Konung Arkegonarkos, och Fältherrn den tappre Kyrtandros
Fåfängt med löften och hot upmuntrade folket att taga

Bättre uti, det förfärliga berget låg där det legat.
Slutligen Arkegonarkos skickade bud till att samla
Hela krigsmakten ur Okypodiens alla provinser:
Sexhundratusen man kommo dit — hela berget betäcktes
Men likafullt, O hvad under! det låg såsom vuxit ur marken.
Slutligen fram till konungen geck Kyrtandros, och sade:

»Alle vi sörja, O ädle Monark, store Arkegonarkos!
»Alle vår styrka vi spänna din vilja att fullgöra lydigt.
»Men fastän Gudarne nådigt oss gett denna herrliga gåfva
»Dock (vi bedröfligt det se) de ej skänkt oss krafter att föra
»Hem den i säkerhet till Residenset, att njutas till godo.
»Men nu en sak jag skall säga, som väl du bör lägga på sinnet
»Ty jag dig råder att sänningabud till Grannarnes rike,
»Till Pakygastrernes stat, och Konung Myrmekonarkos
»Skicka att bedja om bistånd, och låfva dem delning af bytet.
»Ty man väl hoppas bör att tvänne förenade Rikens
»Krafter kunna förslå att bortföra berget; och sedan,
(»Milde Regent ej misstyck, men oss emellan att säga)
»Få vi blott skatten hem, nog få vi sen utväg att skilja
»Oss från Deltagarnes besvärliga pretentioner.»

Honom Konungen svarte, den ädle Arkegonarkos:
»Mycket nöjd med ditt tal, spetsfundige, tappre Kyrtandros!
»Gillar jag aldeles hvad du sagt; och att dig min ynnest
»Visa, jag skickar dig sjelf till Pakygastrernes Konung,
»Och ej jag tviflar att du ditt ärende väl skall förrätta.»

Så han sade, och glad Kyrtandros rustade sig att
Resa som Ambassadör till Konung Myrmekonarkos.

Megakerysson emellertid sig sirade präktigt,
Fattade häroldsstafven, (som konstigt Thavmasitekton
Arbetat af ett flugben, och så med getingblod färgat,
Präktigt mot solen den sken, ett under för hvar man som såg på.)
Och steg till häst på den främste af Borgarne: Omojoplatys;
Hvarpå i konglig skrud han red kring staden, och folket
Samlade, att på torget med full röst sjunga Tedeum.
Tusentals de samlade sig, och sjöngo med rörda
Hjertan och vidöppen hals, låf- och tacksägelse-sånger
Himlen till ära och pris för den stora ansenliga skänk de

Fått. — Sedan akten var slut de löpte fram till Härolden
Och med eldiga blickar begärde få se Gudagåfvan.
Megakerysson med stafven då vinkade tystnad, och sade:

»Nej mina Barn! häruti Residenset är änn ej skänken
»Men som den nu antågande är, så kan man den anse
»Redan som erhållen: emellertid vår Konung ej velat
»Att längre Gudarne skulle vänta vår tacksamma Låfsång.»

»Jaså» tänkte det goda folket och geck sina färde,
Långnäst, inneslutande sig i sin Konungs vishet.

Emellertid Kyrtandros till Pakygastrernes rike
Reste med ambasaden; snart till gränsen han ankom.
Knapt han åt gränsposten nämnt sitt verldskända [namn] och sitt ärnde,
Förrn han med vördnad insläptes, och emottogs af alla
Pakygastrer med gapande munnar, liksom de sett ett
Konstigt mirakel och ej en myra, såväl som de sjelfve.
En vägvisare af dem han feck, såsom okänd han var i
Landet — och så han for genom många städer, och ankom
Slutligen till Residenset Myrmekonastyostemma. —
Sjelf Kyrtandros af undran betogs då glansen och prakten
I denna stad han såg: utom enskiltas hus och palatser,
Konstiga äreportar och majestätiska tempel
Där sig höjde med dubbla rader af pelare, huggne
Och arbetade af långt utifrån införda halmstrån. —
Många där sågos omätliga Pyramider af sköna
Bländande, hvita myrägg — och därtill det stoltaste ännu
Slott, som i något myrland har setts; hit Ambassadören
Ställde sin väg; ren i slottet han var, och skyndade fram till
Audiens-salen, då Drottningen Podokalliste
Gick honom okänd förbi —men ovarsamt han uti bråskan
Kom hennes ena fot att lindrigt trampa. Förskräckligt
Vreden flammade up inom henne; intet hon sade
Men med hämnden i bröstet följde hon med in i salen;
Här framför thronen Kyrtandros vördsamt sig stälde och sade:

»Ädle, från Gudar härkomne, Konung Myrmekonarkos
»Hälsa och vänskap dig bjuder din grannkonung Arkegonarkos,
»Ifrån hvilken till dig, jag skickad är i ett vigtigt
»Ganska högt och bägge rikena gagneligt ärnde.»

Milt honom svarte den tappre och ädle Myrmekonarkos:
»Välkommen ädle granne! dig sätt på det närmaste sätet,
»Och mig berätta, så att jag må höra det alting står väl till
»Uti min Grannes rike, och anför ditt vigtiga ärnde.»

Genast Ambassadörn på det närmaste bländande, hvita
Och skönt rundade myrägg satte sig, vördsamt och sade:

»Ädle Monark, från Gudar härkomne Myrmekonarkos,
»Efter du frågar därom så får jag vördsamt dig svara
»Att oss Gudarne gifvit, det alt står väl i vårt rike.
»Men mitt vigtiga värf, det är att låta dig veta
»Att ett under har skett, att ett berg från himmelen fallit
»Ned i vårt land, som består blott utaf den läckraste föda.
»Detta förträffliga matberg hade vi ärnat att välta
»Hem till vår hufvudstad; med många hundradetusen
»Man vi tågade dit, men ändå rådde vi icke
»Röra det utur stället — Nu hit jag kommit att fråga
»Om ej du din Armé ock dit ville skicka, då säkert
»Rikenas stora förenade styrka skall det förmå att
»Föra dit vi det vilja; och till ersättning vi bjuda
»Hälften af berget åt dig, och jag svär att aldrig du ätit
»Någonting läckrare — säkert det är af Gudarnes nektar.»

Så han sade och milt honom svarte den ädle Monarken:
»Gode granne en stor underrättelse visst du har lämnat.
»Men med min Marskalk nu följ, och sörj för din kropp efter resan,
»Och mellertid skola vi besluta hvad svar dig kan gifvas.»

Så han sade och Kyrtandros steg up och sig vördsamt
Bugade för Monarken och följde efter Marskalken
In i en sal som var blända[n]de hvit, såsom af Alabaster.
Här åt Ambassadörn och hans följe anvistes platser,
Och mångfaldiga rätter och drycker framför dem sattes.
Här de förnöjde sin gom med glacerade Getingstjertar
(Djur som man sällan fångar i Myrlanden, hvarför de också
Blott som en stor raritet vid hofven ätas) och stekta
Flughalfvor i sin egen sås; insyltade Spindlar;
Därpå griljerade Myggframdelar; Ragu på diverse
Ben utaf Harkrankar och Spindlar och Tusenfötter;
Sällsynt och rart frecasé på Trollsländebogar, med sås af

Urkokta Flugögon; kapunerade Tordbaggar och till
Slut åts en Vingkompott, som af alla slags fjäderfäs vingar
Hopkokad var, och som brukades till desert. — Utur stora
Bålar af skönt arbetade Torndyfvelskal de emellan
Drucko mjöd utaf bin. — Såsskålarne liknade nära
Brunt Chinesiskt porslin, af Nyckelpigornes skal de
Gjordes. — Så Ambassadörn och hans svit undfägnades kongligt.

Emellertid med sitt råd begrundande Myrmekonarkos
Om han bifalla skulle Gesantens anhållan, eller
Afslå den. — Högt sin röst, af vrede lågande ännu
Öfver skymfen, Podokalliste höjde och sade:

»O mitt hjerta af vrede vill springa, då jag på detta
»Okypodiska packet tänker, men ännu aldrig —
»Väl jag ej gammal är, dock många myror jag sett; men
»Aldrig en sådan gemen och stygg och förarglig som denne
»Ambassadören är. — O vördade Myrmekonarkos!
»För din egen och rikets ära, ber jag dig, sluta
»Aldrig något förbund med detta folket, som endast
»Söker att genom list dig bedra och låcka i snaran.
»Men om du så skulle glömma dig sjelf, och din ära, o Konung!
»Så besvär jag dig att för min skull, om någon kärlek
»Nånsin för Podokalliste du hyst — att du detta hans anbud
»Afslår. — Nej aldrig jag lugn skulle vara, om det blir bifallt.»

Då utur Rådet hjelten Myrmalkar upstod och sade:
»Vördade Drottning förlåt att jag vågar yttra min tanka,
»Fastän den strider mot din, men statens väl det mig bjuder,
»Och jag ej inse kan hvad som dig förtörnar så mycket
»Hos detta folk, alraminst hos Ambassadörn Kyrtandros,
»Som jag väl icke närmare känner, dock jag belefvad
»Artig och fin honom funnit. — Altså jag råder oss ingå
»Detta förbund, mina skäl skall jag sen, om det nödigt är, visa.»

Så han sade, och Drottningen vred och förtörnad än mera
Vände sig om och såg på Konungen: — men denne sade:

»O min gemål, o sköna Podokalliste! du icke
»Bör på Myrmalkar vredgas; ty allt han rättvist och billigt
»Sagt, tvärtom jag dig råder att dämpa din vrede — ty ej jag
»Ser något annat än godt i detta anbudets bifall.»

Lågande af den bittraste harm och begär att hämnas
Kastade Podokalliste en gruflig blick på Myrmalkar
Och utur samlingen geck: men denne oförskräckt sade:

»Ädle Monark, af Gudar härkomne Myrmekonarkos!
»Ny en sak jag vill säga som väl du bör lägga på sinnet.
(»Ty jag ej Drottningens vrede fruktar, då enskiltas vilja
»Alltid bör vika för allmänt väl.) Detta anbud på allt sätt
»Gagnar oss utan att skada, och således därtill jag råder.
»Ty för det första erhålla vi, om Gesanten talt sanning,
»Endast för ringa besvär en betydande del af den stora
»Himlagåfvan, som alltid är godt — men ock för det andra
»Kunna vi väl vårt löfte bryta, och hela det nämnda
»Berget för egen räkning ta, om vi finna det öfver
»All förmodan förträffligt och kostbart; ty då bör rikets
»Allmänna förmån ej förhindras af ord blott och löften.
»Men att vi ej genom list och försåt må bedragas kanhända
»Råder jag dig att skicka en sådan styrka till berget
»Att vi för hela grannarnes magt ej frukta behöfva.»

Honom med fägnad hörde Monarken, och biföll hans tanke.
Åter Gesanten inkallad blef, och honom förkunnat
Att hans anbud var antaget. Prydd med dyrbara skänker
Genast han sändes tillbaks. — Och lycklig och glad Kyrtandros
Att hans företag lyckats, skyndade hem till sin Konung.

Väntande alltså sin Grannes hjelp, Konung Arkegonarkos
Trehundratusen oväpnade hemskickade, lika
Många stadnade qvar. — Pakygastrernes krigshär i ordning
Emellertid Myrmalkar efter sin Konungs befallning
Ställde. Sexhundratusen man på fältet i leder
Hotande stodo — en grufvelig makt! — Sjelf mönstrade alla
Generaln, och beväpnade; alla öfvade voro
Att med färdighet föra den dödande Granbarrs-lansen
Och att med nerffulla armar brottas; äfvenså några
Särskilta Regementen förträfflige slungare voro.
Så den stolta Armén till gränsen marscherade och i
Spetsen Myrmalkar geck; snart fingo de berget i sigte
Och Okypodiens folk, som glade dem ankomma sågo.
Vördnadsfullt Pakygastrernes Fältherre hälsade Førsten
Och sen han smakat på berget, tyst för sig sjelf så han sade:

»O hvilken kostelig mat! — och hvilken otörnmelig mängd sen!
»För en så dyrbar sak, som landet till heder och nytta
»Otvifvelaktigt skall lända, må löften upoffras gärna.»

Så han tänkte, men listigt till Konungen således sad' han:
»Hör mig store Monark, O ädle Arkegonarkos!
»Jag dig ett råd nu vill gifva som otörsökt ej du förkasta
»Bör, ty då säkert jag tror att berget skall lättare vältas,
»Nemligen om en del af folket vi höger om berget
»Ställa och andra delen på vänster, då styrkan på tvänne
»Sidor kan användas, och då verkan större skall blifva.
»Altså det är mitt råd att I Okypoder till andra
»Sidan af berget gån; då vi här qvarstadna och vid
»Aftalt tekn bägge styrkorne lyfta på en gång.»

Honom för sin klokhet berömde Arkegonarkos,
Biföll hans råd och geck med Okypodiska folket
Borrt till vänster om berget, så att intetdera det andra
Folket såg: — då skyndsamt som vinden sade Myrmalkar:

»Upp Pakygastrer er väpnen, nu tiden är inne att segra.
Och i belöning att få detta stora förträffliga matberg.»

Så han sade och skyndsamt sig beväpnade folket;
Då han det uti tre Kolonner delade, hvarje
Af tvåhundradetusen man, och sände så en på
Hvar sin sida om berget, och midt öfver skulle den tredje
Anfall gjöra. — Skyndsamt sin march till höger och vänster
Och midt öfver de stälde. — Snart med framsträckta spjut de
Öfverföllo de ingenting ont anande, säkre,
Okypoderne; — och ett förfärligt blodbad de gjorde.
Stum af förundran Konungen stod — till honom Myrmalkar
Rusade fram och ropte med vild, förfärande stämma:

»Röfvare! hoppas du än, att ditt brott skall obekant vara,
»Menar du ej vi veta att detta berget du tagit
»Ur Oxydonternes land, våra Bundsförvanter som äro.
»Men nu hämnden är kommen mig undvika skall du förgäfves.»

Så han sade och slungade spjutet emot hans hjerta,
Och ej han misstog sig: till marken nedföll Monarken,
Litet han pustade, men snart natten höljde hans ögon.

Och som när Ljungelden, sedan den satt en stor stad i låga
Äfven störtar det högsta tornet — då i förtviflan
Borgarne fly sina hem, ej seende mer någon räddning.
Så Okypodernes mod då de sågo Konungen stupa
Sjönk, och till hemlandet undan fiendens grufliga lansar
Flydde de hundradetals, men i ryggen de flyende föllo
Pakygastrerne med de långa blodiga spjuten,
Och ifrån berget Skyttarne ned i den skockade mängden
Slungade tunga moln af ledförkrossande stenar.

Stora Gudinna förgäfves jag tror dig upräkna vilja
Alla de ädle och tappre Män som för oblida svärdet
Efterlefvande till den bittraste smärta och saknad
Slocknande sjönko till marken denna dagen. — Förgäfves
Sökte folkets trånande blick sin älskade Konung.
Ej mer det sjunkande modet uphöll den tappre Kyrtandros;
Ej mer beskyddade folket de kraftfulla armarne af en
Kallipus, en Myrmex, en Ops, en Agatonalkar.
Tvåhundratusen man af Okypodiska hären
Med sina kroppar och blod betäckte den sörjande jorden,
Och de öfrige flygtade bort, hvar och en till sin hemort.
Då till sitt folk så sade hjelten den tappre Myrmalkar:

»Stadnen O segrande Pakygastrer, ert fosterlands ära!
»Nu edra fiender flytt, änn flere dödade ligga,
»Och de öfrige tror jag ej skola våga försöka
»Ännu en gång edra spjut. — En ära I vunnit som aldrig,
»Aldrig skall slockna — men nu min befallning åtlyden noga,
»Hvar en af er med sitt spjut ur berget hacke ett stycke
»Och, på sin skuldra det lägge; så lastade skola vi sedan
»Ärofullt denna gudomliga skänk till hemlandet föra.»

Så han sade och folket ej sent befallningen lydde.
Snart hela berget afskalat var — som en ofruktbar klippa
Ryslig och kal, nu oxbenet låg. — Pakygastrerne redde
Muntre sig därpå till march — åt hemlandet ställande kosan.

Vred mellertid och förbittrad Drottningen Podokalliste
Satt i sitt rum och andades hämnd blott. — Redan hon länge
Afundsjuk sett en pelare, som Kalligaster på landet
Straxt utmed staden hade, och som af ett litet förtorkadt

Halmstrå bestod; därifrån man till staden den skönaste utsigt
Hade; förgäfves hon länge på medel att åtkomma detta
Bråkat sin hjerna; knapt något heligt fanns, som hon icke
Upoffra velat att få den, blott hon slapp gifva pengar.
Nu en förträffelig plan hon påfann: genast hon sände
Till Kalligaster bud. — Straxt han på befallningen lydde,
Och med vördnad inträdde; då emot honom hon räckte
Nådefullt ena framtassen, den han slickade ödmjukt.
(Som ock af Människor brukas, och kallas kyssa på handen.)
Och efter komplimangernes slut så Drottningen sade:

»Dig Kalligaster, min trogne tjenare, har jag en sak att
»Säga, som blott till din lycka länder och visar min huldhet.
»Grufveligt Fältherren, den i öfrigt tappre Myrmalkar
»Mig förtörnat, med rätta han straffas — och dig den äran
»Gjör jag att vara värktyget till min hämnd; om du mörda
»Kan denna brottsling, så låfvar jag att icke allenast
»Med min kongliga makt dig aldeles fria från straffet;
»Utan dig ock till den dödes Efterträdare gjöra».

Så den listiga talte, och glad Kalligaster sig vördsamt
Rekommenderade, tackade henne för all hennes ynnest,
Och all sin åtgjärd låfte att upfylla hennes befallning.
Skyndsamt och lömskt han kom till Pakygastriska hären,
Hvilken på hemvägen geck, belastad med ära och byte.
Straxt han anhåller om ett enskilt samtal med Fältherrn
Och, likasom den lilla och svaga Ichneumon sig låter
Slukas utaf den förfärlige Krokodilen, för att sen
Lömskt i dess inelfvor trasslad, bereda tärande plågor,
Död och fördärf åt ett djur, som är sjelfva Människans fasa:
Så Kalligaster midt i en stor och fruktansvärd Krigshär
Stöter sin dolk i Fältherrens hjerta, han som förut nyss,
Midt ibland Fiendens spjut; sjelf oskadad kastat till marken
En så mägtig Monark — O öde som leker med tingen!

Vrede och skräck på en gång i hären Fältherrens öde
Upväckte; vildt emot mördarn de hotande spjuten de höjde,
Men han försäkrade att det han gjort, var på Hofvets befallning
Och att han till och med var till Fältherre utnämnd i stället.
Lame vid Majestätets nämnande armarne sjönko:
Lydigt men ej med glädje den nye Befälhafvarn mottogs.

Snart den ädle Myrmalkars mord för Myrmekonarkos
Blef berättat; fruktansvärdt vred Monarken det hörde,
Och med rättvisans lågande svärd till hären han reste.
Krossad redan af Konungens blick, ej brottslingen tordes
Vänta hans ord — med lågstämd röst han på Drottningen skylde
Podokalliste då straxt blef efterskickad; med konglig
Prakt kom hon dit; med en blick på uslingen full utaf hårdad
Ilska och fräckhet, hon dyrt fördömde den dödlige djerfve
Som på dess Majestät ett sådant brott kunde skylla.
Ursäkten sjelf då ökte hans brott; — snart färgades jorden
Af den Dåraktiges blod, som trott på en Drottnings löften.
Men Kalligasters qvarlåtenskap åt Podokalliste
Konfiskerades efter Pakygastriska lagen
Som förordnade att alla straffade mördares gods till
Drottningens förmån indragas skulle — Altså den sköna,
Snålt afundade Pelarn hon feck; den lyckliga, sälla!
Som nu sitt dubbla ändamål nått! — hon halmstrået ägde
Och ej mer henne skrämde den stränge Myrmalkars blickar.

Emedlertid sitt krigsråd kallade Myrmekonarkos,
Och bland sitt samlade folk sin röst han höjde och sade:

»Ädle, segrande Pakygastrer! Skyndom oss nu att
»Njuta vår fördel och ej förlora frukten af segren.
»Många tusende man af Okypoderne ligga
»Fria från alla slags omsorger: icke Konungen mera
»Frågar efter att styra sitt folk: de tappraste bland dem
»Ledsnat att föra de svagare ann, den godsinta modren
»Jorden omfamnat ren sina älskade barn i sitt sköte.
»Upp altså, medan tillfället gynnar! anfallom detta
»Krossade, hufvudlösa, af tvister skakade folket!
»Segren väntar oss ren, vi blott behöfva den njuta,»

Så han sade, och alle berömde den vise Monarkens
Tal, och rustade sig till det nya kriget att resa.
Dock pro forma en Krigsförklaring, de utgifva ville
Hvarpå under Krigshärens rustning skarpsinnigt tänktes.

Emellertid några flygtingar till Akromyrmekonopel
Kommo — Af fröjd dem till mötes stadens Borgare sprungo,

Och med giriga blickar den himmelska gåfvan begärde
Att få se; knappt fingo de stackrane tid att berätta
Den föskräckliga nyheten — och omöjligt de kunde
Tros. »Kors», ropte de alle, »vi hafva ju sjungit Tedeum
»Öfver den undfågna skänken, hvad! skulle den vår då ej vara?
Visst argumentet var sant, dock händelsen viste gunås att
Åfven så kraftiga skäl någon gång kunna missgå beviset.

Slutligen dock med smärta och blygd de måste sig nödga
Att sätta tro till den grymma sanningen. Belzebul aldrig
Svurit så öfver Christna läran, som öfver våldförd
Folkrätt; brutet förbund och himmelskriande orätt
Nu Okypoderne svuro. Röfvare, rackare, tjufvar
Och Kanaljer — se där Pakygastrernes titlar. Ty hvem nu
Tänkte på det att i deras ställning han just gjort detsamma.

Landets ädle och redlige Män den ädle Monarkens
Död begreto, och spådde de faror som hotade staten.
Men att gråta och sucka och spå de också tillfyllest
Ansågo, att sitt Fosterlands vänner och redlige Män i
Staten vara — ty hvem kunde längre i verksamhet skrida
Då de ej kände hur stort de ädelsinnades antal
Vore, men däremot så månge väldige, store
Sågo, som genom tillfället sig till magt hade svingat.
Hvem kunde väl så orimligt påstå att de för statens
Åndå osäkra frälsning skulle riskera sin ädla
Och fosterlandet så kära person — i att emot desse
Djerfve sig uppenbart som fiender våga förklara.
(Männska O hvarför till godt är du trögare än till det onda?)

Oroligt i Okypodernes stat nu månge sig tedde.
till sina Smickrare stolt sade Drottningen Mikrobadiste:

»Hvad! jag undrar väl hvem bland Okypodiska folket
»Skulle mig thronen bestrida? — min skönhet jag icke vill nämna
»Ej jag vill påminna er att i hela ert land ingen fins som,
»Som med den grace som jag kan gå; ej omtala vill jag
»Att min vältalighet och den ljufva skönheten af min
»Röst kan fängsla hvem jag behagar; ej jag behöfver
»Vända er upmärksamhet på min glänsande rygg; mina skuldror
»Och mina skönt utkrökande ben, alt det jag förtiger;

»Men hvem vågar väl glömma att jag var Arkegonarkos's
»Stora Gemål, som vida den fallne Regenten i snille
»Slughet och vett öfvergår, och större än han genom börden. —
»Därföre genast jag dig min tjenare Poneronalkar
»Som regerande Drottning befaller att Krigshären föra
»Ut för att öfvervinna förrädaren Myrmekonarkos.

Men i annan del af riket den mäktige rike
Plusionarkos så till de sina leende talte:

»Ack huru värdigt på thronen jag mig skall veta att skicka,
»Endast jag väntar nu att folkets Gesanter i allsköns
»Vördnad till mig skola komma och bjuda den lediga kronan.
»Också vet jag i sanning ej hvem det fattiga folket
»Skulle få utom mig, det är verkligen lycka att jag finnes.
»Se blott upp på den makt, och all den rikdom jag äger
»O — hela riket med allt hvad däruti finns jag förmådde
»Köpa! — se öfverallt i hvarenda provins mina lager! —
»Ha! hvarje fiende sjelf den stolte Myrmekonarkos
»Skall jag hölja och qväfva med blott öfverramlande skatter.»

Däremot i en annan provins en mörk Filosof, som
Alt föraktade: Människor och guld — och vänskap och glädje
Och äfven nästan sig sjelf, den lediga kronan dock icke
Fann så aldeles värd att förakta, — men Notabene
Aldeles icke för sig, utan blott af begär att få gagna.

Klokare kanske än alla tre mången listig och slug i
Bakhåll och skugga upsatte nät för hemlandets frihet.
Men på sin Drottnings befallning den tappre Poneronalkar
Förde en talrik och stridbar här mot Myrmekonarkos.

Emedlertid Pakygastrernes Konung hade fått färdig
Krigsförklaringen mot Okypodien — altså sin härold
Lät han kalla och milt till honom således sade:

»Dig Krateravdaon, min trogne tjenare genast
»Jag befaller att skyndsamt gå till fiendelandet
»Och Okypodiska folket detta budskap förkunna:

»Pakygastrernes Kung, den ädle Myrmekonarkos
»Eder förklarar krig, och det utur följande grunder:

»Först ifrån långliga tider det gräl imellan oss varit
»Öfver saker, som ingen nu vet, men svärdet dock detta
»Slutligen afgöra bör. För det andra ofta Ni dragit
»Barr ifrån riksgränsen hem, men som oss egentligen tillhört.
»Så för det tredje till hjelp vid berget nyss Ni oss kallat
»Utan vårt folk att ge gage och sold, och utan vår krona
»Ersätta dess omkostnad härvid. — Er Gesant för det fjerde
»Otillbörligt och djerft vår Drottning trampat på foten.
»Och för det femte — — så — — så — er om thronföljden vill jag förlika.»
(Och för det femte ert land jag vill ha, så tänkte han säga.)

Därpå Härolden geck med detta vigtiga budskap
Och efter honom följde Armén likafort (ty allenast
Krigsförklaring var gjord, lika godt när fienden feck den).

Men Pakygastrernes folk den tappre Poneronalkar
Mötte på Elatesiska fältet: straxt han sin linje
Af väl väpnade män mot fienden oförskräckt stälde. —
Genast lät Pakygastrernes Kung två Detachemanger
Afgå att oroa fiendens flyglar — sjelf uti spetsen
För en Kolonn.utaf utvalt folk, med framsträckta spjut, lik
Tordönets vigg han skyndade fram emot Centern: förfärligt
Gungade moln af lansar emot Okypoderne, ledtals
Störtade de till marken — och snart öfverändakastad
Var deras Center, om ej med den vänstra flygeln Kallippus
Sedan fientliga detachemanget på flygten han slagit,
Kommit folket till hjelp, och fallit Kolonnen i ryggen.
Redan i fara den var att bli kringränd — djerft den sig vände
Om mot sin nya fiende — intet hugg obesvarat
Blef — förskräckliga slag de bytte — lansar mot lansar
Brötos och lemmarne knakade — mången lefvande qväfdes
Höljd utaf vänners och fienders blod och stympade kroppar.
Ren den ädle Monarkens folk begynte ge vika,
Lika eldigt och tappert ännu men tryckt utaf mängden:
Då ifrån Pakygastrernes här Baryenkos sin Konungs
Fara förnam — lika hastigt som tanken en snabbfotad, talrik
Trupp han samlade, hastade fram till valplatsen, och i
Ryggen den segrande fienden föll: Kallippus med möda
Motstod det nya anfallet; och, som då på en vidsträckt

Ång två slotterkarlar emot hvarandra det höga
Gräset afslå, vid hvarje hugg för liorne talrikt
Stupar det, men midt emellan karlarne ännu det högt och
Hälbregda står — men ju mera de slå och närmare komma
Desto mindre det stående blir, snart liorne mötas
Och de sista stråen suckande falla till marken: —
Så Pakygastrernes här på tvänne sidor Kallippus
Grufligt trängde, hundradetals Okypoderne föllo. —
Stupad, krossad och klämd och stungen från alla sidor,
Dränkt uti blod, snart syntes af Okypodernes flygel
Intet mer öfrigt än högar af lik. — Sjelf också Kallippus
Slutligen föll af en lans genomslungad och fästad vid marken
Så var Centern och denna flygel besegrad dock ännu
Poneronalkar på högra sidan värjde sig tappert.
Men hela segrande styrkan nu föll på honom allena:
Som då den tunga välten den alltför frodiga brådden
Trycker till marken — så nu för Pakygastriska hårens
Samlade hela koloss ej kunde Poneronalkars
Lilla mängd hålla stånd — åt fienden ryggen den vände
Och med räddhågans vingar flygtade till Residenset.

Krönt utaf lagrar och ära den store Myrmekonarkos
Samlade nu sin här och lämnade valplatsen, framåt
Stilla och lungt han marcherade — alla folk och provinser
·Ödmjukt under hans spira sig böjde: tusende städer
Fästningar, rika pallats och pelar-stödjande tempel
Hälsade honom sin nye Monark; blott ännu var öfrig
Hufvudstaden, hvartill ren nalkades segrande hären
Där hade Drottningen samlat, den stolta Mikrobadiste
En oräknelig här af väl beväpnat och modigt,
Ännu aldrig besegrat folk; sin fiende djerft och
Hotande väntade de: de ädle hjeltarne Makron
Oxydoros, Evops och Foinix stodo i spetsen.

Här sitt läger Konungen slog vid sydvästra porten,
Hvilken med trettiotusende man försvarade Evops.
Krigsrådet sammankallades nu att djupt öfverlägga
Huru de bäst den fasta och väl försvarade staden
Skulle anfalla — snart en plan blef fattad, och skyndsamt
Att densamma utföra Konungen utdelte ordres:

Melanopus med trettiotusen man han befallte
Nedslå ett läger vid norra porten, skyddad som var af
Oxydoros. — Brickys vid östra porten med lika
Många tusende man sig ställa skulle mot Foinix. —
Slutligen vid den västra där Makron förde befälet
Skulle sin lika talrika trupp Agaster förlägga. —
Därpå han hälften af hären i bakhåll lade uti den
Bugt, som muren emellan den västra och sydvästra porten
Gjorde. — Hapalopus öfver dem till fältherre sattes. —
Och med en utvald trupp sjelf tänkte han anfalla Evops.

Så den stora planen var anlagd — Sjelf som en stormil
Bröt han löst mot den sydvästra porten — stormade Evops's
Modiga folk — mången störtade ned från muren, men äfven
Ej Okypoden sysslolös var: förfärliga stenar
Lät han sitt folk slunga ned: Pakygastrerna krossades hoptals. —
Då med ett skri utaf fruktan den listige Myrmekonarkos
Folket befallte ta flykten. — Genast ur staden den tappre
Evops förde sitt folk beväpnat med spitsiga lansar
Och förföljde med brinnande ifver den flyende gamle
Sluge Monarken; denne förut och Evops i spåren
Störtade borrt öfver fältet långt ifrån stan. — Ur sitt bakhåll
Hapalopus nu hastade fram, och intog den toma
Öde lämnade porten. Förgäfves ångrade Evops
Nu sitt kortsynta mod — förgäfves geck han tillbakars
Konungen flydde ej mer — med hotande lansar i stället
Vände han om och störtade mot den vikande Evops.
Fradgande utaf vrede och hämnd då denne på fältet
Stadnade, och lik ett rasande Lejon som fallit i nätet
Stridde: — tusende föllo. — Det öfverlagda och kalla
Modet, slutligen dock den alt öfverseende vredens
Hetta besegrade. — Evops föll och alla hans stridsmän.

Nu med sin segrande här obehindrat trängde Monarken
In genom sydvästra porten af Akromyrmekonopel. —
Nästan Beherrskare ren, sin här i tre lika delar
Delte han och hvar och en till de trenne öfrige ännu
Portarne skickade. — Melanopus, Brickys och Agaster
Störtade nu vid ett gifvet tecken hvar på sin stadsport.
Tagne af fasa och skräck Okypoderne insågo genast
At ingen utväg mer till räddning var för dem öfrig.

Darrande altså gevär de nedlade och till Monarken
Skickade bud, som ödmjukt bådo om nåd och förskoning.
Ej deras bön den milde Monarken afslog, han endast
Fängslade de förnämsta och fråntog de ringare vapnen.

Så den mägtige, ädle och store Myrmekonarkos
Hela landet och folket om vidt beherrskade, ingen
Enda provins, ingen stad var undandragen hans välde.
Fången Drottningen var den stolta Mikrobadiste
Fångne rikets mägtigste män: Makron, Aganokar
Oxydoros, Polypus, Foinix, Misokertos, Evallon
Plusionarkos och främst bland alle Poneronalkar.
Ingenting mer nu motstod hans magt; af konungslig stolthet
Intagen, lät han resa en thron så hög som det högsta
Hus uti staden — kallade så tillsammans sin krigshär
Och Okypodiens samtliga folk, att honom sin hyllning
Vördsamt gifva. — Monarken den höga akten fördenskull
Öpnade och till sitt folk från thronen således talte:

»Segrande Pakygastriska folk och er Okypoder
»Som jag vid mina fötter ser — er alla jag tackar
»För den lydnad I låfvat att mig obrottsligt bevisa.
»Och däremot med mildhet jag låfvar er alla att taga
»Under min vård, och mitt höga beskydd—och i sanning I kunnen
»Skatta er många gånger sälla, att under en sådan
»Konung lefva; hvar finns den Monark — jag upfordrar hela
»Verlden — hvar finns den Monark som nalkas mig uti storhet?
»Myrmekonastyostemma och Akromyrmekonopel
»Nedböja vördnadsfullt sina stolta hufvuden under
»Denna spira: — osägliga folk till namn och till antal
»Lyda min vink: — flere tusende rika och mägtiga städer
»Hvila under min hand: — flere tusen pallats sins emellan
»Strida om äran att tjena mig; — all glans, alla nöjen
»Som de äga de offra åt mig att få njuta ett enda
»Nådigt kast af mitt öga: — ett hof, hvars tal är onämnbart
»Endast lefver att läsa min blick och dö för min vilja.
»Två gånger sjuhundratusen man jag upställer, leder
»Kommer att flyga och stå med det minsta ibland mina finger
»Och lika många hundradetusen ljungeldar störta
»Ur de tappraste krigares händer, hvart jag behagar

»Alt vid min minsta vink. — Hvem dödlig väl alla mina
»Undersåtare räkna förmår? — oräkneligheter
»Gånger onämnde oräkneligheter — se där deras antal! — —
»Ingen på Jorden finns som liknar mig uti välde! —
»Nej! — sjelfva Jorden darrar inunder — — — — — —
Och i det samma
En af Torparens fölungar kom i fyrsprång till stacken
Och i ett skutt både thron och Monark och städer och rike
Störtade jämmerligt ned — straxt därpå kom ock den andra,
Lustigt och gladt de började leka — jämmer! o jämmer!
Tusentals folk och tempel och slott förkrossade föllo
Innom en sextiondedel af en timme syntes ej mera
Qvar något hus i de stolta rikena; här och där sparsamt
Bortkröp en myra landsflyktig från sitt sköflade hemland.

* *

Stolta Människa, du som tror med ditt fintliga snille
Och dina djupa planer dig insnärja Jordkretsens hela:
Som för de stora och vigtiga saker du uträttat, ren vill
Se din ära till himmelen höjd att minnas för evigt,
Och som i tankan utaf dina skyhöga företag ömkligt
Ler åt den ringe och nöjde som nedböjd trälar i stoftet —
Korrtsynte Dåre kom hit! läs min fabel och skåda ditt inte.
Hvad! är då Myrans verld för Allmakten mindre än Månnskans?
Syns för dess blick då fyrdäckarns stormast större än barret?
Eller kosta' det honom mer att skapa ett gullberg
Än ett myrägg? — Nåväl, Behemot, hvar är då din storhet! — —
Ådelt, sunt och opartiskt förnuft — se där är den krona
Som dig kröner till Jordens Monark — — O Människa blygs då
Blygs att finna dig likna de myror, som jag har skildrat! —
Du, som i tanken fått en Jättes kraft att dig lyfta
Up från det låga, föraktliga, inse då tingenas värde,
Höj dig öfver dig sjelf! — då masken i stoftet du skådar
Tänk på de verldar törhända som denne Uslingen krossar
I hvarje steg han tar; — och hvem vet hvilket ömkeligt kräk i
Skapelsen blott behöfver röra sin svagaste lem att
Sjelf denna lysande Verld störta ner till sitt urgamla inte. —

Närmast i tiden följer en liten diktsamling af följande titel och innehåll:

Några Små Försök

helgade

åt Minnet af det Förflutna.[1]

Oscar och Eglantine. 1810.

(Imitation af Alonzo och Imogine)

kan sjungas med samma ton.

Romance.

Två älskande suto så tätt vid hvarann
Förtroligt en dag i det gröna;
Så fort deras tid, som en stormil försvann,
Den tappre Oscâr, så kallades han,
Och hon Eglantine, den sköna.

»Ach!» suckade hon, »då i morgon du går
»Att söka i verlden din lycka;
»Du Riddare blir, allas ynnest du får —
»Då glömmer du mig, och en annan förmår
»Ditt hjerta ifrån mig att rycka.»

---

[1] Framför denna titel har Almquist skrifvit följande tillegnan till sin styfmor: »Bästa Agnes! emottag med godhet efterföljande små Försök, af hvilka du förut sett största delen. Läs dem, och ihågkom derunder fordna dagar. Läs dem och tänk derunder på mig. Öfver hafvet far jag, men i minnet lefver jag dock närvarande hos Dig och alla mina vänner».

»Nej! älskade, bästa», så lydde hans svar,
»Dig svär jag, att evigt tillhöra,
»Och svär vid den grafvård, som inom sig har
»De heliga ben af min vördade Far,
»Min ed skall han gällande göra.»

»Se här, från mitt hufvud en lock du skall få
»Till pant på min trohet tillräckligt. —
»Om något att glöma dig, mig kan förmå,
»I sömnen, vid bordet, på vägen må då
»Du hämnande rättvist med hårlocken stå,
»Och hota mig dermed förskräckligt!» —

Nu slet sig Oscar från den sköna så ömt,
Och drog till den blodiga striden;
Och snart bland de tapre hans namn blef berömt,
Det roliga, fredliga hemma förglömt,
Det flydde alt längre med tiden.

Af segrar och lagrar bland Skottarne krönt
Snart blef han till Riddare slagen;
Med yppersta ynnest, som än någon rönt,
Han blef för sitt hjeltmod af alla belönt,
Och blef bland de stora antagen.

Så småningom blef Eglantine i sin gråt
Förglömd, lemnad fritt åt sin smärta.
Den trolöse följde en fröken nu åt,
Som tjuste hans blick med prunkande ståt,
Och visste att snärja hans hjerta.

Och dagen till brölloppet utfästad var, —
Det skulle på landet bli firadt.
Ren satt uti vagnen vårt lysande par,
Ett spann utaf fradgande hästar dem drar,
Med silfver och guld var alt siradt.

Då ren man i landsbygden åkit en stund,
Befaller Oscar, man skall stanna.
Han ville gå in uti närmaste lund,
Att andas en luft, mera frisk, mera sund,
Och svalka sin hettade panna.

Han följdes af sällskapet — inåt man går;
Då alla af undran ej föga
Betagas; — en underskön flicka der står,
Djupt bar hon i ansigtet sorgernas spår,
En änglablick geck ur dess öga.

Hon öfver en grafvård stod sörjande böjd,
En hårlåck hon höll uti handen;
Dess blick än var sänkt emot jorden, än höjd
Mot himlen — en perltår i ögat blef röjd,
Som föll genom locken i sanden.

Till henne så vänligt geck brudens Far,
Och frågade, hvilken hon vore? —
»Ett olyckligt offer» — så löd hennes svar, —
»För kärlek och trohet, Ni påträffat har,
»Min tröst är blott Herren den store». —

»Mitt namn Eglantine, Nådig Herre, det är,
»Sin kärlek Oscar mig har svurit; —
»Han svor mig den högt vid grafvården här,
»Han gaf mig en hårlock; jag än honom bär,
»Ach! fordom hans hufvud den burit!» —

»Han bortgeck till härjande striden, sitt namn
»Att ädelt och namnkunnigt göra.
»Han slet sig så grymt ur min sörjande famn,
»Jag sen aldrig sett honom; skuggornas hamn
»Jag tror honom säkert tillhöra».

»Rättfärdige Himmel! jag ser dina spår!»
Så ropte Oscar, och föll neder
På knä. — »Nu med locken du hämnande står
»Dess syn genom hjertat förkrossande går
»Din straffande blick mig till afgrunden slår,
»Till straff för de våldförda eder!» —

»Fördömd vare guldets förledande stig! —
»Långt I, som förlett mig, borrt alla! —
»Men hulda! min bön jag nu ställer till dig,
»O låt, Eglantine, för ditt ansigte, mig
»Nu straffad få döende falla!» —

»Nej! bäste Oscar», så löd hennes svar,
»Den älskade icke man plågar,
»Då, trogen, som förr, jag nu åter dig har,
»Må glömmas de fordna förskräckliga dar,
»Vårt lifsmått nu sällheten rågar.

Så flöt från dess läppar dess himmelska röst,
Den fallne hon öpnade famnen.
Hon upreste honom; ingaf honom tröst,
Ljuft lågo de nu åter, bröst emot bröst —
Tyst hördes de älskade namnen.

Sommarsystrarna. 1810.

(**Kan sjungas såsom:** *Vi prisa så högt våra fäder.*)

Den tjusande sommarn vi sjunga
Rik på nöjen af tusende slag;
Se de åldriga fälten, nu unga
Stolt prunka i nya behag:
Och de svalkande lundarne skalla
Af de lekandes stojande rund,
Och de leende sjöarne kalla
Oss att gunga i böljan en stund.

Hemifrån öfver fälten så gärna
Springa flickorna bort till hvarann,
Och sen — lyste af aftonens stjerna
Följas hem, troget hand uti hand. —
Då så hjertligt förtroligt de prata
Om alting, som har händt sedan sist;
Ingen dödlig, bevarsvål, de hata
Men på pikar dock ingen har brist.

Så sin hälsa i ordning att ställa,
Man går ofta, och tar sig motion —
O! för nöjen du ymniga källa,
Både hitom och bortanom bron!
Ach! hur ljuft! då stillhet alt njuter,

Då i morgonens skönhet så lungt
Hvarje hjerta till hjerta sig sluter!
Hviskar om det som trycker mest tungt!

Eller ändrar man yr, rask och munter
Om sin klädnad, blir Gosse en stund;
Svänger upp på sin lustiga brunte,
I galopp gör kring byggden en rund.
Kanske mötes på vägen en syster,
Som till häst också stulit sig dit,
Lika yr, endast tankfull och dyster,
Ifall Gubben fått se tokerit.

Ett par hästar vid skogsbrynet sticka
Benen fram — en kalesch kommer der,
Den är fullpackad, Flicka vid Flicka,
Intet rum, endast hufvu'n man ser. —
Hvad är det? — Jo min vän, du skall veta
Billibi reste bort — sappermen,
Alla flickor till leta och streta
Och att dra henne hem hit igen.

Så ibland man också agerar,
Än en kär, än en ondsint man ser.
Man då springer, står stilla, funderar,
Man himlar sig, tjuter och ler. —
Man blir ond, men i ondskan man skrattar,
Man gråter, men skalken dock ler; —
Då som bäst i hand Pigan fattar,
Och ber en i köket gå ner.

Man också sig roar att göra
Surpriser ibland åt hvarann.
Så fin politik du feck höra,
Knapt i hofcabinettet, minsann.
När hjertat slår högt, är man stilla;
Är man arg, syns man vänlig, som mäst;
Man är fryntlig, när saken går illa —
Vill man tala, . . man tiger som bäst.

I stället man gesticulerar,
Handtryckningar, ögonkast ger; — —
Och för hälsans skull ut man spatserar,
Att incognito råkas, så der.
Men då motparten nyfiken är att
Få veta: — Om något den ser;
Då blir man förbittrad, och svär att
Surpriser ej tillställa mer.

Men aldrig jag glömmer den dagen,
Kanske får jag så roligt mer ej,
Då uti den förtrollade hagen
Wi plockade hallon — O nej!
Till höger och vänster vi gingo,
Bort i backarna, par bredvid par, —
Om ej mer, vi till pikar der fingo,
Och till prat, godt förråd, flere dar!

Bref till C* S*. 1810

(då Surprisen sändes).

Djerf som Nordan, då han far
    Hvinande — på fjället ryter,
    Blommorna på ängen bryter,
    Skonar intet — likså var
    Djerf min tanke, då för Eder,
    Utan tillstånd, lägga neder
    Dessa ord, jag vågat har.

Men den godhet, jag af Er
    (Låt mig så få säga) njutit,
    Den har gjort, att jag beslutit
    Våga detta — och än mer:
    Denna lilla, som jag sänder,
    Lycklig, att af era händer
    Röras — den om förord ber.

Tro ej, att mitt löfte jag,
    Att den till Er skicka, glömde;

Men min känsla den ej dömde
Värdig, att hos Er en dag
Granskas — och kanske änn mera
Af behagens Systrar flera; —
Dertill var dess färg för svag.

Mig förlåt, fördenskull då,
Att jag den ej gärna skickar —
Men Ni låft, att ingens blickar,
(Blott den leendes också,
Andra Systrens af behagen,
Som ock trampat kända hagen,
Utom Er) — den granska få.

Jag ej vet hvad namn af brott
Det förtjente, om jag neka
Kunde längre — eller tveka
Ånn — mitt löfte jag då blott
Fyller — minnet af Er dömmer,
Att Ni ej ert löfte glömmer,
Första som af Er jag fått.

Intet alltså bättrat är;
Liksom då den första gången
Under era ögon fången
Låg, Ni nu den skådar här;
Alla fel Ni återfinner,
Intet nytt ert öga vinner
Titeln blott nu ren den bär.

Tusen gånger än jag ber,
Mig förlåt, att jag djerft teknar
Dessa rader. — Jag dock räknar
Ånn en ofyld plikt mot Er.
Jag ej tillfälle än fått att
Tacka Er — det var min lott att
Se Er resande; ej mer.

Af den godhet nyligen
Ni så huld bevist oss alla,
Mycket liten del jag kalla

Vågar, egnad mig — för den
Dock — så liten den än blifver —
Er min tack jag vördsamt gifver.
Tackar tusen gånger än.

För den ledsnad, som Ni här
Nödgats lida, måtte åter
Stadens nöjen, stadens ståter
Göra Er försonad der.
Men om, då på Ed Ni tänker
Det ock någon fägnad skänker
Då vår önskan upfyld är.

Om så lyckligt är — jag Er
Tvänne kyssar då får skicka;
(Bästa! vred Ni ej må blicka
Derför på mitt papper ner),
Första kyssen, den min Mamma,
(Bästa Mormor! er hörsamma
Dotter) genom mig, Er ger.

Andra kyssen säger sig
Komma från min lilla, snälla
Moster — och sig sälla
Önskar den, till (hennes) Dig.
Jag ej dessas hälsning delar,
Men då Fete d'Armée Ni spelar,
Tänk då, om Ni vill, på mig.

Till A* M* S*

På MargretaDagen.

1810.

(Ton: *Tror Ni godt folk.*)

Då denna glada dag gått opp
Kom samloms, samloms systrar, bröder,
Hell Dig, Margreta — se vår tropp;
Hvart hjerta gläds, och intet blöder.

Till Floras land vi skola gå,
Att plocka, och i krans förena
Tre blommors slag; hvad vi väl mena
Dermed, Margreta, skall du förstå. :,:

Se först en blomrik klase här;
Af doftande och purpurröda
Levkojan — glädjens bild den är,
Som ljuft försötmar flitens möda.
Dess blommor jämt förnya sig,
Och än på Floras grafvård lefva;
Så må all sorg ditt hjerta häfva
Och Glädjen aldrig lemna Dig. :,:

En Törnros är den andras namn,
Att kärlek tyda, blef den knuten,
Åt Dig hon söka vill en famn,
Som blott af Dig bör blifva sluten.
Hon önskar att Du måtte fritt
Och odelt få ett hjerta äga,
Som då tillbaka vågar säga
Att det ock odelt äger Ditt. :,:

Den tredje är, fast ej så skön
En Lilja, växt i våra bygder;
Så tyder den vår varma bön
För dig, till lön för dina dygder:
»Må i en mera stadgad del
»Utaf din lefnad, Du få njuta
»Det goda hjertats lugn, och sluta
»Din lefnad — som den börjats — väl.» :,:

Försmå, försmå ej, slutligen
Den lilla blomma vi dig räcka:
Vergissmeinnichten känn igen;
Det är den, som vi åt Dig sträcka.
Ach! bästa Du, glöm icke oss.
Om ödet skall vår lefnad skilja,
Och det är Himlens hårda vilja,
Så glöm dock icke, glöm ej oss. :,:

Till A* C* A*

På Catarinadagen 1810.

(Ton: *Tror Ni, godt folk.*)

Förtjust den sköna sol jag ser,
Som denna glada dag uplyser,
En dag, som ljuft mig frihet ger,
Att tolka, hvad mitt hjerta hyser;
För första gången nu det är,
Jag med mitt hjertas språk får hylla
Den, som så himmelskt kom att fylla
Den tomhet, som förr härrskat der. :,:

Den glädje jag så länge var
Förutan: att en Mor få nämna,
O, gläds, den återkommit har,
Att intet spår af saknad lemna.
Hvem löste då mitt hjertas tvång,
Och sorg? — »Jo», — tyst hörs hjertat svara,
»Den Ångel, som min Mor vill vara,
»Och vän och syster på en gång.» — :,:

Ach hvilket ädelmod! — och jag
Har intet deremot — blott tomma
Ord; — något ha de dock behag
Af välmenandets vackra blomma.
Ej orden, hör min mening blott;
De endast svagt mot känslan svara;
Så tyder den: »Må säll du vara,
»Och jag den högsta sällhet nått.»

Min rörda blick, jag sänder opp,
Upp öfver molnen, mot det höga,
Ej himlen dåra skall mitt hopp,
Ej fylla sorgens tår mitt öga; —
Ja, Himlens Herre, Jordens Far,
Så ofta solens strålar blänka
På nytt mot oss; så ofta skänka
Skall Han Dig, sälla, glada dar. :,:

Lef Catarina! Du vårt hopp!
Må många, dessa dar vi kunna
Ånn för din vålgång sånda opp
Vår suck — O Bästa! det oss unna.
Vår lilla gärd, försmå den ej;
Då du ser hjertat förestafva
Hvart ord: då annat vi ej hafva,
Så skall, så kan du det vist ej. :,:

Tankar

På min egen Namnsdag.

1810.

Den dag, som bär mitt namn,
Påminner mig, att jag är till;
Till himlen rörd jag sträcka vill
Min öpna famn;
Och mina blickar dit — dit opp,
Der Solen för sitt stolta lopp,
Långt ofvan Månarna
Stjernorna, Himlarna,
Bedjande ödmjukt: (Gud afslå ej mitt hopp!)

»O! låt mig, glad och nöjd,
Stödd af ett godt medvetande, —
Likgodt af lyckans ändrande
Tryckt eller höjd, —
Stark vandra fram min lefnads stig
Till dödens port, som väntar mig;
Sluter det timliga,
Öpnar det eviga;
Der jorden försvinner, och himlen närmar sig.

»Jag icke lyckans lott
Begär; — nej, skuldran stänkt af blod,
Må tryckas fritt — jag ber om mod
Och styrka blott. —

Lugn — om det är min lott, att dömd
Åt nöd och smärta, lefva glömd —
Skall jag det varande
Glömma: — det kommande
Minnas blott: — i en vrå af verlden gjömd.

»Och sist jag beder Dig:
Tag gärna alt, alt — blott min dygd,
Mitt mod, och medvetandets skygd
Ej lämne mig! —
Förlåt! om någon ondt jag gjort; —
Blott Gud! än trycker mig ett stort
Åliggande tungare:
Mina Välgjörare
Välsigna, belöna dem, gjör dem hvad jag bort!

Till C* C* S*.

Skål på Christinadagen 1812.

(Ton: *Är du gammal och tråkig och torr, så drick.*)

Kom samloms Vänner omkring vår rykande bål,
Att dagens Drottning, Christine, att dricka din skål;
Då glädje och njutning förenade gunga
I varma böljor öfver vår lunga;
Christine, vår Drottning,
Vi dricka, vår Drottning, din skål!

Till systraförbund må glasena klinga — din skål!
Till trofast förening och inbördes kärlek, din skål!
Må munterhet altid ditt öga förskőna
Och hälsa och fröjd dina dygder belöna!
Christine, vår Syster,
Vår älskade Syster, din skål!

Vett och förstånd i förening med godhet, din skål!
Eld och lif i förening med klokhet, din skål!
Kring hjessan visheten virar dig kransar,
Och löjet på rosenkinderna dansar,
Hell dig, Christine,
Vår bästa Christine, din skål!

Fabel.

Tryckt af olyckan, klagade en gång en dödlig, på följande sätt: Himmelens Herre! du kallas ju allgod och allvis? — Se jag är omgifven af nöd och elände; Förgäfves gråta mina arma barn. Är detta allgodhet? De klokaste företag, till förbättrandet af mitt tillstånd låter Du förolyckas; Kan detta vara allvishet? —

Den Alsmägtige genomskådade, med en blick, kedjan af de millioner verldar, som förkrossades, och åter upstodo, under Myrans fot. Sedan höjde han sin blick emot Sirius, och hans öga hvilade på Vintergatan, och de omätliga Systemer, som hans minsta finger styrde.

Nu såg Han på den dödlige — och log medlidsamt.

Äkta Kärlek.

Te dulcis Conjux, te solo in littore secum,
Te veniente die, te decendente canebat.

Virg. Georg. IV. 465.

Du, som aldrig fruktat några mulna dar,
Lyckan blott af hennes nåd och ynnest känner,
Menskjor räknat efter antalet af vänner,
Ännu att en sällhet njuta är dig qvar;
Och den tryckta menskligbet, som sorg och möda,
Smärta, plågor och bekymmer långsamt döda,
Likväl änn ett hopp ditt brustna hjerta har.

Milda, goda Ängel, hvem är du, som vet,
Lika skön och huld för mägtiga, som låga,
Mildra högheten och ärans glans, och råga
Måttet ännu på dess sällhet? — men dock låt
Aldrig armodet och nöden tröstlöst lida,
Gjuter balsam i förtviflans sår, som svida,
Och förljufvar denna bittra tår, hon gret.

Tyst och osedd smyger i din älsklings spår,
Med en himlastämma honom till dig kallar
Från der praktens bullersamma nöje skallar

Tomt ooh utan känsla — till en hemlig tår,
Som så ljuf och helig, blott för honom gjutes,
Bjudande en sällhet, som blott stilla njutes,
Bjudande en sällhet, som blott han förstår.

O, hvem vördar, O, hvem känner icke dig,
Äkta, rena kärlek? Du, som vet att para
Himmelsk dygd med himmelsk njutning, och förvara
Menskligheten, på dess törnbeströdda stig
Genom lifvet, der så mången stormil ryter,
Dock en Skyddsängel, som qvalen ömt förbyter
I en stilla vällust — ren och innerlig.

Fastän fängslad utaf sällskapsnöjets tvång,
Flyr likväl Hans fria ande hem till Henne;
Ibland skålar, utan tal, Han dricker denne
Denne blott: »Min Makas välgång»; och Hans sång,
Glömmande de ord, Hans mun mekaniskt säger,
Sjunger endast den, som all Hans ömhet äger:
Henne: — och hans lofsång aldrig blir för lång.

Stärkt och modig af den morgonkyss, som du
Hulda rosenmun, tillåtit honom skörda,
Går Han, utan knot mot tunga pligters börda,
Glad att fylla dem. Hans steg är Vindens nu,
Hjeltens är hans blick, hans hjerta och hans snille,
Stämda högt för rätt och dygd, alt göra ville
Godt — ty äkta Kärlek är hans Genius ju!

Trött af dagens möda hem Han sig beger,
Minnet utaf hennes blick bevingar stegen.
Hon, vid fönstret sittande, som är åt vägen
Flitigt syr, — dock ögat sjelfsvåldigt ej ler
Sällan mot den kära vägen, som skall föra
Målet för dess arbete i Hennes famn, och göra
Till en kyss den suck, som trycker hjertat ner.

Och Han nalkas ändtligen — och Hon honom ser;
Synåln stannar. — O, han kommer! känslor svalla,
Famnen öpnas ren — och bägge, bägge falla,
Hjerta emot hjerta slår; — dock, dock ej mer!

Sakta! ord ej kunna emot känslor svara;
Men sig Himlen öpnar, och en Ånglaskara
Stadnar, blickar tjusad ned på dem, och ler.

O! beklagansvärde I, som ej förstått
Meningen af det, jag ofullkomligt målat,
I, som aldrig dygdige, med dygd blott prålat;
Sökt blott lycka, som den högsta sällhetslott,
Letat efter njutningar der inga finnas,
Aldrig sökt dem, på det sätt, hvarmed de vinnas:
Ägandet utaf ett enda hjerta blott.

Då med mulen panna öfver likars svek,
Kall och dyster, Han fördömer menskligheten,
Nalkas Hon, ett budskap från försonligheten;
Gjör af ödet blott en tom, föraktlig lek,
Skapar af den stränga blick, som alt fördömmer,
Ånglatjusande, en blick som alt förglömmer,
Sorgsen, men dock öm, förlåtande och vek.

Gladare en framtid viste sig — ach ve!
Likså skönt, som trolöst, var det hopp de hyste,
Men en glömskans kyss, och åter glädjen lyste
Ur det svikna ögat. — Lyckan hotade,
Intet skonades. — En vådeld ödelade
Deras hem: — försvunnet alt, som lifvat hade
Hoppet, och som tröst i smärtan kunde ge.

Hårda slag! behof och nöd instälde sig;
»O! så blef det ädlaste, det bästa hjerta
»Icke frikändt denna hårda kalk! O smärta!»
Sade han — »men dock, du är ju min!» — »Och dig
»Evigt äger jag», var hennes svar; »må tunga
»Öden trycka fritt, och mulna himlar slunga
»Eld! — blott, faller du, O skonen icke mig!» —

Tärd af plågor han på sängen kastades.
Stora himmel, hennes ljusa, sköna öga
Fordom glädjens hem, vildt sträcktes mot det höga,
Azurklotet utaf tårar kransades! —

Bittra tårar! — ifrån rosenkinden flydde
Blommorna, och löjet dog — naturen lydde
Smärtans lag; — förtviflans mörker nalkades.

Himlen unnade en tröst, en hopplös tröst,
Ännu han sitt halfutsläckta öga höjde,
På den älskade hans brustna blickar dröjde
Till ett ömt farväl. — Grymt häfdes hennes bröst;
O! med panten af sin kärlek, sträckt på armen,
Knäföll hon vid sängen, vid den kalla barmen,
»Lef! — O lef för oss!» — var hennes brutna röst.

Hotande med lian, Dödens Ängel stod,
Ren — men lian föll, Han sig förvekas kände;
Under utaf kärlek! du som återsände
Lifvets fakla! — Ängeln såg dig, och hans mod
Sjönk — Han flydde. — Äkta, himlarena låga,
Länk emellan Änglars fröjd, och Menskors plåga,
Lofvad du! vår Genius du, så huld, så god!

Till S* A*

I anledning af Hennes förlofning.

En leende himmel af sällhet har gjutit
Sin fröjd på ditt hufvud, Sophie.
Af nöjenas blommor ha Änglarne knutit
En krans kring din panna, Sophie. —
Lyckan och glädjen hälsa ditt namn,
Kärleken — kärleken öpnar en famn,
Och denna öpnade famn har du slutit,
Slutit med din famn, Sophie.

I känslornas svall våra hjertan sig sänka,
Af ömhet för dig, vår Sophie,
Dit höjs våra blickar, der stjernorna blänka,
Att be för din välgång, Sophie.
»O Himmel, oss hör; af lycka väl nått
»Vår goda Sophie den skönaste lott;
»Men ach! denna kedja af välgång så länka,
»Att aldrig den bruten må bli.»

Ach! mins du i barndomens lyckliga dagar,
Då voro vi Syskon, Sophie!
Vårt lif var då ett; lika hägn, samma lagar
För pligter och nöjen, Sophie. —
Vi bodde i fridens och kärlekens land,
Vi kände ej andra, än ömhetens band —
Men tiden, som frost öfver vårblomman jagar,
Den kom . . . det är evigt förbi.

Ach! framtidens dagar i töken sig göma,
Af sorger och saknad, Sophie! —
Ach! kanske skall himmelen oblidt oss döma,
Att skiljas från dig, vår Sophie! —
Räck oss då din hand, medan än du är vår,
Låt deruppå falla en ömhetens tår,
Och svär oss — O svär oss, att aldrig oss glöma
Vår älskade, bästa Sophie! —

Flickornas Afsked.
Till S* A*
vid hennes förlofning.

Säg Syster, säg Syster, hvad gjorde då vi
Emot dig hvad hafva vi brutit?
Och dock går du från oss, vår bästa Sophie,
Vår glädje vår fröjd, alt är då förbi,
Oss öfverge har du beslutit! —

Är du då för stor, eller vi då för små,
Att du ej bland oss mer kan vara?
Vi älskade dig ju så hjertligt ändå,
Hur kunde, hur kunde du glöma oss så?
Du vill våra tårar ej spara.

Säg, mins du vårt skämt, våra löjen ej mer,
Du sjelf var ej fallen att skona.
Då Gubbarne suto och juckade här,
Och Gummorna suto och knottrade der; —
— Dock vill du nu sjelf bli Matrona.

Och säg oss, hvad är det för vällust du går
I detta ditt stånd nu att finna?
Att väsnas med pigor, med kor och med får,
Att gräfva i kittlar, i byttor och så'r,
Och hållas för nådi' Prostinna?

Att klappa en Gubbstult — är det då så skönt?
Att se honom kisögd — så ljufligt?
Är alt släp och tråk med en skäggpuss belönt?
Och hela vårt mål, att med myrten bli krönt?
Och lefva Mamsell då så grufligt?

Ditt hjerta är stumt, du tiger Sophie!
Farväl då, farväl då, vår Syster! —
Ja Flickor, vår ring lär alt glesare bli,
Det bäst är att också vi ta vårt parti;
För Flickor blir framtiden dyster.

Impromtu

Till D* A*. —

Ur himlen flöt en gudalåga,
Flöt ned i svaga Menskors bröst,
O! det var Känslornas förmåga
Till plågans lindring, sorgens tröst.
Men mot den helga Känslans lyftning
En länk från Menniskan till Gud —
Ej svarar Prosans kalla syftning,
Blott svarar sångens helga ljud.

O Du, som Himmelen har gifvit
Ej endast Känslans rikedom,
Men som ock Lyran gifven blifvit
Till uttryck af dess helgedom,
O unga Sångmö! tusen gånger
Förlåt en okänds ord till dig,
Jag känner dig af dina sånger,
Och tror du skall förlåta mig.

Du flög till landets öpna bygder,
Från stadens töken flyende:
Du föredrog dess enkla dygder,
Här andades du friare.
Dess klara himmel måste vinna
Ditt tycke — och ditt hjerta nå,
Ty detta log, att återfinna
Sin bild uti det rena blå.

Du älskar dessa dystra granar
Och dessa björkars milda flägt,
De säga, hvad din känsla anar,
De tala i hvar andedrägt.
Och vattnets böljor, som än sakta
Än stormigt bryta dess krystall,
Dig gifva ämne, att betrakta
Din egen känslas muntra svall.

Men ach! se Horizonten mulnar,
Och mörker hölja himmelen!
Zephirens lätta susning kulnar,
Den blåser vild och stormig ren.
Och dessa oskuldsfulla dagar
Af muntra barndomen — de fly!
Likt blommans doft, som vinden jagar,
Från jorden upp mot himlens sky; —
Och tunga, dystra töken dölja
En framtid utaf långa år! —
Der skall bekymret kanske följa,
Tätt i den flydda glädjens spår.
Då, unga känslofulla Flicka,
Vet att värdera det du fått,
En tacksam blick till himlen skicka,
Som skänkt dig Sångens gudalott.
Dess himlakraft dig skall bevinga
I smärtans kulna aftonstund;
Då skall du Fée lik högt dig svinga
Upp öfver Jordens dystra rund.

Blott än ett ord. — O vaka, vaka,
Ditt bröst är rent — Kanske en tid
Passionens storm det hem skall skaka,
Der fordom bodde lugn och frid.
Ach, vare det jag sagt förloradt,
Min blick i framtiden en dröm
Om fruktan uttrycken förstorat,
Förlåt! — och blott min mening döm.
Ty vet, ur himlen den förmåga
Flöt ned, som eldar sångens röst,
Och denna helga gudalåga,
Blott brinner i ett dygdigt bröst.

Ifrån lilla Sophie till sin Mamma.

Ach, knapt min lefnad kom att dagas,
Så brast det svaga lifvets band!
Men dock, så grymt är ej, att tagas
Från jordens dystra, kulna land.

Hur mången sorg, hur mycken smärta,
Har icke sparats nu för mig! —
Och för ditt öma modershjerta,
Hur många tårar minskat sig. —

Då, dessa dina tårar stilla
Som rinna öfver din Sophie,
Och kom ihåg, min Mamma lilla,
En dag i himlen råkas vi!

Nu har det ljusnat för mitt öga,
Så gode äro Änglarne,
Blott kärlek härskar i de höga,
De ljusa, sköna himlarne.

Och jag för dig en sak vill röja,
Som nyss en Ängel sade mig:
»Ej mycket länge skall det dröja,
Så skänks ett litet syskon dig.»

O! gläds då lilla, goda Mamma,
Ty Änglarne ej narras, de;
Glöm mig, och blif igen densamma,
Snart skall en annan tröst dig ge.

Förtviflan har min Pappa pröfvat,
På mig så vredgad var han nyss!
Jag dig så när från honom röfvat,
O blidka honom med en kyss! —

Blott! — då, en vinterqväll, den höga
Carlvagnen blixtrar ner på dig; —
O! kasta då ditupp ditt öga,
Och fäll en tår, och tänk på mig! —

Charade till fru M*.

Af hvarje Fästmö väntas inom kort mitt första
Med åtrå väntas, om hon öm och trogen är.
Med tillagdt O, mitt andra fordom var den största
Despot, som hänförd af ett vildt, ett grymt begär,
Sjelf tände på sin hufvudstad. och såg den brinna;
Mitt tredje alla fält om sommarn skylande,
Skall man om hösten strött kring alla lador finna,
Till Er, mitt Hela, slutligen mig vändande;
Jag ödmjukt ber, att nåd för era ögon vinna:
Och äfven skall jag äga något värde,
Om då ni läser mig, Ni gör mitt fjerde.

Epigrammer
öfver några blommor.

1. Öfver Myrten.

Ej någon blomma eger jag,
Blott friska blad, är mitt behag;
Ej glans — blott vällukt kan jag gifva.
Lär dig att söka, Menniska,
Din fägring i det Nyttiga
Du gör — och du skall älskad blifva.

2. Öfver en hvit Narciss.

Kom se, hur hvit, hur skön jag är!
Så ren, så fri från alt begär,
Mitt namn var kändt i alla tider. —
Var ren, var oskyldig som jag,
Så skall, liksom jag vällukt sprider,
Du sprida omkring dig, behag.

3. Öfver Syrén.

Från stolta häckar doftar jag
Min vällukt kring den sköna norden. —
Men ach! — knapt börjar mitt behag,
Så dör jag, vissnad, böjd mot jorden.
Lef väl! gör gagn, ditt lif är kort,
Förgängelsen i spåren smyger.
Var god! — att icke ångren bort
Med dina sista suckar flyger.

4. Öfver Törnrosen.

Från Morgonrådnaden jag fått
Min färg — från Elysén min ånga.
Jag har ock taggar — men de blott
För den, som oren, mig vill fånga.
O Flicka, då en plats du går
Att vid din hulda barm mig gifva:
Då under mig ditt hjerta slår:
Låt mig din minsta prydnad blifva;
Låt mig blott ana huru stor
Den himmel är, derinne bor.

Till F* P*.

Offer af Hennes vänner i anledning af Hennes Förlofning.

Jag geck på ängen ut en dag,
Mig tjuste vårsolens behag,
Jag ville vackra blommor plåcka;
Jag ville se små foglarne,
Som omkring fälten sjungande,
Så gladt, så ömt hvarandra låcka.

Jag framåt geck en liten stund,
Jag nalkades en liten lund; —
O se — der satt, der satt så roligt
En liten Flicka, änglasöt,
Ur blåa, öpna ögat flöt
En blick på mig, så skälmskt förtroligt.

Hvad gjör du, lilla, söta du? —
»Jag binder blommor, ser du ju?
»En krans jag deraf tänker göra.» —
Så hördes lilla Flickans svar;
O hennes röst så skön den var,
En ängel trodde jag mig höra.

Men, hvem skall väl din krans då få? —
»Åh! någon hittar jag väl på!» —
Hon log och teg — »Men vill du sätta
»Dig ner en liten stund hos mig,
»Så skall jag, bästa du, för dig,
»En liten händelse berätta.»

Jag satte mig; Hon började:
»I natt hos Mamma somnade
»Jag in och sof så sött, så roligt.
»Då drömde jag, jag var hos Gud,
»Små änglar, uti himlaskrud,
»Omkring mig sprungo så förtroligt.»

»Då kom En fram till mig, som bar
»En krona — ach! Gud sjelf det var,
»Mig smekte han, så mildt kring håren.»
— Hon teg — en perltår tilrade
På kinden — o! der speglade
Sig hela himlen i den tåren! —

»Och ej det minsta rädd jag stod;
»Han var ju ock så söt så god. —
»Hans blick blott kärlek syntes tyda,
»Till mig han sade: Emma hör!
»En liten blomsterkrans straxt gör,
»Du dermed snart en brud skall pryda.»

»Och straxt jag sprang så glad, så glad,
»Jag bröt mig blommor, bröt mig blad;
»Men ach! — då vaknade jag häftigt! —
»Men straxt i morse sprang jag ut,
»Och bandt — rättnu min krans är slut.»
— Så sade hon, och knöt beskäftigt.

Men bästa, lilla du — låt se,
Den kransen kan du mig ju ge?
Jag vet en Flicka, som skall blifva
Brud inom kort — Hon derför dig
Skall tacka. — Emma såg på mig,
Om hon sin krans mig skulle gifva.

»Men ser du», sade hon — »då Gud
»Sagt åt mig, sjelf, att åt en brud
»Jag denna kransen skulle knyta;
»Så bör hon också vara bra
»Beskedlig, snäll och godhet ha,
»Det skulle annars mig förtryta.»

Det har hon Emma! — »Men hörpå!
»Hon älskar väl små barn också?
»Det måste hon nödvändigt göra. — — —
»Och spela, sjunga bör hon, sen; —
»Ach om du vet, i himmelen
»Hur sköna toner jag feck höra!» —

Ach lilla, söta Emma, hör
Alt det du nämde, just hon gör; —
»Och denna snälla, täcka skara
»Af Foglar tycker hon väl om?
»Och såna här små blommor, som
»Jag har — dem älskar hon väl, bara?» —

Ach ja! — »Nå väl, se här, så tag
»Min krans — Men vänta, — Ach då jag
»Ser Mamma kyssa ömt min Pappa,
»Så fasligt glad, blir ock då jag —
»O! bed då bruden, hvarje dag,
»Sin brudgum också hjertligt klappa.» —

Emot den menlösa jag log,
Och utaf henne kransen tog. —
— »Men hör! — så ljöd dess ljufva stämma, —
»Bed henne också vara snäll,
»Och ändlin be till Gud, hvar quäll,
»Som mamma gör, och lilla Emma.» —

Nu sprang hon upp så lätt som vind;
Jag kysste hennes rosenkind,
Tog kransen, och mig hemåt vände.
Så godt åt mig hon log — och sen
Sin väg hon hoppade — dock än
Hon slängkyssar i luften sände.

Den sköna kransen, som jag bar,
Af Törnrosor och Liljor var; —
De förra kärlek, hjertats lenhet
Och godhet och förtroende
Betydde — men de sednare
Betydde sanning, oskuld, renhet.

De voro blommorna deri. —
Men hema Agnes och Sophie
Med dessa blommors, blott, förening
Ej nöjde, — äfven fästade
Bland dem Vergissmeinnichterne. — —
Kan någon gissa deras mening? —

Fördenskull, älskade Fredrique,
Tag lilla Emmas krans — så rik,
Så skön, som den hos oss kan knytas.
Se, Oskulden har bundit den,
Den räcks Er utaf Vänskapen,
Och skall i Myrten snart förbytas.

Så lycklig — som vi önske — blif!
Så skönt framflyta må Ert lif,
Så — som Er Harpas himlastämma! —
— Men ach! låt oss ej glömda bli,
På Agnes tänk — tänk på Sophie! —
Tänk ock på mig, och lilla Emma.

Ett dikthäfte, som bär påskriften: *Små Försök. Ännu en liten Samling,* innehåller nedanstående 8-dikter, försedda med årtal från 1806 till och med 1817, och torde vara skrifvet sistnämnda år.

Små Försök.

Ännu en liten Samling.

---

(1). Törnrosens ursprung.

Denna dikt är aftryckt i BERGHOLMS anförda arbete, sid. 85 ff.

---

(2). Fragment af en dikt till Louise.

— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

»Den mening, som den innebär,
»Skall frälsa Jorden ifrån smärtan:
»Se Menskjor!» — liksom Blommorne
»Här äro sammanfletade,
»Så vare också edra Hjertan!»
Så sade lilla Ängelen
Och återflög till Himmelen;
Men Kransen blef på Jorden lemnad;
— Vår älskade Louise, se här
Den lilla Kransen, här den är;
Och för ditt hufvud är den ämnad.
Blott Vänner omkring Dig du ser,
Louise, som intet önska mer,
Än dig, att i sin famn få sluta;
Ty din är denna sköna dag
Och vare Himmelens behag,
Att du får många såna njuta.

---

(3). **Bref till Louise.**

(Skrefs på begäran af Fru J* H* till Fru L* S* vid ett tillfälle, då den förra gaf den sednare till Souvenir en Tagelring med 3 i Perlor infletade Vergissmeinnichter.)

Mitt hjerta slog så högt en dag
För dig, Louise, min dyra, bästa —
O se — tre Blommor tog då jag
Att i en Ring åt dig dem fästa.

Förgät ej mig, då ödets hand
Långt öfver hafvet bort mig skickar;
Ju Himlen syns i alla Land?
Deruppe möts då våra blickar.

Förgät ej mig, då Kärleken
Dig eldar vid din Makes minne;
Får inte också Vänskapen
Ett litet Rum uti ditt sinne?

Förgät ej mig, då Tiden ock
På våra hår sin snö skall skaka;
Ach låt ditt Hjerta varmt ändock
Slå lika högt mot mitt tillbaka.

Tre önskningar jag stält till dig;
Louise, låt dem ditt hjerta hinna;
Tre Blommor äfvenså från mig
Du skall i lilla Ringen finna.

Förgät ej mig är deras Namn
Louise — Dig tolka de mitt minne:
Så tryck min Ring då i din Famn
Och tro, att sjelf jag är därinne. 1815.

---

(4). **Philoteque.**

(En Bok, hvaruti Resande Vänner uptekna sina Namn, med ett passande Motto. En sådan Minnesbok inrättades i Fagerviks Park, och började med följande Upmaning:)

Kom ädle Vän! Kom du, som nalkats denna strand,
Se denna Hydda är Förtrolighetens Tempel;
O, skänk oss då en rad, som skrifven af din hand,
Utaf ditt hjerta bär en sann och ädel stämpel.

Men tekna icke Ord, som lysande af Vett,
Med snille prunka blott, med quickhet endast skryta:
Skrif dessa enkla ord, din känsla föranledt,
Som, utan Konstens lån, blott ur ditt hjerta flyta.

Skrif utan fruktan. Vet — ej Vänskap älskar glans,
Ach denna Glans tvärtom, ej sällan Känslan quäfver.
Man ler väl, det är sant, åt mången qvick Sentence,
Men Hjertats ädla språk i evigt minne lefver.

Ty skön är Vänskapen, så skön som lifvets Vår;
Så länge Vänners Krets vi än ej minskad finne;
Men tung — o dubbelt tung, och bitter är den tår;
Som faller på vår kind vid en bortgångens minne:

Se Himlen är så hög, så ljus, så skön i dag;
Men ach, den kanske snart i dystra moln sig döljer;
Zephiren susar nu kring blommornas behag,
Men kanske Jorden snart i moln och töcken höljer.

Då kän! — O, om du har ett menskligt hjerta kän,
Af hvilket Värde också dessa blad då blifva;
Fast Himmel, haf och land oss skilja från en Vän,
De oss likväl ännu en Vink från honom gifva.

Hvar mening, hvarje Ord, blir då en Rikedom
En röst ur Himmelen, som tröstar ömt vår smärta,
Hvart streck, hvar liten punkt är ju en helgedom?
Ty äfven deruti han målade sitt Hjerta.

Skrif altså, ädle Vän, nu då du än är vår,
I denna Hydda här, Förtrolighetens tempel;
Gif oss en mening blott, som af din hand bär spår,
Och af [ditt] inre lif, en skön och trogen stämpel.

---

(5). Min dröm.

Anföres hos Bergholm, a. a. sid. 87 ff.

---

(6). Det tyranniska modet.

(Detta införes blott för sin Besynnerlighet skull; det skrefs 1806, — och är således naturligtvis mycket ohyfsadt.)

Sjelf Segerherren ock ett jernok har,
Besegrade att lyda än en fana;

Den förra det med låtsad stolthet tar,
Den sednare det gör af gammal vana.

Den stoltaste Tyrann, som Verlden sett,
Hvars Slafvar sjelfve sig i Bojan binda,
Har segrat öfver Philosophens vett,
Och lagt Europas folk i Dibarns linda.

På Alpens spets en skyhög Jätte står,
Som ax ur Galliens feta länder plåckar;
Han tuggar dem: — på marken ut dem slår,
Och alla Höns i Europa låckar.

Nu stenar, strunt, alt gripes af dess hand;
Alt vet han, att med eget ljuft förgylla.
Han skapar alt med Gadd och hvässad tand;
Förstår att alla ögonkast förbrylla.

Alt folk sig samlar hit med glädjerop,
För Wisdomen tillsluter hvarje Öra,
Tyrannen blickar stolt på Slafvars hop,
Och alle vilja dess befallning höra:

Alt hvad naturligt är, skall stympas af;
Naturen ju blott sann försköning gifver?
Alt skall fördränkas i förställnings haf,
Det fula ju af sanning tydligt blifver?

Hvar ädel man till allas Löje är,
Den väg han går, nu alla folk förkasta. —
Man utan ånger Modets Jernok bär;
Att noga följa det sig alla hasta.

Tyrannen alt med dagen gammalt gör,
Och skyndar, att Modeller nya fatta,
Han lättja, högmod ibland alla strör;
Och roar sig att öfver alla skratta.

Epilog:

O Uslingar på Menskligheten Graf,
I blefven födde för att pryda Verlden,
Men, dränkte uti Dårskapernes haf,
I lefven up i slafveri för flärden.

Säll den, som trampar Modets hvassa smek,
Föraktar dem som blåsa lättjans fana;
Besegrar Modet, Lyckan, Menskors svek,
Och lagerprydd fulländar lifvets bana.

Upp Mensklighet! Du sofver, stackars Vän!
Ach vakna: gå att segerlagrar samla:
Upp Svenskar! Segern är ej borta än,
Oss skyndom: måtte Modets Throner ramla.

---

(7). Till en Fru S*

(Skrefs i annans Namn, på hennes Födelsedag).

Du öma Vän, som i en ljuf förening
Af lika Känslor, är så kär för mig:
Förstå i dag mitt hjertas goda mening;
Men döm den ej af mina Ord till dig,

Ej mina Ord jag lärt att sammantvinga
I Poesiens glänsande behag:
Blott några enkla Ljud min Mun kan bringa,
Dig till ett offer på din sköna dag:

Ty din är denna dag jag nu ser glimma:
På den Försynen gaf oss dig till skänk,
På den ju slog din första Födseltimma?
Då smiddes Vänskaps Kedjans första länk.

O måtte än Vi samlas tusengånger
På denna dag, vid ljudet af ditt namn. —
Nu tystnar jag: ej har jag flere sånger,
Men Hulda! låt mig falla i din famn.

---

(8). Näktergalen och Dufvan.

DUFVAN:

Säg, lilla, öma Näktergal,
Hvart är det nu du ämnar flyga?

NÄKTERGALEN.

Jag åter skyndar mig att smyga
Bort ifrån Jordens Blomsterdal
till Himlens klara änglasal. —

(Ett blad borta.)

En aning — — —

NÄKTERGALEN.

— — — I sin Mammas famn
Han låg, då jag osynlig förde
Hans ande ner: hans namn jag hörde;
Det Fridolf var — hans panna stor
Hans öga klart — — — —

DUFVAN.

— . . O hör, hans Bror,
Just nu hans bror är född: att gunga
Hans Lif från höga Himlen ner
Gafs mig: nu ren så skönt han ler.
Hans namn är Victor! — Låt oss sjunga!
Hans lilla Syster Näktergal,
Tillsammans flyga vi till änglars sal.

NÄKTERGALEN.

Ja väl! — tillsammans må vi flyga,
Förenade i dans och sång. —
Men kom ihåg; ännu engång,
Om femton år, vi åter smyga
Hit ner tillsammans, att se på
Hur våra snälla Bröder må; —
Ty det vår skyldighet skall vara —
— Det lilla Dufva, du ju vet? —
Att ingen fot och Vinge spara,
Men kring om dem beständigt fara,
Fast de ej sjelfve veta det:
I klara luften, skogar, lundar
Beständigt vaka öfver dem,
Då farans timme för dem stundar,
Då deras späda Oskuld blundar,
Vår ljufva Röst skall varna dem. —
— Så skola också de en gång
Bli Änglar små i Himmelrike,
Och flyga — aldeles oss like —
Omkring med oss i Lek och Sång.

1817.

Af de två följande arbetena, tillhöriga Professor Ernst Almquist, har *Dalmina* af författaren själf åsatts årtalet 1815. Som synes af dess titelblad, har meningen varit att åstadkomma en mycket omfattande spekulativ framställning, hvilken emellertid blifvit afbruten redan innan första delen fullbordats. *Trubaduren* skulle jag tills vidare vilja anse författad tidigast 1817, det år, då Tegnérs *Sång till solen* trycktes, af hvilken ett visst parti af Almquists dikt tyckes vara påverkadt.

Dalmina.

— — — — careat successibus opto,
Quisquis ab eventu facta notanda putat.
Ovid.

FÖRSTA BANDET.

Inledning.

September 1815.

C J L A**

N. B. Andra Bandet härutaf utgör det under Namn af *Karmola* liggande Conceptet. —

Dalmina.

Inledning.

Då man med en, genom Religionen renad känsla, med en, genom Philosophien skärpt blick, ser omkring sig, så skall man finna. att nästan alting numera är missbrukadt, eller för att bättre uttrycka sig, vanhelgadt. Med förbigående utaf alt annat, kastom en blick på Poesien. — Den heliga, den gudomliga Poesien, hvad har det blifvit af den i våra dagar? — Det tidehvarf som kallar sig sjelf för uplysningens, är likväl så ouplyst, att de flesta Menniskor aldeles icke veta hvad Poesie är; och kanhända är äfven det ett bevis

på Poesiens höjd öfver så många andra Vettenskaper, att då de sednare genom öfverenskomna Definitioner äro fixerade och, åtminstone till sitt Innehåll, almänt bekante, så har ännu ingen Definition varit fullkomligt tillfredsställande öfver Poesien, och nästan hvar Menniska gör sig derom sitt särskildta begrepp.

2. Först skola vi med en flygtig blick se af hvad halt de skrifter äro, som vår tid hedrar med namn af Poesier. — När man t. e. läser Voltaires *Henriade*, hvilket Författaren väl icke ville gifva namn af Poeme Epique, men som dock eger namn af Poeme, faller då icke genast den tanken en Läsare in: »Hvarföre skref då icke M. Voltaire så gärna en prosaisk Historia om den del af Henry IV:s Lefverne som Henriaden innefattar? Det hade då kostat både Förf. och Läsaren mindre besvär.» — Jag för min del måste säga, att jag icke finner något mer som skiljer Henriaden från en vanlig prosaisk Historia, än 1:o, att meningarna prosodiskt, det vill säga med Meter och Rim, äro utförda — samt 2:o att man här och der finner några naiva sammansättningar af Ord och Meningar, hvilka väl, med tillhjelp af Rimet och ett städadt skrifsätt, äro hvad Fransoserne kalla frappanta, men dock likväl äro så långt skilde ifrån att vara sann Poesie, att de endast äro hvad Tyskarne kalla Poesie der Sprache. Äfven tror jag, att man utan orättvisa kan gifva samma omdöme, såväl om den öfriga Fransyska Poesien, som om de Svenska Snilleфoster, som äro byggda på samma grunder, som den.

3. Ojemförligt mycket djupare är den Tyska Poesien, äfvensom den nyligen i Sverige upkomna, och som hvilar på samma grunder. Jag ämnar icke ingå uti någon undersökning hvarken om skilnaden mellan den Fransyska och Tyska Poesien, ej heller hvarpå egentligen den sednare stöder sig; men jag vill blott yttra min tanke, att jag tror, det icke heller den Tyska Poesien utgör det jag anser för den sanna, och grunden till denna tanke skall jag söka att visa.

Om jag skulle våga yttra den tanke, att den Tyska Poesien vore falsk, svärmande och orimlig, samt dervid förklara, att den Fransyska, och den derpå hvilande Svenska Academiens, vore den enda, af hvilken man kunde njuta en sann poetisk förnöjelse, så skulle jag visserligen få alla nyare Tänkare emot mig, men deremot få glädja mig af alla de äldres faderliga beskydd. Jag skulle då intet göra något annat, än gå öfver på ena sidan af de bägge partier, som nu med så mycken hetta i Sverige strida för det de kalla det Rätta i Poesien. Jag säger med flit i Sverige, ty i Tyskland är man tysk, och i Frankrike fransysk, men i Sverige är man i litterärt

afseende aldrig svensk, utan vill nödvändigt vara ett af de förenämde — Men, om jag nu äfven förklarar, att jag lika så litet och oändligt mycket mindre anser Fransosernas Poesie, för Poesie, hvad skall man då säga? — Af hvilken skall jag då vänta beskydd? — Beskydd väntar jag af ingen, ty jag tänker icke strida för något visst parti. Mitt uprigtiga hopp är det, att genom denna litterära strid intetdera partiet skall kufva det andra för att ensamt blifva rådande, utan att genom två motsatta krafters Collision en tredje skall upstå, hvars Tendance skall vara högre än någondera af de andra.

4. Då man yttrar en förmodan så olik andras, blir man så lätt ansedd, att blott vilja lysa med en ny och besynnerlig Tanke. Detta är likväl för ingen del mitt ändamål, och jag skall med uprigtighet framlägga hvad som fört mig till denna tanke.

5. I den inre, högre Menniskan lefver en Känsla, som föds, då Menniskan föds, men som genom Upfostran och Fördomar så ofta utslocknar. — Så länge denna heliga, gudomliga Känsla lefver, gifver den menniskan en dunkel aning om hvad Poesie är, och emotsäger genom en obeskriflig vedervilja de torra Definitioner som läsas i äldre och nyare Poetikor. Det är just denna, hos hvarje Individ arbetande, Känsla, som gör, att hvar och en på sitt vis anar, och i följe af denna aning, söker att uttrycka, hvad poesie, efter hans mening, är. Man undre då icke, att så olika Systemer gifvas i Poesien, då man icke en gång kan komma öfverens om det första nödvändiga till upförandet af ett sådant, nemligen: hvilken grunden dertill skall vara, hvad Poesie är?

6. Lyftad af denna känsla geck jag en dag omkring uti den sköna Naturen, som, sedd ur en sann synpunct, är ett gudomligt band emellan Menniskan och Gud. Efter åtskilliga Reflexioner kom jag att tänka på Känslan af det Gudomliga hos Menniskan, och på Poesien. Uti det lilla, som jag hade läst och tänkt i detta ämne fann jag intet något tillfredsställande. Jag leddes då till den frågan: Hvad är Poesie egentligen, sedd ur det ljus som en sann Philosophie bör sprida öfver alla Vettenskaper, såsom af henne beroende? Den tanke som föll mig in vill jag uptekna. Att den är mycket ofullständig är ganska naturligt. Att den kan innehålla ett och annat falskt är också troligt. Men jag bekänner uprigtigt, att jag tror den vara högre, än den tanke man i allmänhet hyser om Poesien, och att den följaktligen är värd att öfvervägas.

A. Hvad är Poesie?

7. Jag tänker mig Gud, såsom det enda Sjelfva och värkliga. Gud i sitt Väsende är sjelfva det Goda, till sin Form sjelfva det Sanna. Dessa äro evigt hos Gud förenade, och kunna aldrig skiljas; ty en värklig Materia* utan form är otänkbar, äfvensom en värklig Form utan Materia. Men genom och uti Abstraction kan jag tänka dem äfven hos Gud åtskiljda, eller hvart och ett för sig. — Om jag nu tänker mig det Sanna, såsom någon ting oberoende af det Goda, såsom aldeles skiljt derifrån och eget; men jag likväl till detta begrepp fogar begreppet om den relation som det Sanna har till det Goda, om den eviga, ursprungliga föreningen dem emellan (sedd ifrån det Sannas ståndpunkt) — så upkommer ideen om det Sköna. — Om jag åter tänker mig det Goda, såsom någon ting oberoende af det Sanna, såsom aldeles skilt derifrån och eget; men jag likväl till detta begrepp fogar begreppet om den relation som det Goda har till det Sanna, om den eviga, ursprungliga föreningen dem emellan (sedd ifrån det Godas ståndpunkt) — så upkommer idéen om det Ädla. — Men om jag, utan att taga någondera till ståndpunkt, icke utgående ifrån någondera särskilt, tänker mig det Godas och Sannas fullkomliga, eviga och ursprungliga förening, så upkommer idéen om det Sublima, som också kunde kallas ideen om det Gudomliga, emedan blott hos Gud denna fullkomliga förening kan ega rum. —

8. Då jag tänker mig Gud, såsom värkande, får jag begrepp om Verlden. Alting måste vara till genom Ändamål, Orsak och Verkan. — Gud är Ändamålet, hvarifrån och hvartill. Den ideela (eller Spirituela och Intellectuela) Verlden är Ordsaken, hvarigenom och hvarför. — Den reela (eller Naturliga och Corporela) Verlden är Verkan, hvilket och hvaraf. —

9. Gud är sjelfva den egentliga Menniskan, hvilken till åtskilnad ifrån det vi vanligen kalla Menniska, kan kallas Guda Menniskan. —

Det som Gud skapat, eller det som upkommit genom Guds värkande, enligt ordningen af ändamål, orsak och verkan, kan äfven med ett ord kallas Menniska. Detta är en följd deraf att Gud är sjelfva Menniskan, och att således alt skapadt, eller ifrån Gud utgånget, måste vara menskligt. — I den ideela Verlden förekommer detta skapade under den menskliga form, som vanligen kallas Andar (Änglar eller Djeflar); och den dem omgifvande Verlden

* Såsom ett eget, fullständigt Väsende.

är blott en återspegling af deras egna, inre beskaffenheter. — I den reela Verlden åter, förekommer detta skapade under den menskliga form, som kallas naturliga Menniskor, och den dem omgifvande Verlden är en återspegling, icke af hvarje särskildt Individs, utan af hela den samtida Mensklighetens (betraktad såsom en Individ) egna, inre beskaffenhet.

10. Hos Menniskan måste Guds Väsende återfinnas. — Ty* efter Menniskan är det genom Guds värkning skapade, och ifrån Gud icke kan komma annat än Godt och sant, så måste också hos Menniskan finnas ett Mottag för detta ifrån Gud utgångna (1) Goda och Sanna, uti hvilket Mottag således, liksom i en spegel, Guds väsende, som är det Goda och Sanna, måste återfinnas. — Detta Mottag är Vilja och Förstånd; den förra för det ifrån Gud utgående Goda, och det sednare för det Sanna. — Vilja och Förstånd äro tillsammans altså Menniskans Grundväsende och utgöra dess Materia och Form — Men äfven hos Menniskan finnes det som förut är anmärkt om Universum, nemligen 3 grader: Ändamål. Orsak och Verkan. — Grundväsendet, Viljan och Förståndet, är det Första, hvarifrån och hvartill. — Böjelse (Affection) och Tanka, svarande hvardera emot Viljan och Förståndet, utgjöra det Andra, hvarigenom. — Handlingar och Nyttor utgjöra det tredje och sista, hvilket. — Likasom nu hos Gud det Goda och Sanna äro oskiljagtigt förenade, så äro äfven hos Menniskan Vilja och Förstånd, samt Böjelse och Tanka förenade, så att det ena utgjör Väsendet och det andra Formen. Menniskans fullkomlighet består deruti, att Viljan och Förståndet förena sig på ett, med Guds ordning öfverensstämmande, sätt. Just häruti består Menniskans förädling, just härupå arbetar Guds försyn. —

11. Det gifves äfven någonting hvarigenom ett lefvande Väsende kan enoncera sig. Detta är hos Människan Talet. Viljan och Böjelserne enoncera sig genom Ljudet; Förståndet och Tankarne genom Orden, som utgjöra Ljudets articulation. Talet har således äfven sitt Väsende och sin Form, neml. Ljud och Ord. — Menniskan har väl äfven flere utvägar att enoncera sig; men här skola vi blott fästa oss vid Talet.

12. Här måste nu göras en liten Digression. Tid och Rum äro föreställningar, som blott uti den reela Verlden äro verkliga. I den ideela Verlden äro de blott apparenta, och nödvändiga

* NB. denna punct är illa utförd, och bör förbättras.

mått för ändliga varelser. Hos Gud försvinna de aldeles. Men i den ideela Verlden, (hvarest Böjelser och Tankar äro aldeles detsamma som reel Materia och denna M:s reela form i den reela Verlden) är Tiden ett mått för Böjelser och Rumet för Tankar. Böjelser eller Menniskans inre Tillstånd kunna ej mätas genom annat än genom deras Succession, och Tiden är måttet för Succession. — Tankar åter äro Synthesen af det allmänna i Menniskoförståndet; de gjöra nemligen af detta allmänna ett begrepp, eller, för att bättre uttrycka sig synthetisera en bild i imaginationen; men sådan bild måste naturligtvis vara extensiv, och Extension kan endast mätas i och genom Rumet.

13. Vi skola nu återgå till Talet. Talets Väsende eller Materia funno vi vara Ljudet. Genom sina Modificationer, sänkning och höjning, lenhet eller hårdhet etc. uttrycker det fullkomligen Menniskans Böjelser eller Affectioner. Det motsvarar dem, enoncerar dem, och genom föregående exposition finner man att det i sin högsta grund är Uttrycket för Guds Grundväsende eller det Goda. — Talets Form åter funno vi vara Orden, som äro Ljudets articulationer. Genom sina olika sammansättningar uttrycka de fullkomligen Menniskans Tankar. De motsvara dem, enoncera dem, och genom föregående exposition inser man lätt, att de i sin högsta grund äro Uttryck för Guds Form eller det Sanna.

14. Uttrycket eller Språket för Böjelserna, skilda, och icke blott abstraherade ifrån Tankarna, (nemligen egna och sjelfständiga), är altså Ljudet utan all articulation. Detta Språk kalla vi vanligen Musik. Likasom Tiden är Måttet för Böjelserna, så mätes också Musiken ej genom något annat än genom Tidsmått, eller det man vanligen kallar Takter.

15. Nu inser man att det är en orimlighet, att, utom i abstraction, tänka sig en Materia utan Form, såsom ett fullständigt Ting; likasåvälsom en Form utan Materia. Likväl har Materien det slags företräde framför Formen, att den är något liksom föregående, som præsupponeras för att gjöra begreppet om Form ens möjligt. Man kan icke säga att Formen har en sådan egenskap — ty det är väl icke möjligt att tänka sig Materia utan under en viss Form, men Formen är dock icke något, som liksom framställer sig som föregående, som måste præsupponeras, för att gjöra begreppet om Materia ens möjligt. Derutaf följer aldeles icke att Materia utan form kan blifva något fullständigt Ting; — Men derutaf följer något som i psychologiskt afseende är ganska vigtigt: »Att nemligen föreställ-

ningen om en Materia utan Form, och likväl såsom ett fullständigt Ting är möjlig hos Menniskan, men blott såsom en lefvande Känsla, hvilken ännu icke genom Tankans Synthesis bringad till Menniskans medvetande, erhållit form; men att denna föreställning inför Tankans område, eller i den synthetiserande imaginationen blott svåfvar såsom en dunkel, ofullständig idée». — Åfvenledes följer att detta icke vice versa kan sägas om Formen. — — Detta förklarar huruvida Böjelser (Affectioner) äro möjliga hos Menniskan, fastän skilda från Tankar, egna och sjelfständiga. De äro nemligen, såsom sådana, icke fullständiga Ting, då man med fullständigt Ting menar en återspegling af Gud, ty i ett sådant måste finnas både Materia och Form; då deremot Böjelser utan Tankar, äro, enligt förutgående exposition, Materia utan Form — Men de äro på det sättet fullständiga, och på det sättet möjliga, som ofvanföre nämdes om föreställningen af en Materia utan Form. Det är derföre icke Nonsens, som det i början synes, att ett språk är möjligt för Böjelserne hos Menniskan, hvilket enoncerar deras olika tillstånd. Empirice tillkännager också Musikens värkliga existens möjligheten och värkligheten af ett sådant Språk. — Men såsom det i den psychologiska anmärkningen nämdes, att föreställningen om en sådan Materia utan Form, eller Böjelser utan Tankar, inför det tänkande Förståndet blott svåfvar såsom en dunkel, ofullständig idé, så är det också en nödvändig följd att Musiken, såsom språket derföre, hos det hörande Subjectet ej kan upväcka någon ren och tydlig Tanke; den måste nämligen i den hörandes Förstånd blott kunna upväcka dunkla, ofullständiga idéer; men i dess vilja deremot, eller uti Affectionernas (Böj.) region, upväcka sådana tydliga och fullständiga känslor som alldeles motsvara det ljudande Subjectets, eller sådana som Musiken skall exprimera.

16. Den nyss (§: 15) gjorda Digressionen var nödvändig, såväl för att inse meningen och möjligheten af det som uti §: 14 blifvit anfördt, som äfven för att förstå det följande. Vi hafva nemligen funnit att (den inre) Menniskan består af Materia och Form, eller Böjelser och Tankar. — Nu kan man antingen betrakta 1:o Böjelserna, såsom skilda, egna och sjelfständiga utan Tankarna eller 2:o Tankarna, såsom skilda, egna och sjelfständiga utan Böjelserna — eller 3:o Böjelserna och Tankarna förenade till ett fullständigt Väsende, likasom en Materia, som tillsammans med sin Form utgjör ett enda fullständigt Ting.

17. Då vi nu undersökte medelst hvad språk hvart och ett af dessa 3 enoncerade sig, så funno vi att Ljudet, utan articulerade Ord, det vill säga Musiken, var språket för det första, eller Böjelserna utan Tankar. — Men hvad är nu Språket för Tankar, som, utan Abstraction, äro skilda ifrån Böjelser, egna och sjelfständiga? — Jag kallar detta språk Ren Prosa.

18. Härvid måste nu den Anmärkning göras, att Tankar, utan Böjelser, det vill säga Form utan Materia, enligt det som är anmärkt § 15, icke kunna gifvas såsom fullständiga Ting. Följagtligen kunna de icke heller enonceras, eller hafva något eget, ur deras skilda Natur genetiskt härflytande Språk. En ren Prosa, i den mening, som jag här har upgifvit detta namn, kan således icke gifvas. — Låtom oss nu derföre undersöka huru Tankar, så mycket som möjligt är, kunna vara egna och sjelfständiga, såsom skilda ifrån Böjelser — eller med andra ord, huru en Form, så mycket som möjligt är, kan gifvas utan sin Materia. — Om man föreställer sig en constant Materia, som kunnande emottaga alla möjliga Former, likväl icke sjelf undergår någon förändring; så kan man på detta substrat för sig construera alla möjliga slags Former; man kan systematiskt framställa dessa Former, så att deraf en Vettenskap, blott byggd på det formela, upstår; man kan då så helt och hållet endast sysselsätta sig med Former, och lemna det constanta substratet (Materien) ur sigte, så att man tyckes icke veta af något annat än de förra. — Man bör icke tro, att detta är någon slags Abstraction; och det är af högsta vigt att skilja Abstractionen ifrån förenämda förfarande. Genom Abstractionen kan jag väl skilja Formen ifrån Materian, och blott förlora mig i undersökning om den förra, men derigenom upstår likväl aldeles icke någon Form, skild från Materia, såsom ett verkligt, eget och fullständigt Ting. — Genom ofvannämda förfarande upkommer deremot verkligen Form, såsom ett eget och fullständigt Ting, väl icke skildt från Materia (ty derom var, enligt början af denna §:, icke frågan), men förenadt med en Materia, som genom sin oföränderlighet gjör, att Forskaren, som undersöker detta Ting, — bestående af en constant Materia med varierande Former —, helt och hållet endast kan rigta sina blickar på de sednare; icke af ensidighet, eller genom abstraction, utan emedan om den constanta Materian, sedan den en gång såsom sådan är supponerad, ingenting vidare är att undersöka. — På detta sätt framställer sig, så ren som möjligt, Formen, såsom ett fullständigt och utan Materia sjelfständigt och eget

Ting*. — Forskarens Tankar, sysselsatta med undersökningen om en, på detta sätt sig framställande, Form, äro äfven, så mycket som möjligt är, utan Böjelser, egna och sjelfständiga. Likasom nemligen förut måste antagas en enda, constant Materia, hvilken, ehuru beständigt häftad vid de varierande Formerna, likväl beständigt för sin oföränderlighet skull förbigås: likaså måste äfven här en enda, constant Böjelse antagas, hvilken ehuru beständigt utgjörande det materiela för de varierande Tankarna, likväl äfvenså beständigt förbigås för sin oföränderlighet skull. — Slutligen är det också klart, att för en Vettenskap, sysse[l]satt med sådana slags Former, och för Tankar, på detta sätt, utan Böjelser, sjelfständiga och egna, måste gifvas ett eget, ur deras egna Natur genetiskt härflytande Språk; hvilket då väl icke kan blifva ren Prosa — men hvilket blir en Prosa, så ren som den möjligen kan vara.

19. Ponera nu, såsom Substrat, en Materia, om hvilken ingenting hvarken bör, eller ens får, prædiceras, än blott att den är constant: låt den, för att blifva ett fullständigt Ting, äga en Form, men som på alla möjliga sätt kan variera, både som längd, yta och solidum — så upkomma derigenom Geometriska Former, hvilka Former då äro så oberoende af Materien, som en Form nånsin (enl. §: 18) kan vara. — Antag vidare, såsom Substrat, en Böjelse, (det må nu vara Affectionen för sjelfva Sanningen, eller ock blott Affectionen för Exactitud, eller någon annan, lika godt): om hvilken ingenting annat hvarken bör, eller ens får, prædiceras, än blott att den är constant: låt den också, för att blifva ett fullständigt Ting, såsom med sin Form, vara förenad med Förståndets synthetiserande Förmåga, eller Tankeförmågan — och låt nu den utöfva sin kraft på förutnämda Geometriska Former; så upkomma derigenom Tankar, så sjelfständiga, som möjligt är, utan Böjelser. — När nu dessa Tankar, dessa Begrepp enonceras, så upkommer Geometrien; och, afhandlad på ett med dessa Tankar fullkomligt öfverensstämmande sätt, kan således Geometrien bli den renaste Prosa, som är möjlig. —

20. Utaf de 3 särskildta synpuncter, hvarutur man kan betrakta den inre Menniskan, och som äro nämda §: 16, återstår nu

---

* Man bör icke missförstå detta; meningen är ej, att Formen här är mera skild från Materia, än annars — den är alltid förenad dermed — men deraf så oberoende, som möjligt — Utan Materia etc. vill icke säga utan Materia, utan: sjelfständig utan Materiens tillhjelp. — NB. detta bör bättre utföras och förklaras.

den sista, för hvilken äfven ett språk bör finnas. — Den var, då man betraktade Böjelserna och Tankarne, förenade till ett väsende, på samma sätt som en Materia, hvilken, i förening med sin Form, utgjör ett enda, fullständigt Ting. — Vi böre nu först anmärka, att såsom Gud är sjelfva det Goda och sjelfva det Sanna, sammanslutna, såsom Materia och Form, uti blott ett enda Väsende, så är denna gudomliga Förening archetypen för all fullkomlighet och för all fullständighet. — När fördenskull hos Menniskan Viljan och Förståndet, samt vidare dess Böjelser och Tankar, äro förenade på ett sätt, som är enligt Guds ordning, så är Menniskan så fullkomlig som hon kan blifva. Att de skola vara förenade på det sätt som är enligt Guds ordning, vill säga att hvar ock en Böjelse, varande sådan, att den är ett rätt Mottag af det gudomliga Goda, är förenad med en sig ensam tillhörig Tanke, hvilken står uti det ljus, som det gudomliga Sanna sprider. Här äger hvarken Böjelsen eller Tankan företräde; bägge äro uti gudomlig eld; den ena uti värmen, den andra i ljuset; ingendera är egoist på den andras bekostnad — Om man nu begär ett språk härföre, så kan man icke fordra ett språk, hvarigenom Böjelsen skall enoncera sig; icke heller något, hvarigenom Tankan skall yttrycka sig — utan man måste begära ett språk för dem bägge tillsammans — det vill säga den fullkomliga Människans språk — och detta språk kallar jag Ren Poesie.

21. Må man icke missförstå mig. Det ordet Poesie har blifvit på så tusende sätt förklaradt, och särskildt förstått, att man kanske vid dess blotta nämnande revolterar sig emot min förklaring. — Må man derföre undersöka saken i sitt djup och icke förhasta sig. För öfrigt hoppas jag att det följande, hvarigenom Poesiens beskaffenhet, enligt den idée jag gjort mig, skall framställas, äfven skall göra mitt påstående mera antagligt. Jag är för öfrigt likgiltig. Har jag enoncerat sanning, så skall den ganska säkert fattas och äga bestånd — har jag ljugit, så önskar jag att mitt, jemte alla andra olyckliga Projecter, måtte försvinna i forntida dårskapers glömska.

22. Att föregående Exposition är mycket bristfällig och ofullkomlig, har sin orsak dels deruti, att här icke var stället att afhandla ett philosophiskt System, utan att blott utur ett, likasom förut supponeradt, System genetiskt deducera Poesien — dels också deruti, att jag här egentligen skrifver för mig sjelf, och icke för att bibringa mina idéer åt andra. — Men innan jag försöker att visa Poesiens beskaffenhet, flytande ur detta system, skall jag göra

några Historiska Anmärkningar, hvilka jag tror för den rättskaffens och tänkande Menniskan ej skola sakna intresse.

23. Hvarutaf kommer det att, ibland nästan alla Folks urkunder, framställer sig Poesien, såsom det äldsta Monument af deras Litteratur? Är det icke någonting besynnerligt med denna Poesie, som tyckes förutsätta så många andra Kunskaper, så mycken erfarenhet och kännedom af Menniskors Characterer, så mycken förfining i känslan, så mycken konst i utförandet — att den just visar sig hos alla Folk vid en Tidepunct, då vår Historia vanligen måla[!] dessa Folk såsom arbetande sig ur Barbariets första chaos? — Men ännu mera, det som synes nästan outgrundeligt, hvarföre visar sig vanligen den alraäldsta Poesien icke såsom några ringa Försök, som sednare tider förbättrat, utan tvärtom såsom jättelika mönster, hvilka uti ädelhet, styrka och skönhet, långt ifrån att öfverträffa, våra Tider icke en gång hafva kunnat nalkas? Dessa frågor voro ännu svårare att besvara, då, icke för så långt tillbaka, man allmänneligen började alla Folks Historia med ett djuriskt Barbari. — Nyare Forskare hafva väl funnit det orimligt, att Odling nånsin ur Barbari kunde genereras; likväl var det icke lätt att lösa nämda frågor. — Kan hända att jag skall kunna gifva en antaglig grund derföre. — Här är icke stället att systematiskt framställa Menniskans Historia, såväl som bevisen för påståendena, utan vi få blott historiskt nämna, att, utom all tvifvel, Menniskoslägtets första bildning, ifrån hvilken alla Folks äldsta bildning naturligtvis härflöt, var mycket öfverträffande efterföljande Tiders. Dermed är icke meningen, att icke en oändli(n)g hop saker blifvit uparbetade och kända i de sednare, som för de första tiderna kanske voro obekanta. Men denna gåta skall snart vinna ljus. Framställom ett Barn vid 7 à 8 års ålder, som med sin oskuld och enfald förenar den Menniskan medfödda logiska præcisionen i omdömen, hvilken ännu vid denna ålder icke genom fördomar och egoism blifvit förslöad. Framställom också en Yngling vid 20 år, som, sedan har mördat alla medfödda känslor, likväl känner den konsten att dölja sin egoism under ytan af lugn och godhet, som, egande alla vår tids Kunskaper, vet att med scholastisk klyftighet vid hvarje tillfälle använda dem: framställom med ett ord det vi kalle den fint bildade Verldsmannen. — I fall nu Menniskans sanna värde består uti värklig inre godhet, förenad med ett förstånd, som lånar sin styrka, ej från klyftiga utanläxor, utan ifrån ett rättskaffens och rent hjerta — hvem af dessa var då mera odlad? — Den som ännu är nog Menniska, för att gifva den förra företrädet,

skall äfven gifva det åt Menniskoslägtets första Odling; men tillika beklaga att en ledande Försyn låtit Menniskan sjunka i stället att stiga. — Dock förhastom oss icke häruti. — Månne väl den gudalike Människan blef skapad, för att efter några årtusenden blifva djurlik? Eller månne det goda, ädla barnet föddes, för att vid 20 år blifva en Mumie? O nej! — Då jag ser en Menniska, som varit ett ädelt Barn, men nu i besittning af alla vår Tids Talanger, glömt sina fordna, barnsliga dygder; då lifvas jag altid af det hoppet, att hon, med återvaknad Menskligbet, skall bibehålla hela sin förvärfvade förfining, sin erfarenhet och sina kunskaper, hvilka barndomen saknade — och dermed förena den enfald, den fördomsfrihet, den sanna godhet, som voro en naturgåfva hos Barnet, men, hos den återuprättade Människan, kunna blifva en stadfästad, på eftertanka bygd och med fri vilja antagen character. — Detta hopp, om det också dåras af vår tids Individer, skall dock icke slå felt med den stora Menniskan, hela vårt slägte. O om dock alla ville se, som kunde. Detta är en förklaring på Verldshistoriens Gåta[1]. —

24. För att nu lämpa denna åsigt af Menniskans Historia till förenämda Frågor, låtom oss se hurudan dess äldsta bildning var. Utan tvifvel barnets. — Om jag så får säga, nyss kommen utur Skaparens hand, voro hos Menniskan, då, Böjelser och Tankar på ett gudomligt sätt (se §: 20) förenade. De förra uti det gudomliga Godas värme, de sednare uti det gudomliga Sannas ljus, bägge uti himmelsk jemnvigt, bildade genom sin förening ett Väsende, som var en spegel af Gudomligheten, som var — sann Menniska. — Kunde då dess språk vara annat än Poesie? så tyder oss Theorien, och dessa vördnadsvärda urkunder, som förefalla vår uplysta Tid såsom paradoxer, de säga äfvenså. — Detta var den första frågan. — Den andra, huru i dessa okunnighetens tider en Poesie kunde äga rum, som altid tyckes förutsätta så stor Menniskokännedom och så många Kunskaper, härleder sig från ett origtigt begrepp om Poesie. De gröfsta Tänkare, som tro Poesiens hufvudsak bestå uti att construera Verser, finna naturligtvis, att ett mångårigt arbete behöfves, innan så många Lispund Grammaticor, Poetikor och Lexica m. m. hinna förfärdigas, som måste begagnas till sammanskrifvandet af så många tusen Verser, som finnas till exempel i Iliaden. — Andra åter tro att Poesiens lif består uti sammansättningen af naiva uttryck, hvilka gifva det hela ett frappant utseende; och huru mångårig öfning fordras icke innan man får en så elegant styl? — Desse

[1] Denna mening är af förf. senare tillskrifven. *Utg:ns anm.*

och många andra hafva både rätt och orätt. — Missförståndet skall lätt inses. — Den himmelska godhet, som hos Barnet var medfödd, och så det egen, att flere år behöfvas innan det lär sig att blifva elakt; denna samma godhet eger ej den ädelt bildade Mannen, annars än genom mycket arbete på sig sjelf, genom sina kunskapers ordnande efter den gudomliga ordningen, och genom inre stadfästelse för det goda. — Likaså voro hos Fornverldens Menniskor, Böjelser och Tankar på det sättet gudomligt förenade, att det, ur deras inre tillstånd genetiskt härflytande, Språk, icke kunde blifva annat än Poesie (se §: 20 och Not. a); och att det den tiden var lika så svårt, att vara prosaisk, som det sedan blifvit att vara poetisk. — Derföre författades på den tiden Poesier, utan hjelpredor, då sedan deremot, icke blott sådana yttre hjelpredor blifvit nödvändiga för stylen skull, utan ännu mycket mer ett inre arbete på vår egen förädling är oundgänglig[!], för att göra vårt inre tillstånd likt, eller åtminstone liknande Fornverldens, och sedan skrifva Poesier, som i sannt värde kunna nalkas dess.

25. Förbigående den tredje frågan i § 23, som nu med detsamma blifvit besvarad, skola vi i stället göra några andra af icke mindre vigt. Såsom det framdeles, i frågan om Poesiens hurudanhet, kommer att visa sig, att Metern är någonting hufvudsakligt uti det Poetiska Språkets Architektonik och det nu förut är visat, att det poetiska språket var eget hos Fornverldens Menniskor, såsom genetiskt flytande ur deras inre tillstånd, så skulle ju deraf följa, att dessa Menniskor ej blott talade Poesie, utan till och med talade i Meter? — Visserligen gjorde de det. — Men aktom oss att le; emedan det är vårt eget fel, om vi hafve ett nog inskränkt begrepp om Poesie, för att dervid häfta begreppet om en hel mängd prosodiskt författade Verser, samt om vid Meter vi altid vilja komma fram med den frågan: var den Alexandrinsk, Adonisk, Spondeisk, eller hvad var det för en slags Meter? — Det är af vigt att denna sak väl begripes. Låtom oss derföre dela itu frågan: 1:o De talade Poesi — och 2:o De talade i Meter.

— 1. De talade Poesie. Detta är så mycket mindre något besynnerligt, som vi sjelfve ännu i dag både kunna gjöra detsamma, och äfven gjöra det, så ofta nemligen som vi äro sanna Menniskor. — Om t. e. vi värkligen af hjertat ömt och innerligt hålle utaf en Menniska, om vi efter en längre skilsmässa händelsevis träffa honom, och då med det lifliga och sanna språk, som flyter ur vårt hjerta, beskrifve för honom vår saknad innan återseendet, och vår

glädje då vi återträffat honom — samt vi gjöre detta med uttryck som, lika långt skilda från Egoismens köld, som från Tillgjordhetens floscler, endast fullkomligt svara mot våra Böjelser och Tankar vid det tillfället — då tale vi i sanning Poesie. — Hvarföre? Jo ty då gjöra uti vårt inre Böjelser och Tankar ett, de äro bägge förenade och blott sysselsatta med ett enda, som är ömheten för vår Vän — och det Språk, som sant uttrycker detta, blir då, enligt §: 20, Poesie. — Likaledes, så ofta Menniskan hyser Känslor och Tankar, som äro enliga med Guds ordning, och hon derjemte eger förmåga, att uttrycka dem medelst uttryck, som fullkomligt och precist svara emot dem — så ofta talar hon Poesie. Det är också aldeles ingen skilnad emellan en sådan (om jag så får säga: vulgair) Poesie, och ett väl författadt Poem, än blott, att det sednare löper uti en ordning, som är fixerad genom en gifven Plan, till utförandet af något bestämt ändamål, då deremot den förra måste följa med de, inom Menniskan, på tusende sätt varierande Böjelserna och Tankarne, hvilkas gång icke ledes efter en af Menniskan fixerad plan, utan ofta bestämmas af förefallande händelser — hvilka väl också ligga uti en ordning; men uti en högre, och blott af Gud fixerad ordning. — Men då blifve vi ju allesammans Poeter? — Visserligen, så ofta vi äre sanna Menniskor: och detta icke blott; utan så ofta vi dessutom ege den förmågan, att, på ett fullkomligt sant sätt, uttrycka vårt inre tillstånd, då vi äre det. Såsom vi nu förut funnit, att hos Fornverldens Menniskor Böjelser och Tankar voro så förenade, så följer ganska klart att deras Språk var Poesie; men de hade också nödvändigt en förmån framför oss, att de altid hade förmågan att sant uttrycka sig; ty det är genom osanning, förställning och tillgjordhet som hos vår tids Menniskor denna förmåga ofta gått förlorad, men hos dem måste Talet, så ofta de ville tala, vara ett uprigtigt uttryck af deras tankar.

— 2. De talade i Meter. — Om Meter har man dels ett ganska inskränkt begrepp, stödjande sig på våra Prosodier, (hvilka gifva ett inskränkt begrepp om Meter derföre, att de blott äro lämpade till de på våra språk skrefna Poemer), dels, om man sträcker sig utom dem, ett ganska oredigt begrepp. För att, en gång, fästa detta begrepp, skall jag försöka, att definiera det. — »Meter är ett Tidsmått, hvarigenom stafvelsers längd (i Tiden) mätes.» — Vi hafva förut funnit, att Tiden var måttet för Böjelserna (se §: 12) — äfven att Talets Materia, eller Ljudet, var Uttrycket för Böjelserna, altså måste äfven Ljudet mätas genom något Tidsmått,

och detta Tidsmått är Metern. — Men detta första grundbegrepp om Metern utvecklar sig sedan till många sammansatta begrepp. Vi skole altså skilja emellan Enkel, och Componerad Meter. — »Enkel Meter kallar jag Tidsmåttet för Stafvelserna uti ett särskildt Ord.» Detta är det samma som i våra Prosodier kallas: ett Ords Qvantitet. Att man således t. e. måste säga: ārlĭg, och icke ărlīg, kommer utaf den Enkla Metern uti ordet ärlig. — »Componerad Meter kallar jag ett, på något visst sätt fixeradt, System af Enkla Metrer». — Framför alt skall man således akta sig, att anse den Componerade Metern blott såsom en Addition af Enkla Metrer. — Men denna componerade Meter är nu åter tvåfaldig, antingen abrupt eller continuerad. — »Abrupt kallar jag den componerade Meter, uti hvilken Hufvudidéen, som ligger till grund för Systemet, ganska snart afbrytes, då åter en annan Hufvudidée antages, som blir grund för ett nytt System, och så ouphörligt.» — — »Continuerad åter kallar jag den componerade Meter, uti hvilken, ända ifrån början till slut, (antingen af ett skrifvet stycke eller af ett tal), en och samma Hufvudidée ligger till grund för de enkla Metrernas System.» — —

Om detta förefaller någon besynnerligt, och såsom en onödig Indelning, så är detta en följd icke af sakens besynnerlighet, obegriplighet eller onödighet, utan deraf, att den är ny. — Vi skola här nu draga de slutsatser, som följa deraf. — Först finner man att ingen Menniska är i stånd, att tala utan någon slags Meter. Lätt inser man äfven, att vårt vanliga prosaiska Tal icke är annat än en Addition af enkla Metrer. Framdeles då, i frågan om Poesiens hurudanhet, äfven Metriken skall framställa sig, skall äfven utredas, hvilken skilnad det är emellan Addition af enkla Metrer, och det som jag kallar componerad Meter. Här kunna vi blott, till uplysning af denna fråga, nämna, att den abrupta componerade Metern har, till sin yttre framställning, så mycken likhet med Additionen af de enkla Metrerna, att den förra blott är mycket lifligare och mera prononcerad än den sednare. Men till deras ursprung är dememellan en ganska stor skilnad. För den componerade Metern (såväl den abrupta som den continuerade) måste nemligen, enligt föregående Definitioner, gifvas en Hufvudidée, för att kunna grundlägga något visst System af enkla Metrer. Men denna Hufvudidée genereras genom det poetiska hos Menniskan, som är föreningen emellan sådana Böjelser och Tankar, som tillhöra hvarandra. Deraf följer då, att den componerade Metern (såväl den

abrupta, som den continuerade) egentligen tillhör det poetiska Språket. — Så är det åter aldeles icke med de adderade enkla Metrerne. — Dessa gå icke enligt något visst System*, utan äro en blott Addition. I följe deraf, ligger icke till grund derföre någon ur Poesien flytande Hufvudidée, och icke heller föreningen emellan Böjelser och Tankar som tillhöra hvarandra. — Nu kan man då utan svårighet inse, att, såsom vi funnit att fornverldens första Menniskor voro poetiska och talade Poesie, talade de äfven i abrupt componerad Meter; och att äfven vi ännu [i] dag, så ofta vi äro poetiska och tale Poesie (se denna §: N. 1) tale uti en sådan Meter. Exempel på componerad Meter, som är continuerad finner man hos Homerus, Tasso etc. — I de österländska Poesierna, i synnerhet de Hebreiska, finner man componerad Meter. Denna Poesies Meter är ibland oss ännu så litet känd, att det icke altid är afgjordt om den är abrupt eller continuerad; likväl förefaller det mig, att den på några ställen är abrupt, men på de flesta continuerad.

26. En annan besynnerlig sak är Rimet. Ingen ting i verlden är lättare, än att säga, det såväl Rimet, som mycket annat i verlden, blifvit upfunnit genom en blott slump. — Likväl är det en afgjord sanning, att om en Menniska på fullt alfvar tror, att tvänne Halmstrån kunna ligga i kors öfver hvarandra genom en blott slump, så är den Menniskan en Atheist, såvida hon tänker ut sin tanke med consequens. — Kan då Rimet hafva blifvit föranledt genom en slump? — Är det icke besynnerligt att i den Grekiska och Romerska Poesien aldeles intet Rim finnes; men att i Medeltiden, då Christendomen gifvit Europas bildning en annan rigtning, icke blott Rim upkommit, utan till den grad i hela Europeiska Poesien blifvit rådande, att det återfinnes i alla sednare tiders Mästerstycken, undantagande de som äro blotta öfversättningar eller Imitationer** af de Grekiska och Romerska? — Ännu en sak. —

* NB.

** Det är kanske en förflugen Tanke — kanske orättvist, men det förefaller, som Miltons Blankverser äro en blott Imitation af de Gamles Pentametrer. Hvad sjelfva Anden af the Paradise Lost beträffar, så kan den väl ändå vara christen. Likväl, om jag skulle våga säga det, tyckes det på Miltons ofta Rhetoriska stil, ofta antiqvariska Vidlyftighet, ofta Methaphysiska Philosophie, som hans Paradise L. mindre andas Christendomens lif, än kanske är en i christen drägt klädd Hellenism. — För öfrigt, såsom Rimet icke är något oundgängligt för sann Poesie, utan blott något som starkare och skönare prononcerar ett Poem, hvars Lif är Intellectuel Religion, skall man icke undra, att i våra nyaste

Hvarföre återfinne vi Rimet i den uråldriga Skandinaviska, i den Arabiska och flere Österländska Poesier?

b. Jag skall ännu våga ett försök, för att reda denna gåta. Må hvarje ädel Menniska, som finner och beviser att jag misstagit mig, förlåta min Djerfhet i förslager, och om han förmår, sjelf upgifva något bättre. — Hvarje tänkande Menniska, som tänker med Consequens, måste finna att ett System är nödvändigt för Universum (eller hvarefter Universum blifvit construeradt) — och en Focus eller ett Centrum för detta System. Den, som, intagen af Naturens yttre skönhet och det glada, sorgfria lif den tyckes andas, anser den reela Verlden för den enda värkliga, betraktar Universum som en Machin, och dess Centrum som en liflös punkt, hvarifrån Universi Mechanik begynnes. — Den åter, som lifvad af en högre känsla gifver det Intellectuela hos Menniskan företrädet framför det Materiela, betraktar Universi Centrum, ej såsom en Rörelsepunct för dess Mechanik, utan såsom en lefvande, alting dirigerande Intelligens. Den inser snart att denna GudaIntelligens handlar efter egen fri vilja, men tillika, att, såvida den skall vara enformig, icke stridande mot sig sjelf, denna vilja måste yttra sig efter en enda, gifven, evig och oföränderlig ordning. Denne forskare finner då, att dess eget Jag, långt ifrån att vara en egen, sig efter sin fria vilja bestämmande, verld för sig sjelf, måste vara en Länk uti den allmänna Ordningen, och finner sig således stå uti en nära Relation till den Gudomliga Intelligens, som han erkänt för Universi Centrum. Detta är i sin högsta Consequens Christendomens idée, och fattad på en lägre ståndpunkt Intellectualism. Denna Tendens är det som egentligen förädlar Menniskan, och som, i dess grund, förstör Egoismen. Då nemligen Menniskan finner sig icke vara något souveraint Väsende, som blott är sig sjelf ansvarig för sina Handlingar (Egoismens idé), utan blott vara en länk i Universi kedja (hvarigenom redan Egoismen såsom System försvinner), som står i den närmaste relation till ett öfversinligt, absolut, sig sjelf bestämmande GudaVäsende, så finner hon sig också snart ej blott stå i relation till detta Väsende, utan så under Dess directa upsigt, att hon är det ansvarigt [!] för alla sina Handlingar och inre beskaffenheter, ifrån den största till den minsta. Derigenom sätter

tider, hvilkas bildning ofta är en blandning af Intellectualism och Hellenism, sådana hermafroditiska Poemer visa sig, hvars inre andas den förra, och hvars yttre är en härmning af den sednare. Detta gäller om många Tyska Poemer; och vice versa om de Franska.

hon sig frivilligt i en Responsabilitet inför det högsta Väsendet, och finner sin egen Souverainetet, såsom oberoende eller Egoismen vara Nonsens. — Denna Tendens har aldeles icke Materialismen, hvilken betraktar Universi Centrum, såsom Rörelsepunkten för dess Mechanik. Det är väl sant att redan begreppet om ett Centrum, och en deraf beroende Universalmechanik visar Menniskan att hon sjelf blott är ett hjul i denna Mechanik, och således tyckes uphäfva dess egen Souverainetet, såväl som Egoismen. — Det har likväl icke den följden. — Ty hvilken bevekelsegrund kan förmå en Menniska, som inom sig finner en lefvande verksamhet, att underkasta sina Handlingar ett dödt UniversalCentrums döda naturlagar? Aldrig kan det bli kärleken till en liflös Mechanik, utan blott värman för ett en gång antaget System, och det medfödda tycket för systematisk præcision, som kanske kunna förmå några Individer att gjöra våld på sig sjelf. Hvad kan för öfrigt hindra mig att följa principerna af min Egoism, då jag förmodligen aldrig med begreppet om ett Centrum för en död UniversalMechanik kan förena ett Medvetande, hvarigenom detta Centrum skulle kunna skåda bevekelsegrunderna för mina Handlingar? Således upkommer ingen Responsabilitet. Jag inser väl, att jag ligger i en relation till Universi Centrum, men denna relation ser jag blott med ett Theoretiskt öga; jag anser den nödvändig för att undvika en Lucka i mitt System. Deremot sjelf kännande, fastän icke erkännande, mitt eget, inre lif, sätter jag mig, utan att sjelf kanske veta det, öfver denna Mechanik, under hvilken jag systemenligt skulle vara slaf, och bibehåller således practice hela min Souverenetet: i följd hvaraf Egoismen obehindradt kan leda mig öfveralt, utom då jag skrifver eller med munnen omtalar mitt System. — Att för öfrigt icke Materialismen altid kan vara consequent, är en nödvändig följd deraf, att just sjelfva begreppet om Centrum och ett deraf beroende System icke är den egen[!], utan är ett, (den forskande Materialisten ovetande,) Lån af den honom, såväl som alla Menniskor, medfödda Tendensen till Intellectualism. I sin högsta consequens bildar dessutom Materialismen, i moraliskt eller practiskt afseende, blott idén om ett oundvikeligt Öde; ty då våra handlingar äro nödvändiga verkningar af en Mechanik, som är oundviklig derföre, att den beror af en Centralkraft, som är alsmägtig, men död och medvetslös, och således oblidkelig, så blir alt hvad vi göre, apodiktiskt, alla försök att, genom förädling och arbete på oss sjelfve, ändra och förbättra vårt upförande onödigt[!], emedan våra gärningar ej bero

af oss sjelfve utan af en Mechanik som vi ej kunne rubba. Vi måste då följa med den ström, som vi ej kunne hindra, vi låta då leda oss af det oundvikliga Ödet; men hvad är det som leder oss? — Jo egoismen, som dold under det systematiskt antagna ödet, obehindrad styr oss; och om det icke är Egoismen som styr oss, så är det åtminstone icke Materialismens princip, utan egna goda anlag som, oss ovetande, hindra det.

c. Fullkomligt inse vi således, att Materialismens idé, om den icke stadfästar, åtminstone icke uphäfver Egoismens practiska välde öfver Menniskan; att den icke uprättar någon Responsabilitet, samt väl visar en Relation emellan Menniskan och ett Universal-Centrum, men som hon aldrig lämpar på sin förädling, utan blott tänker på när hon philosopherar. Intellectualismens åter, och ännu mera Christendomens idé, kufvar i sin grund Egoismen både till sitt theoretiska och practiska välde, uprättar en Responsabilitet hos Menniskan, som, i början sträng, sedan blir allt ljufvare, ju mer hon lämpar sig efter den högre ordningen; samt visar henne, i fullt ljus, den relation, hvari hon är till den högsta Intelligensen. Hennes Responsabilitet och Minnet af denna Relation lemna henne intet ögonblick, hon vandrar, såsom den Heliga Skriften uttrycker sig, beständigt inför Herrens ansigte: de äro ej blott i hennes Philosophiska System, utan i de minsta handlingar, i alla hennes tankar närvarande och medverkande. Härutaf skall hända, att hon kommer att betrakta alting i Verlden utur två synpuncter: 1:o då hon sätter sig i den Gudomliga Intelligensens läge, och betraktar saken i det ljus, hvari den här bör skådas, såsom en del af den eviga ordningen; — 2:o då hon betraktar samma sak ur synpuncten af sig sjelf, såsom sjelf varande Souverain och frivilligt bestämmande sitt sätt att se saken och att derefter handla. — Hon måste se saken ur dessa två synpuncter, den förra i följe af Responsabiliteten, den sednare i följe af hennes egen Drift, såvida hon ej skall mista sin Individualitet. Men i samma mån, som hon nu söker, att lämpa sin vilja efter Guds vilja och sina handlingar efter Hans ordning, i samma mån blifva också naturligtvis dessa bägge åsigter identiska. Fullkomligt identiska blifva de, då Menniskan är fullkomlig (eller poetisk se §: 20); ty antingen hon då skådar en sak ur Guds, eller ur sin egen synpunct, så måste hennes sätt att upföra sig, i anseende till den saken, vara aldeles lika, då hennes vilja är Guds. Här igenom sammanfalla hos henne frihet och nödvändighet; hon erkänner sig såsom Souverain Herre öfver sig sjelf,

men tillika såsom Vasall under Gud, och detta kan omöjligen på annat sätt äga rum än att Guds och hennes viljor äro identiska.

Detta kan precist uttryckas genom följande Motto: »Gud vill så, och jag vill så äfven; Jag vill så, och Gud vill så äfven». Detta Motto måste framställa sig sjelfmant för Menniskan vid alla dess handlingar, och fast det icke altid kommer till klart medvetande, så ligger det dock doldt i hennes Affectioner. Således är det, under hela Menniskans lif, ett ouphörligt Echo emellan Gud och henne sjelf, ett beständigt gensvar emellan Guds och hennes Viljor. Såsom vi nu af det föregående inse, att i Christendomens såväl som uti Intellectualismens idé ligger Realisationen utaf Identiteten af Guds och Menniskans åsigter, såväl som Viljor, så följer, att detta Echo dem emellan, detta identiska Gensvar emellan deras Viljor äfven måste ligga i samma idé. Om jag nu, fördenskull, skrifver ett Poem, hvars ande är Christendom eller Intellectualism, så är det väl kanske inte en nödvändighet, men likväl en ganska stor förskoning, likväl någonting, hvarigenom jag ganska starkt prononcerar denna Ande, om jag också skulle kunna antyda detta Echo genom någonting. Skulle nu icke Rimet i den poetiska stylen kunna vara ett Echo, hvarigenom jag söker antyda det i Christendomens idé liggande Echo emellan Gud och Menniskan, hvilket under hela hennes lif ouphörligt följer henne, likasom Rimet löper genom hela Poemet?

d. Att i Materialismens idé icke något sådant Echo, emellan Gud och Menniskan, ligger, inser man tydligen af det föregående (se denna §: c i början). Ty grunden till ett sådant Echo ligger i den dubbla åsigt af alting, hvari Menniskan måste sätta sig, för att kunna lämpa sina handlingar efter Guds ordning (se sid. 224, rad 16 ff.); men detta åter grundar sig på Responsabiliteten, och någon sådan hafve [vi] funnit, att Materialismen icke uprättar hos Menniskan. Häraf följer således, att ett Poem, hvars Ande är Materialism, väl genom Poetens nyck möjligen kan få, men icke, enligt Theorien, icke, enligt sin Ande, bör hafva Rim, emedan här icke är något inre Echo att antyda.

e. Att den Grekiska Philosophien, ända ifrån Thales till Sokrates var Materialism, det är allmänt kändt. Men att den Grekiska Folkreligionen äfven var det, skall man lätt finna, då man besinnar, att, om också en del af deras Myther ledde sitt ursprung från Indisk Intellectualism, så betraktades de likväl af Grekerne utan tvifvel ur en materiel synpunkt. I sina många Gudar och Gudinnor

sågo de icke annat, än materiela Menniskor, blott att de tillade dem odödlighet och en större värkningsförmåga. Och äfven just begreppet om flere Gudar antyder en materialistisk Tendens. Nu hafve vi funnit (denna §: b) »att Materialismen i sin början har ett yttre sken af en sorgfri munterhet». Ty då den, annars döda, Naturen öfveralt röjer lif och förnyelse, då, i synnerhet uti Söderns sköna länder, alla djur, alla växter andas fullhet och glädje, så måste detta äfven hos Menniskan värka en lekande munterhet, som är så mycket mera sorgfri, ju mindre man i Naturens skenbara lif anar inflytelsen af en högre verld, och således obekymrad om någon sådan, aldrig låter någon skräckfull Responsabilitet tvinga sina handlingar, utan lefver efter egen Souverainetet. Denna lekande, sorgfria munterhet är det som lefver i den Ioniska Poesien, hos Homerus, hos Anakreon &c. Men, consequent ledd ur sin grundprincip, måste Materialismen, då den hunnit mogna, bilda den högst tragiska idén om ett oundvikligt Öde*, som antingen hos Philosopherna directe, eller hos Folket ofvan om deras Gudar, tyranniskt beherrskar Verlden. Spår till ett begrepp om ett sådant Öde, finner man redan hos Homerus, men det var ännu för nytt, för att hafva någon tragisk inflytelse på denna tids glada, sorgfria ande. Det är först då Ioniska Kosmogonien nådde sitt slut, som också detta begrepp var utvekladt. Nu framställer det sig i hela sin grymma, mörka dysterhet hos Sophokles, och det komiska hos hans samtida Aristophanes, var icke Joniens lekande skämt, utan kanske Förtviflans vilda skratt. Ehuru väl efter Sokratis tid den Grekiska Philosophien hade en annan rigtning än Kosmogoniens, så var den likväl till största delen Materialism, dels dold såsom hos Stoikerne, dels prononcerad såsom hos Epikurus. Platons philosophie var visserligen Idealism, men så väl denna som följande tiders philosophie hade ingen verkan på den grekiska Poesien. Den äkta Hellenismen slutade vid Perikles, och den nyare Grekiska såväl som den Romerska Poesien var dels ren imitation deraf, dels härmade den dess ande.

f. Att de Österländska Folks, hvars Poesier vi känne, äfven som Skandinavernes Religion var Intellectualism, det anser man afgjordt. Obeskrifligt mycket är oss okändt i denna högst märkvärdiga del af den menskliga bildningen. Af alt mitt hjerta gärna medger jag, att jag kan hafva orätt, att jag djerft framkastadt en osäker Hypothes, men intressant blir det i alla fall, att man finner

* Se äfven denna §: b vid slutet.

den rimade Poesien troget åtfölja Intellectualismen, äfvensom den orimade Materialismen. Jag har genetiskt deducerat detta phænomen ur de bägge stridiga tendensernas idéer. Jag har blott upgifvit ett Försök; den som begriper mig skall gifva mig rätt, om jag har det, och förlåta mig om jag har orätt.

27. Såsom jag nu anser mig hafva svarat på den (sid. 209) upgifna frågan: Hvad är Poesie?, så blir det tid att återkomma till mitt förut upgifna påstående, och visa med hvad skäl jag hvarken anser den Fransyska, eller den moderna Tyska, för sann Poesie. — Menniskan erhåller kunskaper endast på två vägar. — Då hon både känner och inser nödvändigheten af att erkänna ett högre, intelligent Väsende, hvilket, likasom det, varande den enda, absoluta Varelsen, är grunden och sammanhanget af så väl den ideela som reela Verlden, tillika måste vara sjelfva ljuset, och således grunden, hvarur all sann kunskap om Verldsammanhanget flyter; så finner hon, att om någon värkeligen sann kunskap nånsin ibland Menniskor skall gifvas, så måste det vara en sådan, som detta Väsende sjelf gifver dem. Detta kallas Uppenbarelse. — Ledd åter af sin egen förmåga att förstå och känna, kan hon också reflectera öfver de Ting, som förefalla henne, och detta kallar jag med ett ord: Empirik. Då Menniskan följer denna stig, kan hon antingen rigta sin reflecterande förmåga utom sig på Tingen i den reela Verlden, samla tillhopa alla sina undersökningar derom, och deraf uprätta en slags bygnad, som hon kallar Vettenskap om dessa ting: detta blir således Reel Empirik; — eller också kan hon rigta denna förmåga på de phænomener hon finner inom sig; det är, i den ideela Verlden; hon kan undersöka och ordna dessa phænomener, ända tills hon kommer till det högsta, som är phænomenet om hennes eget, rena Jag: här måste hon stanna, ty efter det rena Jag är begynnelsen af Menniskan, eller det högsta, enkla innehållet deraf, så måste också phænomenet af detta rena Jag vara det yttersta, högsta och sista, som hon inom sig kan skåda: alt det hon funnit inom sig sätter hon således uti ett system som hvilar på detta högsta phænomen: alt det hon kan finna på denna väg kallar hon nu Vishet eller sann Philosophie, ur det skälet, att det stöder sig på åskådningen af det högsta och sista åskådliga phænomen, som hon inom sig kan finna; men likväl tror jag mig med ett bättre namn kalla det ideel Empirik.

I frågan om dessa forskningars Evidens, kan man genast göra det inkastet emot all Empirik, att jag väl genom min egen reflec-

tion på Tingen utom och inom mig, kan finna huru de förefalla mig att vara, men om de äfven i sin sanna verklighet äro det, derom kan Empiriken aldeles icke lemna någon underrättelse. Det är väl en möjlighet, att en Empiricus, liksom händelsevis, kan träffa på sanningen, eller åtminstone något sant här och der: men om detta inträffar, så är det åtminstone aldeles icke en förtjenst af hans sätt att forska. Skall således ibland Menniskor någon egentligen sann Kunskap finnas, så måste den hafva kommit på den första Vägen, ty (om man gjör sanna inkast) sådane som Tingen förefalla Gud att vara, sådana måste de i sin egentlighet vara, emedan Gud är sjelfva deras uphof och varelse. — Denna Skeptiska blick (hvarigenom all Empirik störtas) är tillräcklig att gjöra hvarje Tänkare vansinnig, såvida han icke kan fatta den högsta Intelligensen, ej blott såsom ett de fordna Philosophernes Ens, utan såsom ett i den närmaste Relation till oss stående faderligt Väsende, att jag så må säga, såsom en Gudamenniska, inför hvilkens blick hela gången af den menskliga bildningen ligger öppen, och som, då han finner det för denna bildning nödvändigt, lemnar Menniskan sådana Kunskaper, som för henne, på den ståndpunkt hon står, äro oundgänglige.

Det gifves väl ännu en tredje utväg, men som jag icke velat sätta i bredd med de bägge föregående, emedan det förmodligen aldrig kan falla någon in, att med fult alfvare tro dess evidens. Det är en forskningsväg, som jag kan kalla Hypothetistik. Den består deri, att man först upgifver en Hypothes, deraf bildar en Theorie, och slutligen empirice ser efter om denna Theorie kommer öfverens med de oss förefallande Phænomener. Att denna forskningsväg icke i sig sjelf eger någon Evidens är tydligt deraf att Theoriens duglighet måste proberas genom Empirik, och då vi funnit denna sjelf icke vara evident, så kan den deraf afhängiga Proban, liksåväl som hela Hypothetistiken icke heller ega evidens. Må derföre ingen afskräckas att gjöra Hypotheser. Det är alltid nyttigt att Menniskan öfvar sina krafter, och att hon, i en tid då så mycket är obekant, kastar djerfva blickar omkring sig, för att vidga sin syn. Jag råder blott hvar och en, att icke upgifva sina Hypotheser såsom bevista sanningar, utan för det de verkligen äro.

Sedan Bacos tid utspriddes i Europa ett nytt begär att forska och undersöka i den Reela Verlden. Det var således den reela Empirikens bana som han öpnade. Den Fransyska Litteraturen sedd i sin allmänhet, det vill säga med undantag af Mallebranche &, andas denna reela Empirik, och den Fransyska Poesien har tagit

den rigtning, som den nödvändigt måste taga bland ett folk, der denna slags forskningsanda råder.

Men sedan Humes skarpa Skepticism störtat Locke, och med honom all utsigt för Tänkaren gick förlorad i den reela Empirikens område, så öpnade den djupe Kant ett fält för Menniskoforskningen, som, om det icke var nytt, likväl aldrig på hans sätt förr varit betraktadt. Det var den ideela Empirikens fält. Den eld, som Kant först tändt, flammar i Tyska Litteraturen och äfvenså i den moderna, äkta Tyska Poesien. — Häraf inser man således, att lika så mycket, som Idealismen är öfver Materialismen så mycket är också den Tyska öfver den Fransyska Poesien.

Hvarje Poem bär stämpeln af sin författares philosophiska bildning. Der nu denna bildning är Empirisk, antingen reel eller ideel, så finner man att den deraf afhängiga Poesien måste på samma sätt bedömmas, som Empiriken sjelf.

Ehuru mycket man, stående i denna synpunkt, kunde säga om den Fransyska och Tyska Poesien, så stannar jag likväl här, emedan jag tror mig hafva sagt nog, för att rättfärdiga mitt omdöme. — Den som icke inser huru mycket godt, för den Europeiska bildningens framsteg, både den Tyska och Fransyska Litteraturen gjort, den är en kortsynt eller ganska ensidig menniska: men icke mindre kortsynt är den, som, envist qvarstående vid antagna åsigter, tror det vara ensamt rätt, som endast på sitt ställe var rätt, för att bereda vägen förr[!] ett kommande — eller den, som tror sig vara uppe i våningen, då han blott står på ett af de bredare Trappstegen. — Utinam videat, cui oculi! —

28. Det gifves en slags Skenbarhet, som för den Menniskan, som eger den, framställer sig såsom sanning, men hvilken jag dock, till skilnad ifrån den Absoluta, Verkliga Sanningen, vill kalla Subjectiv Sanning. — Hvar och en är en product af sitt Land och sin Tid. Deraf kommer, att i särskildta Länder och i särskildta Tidehvarf, hvar och en gjör sig sin föreställning om det högsta Väsendet. Den som nu icke genom en förskämd Moral och onda Böjelser, genom system-högmod, ensidighet eller capricer, skapar sig sjelf en tillgjord idée derom, utan som, lefvande i sin Tids och sitt Lands medfödda ande, rent och uprigtigt höjer sitt hjerta till sin Gud, och lefver efter de föreskrifter som honom blifvit gifna, hos denna Menniska blir föreställningen om Gud subjectivt sann. Likaså blir den för den uprigtige Tänkaren, som, då han finner bildningen i sin Tid och i sitt Land falsk eller skef, höjer sig öfver densamma,

och omfattar det, som han efter sin förmåga finner vara rättare; men så nemligen, att han deri lefver med sin fulla ande, förädlar sina böjelser derefter, och att det icke blir något, som endast hans munn bekänner, då han agerar Philosoph. Att blott för den redliga Menniskan en sådan subjectiv Sanning är möjlig, finner man deraf, att Charlatanen icke tror, hvad han säger, sjelf, och således kan sanningen (äfven om han skulle enoncera absolut sanning) åtminstone för honom icke blifva subjectiv.

Men såvida nu det gudomliga Väsendet är ett värkligt och absolute sant Väsende, så måste det väl också kunna gifvas någon abs. sann idé derom, och detta väsende kunna enonceras genom något abs. sant talesätt — ehuru inskränkt, och för menskliga former fattligt. Alla ofvannämde idéer måste således, ehuru subjective sanna, likväl vara blotta Skenbarheter, såvida de icke tillika äro absolute sanna. — Ty en så absurd tanke kan väl ingen hysa om Gud, att begreppet derom endast kan fattas efter hvars och ens sätt att begripa: och att således all idée om Gud blott blefve Skenbarhet; då skulle man verkligen kunna säga, antingen, att de stackars menskorne durk vore utkastade ifrån all gemenskap med ljuset, och stängde ifrån Guds ansigte; — eller också att Gud icke är annat än ett Congeries af alla Menniskors idéer om honom, hvilket vore ännu orimligare. — Jag tror att det gifves en abs. sann kunskap om Gud, och att den abs. sant kan enonceras. Densamma finnes i den Menniskoslägtets bildning, som, beständigt stigande, fortgått ifrån begynnelsen, och ännu fortgår; men hvars gång varit dold och misskänd. Den som nekar detta, nekar en gudomlig Försyn, som leder menniskan; och han gjör det, emedan han är nog kortsynt, att bäfva tillbaka för ett uttryck, som, stämpladt af Dogmatiken, låter ophilosophiskt för den svagttänkande. —

Lämpom nu detta begrepp, om subjectiv Sanning, till Poesien. Såvida, således, i Homeri arbeten Hellenismens sanna ande lefver, sådan den på hans tid var, så voro de äfven för hans Land, för hans Samtida, och för de Efterkommande, som med fullt lif andades samma Hellenism, subjective sann Poesie. Samma anmärkning kan göras om Tasso och några andra. Men den författare, hvars bildning icke är enkel, utan en blandning af Hellenism, Orientalism, Idealism, Christendom m. fl. — af hvilka ämnen nemligen icke ett utgjör sjelfva bildningens ande, och de öfriga äro bihängande hjelpredor, utan hvilka alla ingrediera såsom beståndsdelar deri — en sådan Författare kan icke skrifva något subjective

sant Poem, emedan för honom sjelf icke gifves någon subjectiv Sanning i Philosophien, och således äfven icke i Poesien. Att en sådan Menniska ej heller eger någon absolut Sanning i denna väg följer af sig sjelf. — Utsträcke vi åter vår blick till det hela, så se vi att i hela vårt Tidehvarfs bildning äfven alla dessa olikartade ämnen, alla med Souverainetet, ingrediera. Detta som, för litet längre sedan, var fullkomligt allmänt, tål nu likväl det undantag, som den äkta tyska bildningen gjör; ty denna andas med fullt lif Idealism, och de öfriga ämnena subordinera derunder.

Häraf finne vi således, slutligen, att den äkta tyska Poesien kan vara subjectivt sann, ehuru icke absolut sann, enligt hvad vi sett i slutet af §: 27. — Men den allmänna Europeiska bildningen, för öfrigt, är, såsom vi nyss sett, sådan nu, att öfveralt, der dess ande lefver, ingen sann Poesie, hvarken subjectiv eller absolut, kan författas. (se skälet föreg. sida, rad 6 ff. nerifrån).

29. Skulle det icke vara ett ädelt, ett stort företag, att söka återinsätta den heliga Poesien uti sina fordna rättigheter, att gifva den ett nytt, sant lif, grundande sig på en enkel och sann Philosophie? Svår och djerf är den bana som dertill måste rödjas. Endast den, som intet fruktar, ifall han faller, kan försöka en så osäker bana.

Jag skall skrifva Dalmina*. Om jag lyckas, så skall hon andas en sann, en gudomlig Philosophies lif, och detta lif skall hon inblåsa i hvar och en som läser henne, i hvar och en som fattar hennes ande. — Misslyckas jag ...... nåväl .... så skall jag åtminstone icke skada. Om mina krafter äro otillräckliga .... det är mitt fel: Försöket är dock lika stort, lika gudomligt. Må jag falla! — — — det skall då vara nog för mig, att hafva tänkt en sådan tanke, att hafva vågat ett sådant Försök. — Må jag falla! — — — blott gifve Himmelen, att jag ser någon annan, som starkare, bättre och lyckligare än jag, söker den väg, på hvilken jag staplade. Liggande skall jag då räcka honom min hand och säga: Min Vän! var modig och hoppas; Hit har jag hunnit, men jag föll, ... det var icke den vägens fel, som jag vandrade, utan mitt, som irrade ifrån den rätta stråten. Vare du lika djerf som jag, men lyckligare. Betrakta noga det fall jag gjort, så att du

* Detta Namn är ganska problematiskt: det föll mig in, då jag började detta arbete. — Det kommer kanske vid utförandet att ändras. — 1816. Har sedan blifvit ändradt till Karmola.

Ofvanstående not är af förf. senare insatt. *Utg:ns anm.*

undviker det, som icke jag såg — Och o! — om en dag du lyckas att knyta bandet emellan Himmelen och Jorden — då skall jag vara glömd, men så lycklig, så lycklig — ty den saken är fulländad, på hvilken också jag en dag offrade mina krafter. — Den fulländades ej genom mig .... likgiltigt! — —. Jag arbetade icke för mig, icke för mitt namn, utan för den stora, gudomliga saken, att tjena Menniskor. — Jag skall då vara nöjd och säll, ty jag gjorde så mycket jag kunde. — —

B. Hurudan är Poesien?

(Här slutar författarens manuskript.)

Trubaduren.

Uti en dal, der höga popplar susa,
Jag lekte sorgfri bort min barndoms dar;
De sköna dar, de herrliga, de ljusa,
Än stå de troget i mitt minne qvar;
Fast mången sorg min glädjes blommor härjat
Och vinterns rimfrost mina lockar färgat.

Min Fader tågade till helga grafven,
Då jag, än späd, låg på min moders arm;
Men ack, han föll för Saracenens glafven
Och sände oss en afskedshelsning varm.
Vid detta budskap, med oändlig smärta,
Min Mor mig tryckte tröstlös till sitt hjerta.

Jag var då allt hvad hon på jorden hade,
Som henne fästade vid lifvet qvar,
Med barnslig oskuld jag till henne sade:
»Men, säg mig, Mamma, hvar är nu min Far?»
Hon teg, men såg på mig med tårfylldt öga
Och sträckte handen upp mot himlen höga.

Se'n lefde vi i dalens lugna hydda,
Min mor och jag ett stilla, fridfullt lif;
Förnöjsamheten var vår måltids krydda
Och harpans ljud vårt älsklingstidsfördrif;
Min moders sång till harpans gyllne strängar
Ljöd mildt, som vestans sus i blomsterängar.

Musikens ljufva konst min mor mig lärde
Och redan tidigt älskade jag den;
Nu eger den för mig ett ökadt värde,
På jorden harpan är min enda vän,
Ty alla andra ha' mig öfvergifvit,
Min harpa ensam trogen mig förblifvit.

Min mor ibland, då eld på härden glödde,
Förtäljde sagor från försvunnen tid;
Jag lyssnade, mitt hjerta ömsom blödde,
Och ömsom klappade af fröjd dervid;
Jag ville likna dessa hjeltars skara
Och brottet nedslå, oskulden försvara.

Hur ofta se'n, i ljusa stjerneqvällen,
Jag diktade vid harpan mången sång;
Men ack, då månan sjönk der bakom fjellen
Mig tycktes dalen blef för mig så trång;
Jag ville ut, ut i den vida verlden,
Jag trifdes längre ej vid stilla härden.

Jag fyllde sexton år; jag mins den dagen,
Så väl, så troget, som det var i går,
Min mor satt tyst och bleka voro dragen
I djupblå ögat glindrade en tår.
»Du längtar från mig, Herman, jag det känner.
I hyddans lugn I trifvens ej, I männer!»

»Din önskan kanske snart skall uppfylld blifva,
Ty döden re'n mitt hjerta vidrört har;
Nu min välsignelse jag vill dig gifva,
Ty snart min själ till högre rymder far;
O, må Madonnan nådigt dig bevara
Och skydda huldt min Herman från all fara.»

»Må aldrig verldens dårskap dig förvilla,
Förblif så from, så god du hittils var!
Må samvetsfriden aldrig du förspilla,
Det är den skönsta arfvedel du har!
O, Herman, må min bön du icke glömma,
Men troget mina ord i hjertat gömma!»

»Min sista bön är för ditt väl, din lycka,
Må den Allgode nådigt höra den!
Jag på din panna än en kyss vill trycka,
Den sista; stilla vill jag somna se'n,
Farväl», nu ömt på mig hon tryckte handen
Och till sitt hemland flög den sälla anden.

Nu stod jag ensam, ensam med min smärta
Och framför mig den hemska sanningen,
Att det var brustet detta ömma hjerta,
Som slog för mig så huldt i döden än,
Och mina heta, strida tårar föllo
På hennes händer, som än mina höllo.

När sorgens första dagar voro flydda,
Jag tog farväl utaf min barndoms hem,
Af dalens blommor, foglar och dess hydda,
Men smärtfullt var mitt afsked utaf dem.
Min moders bild och harpan jag medförde
Det var den enda rikdom mig tillhörde.

Jag vandrade ifrån palats till koja
Och öfverallt jag sjöng och spelade,
Man visst mig tillbjöd mången gyllne boja,
Men jag min frihet högre skattade,
Ty jag af ingen men'ska nu berodde
Och mig den friaste på jorden trodde.

Men äfven jag engång fick bojor bära
Och dessa bojor voro kärlekens;
Och utaf dem jag då fick denna lära:
Att äfven bojor stundom ljufva känns.
Men snart förflögo sällhetens sekunder
Mot saknadens och smärtans långa stunder.

Det var en afton. Solen sjönk i lågor,
På himlen aftonrodna'ns purpur brann
Och blänkte skimrande i Arnos vågor,
Som slingrande vid mina fötter rann,
Samt speglade i böljan, silfverklara,
Ett slott, som blott af marmor tycktes vara.

»Der», tänkte jag, »du gästfrihet skall finna»,
Då jag min blick på slottet fästade;
Och utan att mig vidare besinna,
Jag blott min klädsel något ordnade
Och dristigt se'n på borggården jag trädde,
En våpnare mig upp till slottet ledde.

Derinne gafs en fest. I höga salen
Nu dansmusikens glada toner ljöd
Och hand från hand gick bräddade pokalen,
Som värden vänligt sina gäster bjöd,
En brokig samling utaf gråhårsmänner,
Af sköna damer, tappra ungersvenner.

Men främst bland denna mängd af sköna tärnor
En huld gestalt min blick nu fängslade,
Med ögon glänsande, som himlens stjernor,
Af samma rena, fromma glans som de;
Och när sylfidiskt hon i dansen svingar
Man kunde nästan tro hon hade vingar.

Och denna sköna mö het Beatrice,
Samt räknade i dag blott femton år;
Och hennes fader var den rike, vise
Och mäktige Gref Leo Montiflor,
Som detta slott och stora skatter egde,
Men Beatrice dock alla öfvervägde.

Till slut på mig sin ljufva blick hon kastar,
Då hon, af dansen tröttad, hvilar sig;
Hon vinkar, och en page till henne hastar,
Hon säkert honom frågade om mig;
Och sedan till sin far sin gång hon ställde,
Der några goda ord för mig hon fällde.

Mig Grefven nalkades och vänligt sade:
»Välkommen, sångaryngling, till vår fest,
Vi älska sången och vi äro glade,
Att en utaf dess söner är vår gäst,
Men af er konst låt oss ett prof få höra,
Låt harpans toner smeka ljuft vårt öra.»

Så grefven. Tystnad råder uti salen,
Då jag i harpans strängar gripa vill,
Sjelf kämpen sätter nu från sig pokalen;
De sköna damer lyssna huldt dertill;
Min blick på Beatrice blott fästad blifver.
Jag sjunger nu hvad stunden mig ingifver.

Öfver berg, genom dal
Ställer sångar'n sin gång;
Uti skog, uti sal
Ljuder glädtigt hans sång.
Och när sol rinner opp
O, då helsar han den,
När den slutat sitt lopp
Trubadur'n sjunger än,
Och när månan så skön
Står på himlen den blå,
Och sig spegla i sjön
Klara stjernor också,
Och i grönskande lund
Höres näktergal'n slå,
Uti aftonens stund
O, då sjunger han, då!
Fast ej verlden det tror,
Då den hörer hans röst,
Ofta vemod dock bor
Uti sångarens bröst,
Ty helt ensam han står
Utaf saknaden böjd,
Ingen torkar hans tår,
Ingen delar hans fröjd,
Ingen trycker hans hand.
Ingen mot honom ler
Och i kärlekens land
Sig en fremling han ser!
Ty hans mor och hans far
Gömma [!] grifternas natt
Endast harpan han har,
Som sin vän, som sin skatt
Och i tonernas haf
Sänker smärtan han ner,
Och den stillas deraf
Harpan tröst honom ger.
Dock han längtar dit opp
Till en ljusare Zon,
Der Tro, Kärlek och Hopp
Stå kring Allfadrens thron,

Honom tillvinka frid
Efter lifvets minut
Lofva lugn efter strid
Efter mödornas slut.

Jag tystnar; Beatrice sitt öga sänkte
Då hon nu åter råkade min blick.
I mörkblå ögon stora tårar blänkte
Det var den skönsta sångarlön jag fick
Fast bifallsrop i höga salen skalla
Dess bifall var mig kärast utaf alla.

Och än en gång jag harpans strängar rörde
Jag sjöng om tågen till den helga graf
Och sedan dans och sång och fest upphörde
Och hvar och en till hvila sig begaf,
Men än en tacksam blick den hulda sände,
Som i mitt varma hjerta lågor tände.

Den andra dag, då sol'n på himlen blänkte,
Jag grefven för hans godhet tackade;
En gyllne kedja då åt mig han skänkte,
Men Beatrice sade bedjande:
»O, låt den unge sångar'n här få vara,
Tag honom upp bland dina pagers skara!»

Mig grefven nådigt tillbjöd nu att stanna
Jag på hans anbud ville svara nej;
Med mod dertill jag sökte mig bemanna
Jag såg på Beatrice och kunde ej.
Och så helt hastigt blef mitt öde fästadt
Uti det slott, der nyss så fri jag gästat.

Men sedan kommo dagar, ljusa, sköna,
Då jemt jag Beatrice skåda fick;
Min tjenst den hulda visste ljuft belöna,
Än med ett ord, ett leende, en blick.
Högt klappade mitt tjuguåra hjerta
Än utaf namnlös fröjd och än af smärta.

Af fröjd, ty Beatrices unga hjerta
Sin första kärlek egnade åt mig;
Men åter slog det af osäglig smärta,

Ty ack, hur ringa, praktlös var min stig
Mot den, som ämnades åt grefvens dotter.
O, nyckfullt delar lyckan sina lotter!

Ett år förflöt. Då Lejonhjerta manar
Den hela Christenhet till korståg ut,
Och till vårt slott hans rykte väg sig banar
Sjelf grefven korsets tecken tar till slut,
Jag utsågs att bland andra honom följa
Till hel'ga landet öfver hafvets bölja.

Jag luftslott byggde, skimrande och rika,
En tapper riddare jag skulle bli
Och vinna ära, ríkedom tillika,
Men Beatrices bild stod främst deri.
Den tanken att den hulda värdig blifva
Mitt hjertas hopp begynte återlifva.

Och efter många rustningar till striden
Den bittra afskedstimman slutligt slog.
Till resans början inne nu var tiden,
Jag Beatrice i mina armar tog,
Då tår'n jag kysste ur dess blåa öga
All verldens ära lockade mig föga.

Men ack, trumpeten manade till färden,
Jag måste slita mig ur hennes famn,
Ur hennes, som mig dyrast var i verlden,
Men än en gång hon hviskade mitt namn:
»Farväl, min Herman, älska Beatrice
Så troget som Orpheus Eurydice!»

Nu kommo dagar rika uppå faror,
Försakelser, besvär af alla slag.
Vid Ptolomais vi mötte Richards skaror
Och uppå aftonen af samma dag
Då denna fästning blef af oss intagen
Jag blef till riddare af Richard slagen.

Han gerna lyssnade till harpans toner
Och efter stridens buller mången gång
Uti hans hof bland Furstar och Baroner

Jag vid dess strängar stämde upp min sång.
Då ock af Blondel, utaf sångarkungen
Mång' skön romans, mång' hjeltedikt blef sjungen.

Ett vigtigt budskap Richard bort mig sände,
Jag genom öde öknen ensam for;
Hett middagssolen på min hjessa brände,
Då skallar: »Allah Akbar». (Gud är stor!)
Jag såg mig omhvärfd af Arabers skara,
Jag drog mitt svärd och sökte mig försvara.

Med kraftig arm mitt vapen nu jag förde,
Jag stred för lifvet, stred för friheten,
Men fruktlös var min kamp och snart upphörde,
Jag nedlagt fem, men femton qvarstå än,
Som mig med höjda sablar nu omringa.
Ur handen, sårad, vrida de min klinga.

O, fasans dagar! Dar af qval och smärta
Till en Emir jag fördes fången bort.
O, hvarför brast ej då mitt arma hjerta?
Mitt lidande då blifva mera kort.
Men, ack, det var icke min Faders vilja
Att mig så snart från jordens sorger skilja.

Och att mitt olycksmått än mera råga,
Man denna tidning till mitt öra bar:
»Hem till sitt land nu Richard skulle tåga,
Jerusalem i Turkens händer var;»
Förbi för mig var hvarje hopp om frälsning,
Jag sände friheten min afskedshelsning.

I tio långa år jag der var fången,
I tio år jag tjenade som slaf.
Min enda tröst i olyckan var sången
Och hoppet om en snar och stilla graf,
Min framtid sig i idel mörker klädde
Och ingen ljusning der mitt sinne glädde.

Men när till Beatrice min tanke ilar
I midnattstimmans tysta hvilostund;
Då genomborra hjertat tusen pilar

Och från mitt öga flyktar sömnens blund,
»O, månn' hon ännu uppå Herman tänker?
Månn' någon suck hon åt mitt minne skänker?»

»Men kanske hon förglömt mig långesedan
Och hvilar nu uti en annans famn.
Och glad och lycklig såsom maka redan
Förglömt den ringa Trubadurens namn?
Dock, tyst mitt hjerta, ej deröfver klaga,
Men manligt sök din hårda lott fördraga.»

En natt, då så jag vaken låg och drömde
Om fordna dagar, svunnen sällhetstid,
Min olycka, mitt slafveri jag glömde
För mina barndomsminnens gyllne frid.
Då ropas plötsligt uti mörka natten:
»Hjelp, eld är lös, fort hit, fort hit med vatten!»

Och dörren till vårt sofrum man upplåter,
Uppsyningsmannen ryter: »Slafvar, hit,»
»Om I mig nu på eder vänta låter
Och icke skynden eder med all flit,
Så skall jag piska edra ryggar ömma
På det er skyldighet I ej mån glömma.»

Vid eldens släckning jag mitt bistånd gifver,
Men när den största faran är förbi
Och jag af ingen nu bevakad blifver,
Då vaknar åter hoppet att bli' fri.
Jag fattar mitt beslut och straxt det följer
Och nattens mörker huldt min flykt fördöljer.

När nyfödd morgon uppå himlen randas
Jag i en vidsträckt skog mig ensam ser;
Hur säll jag morgonluften nu inandas!
Hur allt uti naturen mot mig ler!
Jag faller ned på mina knän att prisa
Den Gud, som åter vill sin nåd mig visa.

Om dagen jag i skogarne mig gömde
Och vilda rötter der mig näring gaf;
Men när sitt bleka skimmer månan tömde

På berg, på skogar, på det vida haf,
Jag började min tysta vandring åter,
Fast vilddjurs rytande sig höra låter.

Så efter många faror jag anlände
Till grannskapet utaf Jerusalem;
En åldrig eremit, som der jag kände,
Mig mottog vänligt, tillbjöd mig ett hem,
En tid jag måste i hans hydda stanna,
Min fot var sårad, glödande min panna.

Med christlig kärlek mig den gamle skötte,
Då jag i feber yrar dag och natt.
När sansad jag mitt öga uppslog, mötte
Min matta blick en kär och dyrbar skatt,
Det var min harpa, jag fick åter skåda
Och denna syn mig tycktes sällhet båda.

Och när min värd jag tackat för hans möda,
Jag åter ut på vandring mig begaf;
Med spel och sång jag tjenade min föda,
Men se'n jag bedt vid Frälsar'ns helga graf
Med hoppfullt sinne jag min kosa vänder
Till hemmets outsägligt kära länder.

En morgonstund, då solen herrligt blänkte
Från molnfri himmel ned på Arnos dal
Och ljus och lif och värme jorden skänkte
Och foglarne uppstämde sin choral
Jag åter uti denna dal inträdde
Naturens fägring ock mitt hjerta glödde.

Fastän ej sabbath, högtidsprydd stod kyrkan,
Dit jag med henne vandrat mången gång,
Der vi till Guds och till Madonnans dyrkan
Förenade vår bön, vår fromma sång.
Nu såg jag högtidsklädda skaror vandra,
Att bedja der och sjunga med hvarandra.

Jag närmar mig en landtman, honom frågar:
»Hvad är för fest Er samlar hit i dag?
Säg, hvad betyda dessa blomsterbågar

Och dessa prydnader af alla slag?
Han ser förvånad på mig, då han säger:
»Är det väl möjligt ni ej kunskap eger,»

»För hvilken fest vår gamla kyrka siras?
För hvilkens skull vi alla samlas här?
Vår frökens bröllop ju på slottet firas,
Vår goda frökens, som oss är så kär;
Och snart till kyrkan skall hon sig begifva,
Att Riddar Kunz den stoltes maka blifva.»

»Dock tror jag ej hon blir hans maka gerna,»
Och med en suck den gamle tystnade.
»Nej, gubevars», infaller straxt en tärna,
Som stått bredvid, på talet lyssnande,
»Till punkt och pricka jag den saken känner
Och vet att bröllopskronan henne bränner.»

»Det är visst tio år se'n första gången,
Då Riddar Kunz vår unga fröken såg,
Och straxt i hennes bojor han blef fången,
Gref Leo honom önskade till måg,
Men fröken, som sitt hjerta bortskänkt hade
Ett ständigt »nej» till alla anbud sade.»

»Dock fadrens trägna böner henne rörde,
Till slut den stackars fröken lofvade,
Att, om hon intet från sin älskling hörde,
Om tio år sin hand åt riddar'n ge.
Som tio år förflutit se'n den stunden
Så var hon nu utaf sitt löfte bunden.»

O, inga ord tillfyllest kan beskrifva
Den smärta, som mitt arma hjerta led!
I dag en annans brud hon skulle blifva!
I dag min glädjes sol i natt sjönk ned!
»Nu kommer tåget» ropas utaf alla
Och hurrarop igenom dalen skalla.

Nu hela skaran sågs till kyrkan strömma
Och medvetslöst jag fördes dit af den;
Jag skulle kalken uti botten tömma,

Jag ville skåda henne engång än;
Och mot en löfklädd pelare mig stödde,
Mitt öga tårades, mitt hjerta blödde.

Nu bröllopståget in i kyrkan trädde,
Främst Beatrice vid fadrens sida gick,
Men denna prakt och ståt ej henne glädde,
Hon sväfvar fram med sänkt och sorgsen blick.
Dock skön hon var i hvita bröllopsskruden
Svartlockiga och marmorbleka bruden.

Hon uppslår ögat och dess blick nu dröjer
På mig, som med förtviflan henne ser;
Derpå hon ödmjukt den mot himlen höjer
På marmorgolfvet dignar sanslös ner.
Jag genast fram till hennes bistånd hastar
Och vid dess sida uppå knä mig kastar.

Hon än en gång slår upp sitt klara öga
Och ser på mig, som bredvid henne står,
Och säger, visande emot det höga,
Fast öfver kinden smyger tyst en tår:
»O Herman, Herman, du ju mig förlåter,
I ljusa himmelen vi råkas åter!»

Och lik en harpoton, som sakta ljuder
Igenom rymden och förklingar se'n
Ett svagt »farväl» hon nu åt alla bjuder,
Hon drar en suck och anden flyktar hän.
Och sig på rena, silfverhvita vingar
Ur gruset upp till ljusa ethern svingar.

Förkrossad utaf bitter, gränslös smärta,
Jag öfver henne sakta böjer mig
Och lägger handen på dess rika hjerta,
Men, ack, det tystnat, det får hvila sig!
Nu Riddar Kunz, som först sig hemtat åter
En bår af grenar hastigt göra låter.

Och talar så: »Gån varligt med er börda
Till slottet upp, dit snart jag följer er.
Och ni, hvars åsyn henne kunde mörda,

För mina blickar visa er ej mer,
Ty fast till strid med mig ni är för ringa
Ni kunde likväl smaka få min klinga.»

»Ej, Riddare, jag fruktar att er möta,
Och väl min börd med er kan mäta sig;
Min far var riddersman och kunde sköta
Sitt svärd med skicklighet, och äfven mig
Den store Richard detta lof förlänte,
Då jag de gyllne sporrarne förtjente.»

Vår tvist nu hotade att häftig blifva,
Då Grefve Leo dyster till oss går
Och säger: »Hvarför tvista, hvarför kifva?
Viljen I slåss invid min dotters bår?
O, söken ej att för mig öka sorgen
Men följen fredligt med mig upp till borgen.»

Efter en munk man till ett kloster sände,
Som uti läkarkonsten kunnig var,
Dock fåfängt, själen icke återvände,
Ej något hopp om räddning mer fanns qvar.
Snart Beatrice glöms i svarta mullen
En lilja satte jag på gröna kullen.

Nu många år förflutit se'n den stunden
Till evig hvila Grefven äfven gått;
Men jag ännu vid jorden qvar är bunden,
Jag ensam alla öfverlefva fått,
Dock snart den gamle sångar'n råkar åter
De kära, som så bittert han begråter.

Nu har jag irrat kring i fjerran länder,
Sist har jag bedt vid Beatrices graf;
Nu till min barndoms hem jag återvänder,
Der vill jag lägga ned min vandringsstaf,
Der bida lösningen af mina öden,
En vän mig väntar der; hans namn är döden.

Farväl, du jord, med dina gröna lunder,
Du stjernehimmel och I sjöar blå,
Haf tack för alla ljusa, glada stunder

Och för de bittra stunderna också!
Haf tack för alla dagar, som förflutit,
För hvad jag lidit och för hvad jag njutit!

Nu vill jag slumra i min moders hydda,
Dit vinkar mig dess rena, fromma bild,
Der drömma om de dar, som äro flydda,
Från verldens flärd och från dess villor skiljd.
Sin svanesång vill Trubadur'n nu sjunga
Förr'n dödens hand förstummat har hans tunga.

Död, du fruktade gäst
Vid hvar jordenes fest!
Säg, hvi rädes man dig
På de dödligas stig?
Säg, hvi flyr man dig så
Och hvi häpnar man då,
När du närmar dig oss
Med ditt utsläckta bloss?
Och då slutar hvar lek
Och hvar kind blifver blek
Då du nalkas vårt land
Med din lie i hand.
Och den tanklösa hop
Flyr med bäfvande rop.
Vill sig dölja för dig
Men du bjuder dem: »tig,»
Och ditt offer du tar
Lemnar saknaden qvar,
Och blott jemmer och gråt
Följa dig på din stråt,
Så i fred, som i krig.

Dock, hvi fruktar man dig,
Ty du är ju ett bud
Från förbarmade Gud?
Kallar barnen dit opp
Och uppfyller vårt hopp;
Leder dem vid din hand
Till sitt fädernesland.
Här vi fremlingar gå,
Men dit upp i det blå,

Der står Allfadrens thron
I en skönare zon.
Der vår Fader ju bor
Och vid englarnes chor,
Dit du förer oss död
Till vårt fastaste stöd.

Död, din kind är visst blek,
Men hos dig bor ej svek;
Och din hand är visst kall
Men ej lockar till fall;
Och ditt öga är matt,
Men dag följer på natt;
Och det lif du här släckt
Skall till högre bli' väckt.
Som en engel du går
Torkar bort mången tår,
Från den lidandes kind
Och som ljufvaste vind
Dina vingar oss bär
Upp bland himmelens här.
När du vinkar åt mig
Gladt jag följer med dig;
Jag vill lemna dig, verld,
Med ditt armod, din flärd;
Jag vill komma i frid
Från din oro, din strid.
Engel, tag då mitt lif,
Jag är trött på allt kif,
Jag vill hviska ditt namn,
Jag vill somna i famn
På dig himmelens bud,
Som mig för till min Gud,
Till min älskade Far,
Som sitt barn emottar,
Han är mild, han är huld,
Han förlåter min skuld,
Han mig vinkar till sig,
Han förskjuter ej mig,
O, hur ljuft att få dö!

Anmärkningar.

Sid. 140. Den lilla oafslutade komedien med ämne ur Homeros har förut varit föremål för kortare omnämnanden af H. WIESELGREN i *Bilder och minnen*, sid. 327, och BERGHOLM, sid. 81. Som barndomsverk erbjuder den ju ett icke obetydligt intresse; här har jag emellertid endast tillfälle att gå in på ett par formella ting. — De af ALMQUIST nygjorda namnen förefalla att vara bildade utan någon afsikt att få betydelser på dem. Themestor är kanske gjordt i anknytning till Themis; Euristemeus hör möjligen tillsammans med eurus, bred; men fullkomlig godtycklighet är törhända lika antaglig. Ampelurgos, den druckna, har ju likväl en hänsyftning på vinet i sitt namn, Udafevgos, han som gläder sig öfver att komma i land, skall väl betyda: som flyr vattnet; jfr hydatofevgon. Gefevgos åter, som är förtjust i hafvet, betyder nog: som flyr jorden. Utkiken Asteridon har ju fått ett passande namn, som tolkas med: som ser stjärnorna. Agathus, som finns på en för Almquist säkerligen obekant inskrift, sammanhänger med adjektivet god, och passar således också för fredstiftaren. — Att namnbildningen är vild och delvis alldeles oriktig, kan ju ursäktas en gosse. Den är ett tidigt bevis på hans uppfinningsförmåga i denna riktning.

Sid. 155. Den, liksom föregående stycke, på Kungl. biblioteket förvarade *Myrorne* är påtecknad med årtalet 1811, hvilket årtal tagits för godt af både WIESELGREN (a. a., 328) och BERGHOLM (a. a., 83) och väl äfven är det rätta. Ur metrisk synpunkt är dikten märklig som den första större originaldikt på hexameter efter denna forms renässans i Sverige på 1800talet; jfr A. STERNER, *Några iakttagelser öfver den svenska hexametern*, E. SCHWARTZ, *Esaias Tegnérs ställning till vissa pedagogiska och vittra tidsströmningar* och OTTO SYLWAN, *Antik och svensk hexameter*. I versbildning ansluter sig dikten emellertid till de tidigare öfversättningsförsöken, ehuru den ovana handen naturligtvis röjer sig i de många rytmiska svagheterna. Af den grekiska parodi, som väl varit Almquists utgångspunkt, synas mig inga särskildt tydliga spår föreligga.

Den mängd namn, som Almquist här rör sig med, har han nybildat så godt som helt och hållet. Med förbigående af smärre onöjaktigheter i stafning och bildning, som knappast förtjäna någon utförligare redogörelse, äro namnen att tolka på följande sätt: Myrmekonarkos – myrhöfding; Pa-

kygastrer – tjockmagar; Okypoder – snabbfotingar; Arkegonarkos – ungefär = höfdingars höfding; Kyrtandros – krokig man; Oxypolis – antagligen = staden med vid utsikt; Skotomasty – mörk-stad; Akromyrmekonopel – högt belägen myrstad; Megakerysson – den mycket utropande härolden; Pakyonotos – antagligen = tjock-åsne-mannen; Thavmasitekton – beundransvärd handtverkare; Omojoplatys – antagligen = lika platt; Myrmekonastyostemma – myrstadskransen; Podokalliste – skönfotade; Myrmalkar – myrvärnaren; Oxydonter – skarptandade; Kallipus – skönfot; Agatonalkar – den duktiga värnaren; Kalligaster – skönmagad; Mikrobadiste – som går med små steg; Poneronalkar – som värnar mot ondt l. som värnar illa; Krateravdaon – troligen = den starkt ljudande; Elatesiska fältet – det vidt utsträckta; Baryenkos – som har kort spjut; Plusionarkos – höfding för de rika; Oxydoros – af skarp och gåfva?; Evops – med vacker röst; Agaster – utan mage?; Hapalopus – med späd fot; Melanopus – svartfot; Polypos – mångfot; Misokertos – som hatar skämt?; Evallon – som hoppar väl?; Myrmex – myra; Ops – röst; Makron – lång; Harpax och Foinix finnas klassiskt.

Den »blå boken», som innehåller den första samlingen *Små Försök* Sid. 175. och som tillhör fröken Sofi Fant, har hittills varit fullkomligt okänd för Almquistforskningen. För påpekningen af dess tillvaro har jag att tacka min vän doktor Olof Östergren, som äfven hade godheten att förmedla min anhållan att få låna densamma. Bokens första blad innehåller en siluett af Almquist, tydligen framställande denne som rätt ung, och förmodligen insatt af bokens första egarinna, Almquists styfmor. Först genom tillvaron af denna lilla diktsamling blir titeln *Små Försök. Ännu en liten Samling* på det i Kungl. biblioteket förvarade lilla häftet förklarad. — Denna tidigare samling har särskildt i dikten »Till A* C* A*» ett vittnesbörd om de hjärtliga känslor, som Almquist hyste för sin styfmor, och om hvilka traditionen, har ett och annat att förmäla, som ej nått fram till biograferna.

Af innehållet har jag medtagit allt med undantag af den redan hos Bergholm från ett annat manuskript tryckta parodin på Fru Lenngrens Betty. Emellertid visar denna nyfunna text, som i »blå boken» sidoställts med den parodierade, ett stort antal textvarianter, som följa här nedan; hvaremot enbara kommateringsolikheter ej anföras

Titeln är: *Till min Dotter Jeannette* (ej Jacquette), hvilket namn naturligtvis bibehålles genom dikten.

Rad. 4: Nu känn — blott uppåt skall du syfta
» 6: uti alt
» 10: Din stig. — Tro aldrig hvad man säger,
Rad. 20: krossa
» 21: jemt du
» 23: jemte bakslug värksamhet
» 28: — läs dem då öfver.
» 29: prakt och glans

Rad. 32: du skall
» 33: hvar menska
» 36: Drar fördel
» 39: Lys som Genie
» 41: En värkligt lärd
» 42: — Du på en gång
» 43, 44: Af snille och koketteri;
Jeannette, då skola alla gapa.
» 48: fast hon var quinna.
» 49: denna mor
» 51—53: För sina ungar jemt tillreds,
Att torka snor'n af deras nefvar.
» 73: hvar menska
» 83: i societé
» 91: din monarki,
» 94: högst upp

Rad. 100: Två tums förlängning mot dess haka.
» 102: ära skänkas.
» 106, 107: Af mindre vigt, men rikt på löjen;
Man gifter sig, Jeannette det mins,
» 109: lik mycke hvem
» 110: hans mod, och kassa;
» 118: Ach hvad smärta
» 119, 120: Om någon stund flytt borrt, som bort
Först njutas af sitt fulla hjerta.
» 124: Och prakt: blott det gör verkligt sälla.
» 130: själf, se ej

Efter Parodin stå följande tänkespråk som sidfyllnad:

Låt Dygden visa sig i sitt eget, sanna, sköna ljus — och du skall älska den.
Låt Lasten visa sig i sitt eget, sanna förhatliga ljus — och du skall afsky den
Blott den går säker sin väg fram, som skådar bägge bräddarne af vägen.

Sid. 200. Denna senare diktsamling, *Små Försök. Ännu en liten Samling,* är till en del redan tryckt hos Bergholm. Tyvärr är manuskriptet defekt på två ställen. Jämte den föregående samlingen visar denna, hvilken till omfånget betydande strofisk alstring, som Almquist åstadkommit under sina tidiga ungdomsår. Till allra största delen bestående af sällskaps- och familjedikter, är den frukter af ett skede i hans lif, då den vittra produktionen ej på långt när hunnit opp den teoretiska i uttrycksfullhet och mognad. Till dess sammanhang med tidsförhållandena och öfriga spörsmål återkommer jag framdeles. Med tillhjälp af en del hittills obearbetadt material skall jag då söka belysa några af Almquists utvecklingsår med större utförlighet än förut skett.

Sid. 206. *Dalmina,* som ju är från 1815, bör naturligtvis sammanhållas med det föredrag om poesiens tillstånd i Sverige, af hvilket A. Ahnfelt lämnar utdrag i sin biografi, sid. 9 ff.

Svensk litteraturhistorisk bibliografi.

23.

1904.

Upprättad af Isak Collijn.

---

1. Bibliografier.

Almquist, J. A. Sveriges bibliografiska litteratur förtecknad. Del 1 (Egentlig bibliografi): H. 1. Stockh. 8:o. 152 s.
I *Kungl. bibliotekets handlingar*, 26.

Bok-katalog, Svensk, jämte musikförteckning för åren 1896—1900. Stockh., Svenska bokförläggareföreningen. 4:o. 381 s. Pr. 16 kr.

Boktitlar ur vår senaste mansålders svenska bokskatt. Urval till ledning vid bildande och fullföljd af folkbibliotek. Ombesörjdt af Sv. sällsk. för nykterhet o. folkuppfostran .... Stockh. 8:o. 156 s. Pr. 1 kr.

Bygdén, L. Svenskt anonym- och pseudonym-lexikon. Bibliografisk förteckning öfver uppdagade anonymer och pseudonymer i svenska litteraturen. H. 9 (Katekes-Löjtnant). Sp. 801—942. Upps. 1904—05. 8:o.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk., 17: 7. — Detta häfte afslutar Bd. 1 (A—L), hvars bokh.-pris är 15 kr.

Collijn, I. Katalog öfver Föreningens för bokhandtverk utställning af inkunabler i Kungl. biblioteket. Stockh.-Upps. 4:o. vi, 47 s.
Föreningen för bokhandtverk. — S. 42—46 förtecknas svenska inkunabler och ettbladstryck. — Anm. i *Allm. sv. boktr.-fören. meddel.*, Årg. 9, s. 232 f., af [A. Hasselquist].

—— Svensk litteraturhistorisk bibliografi. 22 (1903). 16 s.
I *Samlaren*, Årg. 25.

Erichsen, B. [Nordisk filologisk] Bibliografi for 1902.
Arkiv f. nord. filol., Bd 20, s. 305—332.

Gödel, V. Svenska ortnamn. Bibliografi på uppdrag af ortnamnskommittén utarbetad. Stockh. 8:o. 58 s.
Ur *Antikvar. tidskr. för Sverige*, 17.

Langlois, Ch. V. [Les études historiques au xixe siècle en] Suède.
I förf:ns *Manuel de bibliographie historique*, Fasc. 2. Paris. S. 533—538.

Maury, L. Suède. 1884—1902. [1.]
Revue hist., T. 85, s. 110—134. — Resonerande bibliografi öfver svenska historiska arbeten 1884—1902.

Setterwall, Kr. [Svensk historisk] Bibliografi. 24 (1903). S. 437—467.
I *Hist. tidskr.*, Årg. 24.

Årskatalog för svenska bokhandeln utg. af Svenska bokförläggareföreningen genom V. Gödel. Årg. 32 (1903). Stockh. 8:o. 122 s. Pr. 75 öre.

2. Bibliotek och arkiv.

A. Allmänt.

Handlingar rörande arkivväsendet.
Meddel. fr. Sv. riksarkivet, N. F., 1: 8. S. 213—244.

Haverman, E. Sveriges offentliga bibliotek. Stockholm, Upsala, Lund, Göteborg. Accessions-katalog. Utg. af Kungl. biblioteket. 17 (1902). Stockh. 8:o. vi, 484 s. Pr. 1,50.

Westman, K. G. En öfversikt af våra stifts- och läroverksbiblioteks samt lärjungebiblioteks ställning.
Pedagogisk tidskr., Årg. 40, s. 97—111.

B. Särskilda bibliotek och arkiv.

Göteborg.

Göteborgs offentliga boksamlingar. [Stadsbiblioteket. Folkbiblioteken.] Årsberättelser för 1903. Göteb. 4:o. 16 s.

Linköping.

Granlund, S. Linköpings stiftsbibliotek. [Undert.:] Partout.
I *Sv. dagbl.*, Nr 255.

Lund.

[Universitets-]Biblioteket. Kalenderåret 1903. [Redogörelse afg. af universitetsbibliotekarien.]
I univ:ts *Årsber.* för 1903/04. S. 23—30. — Äfven särtr. i 8:o. 12 s.

Stockholm.

Almquist, J. A. Förteckning öfver tryckta skrifter angående Kungliga biblioteket i Stockholm. Stockh. 8:o. 24 s.
Proftryck ur förf:ns *Sveriges bibliografiska litteratur.*

Handlingar, Kungl. bibliotekets. 26. Stockh. 8:o. 34, 152 s. Pr. 2,75.
Årsberättelse för år 1903. — J. A. Almquist. Sveriges bibliografiska litteratur. Del 1: H. 1.

Almquist, J. A. Nordiska museets pergamentsbref från tiden före år 1600 med angifvande af innehållet förtecknade.
Meddel. fr. Nord. mus., 1902, s. 147—183.

Meddelanden från Svenska riksarkivet. Ny följd. 1: 7—8. Stockh. 8:o. S. 179—244. Pr. 1 kr.
1: 7. Årsberättelse för år 1903. — 1: 8. Handlingar rörande arkivväsendet.

Uppsala.

Universitetsbiblioteket under år 1903. [Redogörelse afg. af universitetsbibliotekarien.]
I univ:ts *Redogörelse* för 1903/04. S. 53—73.

Västerås.

Collijn, I. Katalog öfver Västerås läroverksbiblioteks inkunabler. Med 2 bilagor. Upps. 8:o. 64 s. Pr. 2,50. — 125 ex. med öfvertitel: Kataloger öfver i svenska offentliga bibliotek befintliga inkunabler. 1.
Vilh. Ekmans universitetsfond.

3. Bok- och urkundsväsen.

Collijn, I. Om svenska klosterband.
I *Allm. sv. boktr.-fören. meddel.*, Årg. 9, s. 123 f., 143—145. — Förut i *Juldagar*, 1903.

—— Svenska boksamlingar under medeltiden och deras ägare. Smärre bidrag. 3. Rester af svenska medeltidsbibliotek i Linköpings, Strängnäs och Västerås stifts- och läroverksbiblioteks inkunabelsamlingar.
Samlaren, Årg. 25, s. 205—213.

Diplomatarium, Svenskt, från o. med. år 1401 utg. af Riksarkivet. 4. Supplement till åren 1401—1420, utg. genom K. H. Karlsson. H. 2. Stockh. 4:o. S. 121—240. Pr. 4 kr.

Friesen, O. v. Om runskriftens härkomst. Upps. 8:o. iii, 55 s. Pr. 1,35.

—— Vår älsta handskrift på fornsvänska. Upps. 8:o. 50, iii s. Pr. 1,25.
Skrifter utg. af K. Human. vet.-samf. i Uppsala, Bd 9: 3.

Handlingar, Äldre, angående Vestergötland. [Utg. af] F. Ö[dberg]. Nr 66—95.
Vestergötl. fornm.-fören. tidskr., Nr 14—15, s. 60—134.

»Register uppå Stockholms stads Tänckieböcker för åhren 1533: 534: 1535: 36: 37 och 1538:» [Utg. af] F. U. Wrangel.
I förf:ns *Stockholmiana*, Saml. 3. S. 116—172.

Westman, K. G. Tiden för årsskiftet i svenska urkunder från slutet af 1200-talet och början af 1300-talet.
Hist. tidskr., Årg. 24, s. 146—153.

Ålund, E. Runorna i Norden. En kortfattad redogörelse för våra förfäders äldsta skrift. Stockh. 8:o. 89 s. Pr. 1,25.
Anm. i *Upsala nya tidn.*, 15/11, af O. v. F[riesen].

4. Universitets-, skol- och lärdomshistoria.

A. Allmänt.

Forsström, O. A. Suomen tiede Turun akatemiassa ja sen ulkopuolella 1600-luvulla. [Vetenskapen i Finland vid och utom Åbo akademi på 1600-talet.]
Valvoja, Vuos. 24, s. 182—195, 280—293.

Mjöberg, J. Studentfärden till Finland 1857. [Undert.:] J. M—b—g.
I *Göteb. handels- o. sjöfartstidn.*, Nr 29.

Wilner, P. O. Förteckning öfver svenskar inskrifna vid tyska universitet under 1500-talets senare hälft.
Samlaren, Årg. 25, s. 7—21.

Wrangel, E. Forskningar om svenskarnes universitetsstudier i Tyskland.
Samlaren, Årg. 25, s. 1—6.

B. Särskilda läroanstalter.

Lund.

Sjöström, C. Skånska nationen 1833—1889. Biografiska och genealogiska anteckningar. Lund. 8:o. viii, 545 s. Pr. 15 kr.

Piteå.

Nordlander, J. En visitation i Piteå trivialskola år 1683.
Pedagogisk tidskr., Årg. 40, s. 351—361.

Uppsala.

[**Edelstam, O.**] Kalmar nations i Uppsala medlemmar 1663—1903. Tryckt som manuskript. Upps. 8:o. 54 s.
Förarbete till en matrikel öfver Kalmar nation.

Furste, En indisk, vid Uppsala universitet på 1700-talet.
Hist. tidskr., Årg. 24, s. 75—79.

Matrikel, Uppsala universitets. På uppdrag af universitetets rektor utg. af Aksel Andersson. 4 (1665—1680). Upps. 8:o. S. 189—268. Univ.-progr. Pr. 1,25.
Tillika i *Ups. univ. årsskrift*, 1904.

Åbo—Helsingfors.

Tigerstedt, K. K. Savolaks-karelska afdelningens historia.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 63 (*Förh. o. upps.*, 17), s. 351—366.

5. Kulturhistoria.

Berggren, P. G. Kalmar dominikanerkloster.
Meddel. fr. Kalmar läns fornm.-fören., 4, s. 3—19.

——— Kronobäcks kloster.
Ibid., s. 20—34.

Bugge, A. Vikingerne. Billeder fra vore forfædres liv. Kbhvn-Kristiania. 8:o. 319 s. Pr. 5 kr.
Anm. i *Nord. tidskr.*, Årg. 27, s. 491, af O. Montelius.

Erdmann, N. De politiska kannstöparne. En idyll från det borgerliga Stockholm 1788—1791. Stockh. 8:o. 264 s. Pr. 3,50.

Fenger, L. Om birgittinerkirkernes indretning i Vadstena, Maribo og Mariager.
Nord. tidskr., Årg. 27, s. 543—560, 607—623.

Hahr, A. Magnus Gabriel De la Gardie och Varnhems klosterkyrka.
Kyrkohist. årsskr., Årg. 5, s. 157—173.

Levin, H. Munkväsendet och dess betydelse för vårt lands odling.
Läsn. f. sv. folket, Bd 32, s. 161—178, 241—263.

Läffler, L. Fr. Några svenska talande vapen. Nya meddelanden.
Personhist. tidskr., Årg. 6, s. 11—24. — Tillägg till uppsatsen i Årg. 5.

Schück, H. En konungs [Gustaf IV Adolfs] studieår.
Juldagar, s. 2 f.

—— Ur gamla papper. Populära kulturhistoriska uppsatser. Ser. 6. Stockh. 8:o. 220 s. Pr. 3 kr.
Anm. i *Nationaltidende*, Nr 10,204, af K[irchhoff]-L[arsen]; i *Stockh. dagbl.*, Nr 174, af V. S[öderber]g; i *Göteb. handels- o. sjöfartstidn.*, Nr 120 A, af K. W[arbur]g.

Sommarin, E. Skråtvånget. Ett blad ur den svenska arbetsklassens äldre historia. Stockh. 8:o. 30 s. Pr. 25 öre.
Studentfören. Verdandis småskrifter, 124.

Warburg, K. Förbudet mot 1820 års »Talsällskap». Ett bidrag till den svenska föreningsfrihetens historia.
Hist. tidskr., Årg. 24, s. 31—64. — Ref. i *Göteb. handels- o. sjöfartstidn.*, Nr 90 B.

Wrangel, F. U. Stockholmiana. Anteckningar. Saml. 3. Stockh. 4:o. 181 s., 24 pl. Pr. 7,50.

Årsbok 1904, Samfundet S:t Eriks. Utg. genom K. Hildebrand och G. Lindgren. Stockh. 8:o. 151 s., 3 pl. Pr. 5 kr.

6. Svensk litteraturhistoria.

I. Aflidna författare.

A. Allmänt.

Förhandlingar och uppsatser. 17 (1903). Hfors. 8:o. lxiii, 407 s. Pr. 4 fmk.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 63.
Förhandlingar. — M. G. Schybergson. Porthan såsom akademisk lärare. — G. Castrén. Robert Tengström. — Z. Schalin. Biografiska silhuetter. 2. Anteckningar rörande J. L. Runeberg — E Nervander. Några bilder från den Runebergska kretsen. — Runebergs afhandling om den tragiska koren, öfvers. af F. Gustafsson. — R. F. v. Willebrand. Fredrika Runeberg. — K. G. Leinberg. Gillet »Amore Proximi» eller »Kärleken till Nästan». — K. K. Tigerstedt. Savolaks-Karelska afdelningens historia. — R. Hausen En Savolaksbild från slutet af 1700-talet. — Ett fruntimmers bref från ofredstid, meddel. af R. Hausen. — G. A. Nordman. Johan Ekelund.

Handlingar, Svenska akademiens, ifrån år 1886. Del 18 (1903). Stockh. 8:o. 375 s. Pr. 5 kr.

Direktörens tal. — Inträdestal af H. Hjärne. — Svar af C. D. af Wirsén. — Redog. f. sammankomsten. — C. Annerstedt. Minne af ärkebiskopen Olaus Martini. — C. R. Nyblom. Till Johan Ludvig Runebergs åminnelse. — Täflingsämnen för 1904.

Samlaren Tidskrift utgifven af Svenska litteratursällskapets arbetsutskott genom Aksel Andersson. Årg. 25 (1904). Upps. 1904—05. 8:o. vii, 213, 16, v s. Pr. 5,50.

Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk., 1: 25. — Anm. i *Dagens nyh.*, Nr 12,673, af R. G[:son] B[erg].

Redog. f. årsmötet. — E. Wrangel. Forskningar om svenskarnes universitetsstudier i Tyskland. — P. O. Wilner. Förteckning öfver svenskar inskrifna vid tyska universitet under 1500talets senare hälft. — C. A. Westerblad. Lingiana. — J. G. Rudbeck. Bibliografiska anteckningar om Olof Rudbeck den äldres anatomiska skrifter och striden med Th. Bartholin. — Tre bref af Christian Molbech. Meddel. af R. G:son Berg. — J. Mortensen. Till Runebergs förebilder. — Ur Reuterdahls bref till fru Hanna Molbech 1837—45. Utg. af M. Kristensen och R. G:son Berg. — B. Risberg. Litterära inflytelser på Tegnérs Svea. — B. Risberg. En tillfällighetsdikt af Tegnér efterbildning från Schiller. — I. Collijn. Svenska boksamlingar under medeltiden och deras ägare. 3. Rester af svenska medeltidsbibliotek i Linköpings, Strängnäs och Västerås stifts- och läroverksbiblioteks inkunabelsamlingar. — I. Collijn. Svensk litteraturhistorisk bibliografi för 1903. — Register till Samlaren 1900—1904.

Samlingar utgifna af Svenska fornskrift-sällskapet. H. 125—126. Stockh. 8:o. Medl.-afgift 5 kr. för år.

H. 125. Skrifter till uppbyggelse från medeltiden. Utg. af R. Geete. — H. 126. Södermannalagen efter Cod. havn. Utg. af K. H. Karlsson. — Årsmöte med Bilaga.

Skrifter utgifna af Svenska litteratursällskapet. Upps. 8:o. Medl.-afgift 5 kr. för år.

1: 25. Samlaren. Årg. 25. — 17: 7. L. Bygdén. Svenskt anonym- och pseudonymlexikon. H. 9.

Skrifter utgifna af Svenska litteratursällskapet i Finland. 60—66. Hfors. 8:o. Medl.-afgift 5 fmk. för år.

60. P. Nordmann. Per Brahe. — 61. W. Söderhjelm. Joh. Ludv. Runeberg. Bd 1. — 62. Johan Ludvig Runebergs hundraårsminne. Festskrift. — 63. Förhandlingar och uppsatser. 17 (1903). — 64. H. Vendell. Ordbok över de östsvenska dialekterna. H. 1. — 65. Finlands svenska vitterhet. 4. A. Hultin. Den svenska vitterheten i Finland under stormaktstiden 1640—1720. — 66. Pehr Kalms resa till norra Amerika, utg. af F. Elfving och G. Schauman.

Ambrosiani, S. Uplandslagens Ärfda B. III — ett bidrag till Erik den heliges historia?

I *Nordiska studier tillegn. A. Noreen*. S. 1—6.

Andersen, V. Bacchustoget i Norden. Kbhvn. 8:o. 297 s. Pr.

Anm. i *Euterpe*, Nr 39, af G. C[astrén]; i *Tilskueren*, Aarg. 21, s. 994—999, af E. Lehmann. — Handlar äfven om svenska skalder, som sjungit vinets lof.

Anteckningar från det sextonde seklet, utg. af K. samf. f. utg. af handskrifter rörande Skandinaviens historia [genom J. A. Almquist]. H. 1. Stockh. 8:o. S. 1—176. Pr. 5 kr.

Hist. handl., Del 20: 1. — Innehåller: Rasmus Ludvigssons krönika om k. Gustaf I. — Berättelser om k. Gustaf I:s sista stunder och död. —

Sten Eiksson (Leijonhufvuds) anteckningar 1518—1566. — Anteckningar 1560—81 ur Hogenskild Bjelkes samlingar.

Berg, R. G:son. Gamla svenska stamboksblad. Christian Molbechs samling.
Dagens nyh., [27]/6. — Med flera otryckta dikter och uttalanden af HEDBORN, SCHLYTER m. fl. svenskar.

—— Tre bref af Christian Molbech. Meddelade.
Samlaren, Årg. 25, s. 59—72.

Boer, R. C. Finnsage und Nibelungsage.
Zeitschr. f. deutsch. Altert., Bd 47, s. 125—160.

Brate, E. Runstenen i Orléans.
Vitterh.- hist.- o. antiqv.-ak. månadsbl., Årg. 30—31, s. 58—78.

Forselles, Jenny af. Arkvisor. [Undert.:] J. F.
I *Euterpe*, Nr 30.

Grienberger, Th. v. Die nordischen völker bei Jordanes.
Zeitschr. f. deutsch. Altert., Bd 47, s. 272—275. — Tillägg till artikeln i Bd 46.

Hultin, A. Den svenska vitterheten i Finland under stormaktstiden 1640—1720. Valda vitterhetsarbeten jämte en litteraturhistorisk inledning. Hfors. 8:o. CCLXXVIII, 230 s. Pr. 6 fmk.
Finlands svenska vitterhet, 4 = *Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland*, 65. — Anm. i *Euterpe*, Nr 45—46, af G. C[ASTRÉN]; i *Finsk tidskr.*, T. 57, s. 479 f., af JENNY AF FORSELLES.

Jensen, A. Svenska bilder i polska vitterheten. Utg. med understöd af Svenska akademien. Stockh. 8:o. 171 s. Pr. 2,25.
Anm. i *Göteb. handels- o. sjöfartstidn.*, Nr 249 B, af Qvidam Qvidamsson [ɔ: N. P. SVENSON]; i *Hist. tidskr.*, Årg. 24: Öfvers. o. granskn., s. 32—39, af T. W[ESTRIN].

Klockhoff, O. Samsonsvisan.
I *Nordiska studier tillegn. A. Noreen.* S. 287—308.

Levertin, O. Svenska gestalter. Uppl. 2. Stockh. 8:o. 322 s. Pr. 4,50.
Uppl. 1 anm. i *Nationaltidende*, Nr 10,204, af K[IRCHOFF]-L[ARSEN]; i *Nord. tidskr.*, Årg. 27, s. 79—83, af J. KRUSE; i *Finsk tidskr.*, T. 57, s. 223—232, af E. HASSELBLATT; i *Ord och bild*, Årg. 13, s. 300—302, af [N. Erdma]nn.

Läffler, L. Fr. Bidrag till tolkningen av Rökstensinskriften.
I *Nordiska studier tillegn. A. Noreen.* S. 191—216, 3 pl.

Läsebok till svenska litteraturhistorien utg. af A. EKERMANN. 1. Stockh. 8:o. 288 s. Pr. 2,50.

Manuale Lincopense, Breviarium Scarense, Manuale Aboense. Ritualbücher Schwedens und Finnlands im Mittelalter. Mit Einleitung und Erläuterungen hrsgb. von J. FREISEN. Paderborn. 8:o. VI, LXXIII, 260 s. Pr. 7,50 rmk.
Anm. i *Kyrkohist. årsskr.*, Årg. 5, s. 234—239, af H. L[UN]D[STRÖ]M.

Memoarer och bref, Svenska, utg. af H. SCHÜCK och O. LEVERTIN. 8. Stockh. 8:o. Pr. 3,75 för del.
8. Ur J. M. SPRENGTPORTENS papper. Minnesanteckningar utg. af H. SCHÜCK.

Ordning vid abbedisseval i Vadstena kloster. Efter en Upsalahandskrift utg. af R. GEETE.
Bilaga t. *Sv. fornskr.-sällsk:ts årsmöte* 1904. S. 73—105.

Pipping, H. Om Pilgårdsstenen.
I *Nordiska studier tillegn. A. Noreen.* S. 175—182, 1 pl.

Schück, H. Balderssagan.
I förf:ns *Studier i nord. litt.- och religionshist.*, Del 2. S. 1—319.

—— Den götiska skolan.
I förf:ns *Ur gamla papper*, Ser. 6. S. 208—220. — Förut i *Stockh. dagbl.*, 1901: Nr 250.

—— Ett blad ur vår litteraturhistoria.
I förf:ns *Ur gamla papper*, Ser. 6. S. 191—207. — Förut i *Stockh. dagbl.*, 1903: Nr 303, 317.

—— Folklitteratur.
I förf:ns *Ur gamla papper*, Ser. 6. S. 132—178. — Förut i *Stockh. dagbl.*, 1902: Nr 383, 395, 407, 412, 443, 503.

—— History of [swedish] Literature.
I *Sweden* ed. by G. Sundbärg. S. 449 f.

—— Sagan om Kung Fjolner. 2—3.
I *Göteb. handels- o. sjöfartstidn.*, Nr 84 B, 90 B.

—— Sigurdsristningar.
I förf:ns *Studier i nord. litt.- och religionshist.*, Del 1. S. 172—214. — Förut i *Nord. tidskr.*, Årg. 26, s. 193—225.

—— Studier i nordisk litteratur- och religionshistoria. Del 1—2. Stockh. 8:o. 214, 319 s. Ill. Pr. 3,50 + 5,50.

Skrifter till uppbyggelse från medeltiden. En samling af moralteologiska traktater på svenska, författade af bl. a. Bonaventura, Thomas af Aquino, Ludvig den helige, Vadstena-abbedissan Ingeborg Gertsdotter m. fl. Efter gamla handskrifter utg. af R. Geete. H. 1. Stockh. 8:o. 192 s.
Samlingar utg. af Sv. fornskr.-sällsk., H. 125.

Snoilsky, C. Minnesteckningar och andra uppsatser. Stockh. 8:o. 341 s. Pr. 5 kr.
Anm. i *Euterpe*, Nr. 45—46, af Jenny af Forselles; i *Göteb. handels- o. sjöfartstidn.*, Nr 283 B, af K. W[arburg].

Steffen, R. Svensk litteraturhistoria för den högre elementarundervisningen. Stockh. 8:o. iv, 244 s. Pr. 2,75.
Anm. i *Pedagogisk tidskr.*, Årg. 40, s. 415—421, af H. B[ergstedt].

—— [Swedish] Literature.
I *Sweden* ed. by G. Sundbärg. S. 398—408.

Stjerna, K. Vendel och Vendelkråka.
Arkiv f. nord. filol., Bd 21, s. 71—80.

Synodalakter, Svenska, efter 1500-talets ingång. Samlade och utgifna af Herman Lundström. H. 2. Ups. 8:o. S. 81—176. Pr. 2 kr.
Skrifter utg. af Kyrkohist. fören., 2: 3.

Södermannalagen efter Cod. havn. ny kgl. Saml. 4:o. N:o 2237. Utg. af K. H. Karlsson. Stockh. 8:o. xxiv, 200 s., 2 faks.
Samlingar utg. af Sv. fornskr.-sällsk., H. 126.

Warburg, K. Svensk litteraturhistoria i sammandrag. Lärobok för skolor och självstudium. Uppl. 6. Stockh. 8:o. iv, 178 s. Pr. inb. 2 kr. — Samma uppl. illustr. Stockh. 8:o. iv, 225 s. Pr. inb. 3 kr.

Westman, K. G. Södermannalagens avfattning.
I *Nordiska studier tillegn. A. Noreen.* S. 89—114.

Visbok, Kungl. bibliotekets, i 8:o. Utg. af Ad. Noreen och J. A. Lundell. [1.] Upps. 8:o. S. 1—80.
Sv. landsm., H. 85. — Äfven *Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk.*, 7: 6: 1.

B. Särskilda författare.

Almquist.

Almquist, V. Ur C. J. L. Almqvists lif. Utdrag af bref meddelade.
Ord och bild, Årg. 13, s. 1—25.

Grove, Augusta. Karl Jonas Ludvig Almkvist. 1793—1866.
I *Illustr. Tidende*, Bd 45: Nr 19. — Kort inledning till författarinnans öfversättning af Almquists »Guldfogel i paradis».

Warburg, K. Almqvists »Amorina».
I *Göteb. handels- o. sjöfartstidn.*, Nr 51 B, 53 B.

Atterbom.

Berg, R. G:son. Prologen till Phosphoros. En litteraturspråklig monografi.
I *Nordiska studier tillegn. A. Noreen.* S. 258—273.

Hultin, A. P. D. A. Atterbom. Hans världsåskådning och poesi. 2.
Finsk tidskr., T. 57, s. 161—180.

Bellman.

Ekerot, Hj. Första Bellmansdagen. Ett 75-års-minne.
I *Sv. dagbl.*, Nr 200.

Schoning, O. Bellmans Digtning og dens Indflydelse i Danmark. Kbhvn. 8:o. 60 s. Pr. 1 kr.
Studier fra Sprog- og Oldtidsforskn., udg. af det Phil.-hist. Samf., Nr 63.

Beronius, Magnus.

Hjelmqvist, Th. Till Beronii Rebecka.
Arkiv f. nord. filol., Bd 20, s. 375—377.

Brask, Hans.

Arnell, E. Bidrag till biskop Hans Brasks lefnadsteckning. Stockh. 8:o. xv, 135, 55 s. Ak. afh. Upps.

Choræus, Michael.

Snoilsky, C. Michael Choræus.
I förf:ns *Minnesteckningar och andra uppsatser*. S. 201—272. — Förut i *Sv. ak. handl. ifr. år 1886*, D. 9, s. 13—95.

Dalin.

Fries, Ellen. Olof Dalin.
I förf:ns *Den sv. odlingens stormän*, 2. Uppl. 2. S. 27—55: 1 portr.

Franzén.

Berg, R G:son. Franzén och »Prinsessan af Vasa» [Lisa Löfman].
Finsk tidskr., T. 57, s. 152—156.

Rosengren, S. Frans Mikael Franzén. Hfors. 8:o. 16 s. Pr. 40 pänni.
Folkeliga vitterhetsbilder för ung och gammal, 3.

Geijer.

BOLDT, A. Erik Gustaf Geijer. Hfors. 8:o. 19 s. Pr. 55 pänni.
Folkeliga vitterhetsbilder för ung och gammal, 1.

BÅÅTH, L. M. Häfdatecknaren Erik Gustaf Geijer.
Ord och bild, Årg. 13, s. 129—146.

MOLIN, A. L. Erik Gustaf Geijer och Amalia von Helvig.
Nord. tidskr., Årg. 27, s. 37—51.

MONTGOMÉRY, M. Amalia von Helvig. Utdrag ur Malla Montgomérys anteckningar, meddel. af M[ALLA] G[RANDINSON]. 1—2.
Nord. tidskr., Årg. 27, s. 425—436, 513—526. — I 2 behandlas Geijer och Amalia von Helvig.

Genberg, Paul.

SNOILSKY, C. Paul Genberg.
I förf:ns *Minnesteckningar och andra uppsatser.* S. 273—306. — Förut i *Sv. ak. handl. ifr. år 1796,* D. 52, s. 13—65. Inträdestal.

Gustaf III.

SCHÜCK, H. Gustaf III. En karaktärsstudie. Stockh. 8:o. 138 s. Pr. 2,75.
Äfven i *Samtiden,* Aarg. 15, s. 43—54, 111—121, 201—213, 309—317, 340—373. — Anm. i *Euterpe,* Nr 37, af JENNY AF FORSELLES; i *Sv. dagbl.,* Nr 279—280, af O. LEVERTIN; i *Stockh. dagbl.,* Nr 289, af V. SÖDERBERG; i *Personhist. tidskr.,* Årg. 6, s. 110 f.

Hjärne, Urban.

FRIES, ELLEN. Urban Hjärne.
I förf:ns *Den sv. odlingens stormän,* 1. Uppl. 2. S. 33—64.

Kellgren.

SCHÜCK, H. Kellgren och fru Lenngren.
I *Stockh. dagbl.,* Nr 226.

Lenngren, Anna Maria.

LEIJONHUFVUD, SIGRID. Anna Maria Lenngren. Stockh. 8:o. 22 s., 1 portr. Pr. 20 öre.
Fören. Heimdals folkskrifter, Nr 82. — Anm. i *Dagny,* N. F., Årg. 7, s. 422 f., af L[YDIA] W[AHLSTRÖM].

SCHÜCK, H. Kellgren och fru Lenngren.
I *Stockh. dagbl.,* Nr 226.

Leopold.

Otryckta manuskript af Carl Gustaf af Leopold. Ett litet apropo. [Undert.:] H. E.
I *Sv. dagbl.,* Nr 305.

GEIJER, R. Doktor Godmans vishetslära (Leopolds sedligt religiösa lifsåskådning).
Nord. tidskr., Årg. 27, s. 362—378.

Lindgren, Hellen.

GEIJERSTAM, G. AF. Hellen Lindgren. Minnesord.
Svea, Årg. 61, s. 112—124.

Ling.

WESTERBLAD, C. A. Lingiana. Aktstycken och anteckningar.
Samlaren, Årg. 25, s. 23—35.

—— Per Henrik Ling. En lefnadsteckning och några synpunkter. Stockh. 8:o. 135 s., 1 pl. Pr. 2 kr.

Linné.

Karl von Linnés västgötaresa. I utdrag utg. af N. Beckman. Stockh. 8:o. 79 s. Pr. 85 öre.
För skola och hem, 25. — Anm. i *Sv. dagbl.*, Nr 219, af G. St[rindberg].

Levertin, O. Linné som diktare. Efter föredrag af professor Levertin.
I *Stockh. dagbl.*, Nr 297.

Ludvigsson, Rasmus.

Rasmus Ludvigssons krönika om k. Gustaf I. [Utg. af J. A. Almquist].
I *Anteckningar från det 16. seklet* (= *Hist. handl.*, Del. 20: 1). S. 1—120.

Martini, Olaus.

Annerstedt, C. Olaus Martini. Minnesteckning.
Sv. ak. handl. ifr. år 1886, D. 18, s. 49—286.

Molin, Pelle.

Geijerstam, G. af. Ett svenskt skaldeöde.
I Pelle Molin, *Ådalens poesi*. Uppl. 5. S. 1—30.

Porthan.

Ingman, E. Eräs isänmaallinen puhe Porthanin juhlassa 1850. [Ett fosterländskt tal vid Porthansfesten 1850.]
I *Joukahainen, Album utg. af Österbottn. afdeln.*, 12. S. 263—266.

Palmén, E. G. Henrik Gabriel Porthan. [Föredrag vid Finska litteratursällskapets årsmöte 16 mars 1904.]
Valvoja, Vuos. 24, s. 165—181.

Rosendahl, L. Porthanin ajatuksia kielen vaikutuksesta kansan henkisiin kykyihin. [Porthans tankar om språkets inverkan på folkets andliga förmögenheter.] [Undert.:] L. Fr. R.
I *Joukahainen, Album utg. af Österbottn. afdeln.*, 12. S. 244—256.

Schybergson, M. G. Porthan som akademisk lärare. Föredrag vid Sv. litteratursällskapets i Finl. årsmöte 5/2 1903.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 63 (*Förh o. upps.*, 17), s. 1—21.

- Porthans minne tecknadt af våra skriftställare.
Finsk tidskr., T. 56, s. 181—198.

Setälä, E. N. Henrik Gabriel Porthan Suomen kansallisen tieteen perustajana. [H. G. Porthan såsom den finsk-nationella vetenskapens grundläggare.] Ääriviivaiskuvaus, jonka Suomen ylioppilaskuunan juhlassa 16 p. maalisk. 1904.
Valvoja, Vuos. 24, s. 207—214.

Qvanten, E. v.

Bååth-Holmberg, Cecilia. Emil von Qvanten och Runeberg. Några minnen. 1—3.
I *Stockh. dagbl.*, Nr 8, 15, 22.

Hedberg, Frans. Emil v. Qvanten. Dödsruna. [Undert.:] Fr. H—g.
Svea, Årg. 61, s. 217—220.

Setälä, Helmi. Emil von Qvanten.
Valvoja, Vous. 24, s. 58—71.

Reuterdahl, H.

Ur Reuterdahls bref till fru Hanna Molbech 1837—45. Utg. af M. Kristensen och R. G:son Berg.

Samlaren, Årg. 25, s. 119—178.

Rhyzelius, Anders.

Helander, J. Biskop A. O. Rhyzelius och hans anteckningar om sitt lefverne. Upps. 8:o. lxxxvii, 217 s. Ak. afh. Upps.

Skrifter utg. af Kyrkohist. fören., 3: 2 (1901), med omtr. titelbl.

Rogge, Conrad.

Söderberg, V. Ett och annat om en af våra medeltida kyrkofurstar och om några minnen från hans tid. Af V. S.

I *Ups. nya tidn.*, 8/5. — *Fören. Heimdals pop.-vet. tidn.-artiklar*, 1904: 5.

Rudbeck, Olof d. ä.

Fries, Ellen. Olof Rudbeck d. ä.

I förf:ns *Den sv. odlingens stormän*, 1. Uppl. 2. S. 1—32; 1 portr.

Rudbeck, J. G. Bibliografiska anteckningar om Olof Rudbeck den äldres anatomiska skrifter och striden med Thomas Bartholin.

Samlaren, Årg. 25, s. 37—57. — Förut i förf:ns *In memoriam Olai Rudbeckii*, tryckt i Stockh. 1902 i 27 ex.

Runeberg.

Den 5 februari 1904.

Finsk tidskr., T. 55: H. 3. S. 97—180. Pr. 1,50 fmk.

Det finska universitetets fest till Johan Ludvig Runebergs minne den 5 febr. 1904. [Äfven finsk tit.:] Suomen yliopiston juhla J. L. Runeberg'in muistoksi 5:pnä helm. 1904. Hfors. 8:o. 47 s.

Johan Ludvig Runebergs hundraårsminne. Festskrift den 5 febr. 1904. Hfors. 8:o. 441 s. Pr. 10 fmk.

Skrifter utg. af Sv. litteratursällsk. i Finland, 62. — Anm. i *Aftonbladet*, Nr 42 B, af [J. A. Runström]m; i *Finsk tidskr.*, T. 56, s. 325—329, af E. Vest; i *Helsingforsposten*, Nr 33.

På Runebergsdagen 1904.

Tilläggsblad till Hufvudstadsbladet, Nr 34.

Runebergin muisto. Valvojan juhlajulkaisu. [Runebergs minne. Valvojas festpublikation.]

Valvoja, Vuos. 24: V. 1. S. 1—80. Pr. 1,75 fmk.

Satavuotismuisto Johan Ludvig Runeberg 18 5/2 04 — 19 5/2 04. [J. L. Runebergs hundraårsminne.]

Helsingin kaiku, W. 5—6.

Berg, R. G:son. Runebergslitteratur.

Dagens nyh., 4/2, 18/2.

Mortensen, J. Nyare Runebergslitteratur.

Ord och bild, Årg. 13, s. 631—633.

REIN, TH. Runeberg-kirjallisuutta. [Runebergslitteratur.] [Undert.:] Th. R.
Valvoja, Vuos. 24, s. 314—334.

VEST, E. Runebergslitteratur.
Finsk tidskr., T. 65, s. 323—337. — Dessa fyra artiklar innehålla anmälningar af de viktigaste arbeten och uppsatser om Runeberg, som utkommo under jubileumsåret.

AHRENBERG, J. J. L. Runeberg i den bildande konsten.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 135—153.

——— Några Runebergs-porträtt.
Finsk tidskr., T. 56, s. 120—128.

ASPELIN, E. J. L. Runebergin suomalaisuus. Esitelmä Suom. kirjallis. seuran juhlakokouksessa 5 p. helm. 1904. [J. L. Runebergs finskhet. Föredrag hållet vid Finska litt.-sällskapets fest 5 febr. 1904.] Helsingissä. 64 s. 8:o. Pr. 1 fmk.
Anm. i *Valvoja*, Vuos. 24, s. 323 f., af TH. R[EIN].

[AVENARIUS, F.]. Aus Runebergs Dichtungen.
I *Kunstwart*, ¹/₂.

BAUDITZ, F. Johan Ludvig Runeberg. 5 Febr. 1804—5 Febr. 1904. [Undert.:] F. B.
I *Nationaltidende*, Nr 10,006.

BERENDSEN, I. Johan Ludvig Runeberg. 1804 — 5:te Februar — 1904.
I *Politiken*, Nr 36.

BERG, R. G:SON. Strödda anteckningar om Runebergs stil.
Finsk tidskr., T. 56, s. 148—157.

BERGHOLM, A. H. J. L. Runeberg ja runoustaide. Muutamia piirteitä. [J. L. Runeberg och diktkonsten. Några drag.]
Valvoja, Vuos. 24, s. 8—20.

BOKKENHEUSER, K. Runeberg. 5:te Febr. 1804—5:te Febr. 1904.
I *Vort Land*, Nr 36.

BORCHSENIUS, O. Johan Ludvig Runeberg. 1804 — 5 Februar — 1904. [Undert.:] O. B.
I *Dannebrog*, Nr 4166.

BÅÅTH-HOLMBERG, CECILIA. Emil von Qvanten och Runeberg. Några minnen. 1—3.
I *Stockh. dagbl.*, Nr 8, 15, 22.

BÖÖK, E. Några hågkomster om Johan Ludvig Runeberg som pedagog.
Tidskr. utg. af Pedagog. fören. i Finl., 41, s. 26—31.

CASTRÉN, Z. Runebergin uskonnollisesta elämänkatsomuksesta. [Om Runebergs religiösa lifsåskådning.]
Valvoja, Vuos. 24, s. 21—33.

CLAUSEN, J. Johan Ludvig Runeberg. 1804 — 5 Februar — 1904. [Undert.:] J. C.
I *Berlingske Tidende*, Nr 29.

——— Johan Ludvig Runeberg. Nogle Mindeord. [Undert.:] Fennicus.
I *Illustr. Tidende*, Nr 19.

——— Runeberg og Danmark.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 125—134.

Dietrichson, L. Til Erindring om Johan Ludvig Runeberg ved Festen til Fædrenes Minde i det norske Studentersamfund den 11 Februar 1878.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 25—29.

Drake, Hj. Orden till Björneborgska marschen. [Undert.:] D.
I *Hufvudstadsbladet,* Nr 34.

Eigenbrodt, W. Runeberg in Deutschland. Erinnerungen.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 111—124.

Estlander, C. G. Den gamle knekten och Fänrik Stål.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 1—16.

—— Fosterlandskärleken i Runebergs diktning.
Finsk Tidskr., T. 56, s. 106—117.

—— »Vårt land».
I *Joukahainen, Album utg. af Österbottn. afdeln.,* 12. S. 1—9.

Eucken, R. Der Dichter und sein Volk.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 17—24.

Flodin, K. Runeberg och tonkonsten. [Undert.:] K.
I *Helsingforsposten,* Nr 34.

—— Om musiken till Runebergs dikter.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 250—304.

Forsstrand, C. Runebergs lefnad, hans släkt och ättlingar. [Undert.:] C. F.
I *Sv. dagbl.,* Nr 34.

Grotenfelt, K. 18 5/2 04—19 5/2 04. Joh. Ludv. Runebergin muistoksi. [Till J. L. Runebergs minne.] Helsingissä. 8:o. 8 s., 9 portr. Pr. 75 p.

Grotenfelt, O. Dedikationer till Runeberg af samtida författare.
Finsk tidskr., T. 56, s. 138—147.

—— Om Runebergs arbeten i finsk öfversättning.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 192—249.

—— Om J. L. Runebergs Elgskyttarne. Förklarande inledning. Hfors. 8:o. 23 s. Pr. 35 pänni. — Finsk uppl.: J. L. Runebergin Hirvenhiihtäjistä. Selittävä johdatus. 22 s. Pr. 10 pänni.

—— Om Runebergs dikt Svanen.
I *Sv. folkskolans vänners kalender.* S. 178—187.

—— Runebergs hem i Borgå. [Undert.:] O. G.
I *Hufvudstadsbladet,* Nr 34.

Gustafsson, F. Om ordställningen hos Runeberg.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 30—54.

—— Runebergs afhandling om den tragiska koren. Öfvers.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 63 (*Förh. o. upps.,* 17), s. 130—160.

—— Runebergs klassiska studier. En öfverblick. [Undert.:] F. G.
I *Hufvudstadsbladet,* Nr 34.

HAGELSTAM, W. Johan Ludvig Runeberg, fosterlandskänslans skald.
I *Idun*, Nr 5.

HAGFORS, K. J. Kung Fjalar. Några spörsmål.
I *Joukahainen, Album utg. af Österbottn. afdeln.*, 12. S. 128—134.

HALLSTRÖM, P. Runeberg.
I *Dagens nyh.*, 5/2.

HEIDENSTAM, V. v. Johan Ludvig Runeberg.
I *Sv. dagbl.*, Nr 34.

HEIKEL, I. A. En grekisk dikt af J. L. Runeberg.
I *Joukahainen, Album utg. af Österbottn. afdeln.*, 12. S. 75—83. — Runebergs ungdomsdikt 'Akademisk tentamen', komiskt epos på grekisk hexameter.

——— 18 5/2 04—19 5/2 04. Till Joh. Ludv. Runebergs minne. Hfors. 8:o. 8 s., 9 pl. Pr. 75 p.

KASTMAN, C. Johan Ludvig Runeberg. Hans lefnad berättad för svenska folket. Stockh. 8:o. 120 s. Pr. 1 kr.
Svenskt folkbibliotek, 3: 5.

LAGUS, E. Björneborgarnes marsch. En musik- och kulturhistorisk essay.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 305—344.

——— Förklaringar till Fänrik Ståls sägner. Uppl. 3. Med en öfversiktskarta till finska kriget 1808—1809. Hfors. 8:o. 97 s. Pr. 1,65 fmk.
Anm. i *Pedagogisk tidskr.*, Årg. 40, s. 322 ff., af J. N[ORDLANDE]R; i *Finsk tidskr.*, T. 57, s. 480 f., af E. VEST.

LAGUS, W. Från pojkåren och gymnasiet. Hfors. 8:o. 255 s. Pr. 3,25 fmk.
Innehåller många bidrag till Runebergs karakteristik.

LAURITZEN, P. Runeberg.
I *Kristeligt Dagbl.*, Nr 107.

LEINBURG, MATHILDE v. Johann Ludwig Runeberg.
I *Der Salon*, 1/2.

——— Johann Ludwig Runeberg. Zu seinem 100. Geburtstag, 5. Febr. 1904.
I *Beilage z. Allg. Zeit.*, Nr 28.

LEINO, E. Johan Ludvig Runeberg. 18 5/2 04—19 5/2 04. In memoriam.
Valvoja, Vuos. 24, s. 1—7.

LINDGREN, H. Johan Ludvig Runeberg. Ett skaldeporträtt. Stockh. 8:o. 163 s. Pr. 2,75.
Anm. i *Ord och bild*, Årg. 13, s. 290—293, af ELLEN KEY: Hellen Lindgren och hans sista bok.

Мандельштамъ, I. Э. I. Л. Рунебергъ и его поэзія. [I. E. Mandelštam. J. L. Runeberg och hans diktning.]
Вѣстникъ Европы, Годъ 39, s. 228—258.

MEINANDER, K. K. Porträtt af Johan Ludvig Runeberg.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 154—191. Ill.

MORTENSEN, J. Runebergs diktning.
I *Sv. dagbl.*, Nr 34.

——— Till Runebergs förebilder.
Samlaren, Årg. 25, s. 73—117.

NERVANDER, E. Några bilder från den Runebergska kretsen.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 63 (*Förh. o. upps.*, 17), s. 117—129.

NORDMANN, P. Liljekonvaljen. [Undert.:] P. N.
I *Hufvudstadsbladet,* Nr 34.

NYBLOM, C. R. Till Johan Ludvig Runebergs åminnelse.
Sv. ak. handl. ifr. år 1886, D. 18, s. 287—372.

PAULSON, J. Johan Ludvig Runeberg. Tal vid minnesfesten i Göteborg den 5 febr. 1904. Göteb. 8:o. 23 s. Pr. 25 öre.
Göteb. k. vet.- o. vitterh.-samh. handlingar, Följd 4, 7: 1.

ROSENDAL, H. Johan Ludvig Runeberg.
I *Højskolebladet,* Nr 6, 8 o. 9.

ROSENQVIST, G. G. Runebergs religiösa lifsåskådning. Några tankar.
[*Finsk*] *Teol. tidskr.*, Årg. 9, s. 81—92.

ROSENQVIST, V. T. Runebergs insats i arbetet för åstadkommande af en ny svensk psalmbok i Finland.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 345—441.

— — Runebergs psalmdiktning.
[*Finsk*] *Teol. tidskr.*, Årg. 9, s. 103—116.

RUBENSON, O. Runebergs skrifter i Sverige. Skaldens sista egenhändiga kvitto. [Undert.:] —of. Med faks.
I *Sv. dagbl.*, Nr 34.

RUIN, W. Johan Ludvig Runeberg. 1804—1904.
Tidskr. utg. af Pedagog. fören. i Finl., 41, s. 1—10.

RUNSTRÖM, J. A Johan Ludvig Runeberg. Till hundraårsminnet.
Nord. tidskr., Årg. 27, s. 89—92.

SARLIN, A. J. Johan Ludvig Runeberg. Hans lif och verksamhet i korthet skildrade. Hfors. 8:o. 132 s. Pr. 1,25 fmk.
Skrifter utg. af Svenska folkskolans vänner, H. 55.

SCHALIN, Z. Biografiska silhuetter. 2. Anteckningar rörande J. L. Runeberg.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 63 (*Förh. o. upps.*, 17), s. 91—116.

SCHYBERGSON, M. G. Äro Runebergs »Fänrikar» historiskt sanna?
Finsk tidskr., T. 56, s. 129—137.

SETÄLÄ, E. N. J. L. Runebergin ruotsintama suruvirsi suomen kielen tilasta. [En klagosång öfver finska språkets ställning försvenskad af J. L. Runeberg.] [Undert.:] E. N. S.
Valvoja, Vuos. 24, s. 128—132.

— — Valitusrunoja suomen kielestä J. L. Runebergin ja J. V Snellmanin ruotsintamina. [Klagorunor ang. finska språkets ställning försvenskade af Runeberg och Snellman.] [Undert.:] E. N. S.
Valvoja, Vuos. 24, s. 52—57.

— — Runeberg Suomen kansan kuvaajana. [Runeberg såsom finska folkets skildrare.] [Undert.:] Spectator.
Valvoja, Vuos. 24, s. 77—80.

SÖDERHJELM, W. Joh. Ludv. Runeberg. Hans lif och hans diktning. Bd 1. Hfors. 8:o. 468 s. Pr. 6 fmk.

Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 61. — Anm. i *Euterpe*, Nr 6, s. 61—64, af G. CASTRÉN; i *Sv. dagbl.*, Nr 34, af O. LEVERTIN; i *Valvoja*, Vuos. 24, s. 314—319, af TH. R[EIN]; i *Göteb. handels- o. sjöfartstidn.*, Nr 33 B, af K. W[ARBUR]G: Ett verk om Runeberg. — Finsk öfversättn. [af O. MANNINEN och HELMI SETÄLÄ]: Johan Ludvig Runeberg. Hänen elämänsä ja runoutensa. Osa 1: 1-2. Helsingissä. 8:o. 320 s., 4 portr. Pr. 4,50 fmk.

—— Johan Ludvig Runeberg.

Scandia, Maandbl. voor Scandinav. taal en letteren, Jaarg. 1, s. 21 f.

—— Ett otryckt skämt af Runeberg [Vetenskapernas strid]. Meddel. [Undert.:] W. S.

Euterpe, Nr 6, s. 64—67.

TARKIAINEN, V. J. L. Runeberg suomeksi. [J. L. Runeberg på finska.] 1—3.

Valvoja, Vuos. 24, s. 34—51, 102—114, 350—364.

WARBURG, K. Ett hundraårsminne. Joh. Ludv. Runeberg.

I *Göteb. handels- o. sjöfartstidn.*, Nr 29 A.

—— Johan Ludvig Runeberg. Några ord till hundraårsdagen.

Ord och bild, Årg. 13, s. 65—80.

VASENIUS, V. J. L. Runeberg 1804—1904.

I *Kansanvalistusseuran kalenteri*. S. 73—85.

—— Runebergs lifssyn. Tal vid universitetets minnesfest den 5 febr. 1904. Hfors 8:o. 18 s. Pr. 50 pänni.

Äfven i: *Det finska universitetets fest till J. L. Runebergs minne den 5 febr. 1904*. S. 7—24. — Anm. i *Valvoja*, Vuos. 24, s. 319, af TH. R[EIN]

VEST, E. Då fänriken kom . . .

Finsk tidskr., T. 56, s. 158—165.

WILLEBRAND, R. F. v. Den 5 februari 1904.

Finsk tidskr., T. 56, s. 99—105.

WRANGEL, E. Runeberg och Sverige.

Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finl., 62 (*Joh. Ludv. Runebergs hundraårsminne*), s. 55—110.

—— Runeberg och Sverige.

Föredrag vid Lunds universitets Runebergsfest den 5 febr. 1904. Särtr. ur *Lunds dagbl.* 8:o. 24 s.

—— Runeberg och Tegnér.

I *Inbjudning* till Lunds universitets fest till firandet af Runebergs hundraårsminne. 1904. S. 1—33.

Runeberg, Fredrika.

ERDMANN, N. Runebergs hustru.

I *Stockh. dagbl.*, Nr 36.

GRIPENBERG, ALEXANDRA. Fredrika Runeberg. Teoksesta [Ur arbetet] »Finska kvinnor på olika arbetsområden», suom. [förfinsk. af] HILDA KÄKIKOSKI. Helsingissä. 12:o. 63 s. Pr. 1,25 fmk.

WESTERMARCK, HELENA. Fredrika Runeberg. En litterär studie. Hfors. 8:o. 182 s. Pr. 3 fmk.

Anm. i *Dagny*, N. F., Årg. 7, s. 124–128, af L[OTTEN] D[AHLGRE]N; i *Finsk tidskr.*, T. 57, s. 395–397, af B. ESTLANDER; i *Aftonbladet*, Nr 42 B, af [J. A. RUNSTRÖ]M; i *Valvoja*, Vuos. 24, s. 75 f., af H[ELMI] S[ETÄLÄ].

WESTERMARCK, HELENA. Johan Ludvig Runebergs maka.
I *Ups. nya tidn.*, 4/2. *Fören. Heimdals pop.-vet. tidn.-artiklar*, 1904: 2.

WILLEBRAND, R. F. v. Fredrika Runeberg.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 63 (*Förh. o. upps.*, 17), s. 161–267.

Rydberg, Viktor.

AHRENBERG, J. Viktor Rydberg.
I förf:ns *Människor som jag känt*. S. 171–188.

LILJEDAHL, E. Viktor Rydberg som samhällsreformator.
Social tidskr., Årg. 4, s. 4–10.

Sehlstedt, Elias.

SNOILSKY, C. Elias Sehlstedt.
I förf:ns *Minnesanteckningar och andra uppsatser*. S. 313–341. – Förut i ELIAS SEHLSTEDT, *Sånger o. visor* i urval utg. af C. SNOILSKY. 1893. S. v–xvi.

Skjöldebrand, A. F.

Excellensen grefve A. F. Skjöldebrands memoarer. Utg. af H. SCHÜCK. Del 3–5. Stockh. 8:o. 352, 256, 300 s. Pr. 6 + 4 + 5 kr.
Del 4 anm. i *Aftenposten*, Nr 644, af L. DAAE; 1–3 i *Finsk tidskr.*, T. 56, s. 366–368, T. 57, s. 317–320, af JENNY AF FORSELLES; 1–4 i *Sv. dagbl.*, Nr 13, 18, 139, 318, af O. LEVERTIN; 2–3 i *Göteb. handels- o. sjöfartstidn.*, Nr 201 B, af K. W[ARBUR]G; 3–4 i *Euterpe*, Nr 22, 40, af E. v. W[ENDT].

Snellman, Johan Vilhelm.

REIN, TH. Johan Vilhelm Snellman. Uppl. 2. Del. 1. Hfors. 8:o. vii, 607 s., 1 pl. Pr. 10,50 fmk. — Finsk uppl.: Juhana Vilhelm Snellmanin elämä. [J. V. Snellmans lif.] vii, 614 s. Pr. 7 fmk.

VEST, E. Johan Vilhelm Snellman. En biografisk studie. 1. Hfors. 8:o. 208 s. Pr. 2,75 fmk.

Snoilsky.

HJÄRNE, H. [Carl Snoilsky.] Inträdestal i Svenska akademien den 20 dec. 1903.
Sv. ak. handl. ifr. år 1886, D. 18, s. 7—45.

KJELLBERG, O. C. Snoilskys skaldeskap och svenska språket. En litteraturhistorisk studie. Stockh., Örebro. 8:o. 74 s. Pr. 1,25.

Spegel, Haqvin.

LEVIN, H. Bidrag till Visby stifts historia. 2. Visby stift under Spegels ledning.
Kyrkohist. årsskr., Årg. 5, s. 117—156. — Forts. och slut fr. årg. 4

Sprengtporten, J. M.

Ur J. M. Sprengtportens papper. Minnesanteckningar utg. af H. SCHÜCK. Stockh. 8:o. 1, 199 s. Pr. 3,75.
Sv. memoarer o. bref, 8.

Stagnelius.

SANDBERG, H. Till minnet af Erik Johan Stagnelius.
I *Sv. dagbl.*, Nr 8. — Ett hittills icke offentliggjordt porträtt af Stagnelius, utfördt af LARS GUSTAF MALMBERG.

Strandberg, C. V. A.

LINDFORS, A. O. Talis Qvalis' ungdomstid i Lund. Några tidsbilder från 1830—40-talen.
Ord och bild, Årg. 13, s. 193—216.

Swedberg, Jesper.

FRIES, ELLEN. Jesper Svedberg.
I förf:ns *Den sv. odlingens stormän*, 1. Uppl. 2. S. 65—90.

KASTMAN, C. Jesper Svedberg. Hans lefnad berättad för svenska folket. Stockh. 8:o. 104 s., 2 portr. Pr. 1 kr.
Svenskt folkbibliotek, 3: 4.

Swedenborg.

FRYXELL, EVA. Emanule Swedenborg och ängeln.
Nord. tidskr., Årg. 27, s. 492.

HOLMQUIST, HJ. Emanuel Swedenborg som naturforskare och andeskådare.
Kyrkl. tidskr., Arg. 10, s. 423—434, 528-549.

SANTESSON, C. G. Några drag ur Emanuel Swedenborgs lif, särskildt om hans betydelse såsom anatomisk-fysiologisk forskare.
Nord. tidskr., Årg. 27, s. 379—397.

Swedenmark, Catharina Charlotta.

CASTRÉN, G. »Vår finska Sapho». [Undert.:] G. C.
Euterpe, Nr 17, s. 201—204.

Tegnér.

BOBERG, C. Fritiofs saga. Med särskild hänsyn till dess etiska lärdomar för de unga. Föreläsning. Stockh. 8:o. 34 s. Pr. 30 öre.

BOLDT, A. Esaias Tegnér. Hfors. 8:o. 14 s. Pr. 50 pänni.
Folkeliga vitterhetsbilder för ung och gammal, 2.

RISBERG, B. En tillfällighetsdikt af Tegnér efterbildning från Schiller.
Samlaren, Årg. 25, s. 197—203.

---- Litterära inflytelser på Tegnérs Svea.
Samlaren, Årg. 25, s. 179—196.

SWAN, G. N. Longfellow och Tegnér.
Svea, Årg. 61, s. 140—150.

WRANGEL, E. Runeberg och Tegnér.
I *Inbjudning* till Lunds universitets fest till Runebergs hundraårsminne. S. 1—33.

Tengström, Robert.

CASTRÉN, G. Robert Tengström.
Skrifter utg. af Sv. litt.-sällsk. i Finland, 63 (*Förh. o. upps.*, 17) s. 22—90.

Topelius.

SÖDERHJELM, W. [Anmälan af] Zacharias Topelius, Smärre skrifter och Resebref och hågkomster. 1—2.
I *Sv. dagbl.*, Nr 271, 274.

Wallenberg, Jakob.

LEVERTIN, O. Min son på galejan och dess författare. Inledande essay.
I *Svenska klassiker*, 1. S. 1—45. — Anm. i *Euterpe*, Nr 41, af J[ENNY] AF F[ORSELLES]: i *Sv. dagbl.*, 30/10, af J. MORTENSEN: i *Götcb. handels- o. sjöfartstidn.*, Nr 247 B, af K. W[ARBURG].

Warmholtz.

SNOILSKY, C. Carl Gustaf Warmholtz.
I förf:ns *Minnesteckningar och andra uppsatser.* S. 129—199. — Förut i *Sv. ak. handl. ifr. år 1886,* D. 17, s. 129—208.

II. Våra dagars författare.

A. Allmänt.

Bonggren, J. Hur svensk-amerikansk litteratur grundlades.
Vintersol, Årg. 12, s. 113—125.

Geiger, A. Skandinavische Bücher.
Das literar. Echo, Jahrg. 6, sp. 472—480.

Levertin, O. Finska diktsamlingar.
I *Sv. dagbl.,* Nr 5. — M. LYBECK, A. MÖRNE o. J. TEGENGREN.

—— Ung svensk lyrik. 1—2.
I *Sv. dagbl.,* Nr 67, 68. — V. EKELUND. G. ULLMAN, S. AGRELL o. S. LIDMAN.

Moeller, C. Skandinavische Ueberproduktion.
Das literar. Echo, Jahrg. 6, sp. 235—238.

Mörne, A. Reflexioner öfver svenska språkets framtid i Finland.
Finsk tidskr., T. 56, s. 166—174.

Sprengel, D. Moderne svensk Litteratur.
Det ny Aarhundrede, Aarg. 1: Bd 2, s. 577—590.

B. Särskilda författare.

Ekelund, Vilhelm.

LIDFORSS, B. Vilhelm Ekelund.
I förf:ns *Fragment o. miniatyrer.* S. 224—240.

Estlander, Carl Gustaf.

AHRENBERG, J. Carl Gustaf Estlander. 1834—1904.
Nord. tidskr., Årg. 27, s. 93—101.

—— Carl Gustaf Estlander.
I *Idun,* Nr 4.

GÖTHE, G. Carl Gustaf Estlander.
Ord och bild, Årg. 13, s. 121—128.

Fröding.

BELLESSORT, A. Fröding genom en fransmans ögon.
Juldagar, s. 16 f.

BERG, R. G:SON. Gustaf Fröding.
I *Idun,* Nr 1.

Geijerstam, Gustaf af.

POPPENBERG, F. Gustaf af Geijerstam.
I *Die Literatur,* hrsg. von G. BRANDES, Bd 11. S. 63—72: 1 portr.

Karlfeldt, Erik Axel.

BERG, R. G:SON. Erik Axel Karlfeldt.
Nornan, Årg. 32, s 2—17.

BERG, R. G:SON. Erik Axel Karlfeldt.
I *Ups. nya tidn.*, Nr 2752. — *Fören. Verdandis pop.-vet. artiklar*, Nr 120.

GRANLUND, S. Erik Axel Karlfeldt.
I *Sv. dagbl.*, Nr 351.

Key, Ellen.

NEMÉNYI, ELISABETH. Ellen Key. Berl. 8:o. 46 s. Pr. 50 Pf.
Moderne Essays, hrsg. von H. LANDSBERG, H. 32.

NYSTRÖM-HAMILTON, LOUISE. Ellen Key. En lifsbild. Stockh., Upps. 8:o. 186 s. Pr. 2 kr.

WALLINDER, J. Ur Sveriges modärna skönlitteratur. 9. Ellen Keys läror om kvinnan, kärleken och äktenskapet.
For Kirke og Kultur, Bd 11, s. 585—600.

Lagerlöf, Selma.

LEVERTIN, O. Selma Lagerlöf. Berechtigte Übersetzung von FRANCIS MARO. Berlin. 8:o. 79 s. Ill.
Die Literatur, hrsg. von GEORG BRANDES, Bd 7. — Förut i förf:ns *Svenska gestalter*, sid. 267—322.

SCHRØDER, L. Selma Lagerlöf.
I *Højskolebladet*, Nr 42.

Lundegård, Axel.

LANDSORT, FRIDA. Ett författarhem i Grenna.
I *Idun*, Nr 29.

Strindberg.

FRÖDING, G. Strindbergs Lyrik.
Das neue Magazin, Jahrg. 73, s. 485—492.

LIDFORSS, B. Strindberg som naturforskare.
I förf:ns *Fragment o. miniatyrer*. S. 241—249.

MEIJER-GRANQVIST, P. Die Familie Strindberg.
Das neue Magazin, Jahrg. 73, s. 479—482.

SCHICKELE, RENÉ. Strindberg.
Das neue Magazin, Jahrg. 73, s. 477 f.

STERN, A. August Strindberg.
I förf:ns *Studien z. Lit. der Gegenwart*, N. F. Dresd., Lpz. S. 365—387; 1 portr.

7. Metrik och stilistik.

Språk och stil. Tidskrift för nysvensk språkforskning. Utg. af B. HESSELMAN, O. ÖSTERGREN, R. G:SON BERG. Årg. 4. Stockh., Upps. 8:o. 238 s. Pr. för årg. 4 kr.

R. G:SON BERG. Svenskan i Amerika. — J. E. HYLÉN. Återbörda. — O. ÖSTERGREN. Brefstil och stridsstil från 1800-talets början. 2. — H. CELANDER. Språklig skandinavism. — Smärre bidrag. — B. HESSELMAN. Metatesen *rl* > *lr*. — Å W:SON MUNTHE. Små randanmärkningar till Th. Hjelmqvists Bibliska personers namn (1901) och Förnamn och familjenamn med sekundär användning i nysvenskan (1903). — E. ROSENGREN. Den prosodiska frågan. — Smärre bidrag. — E. OLSON. Sv. darra, dallra m. m. — EBBA BJÖRNSTRÖM. Om några olika sätt att uttrycka passiv betydelse i nusvenskan. — Smärre bidrag

Hesselman, B. Kritiskt bidrag till läran om nysvenska riksspråket.
I *Nordiska studier tillegn. A. Noreen.* S. 375–394.

Lagerheim, Maj. Bibliska uttryck i profant språkbruk.
I *Nordiska studier tillegn. A. Noreen.* S. 78—88.

Lampa, S. Strofformer i svensk medeltidsdiktning.
I *Nordiska studier tillegn. A. Noreen.* S. 402—409.

Noreen, A. Språkliga dubbelgångare.
Juldagar, s. 7 f.

—— Vårt språk. Nysvensk grammatik i utförlig framställning. Bd 1: 3; 5: 1. Lund. 8:o. S. 261—340, 1—128. Pr. 1,25 + 2 kr.

Östergren, O. Brefstil och stridsstil från 1800-talets början. 2. Gamla och Nya skolan.
Språk o. stil, Årg. 4, s. 28—69.

8. Folklore, Mytologi o. d.

Landsmål, Svenska, ock svenskt folklif. Tidskrift utg. på uppdrag af landsmålsföreningarne i Uppsala, Helsingfors och Lund genom J. A. Lundell. [N. F.:] H. 1—5 (= H. 81—85 fr. början). Stockh. 8:o. Pr. för årg. 5,25.

H. 81. 25 år — en återblick och en blick framåt. — E. Bore. Tidsbilder från det forna Gellivare. — E. Svensén. Ordspråk, ordstäv och talesätt från nö. Småland. — Visor. — — H. 82. E. Hellquist. Svenska sjönamn. S. 131 — 418. — — H. 83. T. Torbiörnsson. Om s- och č-ljuden i mell. Halland. — P. Johnsson. Sägner från östra Göinge. — Seder och bruk från olika landskap. — Visor. — — H. 84. Eva Wigström. Folktro och sägner. S. 309—404. — — H. 85. Kungl. bibliotekets visbok i 8:o. S. 1—80.

Alcenius, O. Myterna i Kalevala.
I *Joukahainen, Album utg. af Österbottn. afdeln.,* 12. S. 294—368.

Johnsson, P. Sägner från Östra Göinge upptecknade.
I *Sv. Landsm.,* H. 83.

Lagerheim, Maj. Bidrag till kännedomen om fylgja-tron.
Sv. fornm.-fören. tidskr., Bd 12, s. 169—184.

Phillpotts, B. S. Surt.
Arkiv f. nord. filol., Bd 21, s. 14—30.

Samzelius, H. Sagor och sägner, skrock och öfvertro från finnbygder och lappmarker.
Meddel. fr. nord. mus., 1902, s. 184—212.

Schagerström, A. Om råd, drakar och mjölingar. Några historier från Gräsön i norra Roslagen.
I *Nordiska studier tillegn. A. Noreen.* S. 395—401.

Schück, H. Guda-mjödet.
I förf:ns *Studier i nord. litt.- och religionshist.,* Del 1. S. 29—171.

—— Nordiska djurgudar.
I *Göteb. handels- o. sjöfartstidn.,* Nr 189 B.

Schück, H. Nordiska dödsriken.
I *Stockh. dagbl.,* Nr 219.

Sundén, O. W. Allmogelifvet i en västgötasocken under 1800-talet. Skildradt hufvudsakligen till belysning af folkspråket. viii, 112 s. Pr. 2,25.
Göteb. k. vet.- o. vitterh.-samh. Handlingar, Följd 4, 6: 1.

Sägner om Ålleberg. Upptecknade af Ida Henrici.
Vestergötl. fornm.-fören. tidskr., Nr 14—15, s. 152—155. S. 156: Tillägg af S. Lampa.

Wigström, Eva. Folktro och sägner. [4.] S. 309—404.
Sv. landsm., H. 84.

9. Tillägg och anmälningar af tidigare utkomna arbeten.

Carlander, C. M. Svenska bibliotek och ex-libris. Uppl. 2. Stockh. 1902—03.
Anm. i *Nya dagl. alleh.*, 4/7, af R. Geete.

Berg, R. G:son. Om den poetiska friheten i 1800-talets svenska diktning. 1903.
Anm. i *Pedagogisk tidskr.*, Årg. 40, s. 310—319, af N. Beckman; i *Archiv f. d. Studium d. neueren Sprachen u. Lit.*, Bd 113, S. 400, af A. Heusler; i *Deutsche Litteraturzeit.*, Jahrg. 25, S. 1306, af J. Paludan.

Bertelsen, H. Om Didrik af Berns sagas oprindelige skikkelse. 1902.
Anm. i *Arkiv f. nord. filol.*, Bd 21, s. 81—86, af E. Mogk.

Memoarer och bref, Svenska, utg. af H. Schück och O. Levertin. 5—7. Stockh. 1902—03.
Anm. i *Ord och bild*, Årg. 13, s. 474—478, af J. Mortensen.

Schück, H. Schwedisch-dänische Literatur.
I *Grundriss d. germ. Philol.*, hrsg. v. H. Paul. Aufl. 2. 1903. S. 924—940.

Sylwan, O. Svensk literatur vid adertonhundratalets midt. 1903.
Anm. i *Finsk tidskr.*, T. 56, s. 522—525, af A. Hultin.

Almquist.
Bergholm, A. H. Studier öfver C. J. L. Almqvist. 1902.
Anm. i *Finsk tidskr.*, T. 56, s. 522—526, af A. Hultin.

Clewberg-Edelcrantz.
Forselles, Jenny af. A. N. Clewberg-Edelcrantz. 1903.
Anm. i *Nord. tidskr.*, Årg. 27, s. 330 f., af O. Sylwan.

Franzén.
Castrén, G. Frans Michael Franzén i Finland. 1902.
Anm. i *Nord. tidskr.*, Årg. 27, s. 332 f., af O. Sylwan.

Geijer.
Ur Geijers brefväxling. Familjebref af Erik Gustaf Geijer. Utg. af H. Schück. 1903.
Anm. i *Finsk tidskr.*, T. 56, s. 365 f., af Jenny af Forselles.

Runeberg.
Vasenius, V. Runeberg Suomen kansan runoilijana. [Runeberg såsom det finska folkets diktare.] Osa 1. Porvoossa 1903. 8:o. 163 s. Pr. 4 fmk.
Anm. i *Valvoja*, Vuos. 24, s. 319—323, af Th. R[ein].

Tegnér.

BERG, R. G:SON. Några verser hos Tegnér.

Dagens nyh., 12/8 1903.

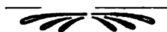
SCHWARTZ, E. Esaias Tegnérs ställning till vissa pedagogiska och vittra tidsströmningar. 1903.

Anm. i *Nord. tidskr.*, Årg. 27, s. 334 f., af O. SYLWAN.

Fröding.

BERG, R. G:SON. Fröding utom Sverige.

Dagens nyh., 30/9 1903.

Af Svenska Litteratursällskapet utgifna Skrifter.

1880/81.

1: 1. Samlaren. 1: 1—2. Pris i bokh. 3 kr.; 2 kr.
2: 1. Dagboks-anteckningar af J. G. Oxenstjerna. 1. Pris i bokh. 2 kr.
3: 1. Ur en Antecknares samlingar. Sidd. 1—64.

1881/82.

1: 2. Samlaren. 2: 1—2. Pris i bokh. 2 kr.; 1,50.
2: 2. Dagboks-anteckningar af J. G. Oxenstjerna. 2. Pris i bokh. 3 kr.
4. En Svensk Ordeskötsel af Samuel Columbus. » » » 2 kr.
3: 2. Ur en Antecknares samlingar. Sidd. 66—192.

1882/83.

1: 3. Samlaren. 3. Pris i bokh. 2 kr. (Fullständig i ett häfte.)
3: 3. Ur en Antecknares samlingar (slutet). Pris i bokh. kompl. 6 kr.
5. Skrifter af C. G. Tessin. 1—2. Pris i bokh. 2 kr. 50 öre.

1883/84.

1: 4. Samlaren. 4: 1—2. Pris i bokh. 2 kr.; 2,50.
6: 1. G. Benzelstjernas Censorsjournal. 1. Pris i bokh. 2 kr.
7: 1: 1. 1500- och 1600-talens Visböcker. 1. Harald Oluffsons Visbok. H. 1. Pris i bokh. 1 kr. 25 öre.

1884/85.

1: 5. Samlaren. 5. Pris i bokh. 3 kr. (Fullständig i ett häfte.)
6: 2—3. G. Benzelstjernas Censorsjournal. 2—3. Pris i bokh. 2 kr.; 1 kr.
1500- och 1600-talens Visböcker:
7: 1: 2. 1. Harald Oluffsons Visbok. H. 2. Pris i bokh. 1 kr. 25 öre.
7: 2: 1. 2. Bröms Gyllenmärs Visbok. H. 1. » » » 2 kr.

1885/86.

1: 6. Samlaren. 6: 1—2. Pris i bokh. 2 kr.; 2 kr.
7: 2: 2. 1500- och 1600-talens Visböcker. 2. Bröms Gyllenmärs Visbok. H. 2. Pris i bokh. 1 kr. 75 öre.
8: 1. Samlade Dramer af J. Messenius. H. 1.
9: 1. Bref rörande Nya Skolans historia. H. 1.

1886.

1: 7. Samlaren. 7. Pris i bokh. 3 kr. 25 öre.
8: 2. Samlade Dramer af J. Messenius. H. 2.
9: 2. Bref rörande Nya Skolans historia. H. 2.

1887.

1: 8. Samlaren. 8. Pris i bokh. 4 kr.
8: 3. Samlade Dramer af J. Messenius. H. 3.
7: 2: 3. 1500- och 1600-talens Visböcker. 2. Bröms Gyllenmärs Visbok. H. 3 (sluthäfte). Pris i bokh. 2 kr.

1888.

1: 9. Samlaren. 9. Pris i bokh. 4 kr.
8: 4. Samlade Dramer af J. Messenius. H. 4.
9: 3. Bref rörande Nya Skolans historia. H. 3.

1889.

1: 10. Samlaren. 10. Pris i bokh. 3 kr. 25 öre.
10: 1. Sveriges bibliografi 1481—1600. H. 1 (1481—1501). Ej i bokhandeln.
7: 3. 1500- och 1600-talens Visböcker. 3. Barbro Banérs Visbok. Pris i bokh. 1 kr. 50 öre.
11: 1-2. Skrifter från Reformationstiden. 1—2. Pris i bokh. 2 kr.

1890.

1: 11. Samlaren. 11. Pris i bokh. 2 kr. 50 öre.
10: 2. Sveriges bibliografi 1481—1600. H. 2 (1501—1518). Ej i bokhandeln.
9: 4. Bref rörande Nya Skolans historia. H. 4.
12: 1. Bref rörande teatern under Gustaf III. H. 1. Pris i bokh. 3 kr. 25 öre.

1891.

1: 12. Samlaren. 12. Pris i bokh. 4 kr.
10: 3. Sveriges bibliografi 1481—1600. H. 3 (1518—1527). Ej i bokhandeln.
9: 5 Bref rörande Nya Skolans historia. H. 5.

1892.

1: 13. Samlaren. 13. Pris i bokh. 3 kr. 50 öre.
10: 4. Sveriges bibliografi 1481—1600. H. 4 (1527—1530). Ej i bokhandeln.
12: 2. Bref rörande teatern under Gustaf III. H. 2. Pris i bokh. 3 kr. 25 öre.
9: 6. Personregister till Bref rörande Nya Skolans historia. Pris i bokh. komplett 5 kr. 75 öre.

1893.

1: 14. Samlaren. 14. Pris i bokh. 3 kr.
13: 1. Lars Wivallius. Hans lif och diktning. Af H. Schück. 1. Pris i bokh. 6 kr.
1: Extrah. Samlaren. Extrahäfte. Pris i bokh. 3 kr.
11: 3—4. Skrifter från Reformationstiden. 3—4. Pris i bokh. 3 kr.; 1 kr.

1894.

1: 15. Samlaren. 15. Pris i bokh. 4 kr.
14. Bref från Esaias Tegnér till C. F. af Wingård. Pris i bokh. 2 kr.
12: 3. Bref rörande teatern under Gustaf III. H. 3. Pris i bokh. 50 öre.

1895.

1: 16. Samlaren. 16. Pris i bokh. 4 kr.
13: 2. Lars Wivallius. 2. Pris i bokh. 2 kr.

1896.

1: 17. Samlaren. 17. Pris i bokh. 5 kr.
15: 1. Johan Wellander. Litteraturhistorisk studie öfver skiftet mellan frihetstiden och den Gustavianska åldern. Af O. Levertin. 1. Pris i bokh. 2 kr. 50 öre.

1897.

1: 18. Samlaren. 18. Pris i bokh. 5 kr.
7: 4. 1500- och 1600-talens Visböcker. 4. Pär Brahes Visbok. Pris i bokh. 2 kr. 50 öre.
16. Holofernes och Judit. Ett drama från reformationstiden. Pris i bokh. 1 kr. 50 öre.

1898.

1: 19. Samlaren. 19. Pris i bokh. 3 kr. 50 öre.
15: 2. Johan Wellander. 2. Pris i bokh. 1 kr. 25 öre.
17: 1. Svenskt anonym- och pseudonym-lexikon. Bibliografisk förteckning öfver uppdagade anonymer och pseudonymer i den svenska litteraturen. Af L. Bygdén. H. 1.
11: 5—7. Skrifter från Reformationstiden. 5—7. Pris i bokh. 1,50; 1 kr.; 2,50.

1899.

1: 20. Samlaren. 20. Pris i bokh. 3 kr. 50 öre.
17: 2. Svenskt anonym- och pseudonym-lexikon. H. 2.
18: 1. Ur Hans Järtas litterära brefväxling. 1. Bref till och från C. G. Brinkman. H. 1. Pris i bokh. 1 kr. 75 öre.
19: 1. Thomas Thorilds bref. H. 1. Pris i bokh. 1 kr. 50 öre.

1900.

1: 21. Samlaren. 21. Pris i bokh. 3 kr. 50 öre.
17: 3. Svenskt anonym- och pseudonym-lexikon. H. 3.
18: 2. Ur Hans Järtas litterära brefväxling. 1. Bref till och från C. G. Brinkman. H. 2. Pris i bokh. 1 kr. 75 öre.
19: 2. Thomas Thorilds bref. H. 2. Pris i bokh. 1 kr. 50 öre.

1901.

1: 22. Samlaren. 22. Pris i bokh. 3 kr. 50 öre.
7: 5. 1500- och 1600-talens Visböcker. 5. K. Bibliotekets Visbok i 16:o. Pris i bokh. 2 kr. 50 öre.
17: 4. Svenskt anonym- och pseudonym-lexikon. H. 4—5.

1902.

1: 23. Samlaren. 23. Pris i bokh. 3 kr. 50 öre.
17: 5. Svenskt anonym- och pseudonym-lexikon. H. 6.
19: 3. Thomas Thorilds bref. H. 3. Pris i bokh. 1 kr. 50 öre.

1903.

1: 24. Samlaren. 24. Pris i bokh. 4 kr.
17: 6. Svenskt anonym- och pseudonym-lexikon. H. 7—8.
7: 6: 1. 1500- och 1600-talens Visböcker. 6. K. Bibliotekets Visbok i 8:o. H. 1. Pris i bokh. 1 kr.

1904.

1: 25. Samlaren. 25. Pris i bokh. 5 kr. 50 öre.
17: 7. Svenskt anonym- och pseudonym-lexikon. H. 9. Härmed är 1:a bandet färdigt. Pris i bokh. 15 kr. Lösa häften säljas ej.

1905.

1: 26. Samlaren. 26. Pris i bokh. 6 kr.
17: 8. Svenskt anonym- och pseudonym-lexikon. H. 10 (Bd 2: 1.) Ej i bokhandeln.

Samlaren 3, 5 och 7 ff. äro utgifna hvardera i ett häfte. — Af Sällskapets öfriga Skrifter äro 2, 3—6, 9 och 12—16 afslutade.

För angelägenheter rörande tidskriften samt Sällskapets öfriga publikationer hänvände man sig till vicebibliotekarien Aksel Andersson, Uppsala.

Uppsala i april 1906.

Svenska Litteratursällskapets Arbetsutskott.

